

EN STAT FOR EN HVER PRIS

KONFLIKTEN I MELLEMLØSTEN

AF

BIRGITTE RAHBEK

Indholdsfortegnelse

FORORD

Kapitel 1

DE MANGE LØFTER

Kapitel 2

ZIONISTERNE OG HOLOCAUST

Kapitel 3

PALÆSTINAS DELING

Kapitel 4

KAMPEN OM PALÆSTINA

Kapitel 5

EN STAT FØDES - ET FOLK FORDRIVES

Kapitel 6

MOD VÅBENHVILE: FN's RESOLUTION 194 OG BILATERALE AFTALER

Kapitel 7

KONFERENCEN I LAUSANNE - POLITISK DØDVANDE

Kapitel 8
KONG ABDULLAHS SIDSTE MANØVRER

Kapitel 9
SUEZKRIGEN 1956

Kapitel 10
JUNIKRIGEN 1967

Kapitel 11
DEN PALÆSTINENSISKE BEFRIELSESBÆVÆGELSE

Kapitel 12
OKTOBERKRIGEN 1973

Kapitel 13
FRA GENÈVE TIL CAMP DAVID

Kapitel 14
BOSÆTTELSER

Kapitel 15
KRIGEN I LIBANON

Kapitel 16
INTIFADAEN

Kapitel 17
OSLOAFTALEN: MOD PALÆSTINENSISK SELVSTYRE

Kapitel 18
ALTERNATIVE VEJE

LITTERATURLISTE

APPENDIKS - OSLOAFTALEN

FORORD

Da israelere og palæstinensere trykkede hinanden i hånden foran Det Hvide Hus den 13. september 1993, sad jeg ligesom millioner af andre verden over klinet til TV-skærmen og begyndte at nære et svagt håb; for ganske vist var Yitzhak Rabins håndtryk tøvende og ganske vist var Yasser Arafat tydeligvis ikke en ligestillet gæst, men aftalen *kunne* være begyndelsen til en positiv udvikling - og under alle omstændigheder var der brug for håb. Der var brug for et ja frem for det altid nedslående nej.

Da jeg nogle måneder senere besøgte Vestbredden og Gaza havde jeg fortsat svært ved at se at der skulle være et alternativ til Osloaftalen. Hvor sympatiske mange af dens modstandere end var forekom de mig urealistiske. Der var desuden allerede sket forbedringer: palæstinenserne kunne bogstaveligt talt vise flaget uden at blive skudt, de kunne tænke i fremtid og ikke kun i fortid, de kunne begynde at håbe på et bedre liv for sig selv og deres børn.

Siden har jeg besøgt landet flere gange, og for hver gang har situationen forekommet mere håbløs, al snak om fred har mistet troværdighed. Landskabet omkring Jerusalem er mange steder skamferet efter israelske bulldozeres ødelæggende indsatser, og skæmmende og skræmmende fremstår de talrige israelske bosættelser som har formeret sig år efter år og nærmest bespøtter fredsbestrebelse. Palæstinenserne er - til gengæld for et begrænset selvstyre på en mindre del af Vestbredden - blevet forment adgang til de øvrige områder, og deres liv er blevet yderligere vanskeliggjort, især på grund af deres forringede økonomiske situation. Ydmygelserne fortsætter og støtten til Osloaftalen er smuldret og findes efterhånden kun hos de palæstinensere der så at sige har den som levebrød, dvs. er ansat af de palæstinensiske selvstyremyndigheder.

Mens modstanderne af Osloaftalen i begyndelsen altså forekom mig at være urealistiske, mener jeg i dag at det er nødvendigt at være urealistisk *på kort sigt* for *på længere sigt* at skabe en varig og realistisk fred. Det betyder at det er vigtigt at holde sig en ideel løsning for øje; kun på den måde kan man nærme sig en nogenlunde anstændig politisk løsning. Osloaftalen prøvede at omgå eller i hvert fald udskyde de væsentligste problemer uden hvis løsning det ikke vil være muligt at skabe varig fred. Jeg vil derfor gå tilbage til problemernes udspring og med den viden som nyere historisk - ikke mindst israelsk - forskning har givet, se på hvad der i virkeligheden skete; hvorfor de mange fredsforsøg altid strandede og dermed lod FN's mange resolutioner uopfyldte. Resolutionerne er fortsat pejlemærker for freden da de blev vedtaget i umiddelbar tilknytning til problemerne og forudsætter ret og rimelighed, fornuft og international lov.

Ligesom det har været afgørende for den politiske helingsproces i Sydafrika at sandheden kom frem, og ligesom det har betydet meget for de chilenske flygtnings psykiske helingsproces at verden anerkendte Augusto Pinochet som krigsforbryder, er det helt centralt for freden i Mellemøsten at myterne fejles til side til fordel for de virkelige begivenheder. Eller med den nu afdøde palæstinensisk-israelske forfatter Émile Habibis ord: "Vi forlanger ikke at man beder os om tilgivelse. Men vi har ret til at kræve at man ikke hemmeligholder fortiden og at man ikke forfalsker den. Vort palæstina-arabiske folk har været og er stadig det egentlige offer i denne blodige konflikt. Det er ikke muligt at skabe en varig fred ved at vende historien om og præsentere ofret som bødde, undertrykker og aggressor."¹

Denne bog er et forsøg på at komme ud over bødde-offer problematikken og afdække de myter der har præget Vestens holdning til Mellemøsten. Det er mit håb at bogen kan medvirke til at diskussionen får et mere værdigt og realistisk udgangspunkt. Eller lidt ubeskedent sagt med det fremtrædende israelske MAPAM-medlem² Simha Flapan's ord: "Det er ikke intellektuelles og venner af begge folks opgave at tilbyde ad hoc løsninger, men at holde rødderne til konflikten op i lyset af en intelligent undersøgelse i håbet om at feje de forvrængninger og løgne væk som er stivnet til sakrosankte myter."³ De fleste af disse myter⁴ blev skabt i perioden fra 1947 til 1951, men er i det sidste årti blevet afdækket af israelske historikere, blandt andre Simha Flapan, Benny Morris, Avi Shlaim og Ilan Pappé. De er af deres kritikere blevet bebrejdet deres "*arkaiske kendsgerningsfetichisme*".⁵ Det er lige netop denne fetichisme, der har inspireret mig. Bogen handler om *Mellemøstkonflikten*, og den er derfor hverken en gennemgang af palæstinenserne, zionisternes eller Israels historie.

Jeg har beskæftiget mig med Mellemøsten i over 30 år. Mit engagement blev vakt da jeg i 1970/71 studerede på Det Amerikanske Universitet i Beirut hos de fremtrædende professorer historikeren Walid Khalidi og politologen Hisham Sharabi som blotlagde virkeligheden bag myterne og hykleriet. Siden har jeg sammenlagt opholdt mig et par år i Libanon blandt andet med henblik på mine kultursociologiske studier og har siden rejst i området som programmedarbejder i

¹ Émile Habibi/Yoram Kaniuk: *La Terre des deux promesses*, Actes Sud, Paris 1996, s. 26.

² Mapam blev oprettet i 1948 som et zionistisk parti til venstre for det socialdemokratiske Mapai med hvem det var i alliance fra 1969 til 1984.

³ Simha Flapan: "*The Birth of Israel, Myths and Realities*", s. 4.

⁴ Simha Flapan (op. cit. s. 8-10) opregner syv hovedmyter, som først og fremmest drejer sig om de to parter forhold til FN's delingsplan, om palæstinenserne flugt på opfordring fra andre arabere, arabernes ønske om at knuse den jødiske stat, Israels fredsvilje og militære underlegenhed.

⁵ Citeret fra Dominique Vidal: "*Le péché originel d'Israël*" s. 181.

DR. Undervejs er jeg blevet inspireret af utallige mennesker, først og fremmest af min mangeårige veninde Rosemary Sayigh og hendes banebrydende arbejde med indsamling af palæstinensiske kvinders mundtlige beretninger. På den anden side grænsen har journalisten Amnon Kapeliouk og historikeren Ilan Pappé været kilde til såvel inspiration som håb om en – om end fjern – fredelig fremtid. Ingen af dem har dog kunnet læse mit manuskript. Det har til gengæld min mand Mogens Bähncke hvis bidrag til bogen ligger hinsides beskrivelse og tak. En anden omhyggelig og sprogrensende læser har været dr. teol. Svend Holm-Nielsen, som var en af de første danskere der gjorde opmærksom på palæstinenserne sag; den har han trofast og vidende kæmpet for lige siden med et fabelagtigt engagement og med stor afsmag for hykleri. Redaktør af Palæstina-Orientering Søren Højmark, journalist Lars Møller Rasmussen fra DR's Orientering, den norske journalist og forfatter Odd Karsten Tveit fra NRK og dr. phil. Morten Thing har alle øst af deres omfattende viden og bidraget med nyttige kommentarer og ændringsforslag. Christian Ulstrup har været behjælpelig med udarbejdelse af kortene. Jeg er dem alle stor tak skyldig. Tak også til Anni Kanafani for gennemlæsning af kapitlet om Libanon. Mens vi andre har talt og skrevet har Anni i årtier i praksis bidraget til at gøre livet lidt bedre for de palæstinensiske børn i Libanon. En særlig tak til lektor Noman Kanafani hvis altid originale analyser har været til stor inspiration igennem mange år, og hvis grundige kommentarer har gjort den afsluttende skriveproces ganske besværlig, men meget berigende. Uanset lektørernes indsats er jeg dog alene ansvarlig for bogens indhold.

København, den 30. maj 2000.

Kapitel 1

DE MANGE LØFTER

Den 29. november 1947 vedtog FN's generalforsamling at dele Palæstina i en jødisk og en arabisk stat. Begivenheden fandt sted 50 år efter den første zionistkongres i Basel, 30 år efter Balfourdeklarationen og godt to år efter afslutningen af Anden Verdenskrig og afsløringen af Hitlertysklands systematiske jødeudryddelser.

Den første zionistkongres blev afholdt i Basel i 1897 på initiativ af Theodor Herzl, en ungarnsk født, assimileret jødisk journalist fra Wien. Zionismen var et barn af nationalismen og samtidig et svar på anti-semitismen. Udgangspunktet var at jøderne udgør et folk, men at de kun kan blive en nation hvis de bliver samlet.⁶ Efter diverse geografiske sonderinger blev det besluttet at verdens jøder efter næsten 2000 års udlændighed skulle vende tilbage til det hellige land, og det blev formuleret i kongressens resolution om "oprettelsen af et hjemsted i Palæstina for det jødiske folk, sikret gennem offentlig lov". Med denne beslutning blev også Palæstinaproblemet grundlagt.

Under Første Verdenskrig søgte de trængte englændere støtte hvor som helst de kunne få den. I Mellemøsten gjaldt det om at vinde araberne for sig og få dem med til at gøre oprør mod tyrkerne, som styrede store dele af området og som var gået ind i krigen på Tysklands side. I juli 1915 var der etableret kontakt mellem den engelske højkommisær i Egypten, Sir Henry McMahon, og den mægtigste mand i Arabien, sharif Hussein, som tyrkerne i 1908 havde indsat som guvernør i Mekka. Der blev udvekslet breve, og i titusindvis af engelske pund tilflød Hussein som støtte til oprøret mod tyrkerne.

Til gengæld for løftet om at støtte englænderne krævede sharif Hussein selvstændighed for det arabiske område fra Tyrkiet i nord (endog inklusive en mindre del af selve Tyrkiet) til Persien i øst, til spidsen af den arabiske halvø i syd, og med Middelhavet som vestlig grænse. Højkommisær McMahon og den engelske regering havde visse betænkeligheder ved dele af forslaget og tog forbehold angående de mindre tyrkiske områder og det område, der i dag udgør staten Libanon, men, skriver McMahon den 24. oktober 1915, "med ovenstående indskrænkning(er) og uden begrænsning af vore nuværende traktater med arabiske ledere, anerkender vi disse grænser... og hvad angår de områder som ligger inden for de grænser, hvor England kan handle frit uden skadevirkning for sin allierede, Frankrig, er jeg bemyndiget til i den britiske regerings navn at afgive følgende forsikringer og kan give følgende svar på Deres brev:

⁶ Morten Thing: Næste år i Jerusalem s. 51.

”Med ovennævnte ændringer er Storbritannien rede til at anerkende og støtte arabernes uafhængighed i alle områder inden for de landegrænser som guvernøren af Mekka har krævet. Storbritannien vil garantere de hellige steder mod al aggression udefra og anerkende deres ukrænkelighed. Når situationen tillader det vil Storbritannien rådgive araberne og hjælpe dem med at oprette den mest passende form for regering i disse områder.”⁷

Sharif Hussein opfattede aftalen som en engelsk accept af oprettelsen af et hashemitisk⁸ kongedømme i et nyt Storsyrien, en opfattelse som blev overtaget af hans søn, den senere Kong Abdullah af Jordan. Men knap var dokumentet underskrevet før englænderne indledte forhandlinger med franskmændene om en helt anden opdeling af Mellemøsten – og den modarbejdede enhver tanke om arabisk enhed. Det blev i 1916 til en ny aftale som fik navn efter de to chefforhandlere, englænderen Mark Sykes og franskmanden Georges Picot (Sykes-Picotaftalen) som besluttede at:

- der i det nuværende Saudi Arabien og Yemen kan oprettes en uafhængig arabisk stat eller en føderation af arabiske stater,
- i Libanon og Syrien skal Frankrig, og i Irak og Transjordanien skal England oprette en direkte eller indirekte administration eller kontrol som de måtte finde det passende at skabe efter aftale med de arabiske stater eller føderation af arabiske stater,
- dele af Palæstina skal lægges under international administration hvis nærmere sammensætning vil blive besluttet efter konsultation med Rusland, de andre allierede samt repræsentanter for guvernøren af Mekka.⁹

Da den engelske efterretningsmand David Hogarth i Cairo fik kendskab til Sykes-Picot aftalen skrev han til direktøren for den engelske efterretningstjeneste og bad indtrængende om at aftalen blev holdt hemmelig indtil videre. ”Resultatet af denne aftale gør ikke umiddelbart den politik som vi fører i forhold til araberne, nogen tjeneste - den kan endda kun undgå at blive til alvorlig skade for os såfremt vi i nogen tid fremover holder den strengt hemmelig.”¹⁰ David Hogarths bekymring deltes af mange, men alligevel dannede Sykes-Picot-aftalen udgangspunktet for de allieredes opdeling af området efter sejren i Første Verdenskrig.

⁷ Citeret fra Svend Holm-Nielsen: Historien bag Palæstina-problemet, s. 64.

⁸ Hashemitisk refererer til profeten Muhammeds slægt Banu Hashem. I slutningen af forrige århundrede blev betegnelsen knyttet til sharif-familien i Mekka ledet af sharif Hussein, der havde sønnerne Abdullah og Feisal. I 1922 udnævnte Storbritannien Feisal til konge af Irak og Abdullah til emir i Transjordanien, i 1946 blev han konge af Transjordanien, som i 1950 skiftede navn til ”Det Hashemitiske Kongedømme Jordan”.

⁹ Sami Hadawi: Bitter Harvest s. 12.

¹⁰ Janet Wallach: Desert Queen, s. 198.

Men i 1916 var krigen endnu ikke vundet, og der var brug for støtte fra alle sider. Først og fremmest håbede de allierede på at USA ville gå ind i krigen på deres side. De amerikanske jøder blev af deres engelske trosfæller opfordret til at presse deres regering til at gå ind i krigen mod at den engelske regering til gengæld ville love at støtte de zionistiske ambitioner i Palæstina som de var vedtaget på Basel-kongressen i 1897. Selvom den endelige erklæring ikke blev så radikal som nogle zionister gerne havde set, havde den ikke desto mindre været igennem mange zionisters hænder både i England og USA før den lå færdig i den endelige udgave. Med zionistlederen Nahum Sokolovs ord: "Hver eneste ide som kom til verden i London, blev afprøvet af zionistbevægelsen i Amerika, og hvert eneste forslag fra Amerika blev givet den største opmærksomhed i London".¹¹

Den 2. november 1917 blev erklæringen officiel da den engelske udenrigsminister Lord Balfour skrev til den uofficielle leder af de engelske jøder:

"Kære Lord Rothschild¹²,

Det er mig en glæde på Hans Majestæts regerings vegne at overbringe følgende erklæring til Dem om sympati for de jødisk-zionistiske ønsker. Den har været forelagt for og er blevet godkendt af kabinettet.

"Hans Majestæts regering ser med sympati på oprettelsen af et nationalt hjem i Palæstina for det jødiske folk, og den vil gøre sit bedste for at fremme dette mål under den klare forudsætning at der ikke sker noget som kan gribe ind i de medborgerlige og religiøse rettigheder for de i Palæstina eksisterende ikke-jødiske samfundsgrupper, ej heller i jødernes rettigheder og politiske status i andre lande."

Jeg vil være Dem taknemmelig hvis De vil bringe denne erklæring til Zionistsammenslutningens kendskab.

Arthur James Balfour"¹³

Med sine 67 omhyggeligt og bevidst valgte ord har erklæringen – kendt som Balfourdeklarationen - bidraget til at ændre det politiske landkort i Mellemøsten.¹⁴

¹¹ Citeret fra Walid Khalidi: From Haven to Conquest s. 174.

¹² Den franske jøde Baron Edmond de Rothschild havde i slutningen af 1800-tallet finansieret jødiske bosættelser og jordopkøb i Palæstina. I begyndelsen opfattede han Herzl's plan om en jødisk stat som både farlig og vanvittig, men blev vundet for tanken og bidrog stærkt til den økonomiske gennemførelse af planen.

¹³ Citeret fra Sv. Holm-Nielsen op.cit. s. 67.

I betragtning af at jøder på det tidspunkt udgjorde mindre end en tiendedel af befolkningen og kun ejede ca. 2% af jorden i Palæstina var det absurd at tale om de *ikke-jødiske* samfundsgrupper - som om der var tale om en minoritet der skulle beskyttes. Men hverken briterne eller Vestens jøder kendte meget til de faktiske forhold i Palæstina. Det var imidlertid heller ikke nødvendigt for at indse at Storbritannien der ved krigens afslutning havde besat hele Palæstina, mellem 1915 og 1917 havde afgivet to modsatrettede og uforenelige løfter til henholdsvis araberne (sharif Hussein-McMahon-korrespondancen) og jøderne (Balfourdeklarationen).

Efter Første Verdenskrig blev Folkeforbundet oprettet, og i 1920 indførte verdensorganisationen det nye politiske begreb "mandatmagt". Det skete under den sidste fredskonference i San Remo i april. Folkeforbundet udtalte her at "visse befolkningsgrupper som tidligere har hørt til det tyrkiske imperium og har nået et vist stade i deres udvikling mod selvstændige nationer, midlertidigt kan gøres til genstand for tildeling af administrativ rådgivning og hjælp fra en mandatmagt indtil den tid kommer hvor de kan klare sig selv. Disse befolkningsgruppers egne ønsker skal spille en afgørende rolle når der skal udvælges en mandatmagt."¹⁵ I realiteten havde englænderne og franskmændene dog allerede delt området imellem sig - uden at spørge araberne - men officielt trådte mandatet først i kraft i 1922; og den endelige tekst var ikke på plads før i efteråret 1923. Denne tekst, dvs. charteret for det britiske Palæstina-mandat, indeholdt både Balfourdeklarationens løfte om hjælp til et "*jødisk nationalhjem i Palæstina*" og Folkeforbundets pagts paragraf 22 som pålagde Storbritannien "civilisationens hellige pligt" til at hjælpe Palæstina til at opnå fuld selvstændighed.¹⁶

Da der stadig var usikkerhed om hvad konsekvenserne af løftet i Balfourdeklarationen var, så den britiske regering i 1922 sig nødsaget til at fremsætte en uddybende - og modererende - forklaring: "Hans Majestæts regering erklærer nu...utvetydigt at det ikke er dens politik at Palæstina skal være en jødisk stat. Regeringen ville i høj grad betragte det som værende i uoverensstemmelse med regeringens forpligtelser - såvel over for de arabere der bor i mandatområdet som i forhold til de forsikringer der tidligere er afgivet over for det arabiske folk -

¹⁴ I 1947 argumenterede lederen af UNSCOP delegationen, den svenske dommer Sandström, med at Balfourdeklarationens løfter til jøderne senere var blevet godkendt af Folkeforbundet, hvorimod det ikke var tilfældet for løfterne til araberne. Se Ilan Pappé "The Making of the Arab-Israeli conflict, 1947-51" s. 29.

¹⁵ Hadawi op. cit. s. 40.

¹⁶ Ilan Pappé op. cit. s. 4.

hvis Palæstinas arabiske befolkning skulle tvinges til at blive borgere i en jødisk stat."¹⁷

Året efter, i juli 1923, indgav 110 medlemmer af det britiske Underhus en anmodning til regeringen om at forkaste Balfourdeklarationen, og de opfordrede til at "hele Palæstinas befolkning med dets 93% arabere bør konsulteres, og der bør dannes en regering som er i harmoni med deres ønsker.....At påtvinge en uvillig befolkning en anden races dominerende indflydelse er et brud på menneskerettighederne".¹⁸ Men regeringen fastholdt sit synspunkt; de engelske zionister sejrede. Underhuset opretholdt løftet om hjælp til et jødisk nationalhjem.

Efter første verdenskrig og efter briternes overtagelse af Palæstina som mandatområde kom der flere jødiske indvandrere til landet. Jøderne havde midler til at opkøbe den bedste landbrugsjord, og de beskæftigede næsten udelukkende jødisk arbejdskraft. David Hacoen som i juni 1967 var formand for Knessets (Israels parlament) udenrigs- og sikkerhedsudvalg har beskrevet de metoder der blev taget i brug allerede da han var ung student i 1920'erne: "Jeg blev tvunget til at forsvare den kendsgerning at jeg ikke optog arabere i min fagforening, at vi her formanede husmødre om ikke at handle hos arabere, at vi gik vagt ved citrusplantagerne for at arabiske arbejdere ikke skulle få job der, at vi hældte petroleum over arabiske tomater, at vi forulempede jødiske husmødre på markederne og slog de arabiske æg i deres kurve itu, at vi støttede Den jødiske Nationalfond som sendte Joshua Hankin¹⁹ til Beirut for at købe jord fra fraværende effendis²⁰ og give fellaherne derhjemme et spark bagi, at det for os var tilladt at købe snesevis af dunam jord af en araber - men forbudt at sælge en eneste jødisk dunum til en araber...Det var ikke let."²¹ 30 år tidligere, i 1891, havde en af zionismens grundlæggere, Ahad Ha-Am, advaret mod de jødiske bosætteres behandling af araberne som de i stedet burde møde i en ånd af venskab og respekt: "Men hvad gør vore brødre i Palæstina? Lige det stik modsatte! Trælle var de i diasporaens lande og pludselig befinder de sig i frihed, og denne forandring har i dem vakt en tilbøjelighed til despotisme. De behandler araberne med fjendtlighed og grusomhed, berøver dem deres rettigheder, fornærmer dem uden grund og praler endog af deres handlinger; og ingen blandt os modsætter sig denne foragtelige og farlige tilbøjelighed."²²

¹⁷ Michael Adams: "Israel's treatment of the Arabs in the Occupied areas", i "Zionism, Imperialism and Racism," ed. by A.W. Kayyali, s 120.

¹⁸ Citeret fra en tale holdt af Dr. Salman Abu Sitta i Underhusets lounge den 24. november 1999.

¹⁹ Hankin var fra 1909 direktør for Palestine Land Development Co., et foretagende som - ejet af den zionistiske verdensorganisation - skulle opkøbe jord i Palæstina.

²⁰ Effendi er en tiltaleform brugt på rige og fine folk. Fellah betyder bonde.

²¹ Citeret fra Rosenberg: Det tabte Land, s. 331. 10 dunum (ca. 900m²) svarer til ca. 1 hektar.

²² Citeret fra Nissim Rejwan: Israel, In Search of Identity, 1999, s. 9.

Araberne nærede intet ønske om i en overgangsperiode at være mandatområde, de ville have selvstændighed for området med det samme, men ethvert krav fra arabernes side i den retning blev afvist af Storbritannien og de andre medlemmer af Folkeforbundets Permanente Mandatkommission. Samtidig sørgede briterne for at holde den arabiske andel af embedsmandsstanden nede; de lod alle topstillinger besætte med briter og gjorde intet for at støtte foranstaltninger til oprettelse af en senere palæstinensisk stat. Omvendt anerkendte de det jødiske samfunds parlament Knesset²³ og støttede zionisternes oprettelse i 1929 af The Jewish Agency som skulle hjælpe med at oprette et "Jødisk Nationalhjem".

Verdenszionistorganisationen var desuden anerkendt af Folkeforbundet. Palæstinenserne oprettede en Palæstina-arabisk Kongres som mødtes 7 gange i perioden 1919-1928, men som undgik at provokere briterne ved ikke at oprette en parallelregering. Briterne søgte at støtte alternative grupperinger såsom The Supreme Muslim Council der blev ledet af muftien Amin al-Husseini som briterne havde udpeget.²⁴

I 30'erne tog den jødiske indvandring for alvor fart. I 1931 indvandrede ca. 4.000, i 1932 9.550, i 1933 30.330, i 1934 42.360 og i 1935 næsten 62.000.²⁵ Den jødiske overtagelse af arabisk jord fjernede et væsentlig indtægtsgrundlag for dele af den arabiske befolkning som i 1936 gjorde oprør og lammede landet i 6 måneder med en omfattende generalstrejke. De engelske myndigheder reagerede med at nedsætte en kommission (Peel-kommissionen) som i sommeren 1937 fremlagde et løsningsforslag som med sin anbefaling af en deling af landet betød et brud med Storbritanniens hidtidige politik. En mindre - men meget frugtbar - del, cirka en femtedel af landet, skulle være jødisk, nemlig det meste af Galilæa og en kyststribe ned mod Gaza. I den del af Palæstina der var tiltænkt jøderne boede der ca. 225.000 arabere - næsten svarende til antallet af jøder - og de skulle tvangsforflyttes til et arabisk område der var noget større, og som skulle lægges ind under hashemitterne i Transjordanien. De cirka 1250 jøder der boede i den arabiske del skulle flyttes over på den anden side. Jerusalem skulle forblive under britisk mandatherredømme, men der skulle oprettes en international zone omkring byen med en korridor ud til havet ved Jaffa.²⁶ Palæstinenserne afviste kategorisk forslaget da de hverken ønskede at blive lagt sammen med Transjordanien eller at give afkald på Jerusalem.²⁷

²³ Knesset blev oprettet i 1920'erne.

²⁴ Yezid Sayigh: "Armed struggle and the search for state", 1997, s. 6-7.

²⁵ Naval Intelligence Division, Geographical Handbook Series, Palestine and Transjordan, Oxford 1943, s. 17. Citeret fra Odd Karsten Tveit: Anna's Hus, Cappelan, 2000, kapitel 38.

²⁶ Odd Karsten Tveit: Annas Hus, kapitel 39.

²⁷ Yezid Sayigh op. cit. s. 6-7.

David Ben-Gurion²⁸ som dengang var leder af Mapai ("Landet Israels Arbejderparti") vurderede Peel-planen som "en politisk erobring og en historisk mulighed uden sidestykke siden templets ødelæggelse. Jeg ser i gennemførelsen af denne plan praktisk taget det afgørende stadium i begyndelsen til fuld tilbageførsel (af landet) og den mest magtfulde løftestang for den gradvise erobring af hele Palæstina."²⁹

Samme år, 1937, sagde Ben-Gurion: "Accept af delingen forpligter os ikke til at opgive Transjordanien. Man beder ikke nogen om at opgive deres vision. Vi vil acceptere en stat inden for de grænser der eksisterer i dag - men grænserne for den zionistiske stræben er det jødiske folks anliggende, og ingen ydre faktor vil være i stand til at begrænse dem."³⁰

Nogle år senere formulerede Ben-Gurion den samme vision i forbindelse med Biltmore-programmet som var resultatet af en zionistisk konference i New York i maj 1942: "Vi har formuleret vort krav - ikke som en jødisk stat i Palæstina, men Palæstina som en jødisk stat." Han insisterede ydermere på at det skulle være en socialistisk jødisk stat.³¹ Den jødiske filosof Hannah Arendt skrev senere om Biltmoremødet at det var dér "den jødiske minoritet gav minoritetsrettigheder til den arabiske majoritet."³²

Zionisterne accepterede Peel-kommissionens forslag, hvorimod Den Arabiske Højkomité (oprettet 1936 af palæstinenserne som deres repræsentative organ og med stormuftien som formand) afslog. Det samme skete da englænderne to år senere, den 17. maj 1939, offentliggjorde deres Hvidbog om Palæstinas fremtid. Bogens konklusioner var præget af såvel det arabiske oprør i Palæstina som krigsforberedelserne i Europa. Nu gjaldt det om at samle ressourcer og kræfter på hjemmefronten mod truslen fra Nazityskland. Ifølge Hvidbogen skulle det engelske mandat fortsætte ti år til hvorefter området skulle have selvstændighed. I mellemtiden skulle jødisk indvandring og jordopkøb begrænses. I Hvidbogen blev det indrømmet at tvetydigheden i udtrykket "et nationalhjem for det jødiske folk" var hovedårsagen til uroen og fjendskabet imellem arabere og jøder. Det havde ikke været Englands politik at gøre Palæstina til en jødisk stat da det ville stride imod englændernes forpligtelser som mandatmagt og deres løfter til araberne. Målet var en uafhængig palæstinensisk stat i løbet af ti år, og denne stat skulle

²⁸ Han hed oprindeligt David Gruen, men antog det hebraiske navn Ben Gurion, løvens søn.

²⁹ Ben Gurions Erindringer, citeret fra Flapan op. cit. s. 21-22.

³⁰ Ibid., s. 52-53.

³¹ Ibid., s. 24.

³² Citeret fra Nissim Rejwan, op. cit. s. 8.

deles mellem jøder og palæstinensere sådan at begge parters interesser blev tilgodeset. Det var ikke hensigten at der skulle oprettes en decideret jødisk og arabisk stat, men en binational stat hvor jøderne ville komme til at udgøre en tredjedel af befolkningen. Den jødiske indvandring skulle begrænses til 75.000 i de kommende fem år; derefter skulle der lukkes for indvandring.³³ Jøderne var meget imod forslaget, og den palæstinensiske ledelse anført af stormuftien Amin al-Husseini ønskede at det britiske mandat skulle ophøre øjeblikkeligt. Andre fløje i det palæstinensiske samfund og den offentlige opinion støttede imidlertid forslaget, men muftiens ord blev afgørende. Hans pan-arabiske og islamiske politiske orientering fik ham til gang på gang at nedprioritere de palæstinensiske interesser, samtidig med at han altid opprioriterede sine personlige magtinteresser af angst for at miste terræn i forhold til de mere radikale og sekulære partier.

Da det ikke lykkedes muftien at genoplive det palæstinensiske oprør efter nederlaget i 1939 forsøgte han at skifte holdning, men da var det for sent. Nu gled initiativet over til zionisterne, og de satte i de kommende år alle kræfter ind på at rekruttere og integrere nye indvandrere og på at bekæmpe de britiske myndigheder i Palæstina. Selvom Hvidbogen var dømt til at mislykkes på grund af zionisternes modstand imod den, "havde palæstinenserne gennem deres egne handlinger mistet muligheden for at komme ind i højere stillinger i mandatadministrationen og forberede deres egen postkoloniale stat. Den pris de betalte var øget social uro og politisk disorganisering."³⁴ Kort efter brød Anden Verdenskrig ud.

³³ Odd Karsten Tveit: *Anna's Hus*, kapitel 36.

³⁴ Yezid Sayigh op.cit. s. 7.

Kapitel 2

ZIONISTERNE OG HOLOCAUST

Da nazisterne tog magten i Tyskland i 1933 blev de tyske jøder en udsat befolkningsgruppe der skulle fjernes, ja udryddes. Det var en del af det nazistiske program. Det var dog først under krigen at masseudryddelserne for alvor blev sat i system, og igennem 30'erne flygtede mange jøder fra Tyskland. Behandlingen af disse flygtninge hører til et af de mørkere kapitler i europæisk, herunder dansk, historie.

Alle steder var politikken bestemt af andre interesser end at redde jøderne - for eksempel økonomiske eller politiske i forhold til Tyskland. Også zionisterne i Palæstina havde specifikke interesser som gjorde at de ikke orienterede sig mod at redde Europas jøder. De ønskede kun immigranter som kunne støtte dem i opbygningen af en jødisk stat. Der blev endnu et par år efter Hitlers magtovertagelse formuleret krav om at "menneskematerialet" fra Tyskland til Palæstina skulle sorteres bedre, og at "syge og arbejdsuvillige" skulle skilles fra.³⁵ Verdenszionistorganisationens leder Chaim Weizmann beklagede sig i 1934 over at de jøder man modtog ofte hverken var zionister eller i stand til at tage ordentligt fat: "Kun Gud ved hvordan det stakkels lille Israels land kan tage imod denne strøm af folk og samtidig vokse op med en sund social struktur".³⁶ På et centralkomitémøde i Mapai³⁷ i december 1938 markerede Ben-Gurion sin radikale holdning: "Hvis jeg vidste at det var muligt at redde alle de jødiske børn i Tyskland ved at sende dem til England, men kun halvdelen af dem ved at sende dem til Palæstina, ville jeg vælge det sidste - fordi vi ikke kun skal stå til regnskab over for disse børn, men historisk skal stå til regnskab over for det jødiske folk."³⁸ På dette tidspunkt var der selvfølgelig ingen i Palæstina eller andre steder der kunne ane hvad der ventede de europæiske jøder. Men den britiske Hvidbogs indskrænkning af jødisk indvandring i Palæstina i 1939 gjorde det så meget desto vigtigere for zionisterne kun at tage imod jøder der kunne gøre nytte ved opbygningen af den jødiske stat. Når først man havde staten kunne alverdens jøder sikkert reddes. Det var prioriteringen, og i det perspektiv skal Ben-Gurions og hans kampfællers kynisme ses.

En af dem der så sent som i 1940 klagede over at man ikke havde sorteret "menneskematerialet" ordentligt men blandt andet havde sendt et skib med

³⁵ Göran Rosenberg op.cit. 221-222.

³⁶ Tom Segev: "The Seventh Million" 1993, s. 43.

³⁷ Det zionistiske socialdemokrati oprettet i Palæstina i 1930.

³⁸ Citeret fra Tom Segev: "The Seventh Million", 1993 s. 28.

“blinde, gamle og handikappede...et helt alderdomshjem”, var lederen af Jewish Agency’s politiske afdeling, Moshe Sharett³⁹. Han ønskede at man hentede "de gode" og lod "rakket" blive i Tyskland.⁴⁰ På et tidspunkt under Anden Verdenskrig bemærkede Ben-Gurion at eftersom Mapaipartiet ikke havde nogen indflydelse på hvad der skete i Europa, var der ingen grund til at spille tid på at diskutere de moralske aspekter af begivenhederne som man måtte "betragte som naturkatastrofer". Første Verdenskrig havde med Balfourdeklarationen givet jøderne retten til at oprette et nationalt hjem i Palæstina; nu skulle Anden Verdenskrig fuldbyrdes ved de fik deres egen stat, og den opgave måtte de koncentrere sig om.⁴¹ Under alle omstændigheder var det Jewish Agency’s opgave at frelse jøder ved at bringe dem til Palæstina. Hvis man ville redde dem ved at sende dem til andre lande, måtte det efter Ben-Gurions mening være et arbejde for andre organisationer som for eksempel Den Jødiske Verdenskongres eller Den Amerikanske Jødiske Kongres.⁴² Men udviklingen gjorde dog efterhånden Ben-Gurion ægte bekymret, og i 1942 klagede han: “Udryddelsen af de europæiske jøder er en katastrofe for zionismen, der vil snart ikke være nogen tilbage som kan bygge landet op.”⁴³

Selvom ingen havde fantasi til at forestille sig nazismens systematiske udryddelse af seks millioner europæiske jøder, stod det ret tidligt klart at der var tale om en katastrofe af et uhyrligt omfang. I oktober 1942 bragte avisen Davar en detaljeret rapport om nogle af de nazistiske grusomheder. I november samme år offentliggjorde Jewish Agency’s leder en udtalelse der hævdede at mordene blev udført efter en masterplan og at et særligt statsapparat var blevet oprettet med henblik på udryddelse af de europæiske jøder. Mængder af børn og gamle mennesker var blevet dræbt uden nåde; desuden var mange mennesker blevet sendt af sted til ukendte destinationer uden at der var det mindste spor efter dem.⁴⁴ Nogle uger tidligere var en gruppe jøder vendt tilbage til Palæstina efter at være holdt i fangenskab i Polen i flere år. De kunne berette at alt tydede på at nazisterne var i færd med en systematisk udryddelse af jøder. En lokomotivfører havde fortalt dem at jøder blev drevet ind i særlige bygninger og dræbt med giftgas. I den lille landsby Oswiecim (tysk: Auschwitz) var der tre store ovne hvor jøder blev brændt, og nazisterne var i gang med at opføre to nye ovne.⁴⁵ Alt blev bekræftet af en rapport som man havde modtaget fra en anti-nazistisk tysk industrimand; her stod der at tyskerne havde udarbejdet en “Endlösungsplan” til udryddelse af alle

³⁹ Sharett blev senere Israels udenrigsminister og en kort overgang statsminister.

⁴⁰ Tom Segev, op. cit. s. 86.

⁴¹ Ibid., s. 82.

⁴² Ibid., s.83.

⁴³ Ibid., s. 97.

⁴⁴ Ibid., s. 74.

⁴⁵ Ibid., s. 75.

europæiske jøder. I de følgende uger brugte aviserne en del spalteplads til at beklage og fordømme udryddelsen af jøderne, men langsomt gled meddelelserne længere ind i avisernes spalter. I marts 1943 oplyste avisen Ha'aretz dog i en leder, indrammet af sort som en dødsannonce, at antallet af dræbte jøder nu var nået op på 3 millioner.⁴⁶ Men livet gik videre selvom avisen anbefalede at den jødiske forårsfest Purim-festen blev holdt på et lavt niveau som tegn på sorg.⁴⁷

Men selvfølgelig var der folk der protesterede. En af dem var filosofen Martin Buber som sammen med andre intellektuelle dannede gruppen Al Domi ("Vær ikke tavse"). Et af gruppens medlemmer krævede ved en officiel mindehøjtidelighed at ledelsen af Yishuv (det jødiske samfund i Palæstina) skulle forlange at de allierede bombede dødslejrene. Men hans udbrud var så voldsomt at folk mest blev irriterede over formen og overså indholdet, og ledende zionister harmedes over gruppens radikalisme. Og så meldte der sig en tydelig frustration over at de europæiske jøder ikke gjorde modstand. "Hvorfor forsvarer de ungarske jøder sig ikke?" spurgte avisen Davar på forsiden den 22. juni 1944, og i januar samme år havde avisen Hatsofeh skrevet at man følte afsky ved skrigene fra de undertrykte der ikke var i stand til at slå igen.⁴⁸

Synliggørelsen af modsætningen mellem de indvandrende europæiske jøder og de kæmpende - og sejrende - zionistiske pionerer blev en alvorlig psykologisk byrde for de jøder der overlevede Holocaust og kom til Palæstina: "De overlevende følte skam over at have overlevet...De indfødte israelere på deres side skammede sig over at millioner af jøder "var gået som lam til slagtebænken". De overlevendes tavshed blev til fortrængning, de indfødte israeleres blev til foragt."⁴⁹

I begyndelsen af 1943 udarbejdede den polske zionistiske aktivist Apolinari Hartglass der koordinerede arbejdet i en polsk-jødisk redningskomité, et memorandum om situationen. Det var kun tiltænkt zionistiske læsere, men et uddrag blev senere offentliggjort: "I de dele af Europa som krigen har ramt... kan vi forvente at mere end 7 millioner jøder bliver udryddet ...Det står os i dag klart at vi ikke kan drømme om at redde mere end højst en snes tusinde jøder...Hvis komiteens anstrengelser skal føre til blot de mest minimale resultater må vi søge at opnå nogle politiske fordele. Zionismen vil kunne indhøste nogle politiske fordele hvis: a) hele verden ved at det eneste land der ønsker at modtage de reddede jøder er Palæstina, og at det eneste samfund der ønsker at tage mod dem er Yishuv; b) hele verden ved at initiativet til at redde jøderne i Europa kommer fra zionistiske

⁴⁶ Ibid., s. 78.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid., s. 110.

⁴⁹ Rosenberg op. cit. s. 224.

kredse; c) de jøder der bliver reddet fra udslettelse ved at den zionistiske bevægelse og Yishuv forsøgte at redde dem under og efter krigen...

"Hvem skal reddes...? Burde vi hjælpe alle nødstedte uden at skele til det enkelte menneskes kvalitet? Burde vi ikke give hjælpeprogrammet en zionistisk-national karakter og først og fremmest søge at redde dem der kan være til gavn for landet Israel og jødedommen? Jeg ved at det forekommer grusomt at stille spørgsmålet på denne måde, men desværre må vi konstatere at i forhold at redde en million jøder som vil blive en byrde eller i bedste fald et apatisk element i landet, er det bedre at vi begrænser os og redder 10.000 ud af 50.000 som kan bidrage til at opbygge landet og styrke folkets nationale genopvågningen... Hvis vi fortsætter ud fra denne antagelse må vi først redde børnene som er det bedste materiale for Yishuven.

Pionerungdommen skal reddes, men særligt de der har modtaget træning og som åndeligt er i stand til at udføre zionistisk arbejde. Zionistiske ledere skal reddes fordi de fortjener at få noget fra den zionistiske bevægelse som tak for deres indsats... Rent filantropisk redningsarbejde såsom redningen af de tyske jøder... kan kun forårsage skade ud fra et zionistisk perspektiv, særligt når mulighederne er så begrænsede og ulykken så stor. Vi har kunnet gøre en undtagelse i forhold til de tyske jøder fordi de havde én fordel - de medbragte ejendom. De nuværende flygtninge mangler dette fortrin; de ankommer uden noget. Derfor giver de ikke noget til Yishuven, og vi kan kun forvente mere af det vi allerede har set hos en stor del af de tyske jøder: en total fremmedgørelse og undertiden fjendtlighed over for Israels land, en respektløs holdning til alt jødisk og hebraisk..."⁵⁰

Det var bekvemt for Europa at sende regningen for den europæiske nazismes jødeudryddelser videre til palæstinenserne, men det havde måske været mere rimeligt hvis Tyskland efter krigen havde overladt for eksempel Bayern til en jødisk stat. Tanken var i hvert fald ikke helt fremmed for Ben-Gurion - om end som et supplement og ikke som en erstatning for Palæstina. Efter krigen besøgte han Tyskland og mødtes der med general Eisenhower som han foreslog at samle alle de jødiske flygtninge i landsbyer i Bayern; lokalbefolkningen skulle så flyttes hvorefter jøderne skulle have selvstyre. De skulle oplæres i landbrug og kunne måske senere få lov til at komme til Palæstina. Den målløse Eisenhowers - meget amerikanske - kommentar var at det da var "en ny idé".⁵¹

Oprettelsen af en jødisk stat gik for Ben-Gurion forud for alt og tilsattesatte medmenneskelige hensyn. Et par måneder før udråbelsen af den jødiske stat skrev han til en embedsmand i indvandringskontoret: "Krigen [mellem jøder og arabere i Palæstina i 1948] afhænger af indvandring eftersom menneskematerialet i Israel

⁵⁰ Tom Segev op. cit. s. 99-101.

⁵¹ Ibid., s. 120.

ikke er tilstrækkeligt. Araberne har enorme reserver, og vi har brug for folk udefra til krigen nu. Den indvandring som fra først til sidst ikke udelukkende retter sig mod krigens behov er ingen velsignelse. Du må forstå at dine manøvrer ligesom livet i Yishuv må indrette sig efter disse behov, og det betyder at der kun bør tages imod folk mellem 18 og 35 år - i helt exceptionelle tilfælde op til 40 år forudsat at de er trænede i at bære våben."⁵² Hver tredje israelsk soldat var en overlevende fra Holocaust, men de var ikke altid lige velkomne i hæren, hvis psykologer fandt at de havde en lav moral og frygtede at det kunne smitte af på de andre soldater; desuden havde de ry for at være feje.⁵³ Der var som Ben-Gurion udtrykte det "en barriere af blod, tavshed, smerte og ensomhed" mellem de israelske zionister og indvandrerne fra Holocaust. I juni 1989 formulerede forfatteren Yehudit Hendel det på israelsk TV: "For at sige det ligeud så var der næsten to kategorier i dette land. Der var en kategori af folk der troede at de var guder...og jeg tilhørte tilfældigvis de guder da jeg er vokset op i et arbejderkvarter i nærheden af Haifa. Og så var der...en mindreværdig kategori: folk vi betragtede som laverestående med en eller anden skavank, en slags pukkelryg, det var de jøder der var kommet hertil efter krigen. Jeg lærte i skolen at det grimme og laveste ikke er eksilet, men jøden der kommer derfra."⁵⁴ Nogle gik så langt som til at bebrejde de tyske jøder at Hitler var kommet til magten for hvis de var udvandret til Palæstina kunne han ikke have brugt dem som springbræt.⁵⁵

"Der havde været cirka ni millioner jøder i Europa før krigen; cirka seks millioner blev dræbt, det efterlod tre millioner i live. De fleste af dem blev reddet af Tysklands nederlag. Nogle blev reddet takket være den hjælp de modtog fra forskellige regeringer og organisationer...og fra tusinder af godhjertede folk i næsten alle lande - de såkaldt "gode ikke-jøder". Der var dramatiske redningsoperationer såsom flugten over Pyrenæerne fra Frankrig til Spanien og de konvojer med jøder der sejlede fra Danmark til Sverige. Men kun få jøder kunne takke den zionistiske bevægelse for at de overlevede."⁵⁶

Udryddelsen af - især - de østeuropæiske jøder medførte at der efter Anden Verdenskrig ikke var noget alternativ til zionismen, som indtil da kun havde været en minoritetsbevægelse blandt verdens jøder.⁵⁷ Og uanset hvilke følelser de zionistiske jøder omfattede de overlevende fra Holocaust med, fik jødeudryddelserne afgørende betydning for Israels oprettelse. "Rædselssynet fra

⁵² Ibid., s. 177.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid., s. 179.

⁵⁵ Ibid., s. 181.

⁵⁶ Ibid., s. 96.

⁵⁷ Se Morten Thing op. cit. s. 86.

dødslejrene, opdagelsen af ulykkens omfang... hundredtusinder af åndsformørkede overlevende som ingen ville vide af - altsammen bidrog det til at de zionistiske teser fremstod med selvfølgelighedens enkelhed: for at "det" ikke skal gentage sig må jøderne have deres eget land. Derfor fik den zionistiske bevægelse for første gang i sin historie hel og fuld tilslutning fra de jødiske masser over hele verden; det samme gjaldt sympatien fra verdensopinionen. Hvor chokerende det end kan lyde så har Hitler afgjort været den mest magtfulde løftestang for oprettelsen af den jødiske stat".⁵⁸

Zionismen var fra begyndelsen en europæisk politisk bevægelse som ikke interesserede sig for de arabiske jøder - og omvendt. Men efter udryddelsen af hovedparten af Europas jøder steg zionisternes optagethed af den trekvarte million jøder der boede i de arabiske lande, og efter Israels oprettelse iværksatte man store immigrationsplaner for at hente de arabiske jøder til landet. Man ville ikke risikere endnu en gang at komme for sent, og man havde brug for indvandrere. Integreringen af dem var imidlertid ikke uden problemer. "Vi er nødt til at lære dem de mest elementære ting - hvordan man spiser, hvordan man sover og hvordan man vasker sig," beklagede et ledende medlem af Jewish Agency sig.⁵⁹

Den franske journalist og diplomat Eric Rouleau som er egyptisk jøde fortalte i et interview med forfatteren i maj 1998 at "generelt var de arabiske jøder ikke zionister. Zionismen er født i Centraleuropa, ikke engang i Vesteuropa. Jøderne i den arabiske verden følte sig meget knyttet til det land de boede i, og mange havde arabisk som deres modersmål. Der var ingen uoverensstemmelser mellem jøder og muslimer. Jeg kan huske at jøderne arrangerede store festaftner for at fejre den jødiske påske på en stor plads i Cairo. Det foregik for øjnene af araberne, og der var aldrig antydning af problemer. Jeg husker også at hver gang vi fejrede en jødisk højtid kom vore muslimske naboer ind til os med kager og lykønskninger. Forholdet til de muslimske arabere var glimrende. Men da krigen kom [i 1948], og især efter det egyptiske nederlag, ændrede det hele sig. Fra nu af kunne de zionistiske organisationer ikke længere udfolde deres aktiviteter i Egypten. Nogle hundrede ledende jøder blev arresteret og spærret inde i en fangelejr, og nogle udenlandske jøder af italiensk eller fransk nationalitet blev udvist. Men befolkningen som sådan var dog ikke fjendtlig over for jøderne; det var regeringen der udviste nogle af dem til besvarelse af nederlaget ... den ville vise den egyptiske opinion at den var ægte anti-israelsk. Og som krigen brød ud forlod jøderne lidt efter lidt Egypten, og der er nu meget få af dem tilbage i landet. Det er et stort tab for Egypten at have mistet dette intellektuelt og kulturelt rige samfund... De fleste egyptiske jøder tog ikke til Israel, men til Frankrig, USA eller Canada."

⁵⁸ Den israelske historiker Élie Barnavi citeret fra Dominique Vidal op.cit. s. 29.

⁵⁹ Tom Segev op. cit. s. 185.

Eric Rouleau's opfattelse deles af lederen af det israelske Shas-parti, Aryeh Deri: "Jeg og mine kolleger føler os nærmere knyttet til den arabiske kultur end til ashkenazikulturen. Jeg boede i Marokko til jeg var ni...Vore venner var muslimer og kristne. I Marokko fejrede vi de religiøse helligdage sammen...Der var ingen kulturkamp. De havde Muhammed og vi havde vore profeter, men der var én Gud. Der var ingen forsøg på at islamisere os, og vi prøvede ikke at judaisere dem."⁶⁰ Eller med den irakiske jøde Nissim Rejwans ord: "Jøder og muslimske arabere levede side om side gennem mindst femten århundreder af deres historie - og de gjorde det på en måde som ingen tilhængere af to andre trosretninger nogensinde har været i stand til det."⁶¹

De arabiske jøder havde ingen personlig erfaring med Holocaust som først for alvor blev en del af den kollektive israelske bevidsthed i forbindelse med retssagen i begyndelsen af 1960'erne mod Adolf Eichmann. Godt et årti efter statens oprettelse havde det israelske samfund gennemløbet adskillige kriser. Den første indtraf da arbejderpartiregeringen optog kontakt med Tyskland for at aftale erstatninger til ofrenes efterkommere, en aftale som lederen af det stærkt højreorienterede Herut-parti, Menachem Begin, kaldte forræderisk: "Mens de handler i vores allesammens navn, i min faders, min moders...og i de seks millioner slagtedes og brændtes navn siger de, mændene ved magten, til Adenauer og hans regering: giv os 5 procent af den jødiske ejendom for at oprette endnu et Solel Boneh selskab [dvs. et selskab ejet af den socialdemokratiske fagbevægelse Histadrut]"⁶². Umiddelbart op til afstemningen i Knesset om aftalen med

⁶⁰ Graham Usher: *Dispatches from Palestine*. 1999, s. 154-155.

⁶¹ Nissim Rejwan op. cit. s. 20.

⁶² Tom Segev op. cit. s. 213-14.

Tyskland⁶³ hængte Herutpartiet plakater op med teksten "Vore forældres og martyrs knogler til salg på nazi-Mapais blodmarked."⁶⁴ Senere kriser fulgte i forbindelse med køb og salg af våben fra og til Tyskland, og der fulgte flere retssager mod europæiske jøder der stod anklaget for at have samarbejdet med nazisterne på deres trosfællers bekostning. Men i maj 1960 kidnappede israelske agenter forhenværende Obersturmbannführer Adolf Eichmann i Buenos Aires og smuglede ham til Israel hvor han blev stillet for en domstol og dømt til døden for jødeudryddelser under Anden Verdenskrig.

Det vigtigste var ikke hævn over Eichmann hvis forbrydelser under alle omstændigheder var hinsides mulig gengældelse; det vigtigste var retssagens ideologiske betydning. Processen var nøje iscenesat, de rigtige ofre var blevet udvalgt til at kunne repræsentere alle sociale lag i landet, og TV og verdenspressen var på. Under retssagen kunne israelerne dag ud og dag ind lytte til de rædselsberetninger som de ikke havde turdet spørge deres nabo eller deres kibbutzfæller om. Gennem hele iscenesættelsen blev det gjort til en retssag der vedkom alle israelere, ikke kun dem der selv havde oplevet Holocaust; og ikke kun de europæiske jøder - også de arabiske blev inddraget i det der nu blev fælles jødisk historie. Bortset fra det ønskelige og for ofrene psykologisk vigtige i at krigsforbrydere bliver dømt for deres forbrydelser, var retssagen også af stor vigtighed for staten Israel: på den tid var mange unge israelere ved at miste pionerånden, det var ikke til at få folk til at bosætte sig i Negevørkenen, de fleste foretrak at befinde sig et sted mellem Tel Aviv og New York, og derfor skulle retssagen "indgyde dem national stolthed, minde dem om at for dem var der kun ét land i verden, at kun ét land kunne garantere jøder sikkerhed, og det var staten Israel."⁶⁵ Samtidig skulle den sikre det regerende Mapaiparti kontrol over arven fra Holocaust, for efter de mange aftaler med Tyskland virkede det som om det kun var højre- og venstrefløjene der ærede minderne fra Holocaust. Processen skulle

⁶³ Igennem denne aftale, Wiedergutmachung, modtog Israel i 12-14 år varer og penge til en værdi af 850 millioner dollars. Desuden fik i hundredtusindvis af overlevende livslange individuelle skadeserstatninger og pensioner til en sammenlagt værdi af flere hundrede millioner dollars. Rosenberg op. cit. s. 229.

⁶⁴ Ibid., s. 230.

⁶⁵ Ibid., s. 328.

befri regeringen for skyldfølelse. "Der var brug for noget der kunne forene det israelske samfund - en kollektiv erfaring, en der var gribende, rensende, patriotisk - en national katharsis".⁶⁶

Siden dengang har Holocaust spillet en større og større rolle i den israelske bevidsthed. Men ikke alle er sikre på at man har draget den rette lære af tragedien, nemlig at man bør bevare demokratiet, bekæmpe racisme og forsvare menneskerettigheder.⁶⁷ Denne holdning forfægtes af den israelske menneskerettighedsforkæmper og advokat Felicia Langer: "... desværre er der i Israel en tendens til at man føler sig som det evige offer, og derfor tror vi at med mindre vi er magtfulde, har atombomber osv., så er vi i fare, så vil Holocaust måske komme igen - og araberne bliver ofte fremstillet som nutidens nazister. Sådant en manipulation er meget farlig, men den fungerer: enten viser vi magt eller også bliver vi udslettet. Vi er selvretfærdige, vi havde al ret og vi var så gode, men fordi vi ingen magt havde udryddede de os. Det vil ikke få lov at ske igen, vi skal altid være mægtige, mægtigere end andre - og først da kan vi leve i fred. Det er naturligvis en illusion, for det eneste sted hvor jøder dræbes, hvor fædre begraver deres sønner, er i selve Israel...dette tilflugtssted for jøder er blevet det mest usikre sted."⁶⁸

Direktøren for Tel Aviv Universitetets Institute of the History of Science and Ideas, Yehuda Elkana, formulerede det endnu stærkere i et essay i avisen Ha'aretz den 16. marts 1988: "En atmosfære hvor en hel nation bestemmer sit forhold til nutiden og former sin fremtid ved at koncentrere sig om fortidens erfaringer, er en fare for fremtiden for et hvilket som helst samfund der ønsker at leve i relativ afklarethed og relativ sikkerhed....Demokratiets blotte eksistens bringes i fare når mindet om fortidens ofre spiller en aktiv rolle i den politiske proces. Ideologerne i de fascistiske regimer indså dette...Anvendelsen af tidligere lidelser som et politisk argument er som at skabe døde partnere i de levendes demokratiske proces...For første gang forstår jeg alvoren i hvad vi har gjort når vi i årtier har sendt ethvert barn i Israel hen for at besøge [Holocaustmuseet] Yad Vashem igen og igen. Hvad forventede vi at vore følsomme børn ville stille op med denne erfaring? Med vore sind og endog vore hjerter lukket...har vi erklæret "Husk!" Hvorfor? Hvad forventer man at et barn skal stille op med disse minder? For en stor del af dem vil

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Tom Segevs afsluttende kommentar i sin store bog om israelerne og Holocaust: "The Seventh Million" s. 517.

⁶⁸ Interview med forfatteren i juni 1998.

rædselsbillederne sandsynligvis blive fortolket som et hadsk råb. "Husk" kan fortolkes som et krav om at skulle nære et langvarigt blindt had."⁶⁹

⁶⁹ Citeret fra Tom Segev op. cit. s. 504. Essayet, hvis forfatter var direktøren for Tel Aviv Universitets Institut of the History of Science and Ideas, Yehuda Elkana, var skrevet i begyndelsen af Intifadaen som reaktion på avisreportager om israelske soldaters brutale fremfærd i de besatte områder. "Jeg har set en bulldozer begrave folk levende, jeg har set soldater som gik fra besindelsen og brækkede hænderne på civile, inklusive børn" skrev Elkana.

Kapitel 3

PALÆSTINAS DELING

Under Anden Verdenskrig var forholdene i Palæstina relativt fredelige. Efter en brutal nedkæmpelse i 1939 af det arabiske oprør var der blevet ro; de palæstinensiske ledere af oprøret var blevet sendt i eksil, og den efterfølgende undertrykkelse var meget hård. Men næppe var der fred i verden før urolighederne i Palæstina for alvor brød ud. Zionisterne forlangte at England skulle åbne for fri indvandring af jøder fra Europa, hvorimod araberne krævede øjeblikkelig selvstændighed og stop for jødisk indvandring.

Palæstinenserne havde i virkeligheden allerede tabt slaget om deres land da deres oprør blev slået ned. Zionisterne som indtil da kun havde udgjort en minoritetsbevægelse fik derimod større og større sympati for deres idéer i det Vesten der med rette blev plaget af dårlig samvittighed over for jøderne hvis masseudryddelse de ikke formåede at forhindre - eller blot søgte at forhindre. Samvittigheden kunne nu lettes ved at sende regningen videre til palæstinenserne.

I England var regeringen ivrig efter at få andre til at overtage problemet - eller i hvert fald dele af det. Den mest oplagte partner var USA. I august 1945 havde præsident Truman lagt pres på den engelske Labourregering for at få den til at tillade indvandring af 100.000 jøder fra Europa til Palæstina. Det lykkedes den engelske udenrigsminister Ernest Bevin i november 1945 at få oprettet en anglo-amerikansk komité bestående af seks ikke-officielle personer fra begge lande som skulle undersøge problemerne og fremsætte løsningsforslag.

Komitéen indledte sit arbejde med i begyndelsen af 1946 at besøge de jødiske flygtningelejre i Europa. Her kunne de overlevende fra Holocaust fortælle at deres højeste ønske var at komme til Palæstina. Men senere forskning⁷⁰ har godtgjort at de fleste af de jødiske flygtninge - selvom de ikke trængte efter at udvandre til Palæstina - var blevet presset til at fremsætte dette ønske; de var blevet belært om vigtigheden af at "præsentere komitéen for en enig jødisk front". Den samme holdning var de ikke-zionistiske jødiske organisationer i USA blevet tilrådet at indtage. Komitéen tog efter besøget i de europæiske jødiske flygtningelejre til Palæstina, og ikke uventet faldt det medlemmerne naturligt at se løsningen på de ulykkelige menneskers skæbne i det jødiske samfund dér. Komitéens motivation blev forstærket af at jøderne i Palæstina modtog medlemmerne hjerteligt - hvorimod araberne boykottede komitéen.

⁷⁰ Citeret fra Ilan Pappé: "The making of..." op. cit. s. 12.

Et af de møder i Palæstina som gjorde stort indtryk på kommissionen var mødet med den 73årige zionistiske leder Chaim Weizmann⁷¹ som nøgternt omformulerede spørgsmålet om ret eller uret til et problem om større eller mindre uretfærdighed - for "uretfærdighed er uundgåelig. De må beslutte Dem for om det er bedre at være uretfærdig over for araberne i Palæstina end over for jøderne."⁷² Weizmann mindede gæsterne om jødernes bidrag til den vestlige civilisation og nævnte Einstein, Bergson og Freud: "Nu er den vugge som disse mennesker kom fra blevet ødelagt. Vi håber at kunne bygge den på ny igen her i dette land...Jeg behøver ikke at gå ind på andres meritter - jeg ved ikke hvor mange Einstein'er eller Freud'er der er blevet tilintetgjort i Auschwitz' og Maidaneks gaskamre. Jeg ved kun én ting: hvis vi kan forhindre det vil det aldrig ske igen. Det er hvad det jødiske folk har sat sig for, og hvis De hjælper os vil Gud velsigne Dem og Deres regeringer."⁷³

Kommissionen mødtes også med formanden for Jewish Agency, David Ben-Gurion, som sagde at "briterne måtte bestemme sig for en hurtig deling af Palæstina, men efter min opfattelse vil det ikke fungere uden at vi får en forståelse med araberne. Vi må blive enige, men vi kan kun blive enige efter en klar britisk beslutning". For Ben-Gurion betød det ikke så meget hvis jøderne ikke fik hele Palæstina "for det skulle nok komme", men det måtte ikke ske gennem imperialisme. "Vor ide vil gribe Mellemøsten, og den vil være Storbritanniens bastion imod Rusland, og den eneste bastion mod Rusland vil være forbedrede forhold for de jordløse landarbejdere som må opnås med hjælp fra Vestens socialister."⁷⁴ Da et af kommissionens medlemmer, den engelske journalist Richard Crossman der i løbet af rejsen var blevet omvendt til zionismen, på egen hånd opsøgte Ben-Gurion, formanede denne ham: "Når De skal beslutte Dem vedrørende vores fremtid må De ikke begå den fejl at tro at vi er som de jøder De har i London. Forestil Dem i stedet at vi er som englændere som slås for vor nationale eksistens, og regn med at vi vil gøre som De ville have gjort hvis De var i samme situation som os..... Undervurder ikke vores intelligens. Vi ved mere om dette problem end De, og ingen vil være i stand til at bedrage os med formuleringer eller fine ord. Bestem Dem for det ene eller det andet, og husk at uanset hvad De bestemmer Dem for vil vi slås for vort Dunkerque."⁷⁵

⁷¹ Chaim Weizmann blev senere Israels første præsident.

⁷² I 1930 var Chaim Weizmann gået imod oprettelsen af en jødisk stat, fordi "vi hverken kan eller vil smide araberne ud...Araberne var lige så gode zionister som vi; de elsker også deres land og kan ikke overtales til at give det til andre." Citeret fra Nissim Rejwan: Israel... op. cit, s. 9.

⁷³ Citeret fra Odd Karsten Tveit: Annas Hus, kapitel 37.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Citeret fra ibid.

Den 30. april 1946 afsluttede den anglo-amerikanske komité sit arbejde med to anbefalinger: 1) 100.000 jøder fra de europæiske flygtningelejre skulle have lov til at indvandre i Palæstina, og yderligere indvandring kunne finde sted når de økonomiske forhold tillod det; og 2) der skulle oprettes en binational stat under FN's formynderskab med lige ret for begge befolkningsgrupper. Forslagene tilfredsstillede hverken jøderne eller araberne og blev også forkastet af den britiske regering.

I Palæstina havde de radikale jødiske terrororganisationer Irgun og Stern vendt sig mod briterne med fuld styrke, og deres blodige gerninger bidrog til at lægge et betydeligt pres på den britiske regering. Sterns forhold til briterne var uforsonligt: allerede under Anden Verdenskrig havde Sternbanden i et brev henvendt sig til det tyske udenrigsministerium og forslået en alliance imod englænderne idet "der kunne være fælles interesser mellem oprettelsen af Europas ny orden efter det tyske koncept og de sande aspirationer hos det jødiske folk."⁷⁶ I 1944 havde Chaim Weizmann dog lagt afstand til denne udvikling blandt jøderne i Palæstina: "Her og der en slækkelse af den gamle traditionelle zionistiske puritanske etik, et strejf af militarisering, og en svaghed for dens ydre pragt; men andre steder noget værre - den tragiske futile ujødiske tilflugt til terrorisme...og værst af alt, i visse kredse en parathed til at indgå en pagt med det onde, at spille politik med det, snart fordømme snart ikke fordømme det, at behandle det - ikke som det det var, nemlig en ubetinget forbandelse over for det nationale hjem - men som et fænomen som måske har sine fordele."⁷⁷

I slutningen af 1946 var der 608.000 jøder i Palæstina. Fra at have udgjort en tiendedel af befolkningen i 1922 udgjorde jøderne nu en tredjedel. Mens de i 1897 havde ejet 20.000 hektar jord i Palæstina ejede de i 1947 180.000 hektar, svarende til 7% af området⁷⁸. De havde oprettet 300 kolonier som fremstillede 28% af landbrugsprodukterne i Palæstina, og i gennemsnit var jødernes indkomst den dobbelte af arabernes.⁷⁹ På dette tidspunkt boede der i Palæstina mellem 1.2 og 1.3 millioner arabere i cirka 850 landsbyer.⁸⁰

Hverken USA eller England havde opgivet at komme til forståelse med parterne om en deling af landet. De nedsatte nu en ny - lille - komité med en brite og en

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Citeret fra Nissim Rejwan: Israel... op. cit. s. 10.

⁷⁸ I 1961 var tallet vendt om således at kun godt og vel 7% af jorden var på arabiske hænder.

⁷⁹ Tallene er fra Dominique Vidal op. cit. s.28.

⁸⁰ Ilan Pappé op.cit s. 48.

amerikaner, Herbert Morrison og Henry F. Grady. De foreslog en deling af Palæstina i fire provinser under international beskyttelse. Men hverken palæstinenserne eller jøderne ønskede at diskutere denne idé der derfor løb ud i sandet.

Til sidst foreslog den britiske udenrigsminister Ernest Bevin at Palæstina skulle inddeles i selvstyrende provinser eller kantoner under britisk overhøjhed, og at der samtidig for en periode på to år skulle tillades indvandring af 100.000 jøder fra Europa. Men jøderne ønskede fortsat en deling af landet, og araberne krævede fuld selvstændighed; en bro mellem de to holdninger syntes ikke mulig. Englænderne fandt det heller ikke tiltrækkende at afholde noget så demokratisk som en folkeafstemning - palæstinenserne udgjorde jo stadigvæk 2/3 af befolkningen. I februar 1947 valgte englænderne i stedet at indbringe Palæstinaspørgsmålet for det på det tidspunkt knapt to år gamle FN med anmodning om en ekstraordinær generalforsamling. Der blev nedsat en ny særlig komité der skulle udarbejde et løsningsforslag som skulle præsenteres for den næste ordinære samling.

Samlingen varede fra den 28. april til den 15. maj 1947. Her foreslog de fem arabiske medlemslande Egypten, Irak, Libanon, Saudi Arabien og Syrien at det britiske mandat øjeblikkeligt skulle ophøre og Palæstina erklæres selvstændigt. Forslaget kunne ikke samle flertal og i stedet besluttede forsamlingen at sammensætte en særlig komité for Palæstina, UNSCOP (United Nations Special Committee on Palestine), med repræsentanter fra 11 medlemslande. Komitéen blev omhyggeligt sammensat af den stærkt pro-zionistiske norske FN-generalsekretær Trygve Lie⁸¹. Mest påfaldende var det at ingen af Sikkerhedsrådets fem permanente medlemmer var (direkte) repræsenteret; det skyldtes at USA ønskede at forhindre Sovjetunionen i at spille en central rolle i Palæstinaspørgsmålet⁸². I stedet kom komitéen til at bestå af repræsentanter fra Commonwealth-landene Canada og Australien og desuden fra Holland, Tjekkoslaviet og Jugoslavien; Asien var repræsenteret ved Iran og Indien, og Latinamerika ved Uruguay, Guatemala og Peru der som katolske lande også skulle repræsentere pavestolens interesser. Komitéens formand blev dommer Emil Sandström fra Sverige, dens sekretær amerikaneren Ralph Bunche.

USA's bekymring for at Sovjetunionen ville gå imod delingsplanen viste sig ubegrundet. På samlingens næstsidste dag udtalte den sovjetiske repræsentant viceudenrigsminister Andrei Gromyko at hvis ikke det var muligt at opnå enighed om en føderal stat i Palæstina ville hans regering støtte en deling af landet, altså oprettelsen af en jødisk stat. USSR's holdning skyldtes formentlig en angst for at en

⁸¹ Om hans rolle i Mellemøsten se Odd Karsten Tveits "Alt for Israel".

⁸² Se Ilan Pappé op.cit. s. 18.

muligvis arabisk domineret stat i Palæstina ville blive pro-britisk; under alle omstændigheder blev den sovjetiske tilkendegivelse afgørende for den videre udvikling.

UNSCOP ankom til Palæstina, et land i krig. Palæstinenserne var fortsat delvist lammet af at deres ledere enten var i eksil eller anbragt i interneringslejre i fjerne egne af det britiske imperium.⁸³ Derfor stod kampene først og fremmest mellem den britiske mandatmagt og jøderne der ønskede at gennemtvinge fri indvandring for jøder fra Europa til Palæstina. De jødiske organisationer fik amerikansk hjælp: direkte ved at den amerikanske regering så igennem fingre med jødiske organisationers opkøb af skibe til illegal transport af jøder til Palæstina; og indirekte ved at USA ikke åbnede for jødisk indvandring. Fra 1900 til 1914 indvandrede 1.5 millioner jøder i USA, men i perioden 1940-48 fik kun 57.000 europæiske jøder tilladelse til at immigrere i USA. Det vurderes at halvdelen af dem der udvandrede til Palæstina ville have foretrukket USA.⁸⁴

UNSCOP's arbejde varede i fem måneder, heraf kun fem uger med forhandlinger i Palæstina. Og ligesom tilfældet havde været i forhandlingerne med den anglo-amerikanske komité gjorde de palæstinensiske ledere det ikke lettere for sig selv. Den Arabiske Højkomité (AHC) modtog delegationen med at dekretere femten timers proteststrejke og meddele at den ikke ønskede at vidne for UNSCOP. I de følgende uger var der næsten ingen kontakt mellem de to parter da det ikke lykkedes at finde frem til palæstinensere der ville fremsætte og forklare deres synspunkter, uanset at nogle af de palæstinensiske partier og grupperinger gik ind for et samarbejde.

Da UNSCOP var nået frem til et udkast forhørte komiteens svenske formand dommer Sandström sig hos Theo Larsson, søn af den svenske konsul i Jerusalem, om den mulige arabiske reaktion på forslaget. Larsson var født og opvokset i Palæstina, og da han hørte at komiteen havde foreslået at opdele området sådan at Jerusalem, Betlehem, Ramallah og Bir Zeit skulle administreres af FN og ikke tilhøre nogen, svarede han at jøderne ville acceptere forslaget mens araberne afgjort ikke ville. Det overraskede Sandström. Larsson pegede på araberne militære overlegenhed og at de ville bombe jøderne sønder og sammen. Sandström tilkendegav nu sin - enstrengede men realpolitiske - holdning: "Theo, har du nogen ide om den internationale jødedoms magt? Det har vi. Hvis du vil gøre dine arabiske venner en tjeneste, så gå hen og tal med deres ledere. Gør alt hvad der står i din magt for at overtale dem til at acceptere denne plan...de må ikke forkaste den. Araberne må ikke lade denne chance for en permanent løsning gå sig forbi."

⁸³ Yezid Sayigh op. cit. s. 2.

⁸⁴ Fra Morten Thing, op. cit. s. 45, og Dominique Vidal, op.cit. s. 30.

Næste dag kørte Theo Larsson hen til Hussein al-Khalidi der var formand for Den Arabiske Højkomite. Khalidi blev først meget vred. Men lidt efter sagde han: "Måske du og Sandström har ret...måske. Men selvom jeg kunne overtale Den Arabiske Højkomite til blot at diskutere planen, hvor længe tror du så at jeg ville overleve? 24 timer? 12 timer? Jeg har intet andet valg end at svømme med strømmen ..."⁸⁵

Den 23. juli 1947 lykkedes det UNSCOP i Beirut at få et møde i stand med repræsentanter for Den Arabiske Liga⁸⁶ i hvis hænder de palæstinensiske ledere ulykkeligvis havde lagt deres lands skæbne. Araberne krævede det britiske mandat bragt til ophør, at der blev oprettet en uafhængig arabisk stat i alliance med England, og at de jøder der illegalt var indvandret i landet eller som ikke havde søgt om statsborgerskab skulle udvises; det drejede sig om 2/3 af jøderne i Palæstina. Den tjekkiske delegerede kommenterede arabernes ønsker: "Jeg har lyttet til jeres krav, og det forekommer mig at jeres opfattelse af et kompromis er: vi vil have alle vore krav fuldstændigt opfyldt, og resten kan vi diskutere".⁸⁷ UNSCOP fik i øvrigt ikke indtryk af at Palæstinas fremtid lå de arabiske repræsentanter særligt på sinde...end mindre på hjerte.

Reaktionen hos UNSCOP's medlemmer var forudsigelig: med billederne af Holocaustofrene på nethinden, med komiteens gode samarbejde med et meget imødekommende Jewish Agency - der udviste pragmatisme og fleksibilitet og forsikrede at de ikke ville træde arabernes rettigheder eller territorium for nær⁸⁸ - og med fordommene om de arabiske ledere som nazi-sympatisører⁸⁹ i behold var det nærliggende at opretholde planerne om en deling af Palæstina uden hensyn til den demografiske og politiske situation i området. Det var fristende at sammenkoble de europæiske jøders skæbne med det jødiske samfunds i Palæstina.

⁸⁵ Theo Larsson: Seven Passports for Palestine, Longfield 1995, s.54-56.

⁸⁶ En frivillig sammenslutning af arabiske lande, der blev oprettet i 1945 og som i 1947 havde 7 medlemsstater. I dag er der 21 lande i Ligaen. Repræsentanterne kom fra Irak, Saudi Arabien, Syrien, Libanon, Egypten og Yemen. Jordan valgte at køre sit eget løb, da det havde egne interesser at pleje.

⁸⁷ Citeret fra Dominique Vidal op. cit. s. 35.

⁸⁸ Flapan op. cit. s. 87

⁸⁹ Pappé op.cit. s. 22 . Det var ikke påstande hentet helt ud af den blå luft: lederen af Den Arabiske Højkomité, Haj Amin al-Husseini, opholdt sig under Anden Verdenskrig i eksil i Berlin, hvorfra han opfordrede muslimerne i Jugoslavien til at støtte den nazistiske hær. Det var dog næppe så meget af sympati med nazismen, som betragtede araberne som undermennesker, som ud fra devisen om at min fjendes fjende er min ven. I 1939 havde han faktisk tilbudt at samarbejde med briterne imod tyskerne mod at han kunne få lov til at vende hjem til Jerusalem fra sit eksil i Beirut, hvortil han var flygtet i 1938 under det palæstinensiske oprør. Englænderne sagde nej og al-Husseini tog til Irak, hvor han - ligesom den nye irakiske regering - blev anti-britisk og i 1941 flygtede han til Berlin. (se Odd Karsten Tveit "Annas Hus, Cappelan, 2000, kapitel 37). Efter krigen søgte al-Husseini tilflugt i Egypten, hvor han af Den Arabiske Liga udnævntes til leder af Den Arabiske Højkomité.

Nogle af komitémedlemmerne var desuden antisemitter og syntes derfor at det var en glimrende idé at jøderne flyttede til Palæstina. Så slap de for at have mere med dem at gøre.⁹⁰

Den fleksibilitet jøderne udviste stak ikke så dybt: efter at have påkaldt sig historien, Bibelen, Holocaust og de økonomiske resultater i Palæstina krævede Ben-Gurion at mandatet ophørte, at en million jøder fik lov til at indvandre, og at der blev oprettet en uafhængig stat for hele området. Da UNSCOP pressede ham gik han dog med til at "overveje spørgsmålet om en jødisk stat i en betydelig del af Palæstina samtidig med at vi ønsker at stadfæste vor ret til hele Palæstina."⁹¹

De fleste forhandlinger om Palæstina fandt sted i Europa og USA. Efter rejsen til Mellemøsten gjorde UNSCOP et længere ophold i de jødiske flygtningelejre i Europa. Mødet med de overlevende fra Holocaust var nøje tilrettelagt og iscenesat af Jewish Agency, og der var heller ikke denne gang nogen slinger i valsen med hensyn til Palæstina som alle drømmes mål. Sagen blev som nævnt også lettet ved at USA omtrent havde lukket af for jødisk indvandring. General Lucius Clay der var amerikansk militærguvernør i Tyskland udtalte: "Jeg tror der er et overvældende ønske i lejren om udvandring til Palæstina...Jeg vil blot sige at jeg ikke ved hvor stærkt ønsket ville være hvis der stod andre muligheder åbne for dem."⁹²

Sidst i august 1947 var komiteens rapport færdig, og den følgende dag blev den forelagt FN's Generalforsamling. Rapporten fremsatte to forslag: Det ene der blev støttet af et flertal af landene i komiteen (Canada, Guatemala, Holland, Peru, Sverige, Tjekkoslaviet og Uruguay - Australien afholdt sig fra at stemme) indstillede at Palæstina efter en toårig overgangsperiode, overvåget af FN, skulle deles i en arabisk og en jødisk stat. Jerusalem skulle fremover have en særlig international status administreret af FN. De to stater skulle endvidere underskrive en tiårig aftale om en økonomisk union som en betingelse for selvstændighed. Til trods for det intensive arbejde var UNSCOP i realiteten ikke kommet frem til mere end hvad Peel-kommisionen havde fremlagt ti år tidligere.

UNSCOPs andet forslag, mindretalsplanen, blev støttet af Indien, Iran og Jugoslavien. De foreslog en uafhængig forbundsstat af jødiske og arabiske områder der skulle være selvstyrende (men ikke selvstændige) og med Jerusalem som hovedstad. Overgangsperioden skulle vare i tre år under FN-kontrol, og staten skulle overvåges af en international kommission med medlemmer fra de to parter

⁹⁰ Odd Karsten Tveit: Annas Hus, kapitel 38.

⁹¹ Citeret fra Dominique Vidal, op. cit. s. 34.

⁹² Citeret fra Pappé op. cit. s. 27.

og fra FN. Mindretallets argumenter var at Palæstina var for lille til at rumme to stater, og at man ikke kunne gennemføre en løsning imod flertallets ønsker. Interessant nok blev denne model støttet af det amerikanske udenrigsministerium under udenrigsminister George Marshall, hvorimod Det Hvide Hus med præsident Truman gik ind for flertalsplanen, og han havde sammensat den amerikanske FN-delegation sådan at der kun var få delegerede fra udenrigsministeriet med. USSR's støtte til flertalsrapporten gjorde det så meget desto vigtigere for amerikanerne at komme med på det vindende hold.

Da sagen blev bragt til afstemning i FN's Generalforsamling den 25. november 1947 blev det foreslået at indbringe spørgsmålet for den internationale domstol i Haag for at få klarlagt om FN overhovedet havde kompetence til at vedtage en deling af Palæstina. Men da forslaget fik lige mange stemmer for og imod faldt det bort. De arabiske medlemslande fremsatte derefter et forslag med opfordring til Generalforsamlingen om at genbosætte de fordrevne jøder i deres respektive hjemlande og oprette en uafhængig arabisk stat i Palæstina hvor jøderne ville blive anerkendt som en "legal minoritet", dvs. med borgerrettigheder. Det forslag blev nedstemt, og araberne valgte derefter ikke at deltage i arbejdet i de nedsatte underkomitéer som skulle søge at finde frem til et kompromisforslag. Her forpassede de en mulighed for at lodde stemningen som skiftede flere gange.

Kompromisforslaget skulle til afstemning fire dage senere. Der var spænding til det sidste fordi afstemningen den 25. november havde vist at det ikke havde det krævede 2/3 flertal. Der manglede én stemme. Alle midler blev nu taget i brug fra såvel zionisternes som fra præsident Trumans side. Den demokratiske regering fik gummifirmaet Firestone til at gøre Liberia opmærksom på at hvis landet ikke stemte for delingen ville firmaet tage sine udvidelsesplaner i landet op til revision. Selv Frankrig som af frygt for reaktionen i de nordafrikanske kolonier havde afholdt sig fra at stemme blev truet, og det samme gjaldt Filippinerne der kom under massivt pres fra regeringskredse og jødiske kredse i USA.⁹³ Alle tre lande stemte ja den 29. november.

Lørdag morgen den 29. november 1947 vedtog FN's Generalforsamling Resolution 181 med 33 stemmer for (herunder både vest- og østeuropæiske lande, USSR, USA og mange Mellem- og Latinamerikanske lande), og 13 stemmer imod (de arabiske lande, Afghanistan, Iran, Pakistan, Tyrkiet, Cuba, Grækenland og Indien). 10 lande (blandt andre Storbritannien) afholdt sig fra at stemme. Generalsekretær Trygve Lie

⁹³ General Carlos P. Romulo: The Philippines Changes its Vote 1947, citeret fra W. Khalidi: "From Haven to Conquest" op. cit. s. 66ff.

følte sig berettiget til at sige til nogle af sine landsmænd: "Jeg har sikret fred i Mellemøsten i generationer fremover".⁹⁴

Kort over FN's delingsplan Kort 2 i P-O

Efter delingsplanen fik jøderne godt 56% af Palæstina⁹⁵, mens de hidtil kun havde ejet omkring 10% af jorden. Områderne var dels kyststrækningen fra Ashdod til umiddelbart nord for Haifa, dels det østlige Galilæa omkring Genezaret Sø, og endelig Negevørkenen – og det var det meste - og dele af Sinai. Det var tre gange så meget som Peel-kommissionen havde foreslået. Desuden blev der givet tilladelse til ubegrænset jødisk indvandring. Palæstinenserne fik cirka 42 %, og de resterende 2% udgjordes af området omkring Jerusalem som skulle være under international kontrol. Palæstinenserne i det område der tildeltes den jødiske stat skulle blive boende, og FN skulle sikre dem alle rettigheder. Staterne skulle først oprettes to måneder efter ophøret af det britiske mandat som var sat til den 14. maj 1948.

Bortset fra det tvivlsomme i at en international instans - "det internationale samfund" som det er blevet så populært at kalde en lille kreds af lande i dag - deler ud af et andet folks jord var der ikke tale om at man blot med et pennestrøg delte Palæstina. I delingsplanens forskellige afsnit søgte FN at tage højde for mange eventualiteter og foreslå løsninger på mange problemer. I overgangsperioden fra vedtagelsen af delingsplanen i november 1947 til ophævelsen af det britiske mandat - senest 1. august 1948 - skulle området styres af en kommission oprettet af FN's Generalforsamling. Denne kommission skulle forestå en glidende overgang til et demokratisk styre i de to stater. I denne periode skulle det hverken være jøder eller arabere tilladt at slå sig ned i det andet område, og alt skulle foregå i den demokratiske og fredelige *ånd* som alle dage har været FN's. Desuden skulle der gøres forberedelser til et økonomisk samarbejde som skulle bestå af en toldunion, fælles mønt, samarbejde om jernbane, post- og telefonvæsen og lige adgang til vand- og elforsyning, samt mulighed for borgere i begge lande til fri gennemrejse og besøg - også til Jerusalem.

Delingsplanen er en besynderlig og afskrækkende konstruktion - kast blot et blik på kortet! Den arabiske stat ligner et dryppende timeglas hvis nøjagtige grænser er beskrevet i planens Del 2, A. Foruden timeglasset og dråben (Gazastriben) skulle også Jaffa tilhøre den arabiske stat, og afgrænsningen af denne arabiske by giver en idé om planens detaljeringsgrad: "Den arabiske enklave i Jaffa består af den del af Jaffas byplanlægningsområde som ligger vest for de jødiske kvarterer syd for Tel Aviv, - (begrænset) mod vest af Herzl Streets fortsættelse indtil dér hvor den løber

⁹⁴ Odd Karsten Tveit, *Alt for Israel*, Cappelen 1996, s. 36.

⁹⁵ Ca. 50% af al jord i det britiske Palæstina var statsejet.

sammen med Jaffa-Jerusalem-vejen...begrænset mod sydvest af den del af Jaffa-Jerusalem-vejen som ligger sydøst for vejsammenfletningen...Spørgsmålet om kvarteret Karton afgøres af Grænsekommisionen idet man blandt andet skal erindre det ønskelige i at medtage så få arabiske og så mange jødiske borgere som muligt i den jødiske stat."⁹⁶ Jaffa lå helt op ad Tel Aviv, men da byen næsten udelukkende var beboet af arabere valgte man at lade den tilhøre den arabiske del af Palæstina. Omvendt med Haifa hvor flertallet ganske vist også var arabere, men denne by skulle være en del af den jødiske stat.

Som nævnt skulle der gælde særlige regler for Jerusalem som skulle gøres til et *corpus separatum* under FN administreret af et "Formynderskabsråd". Der var tale om et Storjerusalem som også skulle omfatte Betlehem. Ironisk nok ligner det ganske meget det store område som Israel i dag har annekteret omkring Jerusalem. Formålet med Jerusalems specielle status var at give alle tre monoteistiske religioner fri adgang til deres respektive helligdomme, og desuden at sikre at Jerusalem blev en fredens by, demilitariseret og neutral. Jerusalem skulle være fælles ejendom i den økonomiske union mellem den arabiske og den jødiske stat, og dens indbyggere skulle nyde fuld frihed og alle menneskerettigheder:

"Byens indbyggere skal sikres menneskerettighederne såvel som de grundlæggende frihedsrettigheder - såsom tankefrihed, religions- og gudsyndkelsesfrihed, talefrihed, frihed til uddannelse, ytrings- og pressefrihed, forsamlings- og foreningsfrihed, og fri og fælles klageadgang...der skal aldrig diskrimineres mellem borgerne på grund af race, religion, sprog eller køn"⁹⁷

(Indsæt kort Jerusalem 1947) Kort 3 i P-O

Arabisk og hebraisk skulle være de officielle ligestillede sprog i byen, og de mange hellige steder skulle sikres mod ødelæggelse, slid - og beskatning!

"Formynderskabsrådet" skulle styre byen efter givne vedtægter som skulle vurderes efter senest 10 år.

Befolknings sammensætningen i de tre områder så sådan ud: i det område der skulle tildeles jøderne boede der 498.000 jøder og 407.000 arabere. I det arabiske område boede der 10.000 jøder og 725.000 arabere. I Jerusalem var de to grupper næsten lige store med 100.000 jøder og 105.000 arabere.⁹⁸ Denne

⁹⁶ United Nations Resolutions on Palestine, ed. George J. Tomeh, The Institute for Palestine Studies 1975, s. 11.

⁹⁷ Ibid., Delingsplanen, del III, C, 12 a) og b) s. 13.

⁹⁸ Dominique Vidal op. cit. s. 36. Befolkningstallene svinger lidt og bør tages med forbehold, da de altid er politisk ladede i Mellemøsten.

befolkningssammensætning huede ikke Ben Gurion som fire dage efter delingsplanens vedtagelse i en tale til lederne af det jødiske LO, Histadrut, udtalte at "grænserne er dårlige ud fra et militært og politisk synspunkt...I det område der er tildelt den jødiske stat er der ikke mere end 520.000 jøder og cirka 350.000 ikke-jøder, hovedsageligt arabere (bortset fra jøderne i Jerusalem, som også vil være borgere i staten). Sammen med jøderne i Jerusalem vil den samlede befolkning i den jødiske stat på tidspunktet for dens oprettelse være cirka en million, heraf næsten 40% ikke-jøder. Sådan en sammensætning skaber ikke en stabil basis for en jødisk stat. Denne kendsgerning må man se i øjnene i al dens klarhed og voldsomhed. Sådan en sammensætning giver os ikke engang nogen absolut garanti for at kontrollen vil forblive i hænderne på den jødiske majoritet."⁹⁹

Ben-Gurion gjorde det i samme tale klart at Jerusalem skulle være det jødiske folks videnskabelige, uddannelsesmæssige, kulturelle og kunstneriske centrum, og at den jødiske befolkning i byen og dens omegn skulle øges og styrkes økonomisk. Han rådede dog sine kammerater til ikke at ty til propaganda, men at acceptere delingsplanen i bevidstheden om at sådanne ordninger aldrig er endegyldige hverken hvad angår styret, grænserne eller de internationale aftaler.

Zionisternes dilemma var – dengang som nu - land versus befolkningssammensætning og demokrati. Da Ben-Gurion i begyndelsen af 1949 af Menachem Begin¹⁰⁰ blev bebrejdet at have indgået våbenhvile med Jordan frem for at fortsætte erobringen af Vestbredden, svarede han i Knesset at han foretrak en jødisk stat uden hele Israels land frem for at have hele Israels land uden en jødisk stat. En jødisk stat ville nemlig ikke være mulig i hele Israel - ikke engang i den vestlige del - hvis staten også skulle være demokratisk, da antallet af arabere oversteg antallet af jøder. Ønskede man en demokratisk israelsk stat på en del af Israels land eller en jødisk stat i hele området og fordrivelse af de arabiske indbyggere? spurgte Ben-Gurion.

Jøderne accepterede altså delingsplanen som unægteligt også var i deres favør, hvorimod araberne rasede. Den Arabiske Liga talte ligefrem om krig. "Palæstinenserne var ikke i stand til at forstå hvorfor de skulle betale for Holocaust, den ultimative forbrydelse mod menneskeheden, begået i Europa af europæere...og de kunne ikke se, hvorfor det *ikke* skulle være retfærdigt over for jøderne at være en

⁹⁹ Flapan op. cit. s. 31-32.

¹⁰⁰ Begin selv gik ind for en jødisk stat på begge sider af Jordanfloden, men gik dog med til et kompromis på betingelse af at staten blev udråbt så snart det britiske mandat sluttede den 14. maj 1948, og derefter ville det være muligt at udvide området "efter megen blodsudgydelse". Da han blev statsminister i 1977 fjernede han traditionen med statsministerens årlige pressefrokost den 29. november; han ønskede ikke at markere delingsplanen. Flapan op. cit. s. 32-33.

minoritet i en forenet palæstinensisk stat, når det *var* retfærdigt over for næsten halvdelen af den palæstinensiske befolkning - det indfødte flertal på egen fædrene jord - fra den ene dag til den næste at blive gjort til en minoritet under fremmed herredømme i den jødiske stat."¹⁰¹

Det stod derfor hurtigt klart, også i FN, at Palæstinaproblemet ikke var løst med vedtagelsen af en resolution. I perioden frem til maj 1948 blev der gjort flere forsøg på at revidere planen. Situationen så ikke helt fastlåst ud. Men igen udeblev de palæstinensiske ledere fra forhandlingerne, og en sidste gang forsøgte det amerikanske udenrigsministerium at revidere planen ved at foreslå et internationalt formynderskab over Palæstina.¹⁰² Men tanken blev forkastet både af det amerikanske forsvarsministerium og af Sovjetunionen - og allermest af præsident Truman som nu fuldt og helt støttede det zionistiske projekt.

Hele forløbet med FN's delingsplan for Palæstina viser med stor tydelighed at der var tale om et indviklet politisk spil som fra zionistisk hold blev drevet med stor snilde, fornuft og sammenhold når det gjaldt; fra arabisk og palæstinensisk side derimod med en blanding af amatørisme, tåbelighed og - for så vidt angik Den Arabiske Liga - med en mangel på ægte engagement. Dertil splittelse og en manglende forståelse for at udnytte den uenighed der herskede i den amerikanske regering. Og de internationale aktører opererede i en skønsom blanding af uvidenhed, naivitet og fordomme.

De arabiske lande i FN stemte alle imod delingsplanen, og hele den arabiske verden gik officielt imod den. Men der var et skår i vassen: bag den enige overflade spillede Transjordanien Kong Abdullah dobbelt eller tredobbelt spil. Transjordanien var blevet selvstændigt i marts 1946, og i august tilbød Abdullah Jewish Agency *enten* en føderation mellem Jordan og Palæstina med fri indvandring for jøder *eller* en deling af Palæstina, hvis arabiske del skulle annekteres af Jordan. For sin forekommende holdning modtog Abdullah £ 5.000 fra Jewish Agency. Han regnede med at gaven ville blive fulgt op af flere penge, men det skete ikke.¹⁰³

Kongen forklarede sit tilbud for Elias Sasson fra Jewish Agency: nu var han 66 år, hans dage var snart talte, og der var ikke nogen anden til at lede den arabiske verden. Det var sandt nok. Men efter samtalen med Sasson opsøgte Abdullah UNSCOP. Her meddelte han at det ville være vanskeligt for ham at acceptere en jødisk stat oprettet på palæstinensisk jord! En opsigtsvækkende udtalelse som

¹⁰¹ Den palæstinensiske historiker Walid Khalidi citeret fra Flapan op. cit. s. 58.

¹⁰² Pappé, op. cit. s. 44.

¹⁰³ Avi Schlaim: Collusion across the Jordan, s. 617.

Kong Abdullah dog fulgte op med et beroligende brev til den britiske udenrigsminister Ernest Bevin som han forsikrede om det modsatte ved at gentage den forsikring han havde givet Jewish Agency. Elias Sasson tog til Egypten for at sondere terrænet og her fik han den egyptiske statsministers løfte om at egypterne ikke ville modsætte sig oprettelsen af en jødisk stat i Palæstina. Men den egyptiske regering kunne i længden ikke holde til dette synspunkt over for et folkeligt pres - og gik så helt og fuldt ind for oprettelsen af en arabisk stat i hele Palæstina.

Skiftende signaler. Og i hvert fald havde Kong Abdullah ikke nogen egyptisk allieret da han den 17. november 1947 mødtes med den fungerende leder af Jewish Agency's politiske afdeling, Golda Meyerson (senere Meir) i Naharayim ved Jordanfloden. Her præsenterede Kong Abdullah zionisterne for en idé om at indlemme en jødisk stat i det transjordanske kongedømme. Dét forslag havde ikke Golda Meirs interesse. Så trak Abdullah en ny kanin op af hatten: han ville støtte oprettelsen af en jødisk stat under forudsætning af at FN-planens arabiske del af Palæstina blev lagt ind under Jordan. Golda Meir kunne acceptere dette forslag hvis kongen til gengæld ville love at hans hær i tilfælde af en eventuel krig ikke ville angribe den jødiske stat; samtidig bad hun ham specificere hvilke områder af Palæstina der var vigtigst for ham. Kongen pegede på Judæa og Samaria der fra transjordansk side betegnedes som Vestbredden; det var frugtbare områder som desuden grænsede op til Transjordanien.¹⁰⁴

Den engelske regering blev i februar 1948 informeret om de planer som zionisterne og Kong Abdullah havde udstukket. Englænderne billigede fuldtud aftalen som ville sikre området på - for briterne - loyale hænder. De baserede nu deres egen politik i området på aftalen, og den blev medvirkende til den britiske anerkendelse af den jødiske stat.¹⁰⁵

Så sent som den 11. maj 1948, tre dage før udråbelsen af staten Israel, holdt Kong Abdullah et hemmeligt møde med Jewish Agency. Igen var Golda Meir med, og i sine erindringer har hun givet et malerisk billede af dette møde som foregik i Amman. Forklædt som arabisk ægtepar tog hun og Ezra Danin, en af Ben Gurions rådgivere i arabiske anliggender, af sted på den farefulde færd hvor de af sikkerhedshensyn måtte skifte bil flere gange. Mødet fandt sted hos en beduinfamilie hvis familieoverhovede som barn var blevet adopteret af kongen og som var vant til at påtage sig farlige opgaver. Golda Meir beretter: "Så kom Abdullah ind i værelset. Han var meget bleg og virkede meget trykket. Ezra [Danin] fungerede som tolk og vi talte sammen en times tid. Jeg indledte samtalen med straks at gå til sagen. "Har De alligevel brudt det løfte De gav mig?" spurgte

¹⁰⁴ Pappé op cit. s. 119.

¹⁰⁵ Ibid., s. 120.

jeg ham. Han svarede ikke direkte på spørgsmålet: "Da jeg aflagde det løfte troede jeg at jeg var herre over min egen skæbne og kunne gøre hvad jeg anså for rigtigt. Men siden da har jeg fået noget andet at vide", sagde han. Så fortsatte han og sagde at før havde han været alene, men nu "er jeg en af fem"; vi forstod, at de andre fire var Egypten, Syrien, Libanon og Irak. Alligevel mente han at krigen kunne undgås. "Hvorfor har I så travlt med at udråbe jeres stat?" spurgte han mig, "hvorfor haster det sådan? I er så utålmodige!" Jeg sagde til ham at jeg ikke syntes man kunne sige om et folk der havde ventet i 2000 år at det var utålmodigt, og det lod han til at acceptere... "De stoler alt for meget på Deres tanks," sagde Danin, "De har ingen virkelige venner i den arabiske verden, og vi vil knuse Deres tanks, ligesom Maginot-linjen blev ødelagt." Det var meget dristige ord, navnlig i betragtning af at Danin vidste nøjagtigt hvordan det stod til med vores udrustning. Men Abdullah så endnu alvorligere ud og sagde igen at han vidste at vi måtte gøre vores pligt. Han tilføjede - også bedrøvet, forekom det mig - at begivenhederne nu måtte gå deres gang. Vi ville alle med tiden erfare hvad skæbnen havde i vente til os."¹⁰⁶ Golda Meir havde stillet Kong Abdullah et ultimatum. Der havde ikke været tale om at yde ham støtte eller hjælp til at klare problemerne med de andre arabiske lande.¹⁰⁷ Men selvom der nu var kommet revner i den hashemitisk-zionistiske aftale, og selvom de blev fjender, så blev de også, som nogen har formuleret det, "de bedste fjender"¹⁰⁸.

Abdullahs motiver til at handle på bekostning af palæstinenserne var en blanding af realpolitik - Abdullah erkendte zionisternes styrke og indså den manglende arabiske enighed -, behovet for økonomisk støtte fra jøderne, samt en række territoriale fordele for det lille ørkenkongedømme som kunne få det til at ligne en rigtig stat.¹⁰⁹ Alligevel vaklede kongen i sin holdning lige indtil jødernes sejr var overbevisende og sikker - for han ønskede også at bevare et godt forhold til den arabiske verden. Følgelig nægtede han at imødekomme jødernes ønske om offentligt at vedgå hvad han i hemmelighed havde aftalt med dem. Det var et risikabelt spil som ikke engang blev støttet af briternes repræsentant i Amman, og da slet ikke af kongens egne ministre. For at undgå at blive afsløret kastede han sig ud i en heftig anti-zionistisk retorik, hvad der gjorde jøderne urolige for hvor de egentlig havde ham, som da han på et tidspunkt bakkede op om Den Arabiske Ligas trusler om at bekæmpe den jødiske stat med magt. Mange af de arabiske ledere havde mistanke til kongen, men de kunne ikke finde beviser for at han havde lavet en aftale med jøderne.¹¹⁰

¹⁰⁶ Golda Meir: Mit liv, s. 183f.

¹⁰⁷ Avi Shlaim op. cit. s. 230.

¹⁰⁸ Vidal op. cit. s. 171.

¹⁰⁹ Pappé, op. cit s. 114.

¹¹⁰ Ibid., s. 121.

Hashemitternes tilbøjelighed til at sælge ud af Palæstina var ikke af ny dato. Allerede i 1919 havde Abdullahs yngre bror Feisal underskrevet en aftale med Chaim Weizmann om de grundlæggende principper bag et jødisk hjemland i Palæstina. Feisal håbede derigennem at kunne styrke arabernes position i forhold til briterne efter krigens afslutning. Han skrev senere i et brev til lederen af den amerikanske zionistiske delegation at "vi føler at araberne og jøderne er racefæller...og har lidt under samme undertrykkelse fra magter der er stærkere end de selv....Vi arabere, særligt de uddannede iblandt os, ser med dybeste sympati på den zionistiske bevægelse....vi vil byde jøderne hjerteligt velkommen her...Folk der er mindre velinformerede og mindre ansvarlige end vore og jeres ledere og som er uvidende om behovet for samarbejde mellem araberne og zionisterne, har søgt at udnytte de lokale vanskeligheder som nødvendigvis må opstå i Palæstina i vore bevægelsers tidlige stadium."¹¹¹ Senere fortrød og benægtede Feisal sine aftaler med Weizmann, men hans bror Abdullah tog snart tråden op og mødtes i 1922 for første gang med Weizmann.¹¹²

De nære forbindelser mellem Transjordanien og zionisterne skulle blive afgørende for udfaldet af den kommende krig.

¹¹¹ Citeret fra Janet Wallach op.cit. s. 225.

¹¹² Ifølge Simha Flapan (op.cit. s. 11) var Weizmann fader til tanken om at palæstinenserne ikke havde ret til national uafhængighed.

Kapitel 4

KAMPEN OM PALÆSTINA

“Den 29. november 1947 forlod vi tidligt om morgenen vores kibbutz som lå på grænsen til Syrien og Libanon og drog mod Tel Aviv i lastbiler. I titusindvis af jøder fra hele Palæstina strømmede mod Jewish Agency's hovedkvarter på Boulevard Rothschild. Vi ventede i timevis i en febrilsk atmosfære. Så begyndte højtalerne at transmittere resultatet af afstemningen som fandt sted tusinder af kilometer væk i FN's hovedsæde i New York. Hver gang et land støttede delingsplanen for Palæstina lød der glædes- og begejstringsskrig når staten blev nævnt; men ved hver fjendtlig stemme hujede og piftede mængden. Derefter meddelte en stemme – Ben-Gurions? – at den jødiske stat var anerkendt af FN, og begejstringsrusen brød ud. Folk gav sig til at danse; vi blev overvældet af den samme glæde og besættelse som ved befrielsen fra koncentrationslejrene.”¹¹³

Mens den jødiske jubel over FN's vedtagelse af Resolution 181 – delingsplanen – naturligt nok ingen ende ville tage, var sorgen og bestyrtelsen hos araberne tilsvarende stor. “Der er blevet solgt ud af Palæstina på det internationale prangermarked”, lød overskriften i dagbladet *Falastin* [Palæstina] den 30. november 1947. Samme dag faldt de første ofre, syv jøder, i den følgende to år lange krig. Kun et par uger senere var antallet af døde oppe på 160, de fleste arabere.

I midten af december 1947 valgte England at lade den jødiske hær Haganah overtage politimyndigheden i Tel Aviv og Petah Tikvah, mens araberne til gengæld skulle kontrollere Jaffa. Ifølge delingsplanen skulle man nu igennem en overgangsperiode hvor en kommission med medlemmer fra fem lande skulle administrere overgangen fra britisk administration til selvstyre. Danmark var et af de fem lande der fik sæde i kommissionen; de øvrige var Bolivia, Panama, Filippinerne og Tjekkoslaviet¹¹⁴. Kommissionen skulle sørge for at grænserne blev trukket som foreskrevet, at Jerusalem blev internationaliseret, og at alt gik fredeligt til. Men da araberne ikke havde accepteret delingsplanen ville England ikke samarbejde med kommissionen, og da FN ikke havde mulighed for at bakke resolutionen op med militære midler måtte kommissionens arbejde af sikkerhedsmæssige grunde foregå uden for Palæstina. I midten af marts 1948

¹¹³ Jacques Séphiha citeret fra Alain Gresh og Dominique Vidal: *Palestine 47, un Partage Avorté*, s. 10.

¹¹⁴ Den 5. december 1947 dekretede USA og England våbenembargo mod Mellempøsten, men allerede den 1. december 1947 havde Tjekkoslaviet efter opfordring fra Sovjetunionens Andrei Gromyko underskrevet den første våbenhandelsaftale med Haganah. 10.500 infanterivåben ankom i begyndelsen af 1948. Lige så vigtigt var det at Sovjetunionen i slutningen af 1948 gav tilladelse til at 200.000 jøder fra Østeuropa kunne udvandre til Israel. Yezid Sayigh op. cit. s. 17.

opgav kommissionen og erklærede ikke at kunne gennemføre sin opgave. Kort efter foreslog USA's repræsentant i Sikkerhedsrådet under indtryk af de voksende uroligheder i Palæstina at man skulle erstatte delingsplanen med et internationalt formynderskab. FN's Generalforsamling blev indkaldt til en ekstraordinær samling, men forslaget kunne ikke vedtages, blandt andet fordi Sovjetunionen gik imod.

Det militære styrkeforhold

Så begyndte de første våben at ankomme til jøderne i Palæstina. "Den nat [den 30. marts 1948] skete der et sandt mirakel da et stort fly - det første - ankom fra Tjekkoslavakiet uden mellemlanding. Det landede i en hemmelig lufthavn. De 200 geværer, de 40 maskingeværer og de tusindvis af patroner som det medbragte blev straks udleveret til de kæmpende. Et andet mirakel fandt sted dagen efter. Skibet Nora der medbragte 4.500 geværer, 200 maskingeværer og 5 millioner patroner fra Tjekkoslavakiet, brød igennem den engelske blokade og kastede anker i Tel Avivs havn".¹¹⁵ Oven i disse våbenleverancer kom jødernes egen produktion af ret avancerede våben. Produktionen skete i Haganahs fabrikker, og man regner med at der mellem oktober 1947 og juli 1948 blev fremstillet 3 millioner nimillimeterspatroner, 150.000 håndgranater, 16.000 Stenguns og 210 tretommers mortarer.¹¹⁶

Situationen i Palæstina vakte stor bekymring i FN. Sikkerhedsrådet vedtog fra 5. marts til 23. april 1948 fem resolutioner der alle gik ud på at standse krigshandlingerne og etablere våbenhvile. Det lykkedes ikke, og op til den 15. maj 1948 var der regulær borgerkrig mellem jøder og arabere i Palæstina - samtidig med at briterne havde travlt med at pakke deres kufferter og lukke deres administration. Ben-Gurion sagde senere at de otte måneder der gik mellem delingsplanen og briternes afrejse fra Palæstina i betydning svarede til hvilke som helst "8, 80 eller 800 år i den jødiske historie".¹¹⁷

Allerede inden FN's delingsplan var blevet vedtaget havde Ben-Gurion som efterhånden samlede de fleste zionistiske tråde forvandlet den jødiske militæ Haganah til en egentlig hær med almindelig værnepligt. Jøder i og uden for Palæstina blev opfordret til at støtte zionisternes kamp ved at melde sig til krigstjeneste - eller ved at sende penge. En af dem der meldte sig som frivillig var Politikens senere chefredaktør Herbert Pundik som fortæller at jøderne "gik i krig med en udrustning der ville have vakt latter hos enhver arabisk soldat der var så

¹¹⁵ Michel Bar-Zohar, citeret fra Dominique Vidal et al. s. 41.

¹¹⁶ Ibid., s. 47.

¹¹⁷ Flapan op. cit. s. 97.

uheldig at støde på os...Der var kun våben til halvdelen. Så i krigens første fire uger, indtil den 11. juni, var vi som regel to om et gevær...De arabiske hære talte 35.000 veludrustede mænd. Jøderne havde cirka 30.000 mænd og kvinder i beredskab. Men de var dårligt trænet og endnu ringere udrustet.”¹¹⁸

Det er den gammeltestamentelige beretning om David og Goliat der her præsenteres. Og den populære krigsmyte fra 1948 lever endnu i manges bevidsthed, ikke mindst på grund af Ben-Gurion som den 16. juni 1948 fortalte sin regering at jøderne i forhold til araberne var 700.000 mod 23 millioner - eller én mod fyrrer.¹¹⁹

Men faktisk så det ikke så galt ud for jøderne rent militært. De arabiske hære talte i alt 23.500 mand, og dertil kom nogle tusinde bevæbnede palæstinensere og frivillige der allerede var i landet. De stod over for en jødisk styrke på 22.425 (tallene er fra 1. maj 1948) som allerede den 4. juni var vokset til 35.368. En anden kilde opgiver for den 15. maj de samlede arabiske styrker til 20.269 og de israelske til 27.000. Pro-israelske kilder opgiver tallene for araberne til 23.500 og for israelerne til 25.000.¹²⁰ I december 1948 var den israelske hær kommet op på 96.441 mand.¹²¹

De palæstinensiske styrker udgjordes af Husseini-familiens¹²² ungdomsbrigader på knap et par hundrede mand, og desuden af Mohammed Nimr al-Hawari's hjælpetropper på nogle tusinde. For dem alle gjaldt det at de "hverken psykologisk, fysisk, logistisk, organisationsmæssigt eller med hensyn til bevæbning var udrustet til længere aktioner uden for deres landsby eller sammen med andre bevæbnede grupper."¹²³ Bevæbnede landsbyboere og andre grupper af frivillige sluttede sig lejlighedsvis til dem og bevægede sig rundt i Palæstina, men for det meste holdt man sig i sine landsbyer. I januar havde en gruppe på 1500 arabiske frivillige sluttet sig til den lille hær som kaldte sig Den Arabiske Befrielseshær og som i maj 1948 var vokset til 3.830 mand. Hærens våben bestod af cirka tolv tusinde geværer, de fleste af ældre dato. Lederen var libaneseren Fawzi al-Qawukji der tidligere (i 1925) havde kæmpet imod franskmændene i Syrien og imod briterne i den palæstinensiske opstand 1936-39. Før han gik i kamp tilbød han ved et hemmeligt møde med Jewish Agency at forhandle om en delingsplan baseret på tanken om autonomi for de forskellige områder. Qawukjis hær vandt aldrig folkelig

¹¹⁸ Herbert Pundik: Israel - og naboerne, s. 23f.

¹¹⁹ Citeret fra Flapan s. 189.

¹²⁰ Ibid., s. 196.

¹²¹ Ibid., s. 197.

¹²² Den ene af de to store politisk dominerende palæstinensiske familier; den anden er Nashashibi-familien.

¹²³ Benny Morris: The birth of the Palestinian refugee problem, 1947-1949 s. 20.

opbakning blandt palæstinenserne, og bortset fra overfald på panservognskonvojer fra Tel Aviv til Jerusalem kunne de arabisk-palæstinensiske styrker ikke opvise mange sejre. Ben-Gurion var da også fuld af fortrøstning i sin rapport til Moshe Sharett den 14. marts: "Det er nu hævet over al tvivl at hvis vi kun stod over for palæstinenserne ville alt være helt i orden. Det afgørende flertal af dem ønsker ikke at kæmpe imod os, og selv tilsammen er de ude af stand til at tage kampen op med os selv på det nuværende stadi af vores organisation og udstyr".¹²⁴

"I krigens første fase fra december 1947 til maj 1948 som var en blanding af guerillakrig og borgerkrig var jøderne i næsten alle de afgørende slag flere, bedre bevæbnede og bedre trænedede end deres modstandere...Da det blev alvor under Haganahs offensiver i april og begyndelsen af maj brød de palæstinensiske partisaner (og de frivillige) sammen og flygtede, og deres stillinger - korridoren fra Jerusalem, Tiberias, Haifa, Safed og det østlige Galilæa - faldt en efter en, hurtigt, som dominobrikker. Hvis man indtænker Yishuvs større motivation - det foregik knap tre år efter Holocaust, og Haganahs tropper vidste at de kæmpede for deres overlevelse - kan enhver se at palæstinenserne ikke havde en chance."¹²⁵

Motivationen var uden tvivl en væsentlig faktor. Palæstinenserne manglede ledelse, og hverken stormuftien¹²⁶ eller Den Arabiske Højkomité nød stor anseelse blandt dem. Der var ikke ret mange palæstinensere der ønskede at kæmpe for muftien - men omvendt var der på det tidspunkt ikke så få der prøvede at opnå en modus vivendi med zionisterne. Alle modererende forsøg var dog på forhånd dømt til at løbe ud i sandet på grund af Ben-Gurions kraftige modstand over for tanken om en palæstinensisk stat. Muftien havde ligesom Ben-Gurion skarpe og uforsonlige holdninger, og denne ekstremisme anså Ben Gurion med rette for at være vældig nyttig, ikke mindst i propagandaøjemed. "Stol på muftien" var hans slogan på den tid.¹²⁷ En slagkraftig og moderat palæstinensisk leder ville derimod have været en alvorlig trussel mod Ben-Gurions ekspansionistiske planer. Nu blev Ben-Gurions ufordragelighed i stedet årsag til at det ikke lykkedes den palæstinensiske opposition, blandt andet repræsenteret ved Nashashibi-familien, at svække muftiens position.

¹²⁴ Flapan op. cit. s. 73

¹²⁵ Benny Morris, citeret fra Vidal, op.cit. s. 42f.

¹²⁶ Haj Amin al-Husseini, en politisk og religiøs leder, der var leder af Den Arabiske Højkomité. Al-Husseini havde kun læst teologi et par år på al-Azhar universitetet i Cairo, derefter gik han på militærakademiet i Istanbul. Han blev udnævnt til stormufti af den engelske højkommissær, der vidste at familien var pro-britisk og som i begyndelsen af mandattiden ønskede at sætte en stopper for rivaliseringen mellem og inden for de store palæstinensiske familier, først og fremmest al-Husseini- og al-Nashashibi-slægterne. Stormuftien var vidende, ambitiøs, hensynsløs og ukorrupt og han nedstammede fra profeten Muhammed og hans far og andre før ham i familien havde været muftier i Palæstina. (Kilde: Odd Karsten Tveit: Annas Hus, kapitel 33)

¹²⁷ Flapan op. cit. s. 67.

Der var dog en palæstinensisk oppositionsgruppe der prøvede at etablere et alternativ til muftien, nemlig Ligaen for National Befrielse (The League for National Liberation) der var dannet i 1943 og ledet af det senere Knesset-medlem Tawfiq Toubi og Emile Touma. Det var en kommunistisk inspireret organisation der rekrutterede medlemmer på tværs af de gamle klaner og de forskellige religiøse samfund; den tiltrak især intellektuelle og folk fra de dårligst stillede lag. Ligaen arbejdede for en forbedring af arbejderne og bøndernes vilkår, for en demokratisering af Den Arabiske Højkomite og for kvinders rettigheder. På det nationale plan gik den ind for palæstinensisk uafhængighed, stop for jødisk indvandring og jordopkøb, men til gengæld skulle alle minoriteter kunne leve i fred i det arabiske hjemland. Ligaen gik også imod enhver indblanding fra andre arabiske landes side. Men i 1947 gav den arabiske leder af Kominform¹²⁸ i Levanten ligaen besked på at den skulle støtte FN's delingsplan, og det bøjede medlemmerne sig for. Efter Israels oprettelse gik ligaen sammen med de jødiske kommunister og dannede Israels Kommunistiske Parti som udviklede sig til den vigtigste repræsentant for araberne i Israel.¹²⁹

Jøderne var i det store og hele i stand til at arbejde sammen uanset deres store ideologiske forskelle sådan som de havde gjort det siden oprettelsen af deres parlament Knesset i 20'erne. Den overgangsregering og parlament - "Folkerådet" - som de oprettede i april 1948 bestod af 37 medlemmer der repræsenterede jøderne i såvel Palæstina som i Verdenszionistforbundet. Hermed var jøderne parate til at overtage magten i Palæstina når de engelske tropper kort efter skulle trække sig ud af landet. Ben-Gurion skrev i sin dagbog¹³⁰ den 21. marts 1948 at "en jødisk regering skal oprettes; vi skal organisere de nødvendige tjenester: post, retsvæsen, indkomstskat og en propagandamaskine"¹³¹ Selv vejrtjenesten havde de tænkt på. Når palæstinenserne ofte siger, at englænderne forlod landet og overlod nøglen til zionisterne er det ikke helt uden grund. I hvert fald var det muligt for jøderne i marts og april umiddelbart at overtage mange dele af de administrative områder som englænderne efterlod, for eksempel postvæsenet, statsskattekontoret og telekommunikationscentret.

Araberne forbandt traditionelt begrebet beskatning med tvang, pånødet af udenlandske herskere - for palæstinenserne vedkommende tyrkerne. Derimod

¹²⁸ En sammenslutning af kommunistiske regimer og udvalgte kommunistiske partier i den ikke-socialistiske verden, oprettet efter 2. Verdenskrig.

¹²⁹ Flapan op. cit s. 72

¹³⁰ I 1982 offentliggjorde det israelske forsvarsministerium Ben-Gurions krigsdagbøger, som kastede nyt lys over begivenhederne og Israels grundlægger.

¹³¹ Citeret fra Ilan Pappé op.cit. s. 55.

havde jøderne et realistisk og moderne syn på hvad der skal til for at drive en stat: de indførte straks skatter og afgifter. Deres vigtigste indtægter kom dog som bidrag udefra, især fra jøder i USA. Alene i december 1947 og januar 1948 indsamlede Golda Meir \$ 50 millioner under en rundrejse i USA.

Daletplanen

Også på det militære område havde jøderne været fremsynede. Helt afgørende for det videre forløb blev den såkaldte Daletplan. I marts 1948 udarbejdede Haganahs overkommando en operationsplan D, Daletplanen (Dalet = D på hebraisk). "Plan D's angrebstidspunkt (Zero hour) skulle være når den britiske evakuering var kommet så langt at Haganah kunne være helt sikker på at briterne ikke kunne slå igen. Haganahs mobilisering var da så effektiv at en storstilet plan kunne gennemføres. Missionen var lige så enkel som den var revolutionær: at få kontrol med det område som var tildelt den jødiske stat og forsvare dets grænser imod en regulær eller irregulær fjende der opererede fra baser uden for eller inden for den jødiske stats område. Desuden at forsvare grænserne omkring de jødiske bosættelser og jødiske befolkningsgrupper som befandt sig uden for disse grænser."¹³²

Fra den 1. april til den 15. maj 1948 gennemførte Haganah 13 større militæroperationer i henhold til Daletplanen, hvoraf flertallet lykkedes. Operationerne gik først og fremmest ud på at skabe en korridor mellem Jerusalem og den jødiske stat, at udstrække den jødiske stat fra Haifa og nordpå til den libanesiske grænse, og at skaffe sig kontrol over de arabisk-jødiske byer Tiberias, Safed, Haifa, Jerusalem og Jaffa¹³³. Det lykkedes dog ikke at etablere den brede korridor fra Jerusalem til den jødiske stat, og en plan om at erobre Jerusalems gamle bydel slog også fejl.

Ifølge den israelske oberstløjtnant Netanel Lorch rummede Daletplanen detaljerede instruktioner for hvordan man skulle behandle den arabiske befolkning i de erobrede områder: de skulle have ret til at blive boende og fortsætte deres normale liv så længe de ikke gjorde oprør mod den kommende militærregering. Men hvad Daletplanens egentlige sigte var er der ikke enighed om blandt historikerne. Var det en plan der skulle fordrive palæstinenserne fra deres fædrene jord? Eller var det en ren strategisk militærplan? Nogle mener at Daletplanen skulle sikre militære mål. "Men på grund af krigens natur og blandingen af de to befolkningsgrupper var sikringen af den jødiske stat indadtil...i praksis ensbetydende med affolkning og ødelæggelse af landsbyer der husede fjendtlige lokale militser og irregulære

¹³² Netanel Lorch: Plan Dalet i W. Khalidi op. cit. s. 756.

¹³³ Jaffa var så godt som udelukkende beboet af arabere, men vokset sammen med det jødiske Tel Aviv.

styrker.”¹³⁴ Det indrømmes dog at der “fra begyndelsen af april var tydelige tegn på en fordrivelsespolitik både på det nationale og lokale niveau i visse strategiske nøgledistrikter og -lokaliteter.”¹³⁵

I henhold til Daletplanen skulle de jødiske styrker iværksætte “operationer mod fjendtlige befolkningscentre der er beliggende inden for eller i nærheden af vort forsvarssystem for at forhindre dem i at blive brugt som baser af en aktiv bevæbnet styrke. Disse operationer kan udføres på følgende måde: 1) enten ved at ødelægge landsbyer ved at sætte ild til dem, sprænge dem i luften og anbringe miner i deres ruiner, (dette gælder især de befolkningscentre som det er svært at kontrollere løbende); 2) eller ved at iværksætte finkæmnings- og kontroloperationer efter følgende retningslinjer: omringning og gennemsøgning af landsbyen. I tilfælde af modstand skal den væbnede styrke tilintetgøres og befolkningen jages ud af landet.”¹³⁶

Daletplanen rummede ikke kun militære anvisninger, men beskrev også hvordan zionisterne kunne overtage regerings- og andre institutioner der var nødvendige for en kommende stat. Og endelig beskrev den – og brugte – psykologisk krigsførelse som for eksempel flyveblade underskrevet “Haganahkommandoen i Galilæa”: “Vi har intet ønske om at kæmpe mod almindelige mennesker som ønsker at leve i fred, men kun mod den hær og de styrker der forbereder sig på at invadere Palæstina. Derfor...skal alle de der ikke ønsker denne krig tage af sted med deres kvinder og børn for at være i sikkerhed. Dette vil blive en grusom krig uden nåde eller barmhjertighed. Der er ingen grund til at bringe jer selv i fare.”¹³⁷

Fra sidst i 1980erne er Israels historie blevet underkastet en grundig revision af en gruppe forskere der kalder sig “de nye historikere”. Indbyrdes har de forskellige syn på hvad der virkelig skete, men fælles for dem er at de kritisk gennemgår - og gennemborer - en række traditionelle nedarvede forestillinger om staten Israels entydigt heroiske krig. Blandt de nye historikere finder man Benny Morris, Avi Schlaim og Ilan Pappé.

Benny Morris er formentlig den der har fjernet sig mindst fra de traditionelle opfattelser af Israels historie. Et centralt emne er *om israelerne havde udarbejdet planer for fordrivelse af palæstinenserne*, eller om flygtningestrømmen *udelukkende opstod som følge af den almindelige militære udvikling* der som bekendt gik araberne imod. I sine tidlige artikler så Morris kun Daletplanen som en reaktion på at zionisterne i

¹³⁴ Benny Morris op. cit. s. 62.

¹³⁵ Ibid., s. 64.

¹³⁶ Citeret fra Ilan Pappé, op cit. s. 92.

¹³⁷ Ibid., s. 93-94.

begyndelsen af 1948 var urolige: den amerikanske støtte til delingsplanen vaklede, og de palæstinensiske partisaner og arabiske frivillige havde på det tidspunkt gennemført flere vellykkede operationer. I sine tidlige bøger anså Benny Morris ikke Daletplanen for at rumme en strategi om at fordrive araberne: "Det palæstinensiske flygtningeproblem blev skabt af krigen; ikke af nogen jødisk eller arabisk plan. Problemet opstod mest som en følge af arabisk og jødisk frygt... i mindre grad var der tale om en bevidst handling udført af jødiske og arabiske militære ledere og politikere."¹³⁸ Men i artikler nogle år senere skærpede Morris tonen: "Allerede i 1937 var Ben-Gurion (og hovedparten af de zionistiske ledere)... indstillet på en løsning af det arabiske problem gennem overflytninger. Så kom 1948 med krigens kaos og flytninger, og vi så at Ben-Gurion hurtigt benyttede lejligheden til at judaisere den spirende jødiske stat... han forstod afgjort hvad der kræves af en statsmand: tilslutning til de vestlige demokratiers oplyste ideer om den humane socialisme - og det nødvendige i at skjule sporene efter en adfærd som kunne betragtes som umoralsk og ubarmhjertig. Men han forstod også at man ikke kan lave en omelet uden at slå æg i stykker, arabiske æg. Derfor gav han sine officerer og embedsmænd en hjælpende hånd til at gå i den rigtige retning - og i løbet af kampen tømtes hovedparten af landet for sine oprindelige indbyggere".¹³⁹ Benny Morris konkluderede: "Enhver på et vist militært eller politisk beslutningsniveau forstod at en jødisk stat uden en stor arabisk minoritet ville være stærkere, mere levedygtig. Både militært og politisk".¹⁴⁰

Andre skar lige igennem: "Hundredtusinder af true og terroriserede arabere flygtede i panik, og atter andre blev drevet bort af den jødiske hær som under Ben-Gurions ledelse planlagde og udførte fordrivelsen... der kan næppe være tvivl om at Ben-Gurions endelige mål var at fordrive så mange som muligt fra den jødiske stat; om ikke andet fremgår det af de mangfoldige metoder som han brugte for at nå dette mål."¹⁴¹ Ben-Gurions biograf har uden omsvøb udtalt at Ben-Gurion anså det for bedst at det mindst mulige antal arabere forblev inden for den jødiske stats grænser.¹⁴²

Historikeren Ilan Pappé er ikke i tvivl om at fordrivelse af araberne var en afgørende bestanddel af Daletplanen: "D-planen rådede de israelske soldater til kun at acceptere fuld overgivelse. Kun de arabiske landsbyer der hejste det hvide flag og med det samme accepterede jødisk kontrol over deres landsby kunne undgå at blive udsat for den adfærd som overkommandoen havde vedtaget. Opfattelsen

¹³⁸ Benny Morris op. cit., s. 286.

¹³⁹ Citeret fra Vidal op. cit. s. 145-146.

¹⁴⁰ Ibid., s. 146.

¹⁴¹ Flapan op. cit. s. 89-90.

¹⁴² Ibid., s. 84.

var at hvis indbyggerne i de 800 arabiske landsbyer ikke ville fordrives måtte de overgive sig. Jeg tror ikke at nogen af dem der skrev det program regnede med at de arabiske landsbyer ville overgive sig. Desuden var det en betingelse at disse landsbyer ikke lå på strategiske steder, i nærheden af arabisk-jødiske byer, eller var en del af arabisk-jødiske byer. Fire landsbyer blev behandlet lempeligt. De fire hejste det hvide flag, og alle fire lå tilfældigvis på steder som jøderne ikke betragtede som strategisk vigtige. Den generelle hensigt med plan D fra den jødiske ledelses side var at rense landet for dets arabiske indbyggere med alle tænkelige midler. Men hvis de skulle finde på at tage af sted af egen fri vilje var der ingen grund til at massakrere dem. Zionismen er ikke en folkemordsbevægelse, den ønskede ikke at begå folkemord, den var i den henseende en kolonialistisk bevægelse, eller måske snarere en etnisk bevægelse: den ønskede at rense landet, og hvis folk tog af sted af egen fri vilje var der ingen grund til at tælle hvor mange der flygtede og hvor mange der blev fordrevet.”¹⁴³

Efter delingsplanen var der blevet indgået i hundredvis af såkaldte “ikke-angrebspagter” mellem palæstinensiske landsbyer og nabokibbutzterne. Palæstinenserne var dårligt forberedte på krig og havde derfor indgået aftaler med deres jødiske naboer om at ingen af dem ville indlede fjendtligheder eller tillade andre fjendtlige elementer at angribe. Også på arbejdspladser hvor jøder og arabere arbejdede sammen var der blevet indgået den slags pagter; for eksempel i havne, britiske militærlejre, ved jernbaner, olieraffinaderier, postvæsen og mellem jødiske og arabiske forretningsfolk, handlende og plantageejere. Bevægelsen spredte sig over hele landet. I Haifa var en pagt blevet indgået mellem de jødiske og arabiske arbejdere på olieraffinaderiet. Det holdt imidlertid ikke Irgun tilbage fra at kaste en granat mod en gruppe arabiske arbejdere den 30. december 1947; 6 blev dræbt. De arabiske arbejdere svarede igen ved at dræbe 41 jødiske arbejdere, og derefter fortsatte Haganah voldsspiralen og dræbte 17 i landsbyen Balad al-Shaykh uden for Haifa.¹⁴⁴

De zionistiske ledere nærede blandede følelser over for disse ikke-angrebspagter. I januar 1948 afholdt Ben-Gurion et møde med sine politiske og militære rådgivere. En repræsentant for Sammenslutningen af Jødiske Bønder (Jewish Farmers' Association) gik ind for ikke-angrebspagter, ikke mindst i områderne med citrusplantager langs kysten. Nogle af politikerne støttede denne tanke, men andre - blandt dem Moshe Dayan - gik imod, fordi jøderne i dette område havde

¹⁴³ Ilan Pappés foredrag på Københavns Universitets Carsten Niebuhr Institut i april 1998.

¹⁴⁴ Flapan op. cit. s. 74 og 95. Da Simha Flapan skrev sin bog i 1987 var mange af dokumenterne om disse ikke-angrebspagter fortsat hemmeligholdt af det israelske militær og af Histadrut og Kibbutzbevægelsen. Men måske er det netop sådanne historiske minder der viser at krig ikke var det naturlige og det ønskelige for almindelige mennesker, der kan fremme den nødvendige fremtidige sameksistens.

overtaget, og fordi disse pagter gjorde det muligt for araberne at få forstærkninger af folk, mad og våben til Galilæa, Jerusalem og Negev. Ben-Gurion tog ikke selv klar stilling, men han havde ikke tillid til pagterne og var især bekymret for at de ville svække jødernes evne til at slå araberne i en militær konfrontation som for ham var den eneste måde at løse konflikten på.¹⁴⁵

Landsbyen Deir Yassin havde allerede i 1942 indgået en "ikke-angrebspagt" med sine jødiske naboer. Men pagten hjalp ikke landsbyen som lå på en strategisk bakketop i Jerusalems nordvestlige udkant og dermed hørte til et område mellem Jerusalem og Tel Aviv som jøderne ønskede at erobre. Deir Yassin blev udsat for en berygtet massakre den 9. april 1948. Lederen af Det Internationale Røde Kors i Palæstina, Jacques de Reynier, har beskrevet hvad han så da han dagen efter massakren kom til landsbyen efter at være blevet alarmeret af araberne.¹⁴⁶ Først havde han bedt Jewish Agency og Haganah om hjælp til at komme frem, men de nægtede at have noget med sagen at gøre og advarede ham imod at tage derhen da området var "Irgunland". På vej ud til landsbyen søgte bevæbnede jøder at forhindre ham i at nå frem, men han blev hjulpet af en hærdebred to meter høj overlevende fra Holocaust som tre gange var blevet reddet af Røde Kors. Med hjælp fra denne bodyguard lykkedes det Jacques de Reynier at komme ind i landsbyen.

Landsbyen havde 700-800 arabiske indbyggere som havde levet i samdrægtighed med de omkringboende jøder. De Reynier traf den Irgun-ansvarlige som forklarede at Irgun var ankommet for et døgn siden og via højtalere beordret indbyggerne til at evakuere deres huse og overgive sig. De havde fået et kvarter til at adlyde. Nogle af indbyggerne var gået frem og var blevet arresteret, kørt bort og sat fri i nærheden af de arabiske linjer. De øvrige der ikke havde adlydt havde "mødt den skæbne de fortjente". Men der var ingen grund til at overdrive, der var kun få døde og de kunne blive begravet så snart man var færdig med at "rense ud" i landsbyen. "Hvis jeg fandt nogle lig kunne jeg tage dem, men der var med sikkerhed ingen sårede. Denne beretning fik mit blod til at stivne," skrev de Reynier. Han mødte også "oprydningsholdet": "De var alle unge, nogle endda i puberteten, mænd og kvinder bevæbnet til tænderne med revolvere, maskingeværer, håndgranater og store huggerter, de fleste af dem stadig blodplettede. En smuk unge pige med kriminelle øjne viste mig sin huggert der stadig dryppede af blod; hun fremviste den som et trofæ."¹⁴⁷

¹⁴⁵ Flapan op. cit. s. 75.

¹⁴⁶ Citeret fra Khalidi op.cit. s. 761ff.

¹⁴⁷ I mange år havde man udelukkende Jacques de Reynier's beskrivelse af begivenhederne. Men den 4. april 1972 fortalte oberst Meir Pa'il (tidl. Philipski) i avisen Yediot Aharonot om sine oplevelser da han som medlem af Palmach, Haganahs kommandotropper, var blevet kaldt til Deir Yassin. Ved middagstid var

Ifølge de Reynier overlevede kun 50 af landsbyens 400 indbyggere. I 1980'erne har man beregnet at det korrekte tal formentlig er 107.¹⁴⁸ Uanset det nøjagtige tal var Deir Yassin af overmåde stor vigtighed for krigens videre forløb. Abu Iyad som indtil sin død i 1991 var en af PLO's ledere har fortalt hvorfor Deir Yassin fik afgørende betydning for at hans familie flygtede fra Jaffa den 13. maj 1948: "Hvorfor forlod vi vores hjem og goder for at kaste os ud i landflygtighedens eventyr?...Jeg var ligesom mine forældre overbevist om at vi ikke havde nogen anden udvej for at undgå døden. Deir Yassin-massakren havde fundet sted cirka en måned tidligere og havde skabt frygt blandt mine landsmænd. Før hvert angreb blev befolkningen advaret om at den ville lide samme skæbne som befolkningen i Deir Yassin hvis ikke den trak sig tilbage. Nyheden om folkedrabet bredte sig som en steppebrand i Jaffa såvel som i resten af landet. Den blev også spredt af de zionistiske massemedier som forsøgte at terrorisere araberne, men også, det skal siges, af palæstinensiske agitatorer der mente på den måde at kunne mobilisere befolkningen. De understregede for eksempel de zionistiske angriberes voldtægt på Deir Yassin kvinder for på den måde at opfordre deres landsmænd til at forsvare det der var dem allermest dyrebart, nemlig deres koners og døtres ære. Denne strategi havde imidlertid i langt de fleste tilfælde den modsatte effekt. Det drejede sig jo om et dybt traditionelt samfund, og jeg hørte ofte i min omgangskreds bemærkningen "æren kommer før jorden"¹⁴⁹, at man med andre ord først og fremmest skulle bringe vore kvinder i sikkerhed for de zionistiske soldaters angreb."¹⁵⁰

Menachem Begin der var leder af Irgun¹⁵¹ formulerede det på denne måde: "Det var ikke det der skete i Deir Yassin, men det man opfandt i forbindelse med Deir Yassin som hjalp os til afgørende sejre på slagmarken. Legenden om Deir Yassin hjalp os i særdeleshed til at redde Tiberias og erobre Haifa...Alle de jødiske tropper

skydningen mellem landsbyboere og Irgun og Stern blevet indstillet, men landsbyen havde endnu ikke overgivet sig. Så gik Irgun og Stern i gang med deres udrensning: "Cirka 25 mand som man havde hentet ud af deres huse blev sat op på en lastbil og på romersk vis udstillet mens den kørte igennem kvartererne Mahaneh Yehuda og Zikhron Josef [i Jerusalem]. Derefter blev de kørt hen til en grusgrav...hvor de blev dræbt med koldt blod", citeret fra Simha Flapan op. cit. s. 88. Artiklen vakte stor skandale i Israel, men Pail fastholdt sin beskrivelse og tilføjede at der er billeder til at bevise det hele.

¹⁴⁸ Odd Karsten Tveit: Annas Hus, kapitel 44.

¹⁴⁹ I 1970'erne blev dette slogan vendt om, da de palæstinensiske kvinder sluttede sig til de forskellige modstandsorganisationer og derved brød med de gamle traditioner for kvinders adfærd.

¹⁵⁰ Abu Iyad: Palæstinensere uden fædreland, s. 18f.

¹⁵¹ En stærkt højreorienteret jødisk undergrundsbevægelse oprettet i 1935 af udbrydere fra Haganah. Begin var Israels statsminister fra 1977-1983. I 1978 modtog han sammen med den egyptiske præsident Anwar al-Sadat Nobels fredspris på grund af Camp David aftalen.

trængte igennem Haifa som en kniv gennem smør. Araberne blev grebet af panik og flygtede til råbene "Deir Yassin".¹⁵²

Deir Yassin-massakren er den bedst kendte massakre i den første israelsk-arabiske krig, og israelske historikere har gerne været ivrige efter at lægge hele ansvaret for katastrofen over på terrorgrupperne Irgun og Stern¹⁵³ og gøre den til et enkeltstående tilfælde. Irgun selv havde en anden opfattelse af tingene: "Ledelsen af Haganah løj bevidst da de efter angrebet sagde...at det var imod "generalplanen". Den nøgne sandhed er at erobringen af Deir Yassin var en del af deres egen plan. Soldaterne fra Irgun og Lehi [=Stern] nøjedes ikke med at sprænge landsbyen i luften...De holdt den også i flere dage i den hensigt at overdrage den til Haganah."¹⁵⁴ Irgun offentliggjorde senere et communiqué som bekendtgjorde den gavn massakren havde haft, nemlig at erobringen af Deir Yassin "skabte skræk og rædsel blandt araberne i alle de omliggende landsbyer...en panikagtig flugt blev indledt som lettede generobringen af forbindelseslinjerne mellem Jerusalem og resten af landet."¹⁵⁵ Massakren havde taktiske fordele: "Jødisk terrorisme var ikke motiveret af nogen ren og skær lyst til at dræbe, men snarere af en ideologisk overbevisning og en politisk strategi."¹⁵⁶

Haganahs efterretningstjeneste betegnede Deir Yassin som "den afgørende accelerationsfaktor."¹⁵⁷ Haganah søgte selv at undgå direkte massakrer i stil med den i Deir Yassin, men "gennem ødelæggelse af ejendom, chikane og rygtespredning var de ikke mindre besluttet på at fordrive den arabiske befolkning og forhindre den i at vende tilbage. I slutningen af 1947-48-krigen tegnede den israelske hær nedbrændinger, sprængninger og mineringer sig for ødelæggelsen af 350 arabiske landsbyer og småbyer der befandt sig i områder der var tilkendt den jødiske stat eller som hæren havde erobret. Tusinder og atter tusinder af huse, værksteder, lagre, stalde, planteskoler og frugtplantager blev ødelagt, mens kvægbestande blev beslaglagt og maskiner og redskaber stjålet eller brændt. Operationen som blev udført med streng effektivitet var uforklarlig eftersom de fleste af disse landsbyer ikke var involveret i større kampe mod de jødiske styrker, og de fleste af indbyggerne var flygtet enten af frygt for et nyt Deir Yassin eller efter "venlige råd" fra jødiske naboer."¹⁵⁸

¹⁵² Citeret fra Dominique Vidal et al. op. cit. s. 86.

¹⁵³ En udbrydergruppe fra Irgun opkaldt efter sin grundlægger Avraham Stern.

¹⁵⁴ Citeret fra Dominique Vidal et al. op. cit. s. 86.

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Flapan op. cit. s. 67.

¹⁵⁷ Dominique Vidal et al. op. cit. s. 86.

¹⁵⁸ Flapan op. cit. s. 96.

Da israelerne i sommeren 1949 ville bosætte jødiske indvandrere fra Østeuropa i Deir Yassin protesterede flere intellektuelle over for Ben-Gurion, heriblandt filosofen Martin Buber. Massakren i Deir Yassin var en plet på det jødiske folks ære, og man gjorde bedst i at lade landsbyens jord ligge brak og ikke tage husene i besiddelse, ellers ville det ligne en billigelse af massakren. I dag ligger der efter sigende et hospital for sindslidende på landsbyens jorde.¹⁵⁹

Fire dage efter massakren tog arabiske partisaner hævn ved at angribe en bilkonvoj på Mount Scopus med jødiske læger, sygeplejersker og studerende; 77 blev dræbt. Og den 14. maj blev snesevis af indbyggere i jødiske bosættelser syd for Betlehem dræbt af arabere selvom de havde hejst det hvide flag.¹⁶⁰

Deir Yassin var den værste og den mest udslaggivende massakre, men langt fra den eneste¹⁶¹. Selv ikke gamle venskaber beskyttede mod kuglerne: Da Palmachs stormtropper angreb landsbyen al-Husseiniya dræbte de byens gamle mukhtar¹⁶²: "Han var en af vores venner, og da vi trådte ind i hans hus bad han for sit liv. "I 28 år har jeg været jeres ven, jeg har altid levet godt sammen med jer og vi har hjulpet hinanden. Lad mig leve". "Vær ikke urolig", sagde vores mænd, "kom bare ud", men da han kom ud gennem døren myrdede de ham. Det chokerede mig dybt."¹⁶³ Den 29. oktober 1948 blev landsbyen al-Dawayima vest for Hebron uden kamp erobret af den israelske hær. "Den første bølge af angribere dræbte 80-100 arabere, mænd, kvinder og børn. Børnene blev dræbt ved at man knuste hovedet på dem med stokkeslag. Der var ikke et hus uden dræbte."¹⁶⁴ Da den næste bølge soldater kom til fortsatte de myrderierne.¹⁶⁵ Den overlevende mukhtar udarbejdede en liste på 580 dræbte, og 36 år senere kunne han udpege nogle af massegravene for en israelsk journalist som ganske rigtigt fandt flere kranier på stedet. Journalisten satte tallet af dræbte til 332.¹⁶⁶

¹⁵⁹ Vidal op. cit. s. 92. Ifølge Danny Rubinstein besøger flygtninge fra Deir Yassin endnu i dag ofte deres gamle hjem i udkanten af det jødiske kvarter Givat Shaul ved den vestlige indkørsel til Jerusalem. "Third generation's vision of return" Ha'aretz, den 19. maj 2000.

¹⁶⁰ Vidal op. cit. s. 92.

¹⁶¹ Se også om Lydda senere.

¹⁶² Sognefoged.

¹⁶³ Fra den zionistiske veteran Yosef Nahmanis dagbog, citeret fra Rosenberg op. cit. s. 341

¹⁶⁴ Benny Morris citeret fra *ibid.*, s. 94.

¹⁶⁵ Denne massakre blev ifølge Flapan, op. cit. s. 94, afsløret af en israelsk journalist i 1984.

¹⁶⁶ Salman Abu Sitta: *Palestinian Right to Return*, maj 1999 s. 29 - Ifølge Abu Sitta indledtes hver ny fase i kampene med en massakre. Han har udarbejdet en liste med i alt 34 massakrer, *ibid.*, s. 27.

Der er talrige andre eksempler på store og små massakrer: mænd der blev bundet sammen, kastet i en brønd¹⁶⁷ og skudt; kvinder der blev dræbt sammen med deres små børn; voldtægter; et tilfælde hvor 94 palæstinensere blev sprængt i luften i et hus. Den israelske ledelse blev fra tid til anden af folk fra Mapam¹⁶⁸ der var rystede over den israelske hærs fremfærd presset til at iværksætte undersøgelser af disse massakrer. I nogle tilfælde blev soldaterne fyret, men kun i sjældne tilfælde kom det til retssager og domfældelse - og straffen var da gerne fængsel i kortere tid.¹⁶⁹

Set som begivenheder i en krig er der ikke noget exceptionelt ved massakrerne, men det er netop det centrale: israelerne har i årtier søgt at sælge myten om "de israelske våbens renhed" som kun er blevet brugt i selvforsvar hedder det. Men denne myte blev én gang for alle aflivet i 1982 med krigen i Libanon, derfor havde israelerne ikke dén at tage hensyn til under den palæstinensiske opstand Intifadaen i 80'erne. Man kan lidt bredt sige at myterne først blev aflivet når man ikke længere havde brug for dem.

¹⁶⁷ Ifølge den israelske militærhistoriker Uri Mileshtin blev brøndene i de landsbyer der var blevet tømt for deres arabiske indbyggere forgiftet med bakterier for malaria, tyfus og difteri. Citeret fra Abu Sitta op cit. s. 30.

¹⁶⁸ Et zionistisk parti, der lå til venstre for arbejderpartiet Mapai.

¹⁶⁹ Også i nyere tid - og endnu i dag - bliver mord på arabere meget mildt straffet. I 1985 blev 20 medlemmer af en jødisk terroristorganisation dømt for 384 voldshandlinger og 123 mord. Den sidste af de dømte blev frigivet i 1990. Bosættere der skyder og dræber stenkastende palæstinensiske børn bliver næsten aldrig dømt endsige straffet. Se Rosenberg s. 400 og 476.

Kapitel 5

EN STAT FØDES – ET FOLK FORDRIVES

Palæstinenserne kalder staten Israels oprettelse og krigen i 1948 for al Nakba, katastrofen, og med ordet tænker de først og fremmest på at det var her at flertallet af dem blev fordrevet fra deres land.

Det var velstillede palæstinensere fra byerne der udgjorde hovedparten af den første bølge af flygtninge på 70.000 mennesker. De flygtede for at undgå de voldelige sammenstød som begyndte umiddelbart efter vedtagelsen af FN's delingsplan. I landsbyerne håbede man endnu på at problemerne kunne løses ad fredelig vej, og i hundredvis af arabiske landsbyer indgik, som nævnt tidligere, ikke-angrebspagter med de omliggende kibbutzer.¹⁷⁰ Men i begyndelsen af 1948 voksede terroren fra begge sider. I slutningen af februar var 869 blevet dræbt og 1.909 såret. I marts flygtede 20-30.000 af Haifas 70.000 arabiske indbyggere. Frygten bredte sig ikke mindst til kyststrækningen som ifølge delingsplanen skulle tilfalde jøderne, men hvor der boede mange arabere. Her iværksatte Haganah i den gamle romerske by Caesarea mellem Netanya og Haifa den første planlagte og organiserede fordrivelse af de arabiske indbyggere.

Den næste flygningestrøm fulgte kort efter Daletplanen i marts-april 1948. Da Tiberias faldt den 18. april evakuerede englænderne, belært af begivenhederne i de omliggende landsbyer, byens 4.000 arabiske indbyggere. Den 22. april erobrede Haganah havnebyen Haifa.¹⁷¹ Den afdeling af hæren der trængte ind i byen havde fået ordre til at dræbe alle voksne arabiske mænd og med brandbomber sætte ild til alt hvad der kunne brænde.¹⁷² Byen tømtes på nogle få tusinde nær for sine arabiske indbyggere og hovedparten af dem endte som flygtninge i det nærmeste arabiske land Libanon; mange af dem gjorde først ophold i den nærliggende by Acre i delingsplanens arabiske del, men herfra blev de igen fordrevet da den faldt i midten af maj efter at Haganah over højtalere havde ladet befolkningen vælge mellem overgivelse og selvmord. 2/3 af indbyggerne flygtede nordpå sammen med flygtningene fra Haifa.

Ved siden af den fysiske magtanvendelse indledte zionisterne nu økonomisk krigsførelse imod de arabiske byer. Det tvang endnu flere på flugt. I januar 1948

¹⁷⁰ Citeret fra Dominique Vidal et al. op.cit. s. 65.

¹⁷¹ Både Tiberias og Haifa skulle tilfalde den jødiske stat ifølge delingsplanen, så det drejer sig dels om at sikre sig i tilfælde af at USA får held til at omstøde planen, dels om at få de mange arabiske indbyggere fordrevet.

¹⁷² Benny Morris op. cit. s. 77.

rapporterede Hussein al-Khalidi, sekretær i Den Arabiske Højkomité og tidligere borgmester i Jerusalem, til stormuftien om tilstandene i Jerusalem: "Situationen her er meget vanskelig. Der er ingen mennesker, ingen disciplin, ingen våben og ingen ammunition. Og fremfor alt er der ingen dåsemad, ingen fødevarer. Det sorte marked blomstrer. Økonomien er ødelagt...Jerusalem er ved at blive tømt."¹⁷³ I begyndelsen af februar kunne Ben-Gurion fortælle lederne i Mapai-partiet at "ikke siden Jerusalems ødelæggelse på romernes tid har byen været så jødisk som nu. I mange arabiske distrikter i den vestlige del ser man ikke én araber. Jeg antager ikke at dette vil ændre sig...hvad der er sket i Jerusalem...kan meget vel ske i store dele af landet - hvis vi holder stand...Og holder vi stand er det meget muligt at der i krigens kommende seks eller otte eller ti måneder vil finde store forandringer sted...og ikke alle til skade for os. Der vil med sikkerhed ske store forandringer i befolkningssammensætningen i landet."¹⁷⁴ Den fortvivlede situation i Jerusalem var resultatet af en nøje planlægning: "Det strategiske mål var at ødelægge bysamfundene som var de bedst organiserede og de politisk mest bevidste dele af det palæstinensiske samfund. Dette skete ikke ved kamp fra hus til hus inde i byerne, men ved at erobre og ødelægge landområderne omkring de fleste byer. Denne teknik førte til sammenbrud og overgivelse i Haifa, Jaffa, Tiberias, Safed, Acre, Beit-Shan, Lydda, Ramleh, Majdal og Beersheba. Berøvet transportmuligheder, mad og råmaterialer oplevede bysamfundene en proces med opløsning, kaos og sult som tvang dem til at overgive sig."¹⁷⁵

I marts 1948 gjorde USA sig store anstrengelser for at få parterne til at indstille de militære aktiviteter, udskyde udråbelsen af staten Israel og acceptere tre måneders våbenhvile under FN-formynderskab. Ikke mindst det sidste punkt vakte Ben-Gurions vrede, og den 20. marts 1948, dagen efter at amerikanerne havde fremsat deres forslag, udsendte han en skarp pressemeddelelse om at oprettelsen af den jødiske stat ikke var undergivet FN's resolution af 29. november 1947 "selvom resolutionen var af stor moralsk og politisk værdi - men resultaterne skyldes vores egne evner her i dette land til at opnå en beslutning ved magt. Ved hjælp af vores egen styrke skal staten opstå...Vi vil ikke acceptere noget formynderskab, hverken provisorisk eller permanent, end ikke i den kortest tænkelige periode. Vi vil ikke længere acceptere fremmedherredømmets åg hvad der end sker."¹⁷⁶ Da mange andre også kritiserede forslaget opgav amerikanerne den 8. april den del der handlede om formynderskab og koncentrerede sig om at få etableret våbenhvile og at få udskudt den jødiske uafhængighedserklæring. USA's bestræbelser skyldtes ikke mindst at de efter den kommunistiske magtovertagelse i Tjekkoslovakiet i

¹⁷³ Flapan op. cit. s. 92.

¹⁷⁴ Citeret fra Benny Morris op. cit. s. 52.

¹⁷⁵ Fra Ben Gurions dagbog den 15. januar 1948, citeret fra Flapan op.cit. s. 92-93.

¹⁷⁶ Citeret fra Flapan s. 160-161

februar 1948 var bekymrede for om udviklingen i Mellemøsten kunne føre til øget sovjetisk indflydelse i området.

Den 15. april 1948 stillede formanden for Sikkerhedsrådet et forslag som blev vedtaget to dage senere. Resolutionen (no. 46) opfordrede alle parter til blandt andet at indstille krigs-, volds- og terrorhandlinger, at afholde sig fra at hjælpe eller tilskynde bevæbnede bander eller kamppersonel til at komme ind i Palæstina, at afholde sig fra våbenimport og fra enhver politisk handling som kunne skade det ene eller det andet samfunds rettigheder, krav eller positioner.¹⁷⁷ Storbritannien blev anmodet om at opfylde disse krav så længe landet havde mandatmagten. Kun Sovjetunionen og Ukraine afholdt sig fra at stemme.

Ben-Gurion troede på en militær sejr og på at den jødiske lobby i USA i sidste instans ville redde ham fra USA's vrede. Men i USA blev Moshe Sharett der på det tidspunkt var Jewish Agency's repræsentant i FN, og Jamal al-Husseini fra Den Arabiske Højkomité enige om at anbefale våbenhvile, og Egypten gik med til at lade 4.000 jøder om måneden indvandre til Palæstina. Der var tale om en total kovending fra arabernes side. USA satte yderligere skub i forhandlingerne.¹⁷⁸ Ved et møde mellem den amerikanske udenrigsminister George Marshall og Sharett kort før dennes tilbagerejse til Palæstina betydede Marshall - i militære vendinger - Sharett at han ikke måtte stole på at jøderne kunne opnå en hurtig sejr, tværtimod skulle de overveje konsekvenserne af et nederlag. "I vil blive tilintetgjort", sagde Marshall. Med det råd tog Sharett tilbage til Ben-Gurion og meddelte at han gik ind for våbenhvile. Men da han senere skulle forelægge sagen for Mapai-partiet havde han ændret mening. Nu sagde han at risikoen ved at udråbe staten nu var mindre end ved at udsætte det.¹⁷⁹ Ben Gurion havde fået Sharett til at rette ind.

Den 13. maj telegraferede den amerikanske ambassadør i Cairo til Washington: "Den arabiske moral er næsten brudt totalt sammen i Palæstina. Depression og frustration tager overhånd i de fleste lande som et resultat af a) jødiske militære succeser overalt, b) arabiske militære ledes kluntethed, c) Den Arabiske Ligas og medlemsstaternes mislykkede bestræbelser - trods endeløse konferencer - på at enes om et fælles program og en forenet kommando, og d) mislykkede bestræbelser på at skaffe våben i udlandet. Velinformerede kilder er tilbøjelige til at være enige i at araberne nu vil acceptere næsten en hvilken som helst plan der kan redde deres ære hvis den kan forhindre åben krig. De vil måske tilmed acceptere en de-facto-delning ved at acceptere at Abdullahs tropper rykker frem til den jødisk-arabiske grænse. Det frygtes også at arabiske hære vil blive eftertrykkeligt slået af

¹⁷⁷ United Nations Resolutions on Palestine, op. cit. s 125-126.

¹⁷⁸ Flapan op. cit. s 170-171.

¹⁷⁹ Ibid., s. 180.

jøderne".¹⁸⁰ Nogenlunde samtidig modtog Sharett et telegram fra en kollega i Jewish Agency i USA som tilskyndede til udråbelsen af staten, da det var hans indtryk at præsident Truman ville overveje anerkendelse.¹⁸¹ Samme dag telegraferede den amerikanske afdeling af Jewish Agency til Ben-Gurion og anbefalede ham at rykke datoen frem til den 14. maj da de frygtede at den forestående udnævnelse af en FN-mægler (Folke Bernadotte) kunne forplumre sagen. De kunne jo begrunde det med den forestående sabbat.

Den 14. maj 1948 forlod de sidste englændere Palæstina; mandatet var ophørt. Aftenen før kl. 21 havde den engelske højkommisær Sir Alan Cunningham meddelt over radioen: "I morgen ved midnat er den sidste side i historien om Palæstina og det britiske mandat vendt. Og næste dag åbnes et nyt kapitel, og Palæstinas historie fortsætter."¹⁸² Derefter spillede man God Save the King. Klokkeren syv næste morgen begyndte de britiske militærkonvojer at forlade Jerusalem, kodeordet for tilbagetrækningen var "Cod", torsk. Klokkeren 7.30 forlod den britiske chefsekretær King David Hotel der havde tjent som administrationsbygning og lagde nøglen under måtten. Union Jack blev sænket, og Røde Kors' flag blev hejst.¹⁸³ Samtidig med at briterne trak sig ud erklærede lederen af den palæstinensiske radio at "en ny æra for Palæstina er begyndt i dag. Længe leve et frit og uafhængigt Palæstina."¹⁸⁴ Men faktum var at araberne var slået før englænderne tog af sted, de arabiske byer var erobret af jøderne, og befolkningen var enten flygtet eller fordrevet.¹⁸⁵

Den 14. maj 1948 udråbte Ben Gurion den jødiske stat Israel:

*"Derfor er vi, medlemmer af Det nationale Råd, som repræsenterer det jødiske folk i Palæstina og verdenszionistbevægelsen, trådt sammen i en lovførmelig forsamling i dag, dagen for afslutningen af det britiske mandat for Palæstina, i kraft af det jødiske folks naturlige og historiske ret og i kraft af FN's Generalforsamlings beslutning. Vi proklamerer hermed oprettelsen af den jødiske stat i Palæstina under navnet medinat jisrael (staten Israel)."*¹⁸⁶

Det er værd at bemærke at Israels uafhængighedserklæring ikke kommer ind på spørgsmålet om landets grænser. På det tidspunkt kontrollerede jøderne næsten hele det område de var blevet tildelt af FN, bortset fra Negevørkenen. Men Ben-

¹⁸⁰ Ibid., s.192.

¹⁸¹ Ibid., s. 182.

¹⁸² Odd Karsten Tveit: Annas Hus kapitel 45.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ Flapan op. cit. s. 76.

¹⁸⁶ Citeret fra Svend Holm-Nielsen op. cit. s. 127.

Gurion ville have mere. Nahum Goldman som var Jewish Agency's repræsentant i Washington og en af arkitekterne bag Delingsplanen, har kaldt udråbelsen af staten den 14. maj 1948 for "Israels arvesynd".¹⁸⁷ Han mente at den af USA ønskede udsættelse kunne have fremkaldt en ordening med araberne sådan at krigen og dens skæbnesvangre følger kunne være undgået: "Den første krig og Israels sejr skabte uundgåelige konsekvenser for både Israel og araberne. For de sidstnævnte var modsætningsforholdet til Israel blevet enormt uddybet...Det uventede nederlag var et chok og et forfærdeligt slag mod den arabiske stolthed. Dybt såret samlede de alle kræfter for at hele deres psykologiske sår med sejr og hævn...På den anden side havde jødernes succes en tydelig psykologisk virkning på Israel. Den syntes at vise fordelen ved direkte handling i stedet for diplomati...Sejren bød på en så strålende kontrast i forhold til århundreder med forfølgelse og ydmygelse, tilpasning og kompromis at den syntes at anvise den eneste retning som overhovedet kunne følges fra nu af. Intet at tåle, ikke at acceptere noget angreb, men at skære igennem gordiske knuder og at forme historien ved at skabe kendsgerninger syntes så enkelt, så overbevisende, så tilfredsstillende, at det blev Israels politik i konflikten med den arabiske verden."¹⁸⁸

Staten Israel blev samme dag de facto anerkendt af USA, og umiddelbart efter af Sovjetunionen der som det første land den 18. maj anerkendte Israel de jure, altså med folkeretlig gyldighed. Men den 15. maj invaderedes Palæstina af fem arabiske hære fra Egypten, Syrien, Libanon, Jordan og Irak. De engelske hærchefer vidste dog at de fleste af de arabiske hære ingen kamperfaring havde; de blev almindeligvis brugt som politistyrker i deres hjemlande. Alligevel storskrydede generalsekretæren for Den Arabiske Liga, Azzam Pasha: "Dette vil blive en udryddelseskrig og en skæbnesvanger massakre som vil blive sammenlignet med de mongolske invasioner og korstogene."¹⁸⁹

Den jordanske hær, The Arab Legion, var den eneste som med hensyn til træning og materiel var i kampklar stand. Til gengæld havde Kong Abdullah som tidligere nævnt i november 1947 hemmeligt lovet Golda Meir at hans hær i tilfælde af krig ikke ville overskride grænserne til den del af Palæstina som FN havde tildelt jøderne. De andre arabiske ledere følte sig ikke helt trygge ved Abdullah, men accepterede alligevel forslaget fra generalsekretæren for Den Arabiske Liga om at udnævne kongen til øverstkommanderende for de samlede arabiske styrker. Det var ikke nogen eftertragtellesværdig stilling da nederlagsstemningen havde bredt sig i de arabiske lande allerede før krigen var begyndt. Men udnævnelsen som

¹⁸⁷ Flapan s. 157. Andre bruger betegnelsen om Israels fordrivelse af de palæstinensiske flygtninge, som det fremgår af Vidals et al. bog.

¹⁸⁸ Goldmans selvbiografi citeret fra Flapan op. cit. s. 186.

¹⁸⁹ Citeret fra Flapan op. cit. s. 192.

Kong Abdullah selv havde insisteret på gav ham mulighed for at indsætte de forskellige landes styrker hvor det passede ham; på den måde kunne han dels overholde sit løfte til jøderne om ikke at trænge ind på deres område, dels kunne han samle sine styrker - bistået af de irakiske - omkring Jerusalem som ikke indgik i den hemmelige jordansk-israelske delingsplan.¹⁹⁰

En af Jordans britiske rådgivere, Sir Alec Kirkbride, har givet denne øjenvidneskildring af krigens første skud: "Et par minutter i midnat mellem den 14. og 15. maj 1948 stod Kong Abdullah sammen med nogle medlemmer af sin personlige stab ved den østlige ende af Allenby-broen over Jordanfloden og ventede på at det britiske mandat officielt skulle udløbe. De havde ikke behøvet at vente for det britiske personale var allerede taget af sted. Klokkeren tolv præcis trak kongen sin revolver, fyrede et symbolsk skud op i luften og råbte "fremad". Den lange kolonne af transjordanske tropper som strakte sig ned ad vejen bag broen havde allerede motorerne i deres biler gående i tomgang, og da de satte sig i bevægelse på kommandoordet rejste deres motorers summen sig til et brøl. De kørte igennem Jeriko og op ad vejen på bakkekammen...og da dagslyset kom var det første regiment i stilling på bakken uden for Ramallah som var deres mål i det judæiske højland. Andre enheder bevægede sig op i Wadi Fara og ind i hjertet af Samariadistriktet."¹⁹¹

Jøderne følte sig forståeligt nok ikke sikre på Abdullahs egentlige hensigter. Men i inderkredsen vidste man fra hemmelige møder mellem britiske officerer i den transjordanske hær og ledende Haganah-officerer at Abdullah fortsat ikke ønskede krig med jøderne, og sammen kunne officererne definere det område der skulle besættes af deres respektive styrker.¹⁹² Den transjordanske hær blev finansieret af briterne som også kontrollerede dens forsyning af ammunition. Briterne havde truet med at trække deres 45 officerer ud af hæren hvis ikke den afholdt sig fra at angribe den del af Palæstina som FN havde tildelt jøderne. De britiske officerer rapporterede til udenrigsministeriet i London at Abdullahs offentligt fremsatte erklæringer om at hans hensigt om "at gå i krig mod zionisterne kun var fremsat for at imødekomme den arabiske offentlige opinion."¹⁹³ Dengang som nu skyldtes de arabiske ledes engagement i Palæstinaspørgsmålet langt mere et folkeligt pres end et dybtfølt ønske om at hjælpe det palæstinensiske folk.

FN følte fremdeles et ansvar for udviklingen i Palæstina, og næppe var krigen brudt ud før FN begyndte at udfolde bestræbelser for en våbenhvile og en ny

¹⁹⁰ Omtalt i kapitel 3.

¹⁹¹ Citeret fra Shlaim op. cit. s. 229.

¹⁹² Ilan Pappé op.cit. s. 130.

¹⁹³ Ibid.

fredsplan. Det så ud som om "de første tegn på fjendtligheder var tilstrækkeligt til at overbevise medlemmerne af FN og embedsmændene i de amerikanske og engelske regeringer om utilstrækkeligheden i den knapt 6 måneder gamle delingsplan".¹⁹⁴ Allerede den 20. maj blev den svenske grev Folke Bernadotte udpeget til FN's fredsmægler i området, og hans første opgave var at bringe en våbenhvile i stand. Men det var der flere om at bestemme: de arabiske hære var trængt ind i Palæstina og havde angrebet jødiske bosættelser i nord og syd. En afdeling af den egyptiske hær var på vej ind i Negev - som ifølge planen skulle tilfalde den jødiske stat -, en anden afdeling stod uden for Betlehem og havde erobret en kibbutz. Samtidig blev Tel Aviv bombarderet af det egyptiske luftvåben, og Jerusalem var afskåret fra kysten mod vest af palæstinensiske og jordanske tropper. Syrerne var trængt ind i Jordandalen og irakerne i Samaria: "Lørdag morgen begyndte de irakiske stillinger på bjergryggen over for os deres bombardement. Men irakerne gjorde ikke tegn til at trænge ned for at angribe os og forsøge at nå ud til Middelhavet 15 km borte. Det havde været en smal sag for dem. Og det ville have skåret Israel i to dele."¹⁹⁵ Kong Abdullah som havde grupperet de andre styrker efter sin egen plan var den eneste der ikke fulgte den arabiske krigsplan. Han holdt sine styrker omkring Jerusalem.

De andre arabiske hære var heller ikke ude på at ødelægge den jødiske stat men ville først og fremmest forhindre Kong Abdullah i at annektere delingsplanens arabiske områder. Det forklarer hvorfor egypterne ikke sendte deres elitestyrker mod Israel, men dirigerede dem til de arabiske byer Beersheba, Hebron og Jerusalem for at forhindre Abdullahs annekteringsplaner.¹⁹⁶ Kongen meddelte sine israelske kontakter at han gerne så den egyptiske hær knust, og næppe havde han erobret Betlehem og Hebron før han opløste og afvæbnede de palæstinensiske og egyptiske styrker i området.¹⁹⁷

Jøderne gik videre med Dalet-planen og fortsatte med at erobre land - mere end de områder FN's delingsplan foreskrev. For Jerusalem ville dette få følger, oplyste Haganahs efterretningschef: "Daletplanen anerkendte ingen politiske begrænsninger for Jerusalems vedkommende; det meste af byen, bortset fra de kristne og muslimske kvarterer i den gamle by, burde besættes. Man gik ud fra at hvis man isolerede den gamle by ville det medføre at araberne udvandrede fra Jerusalem - hvad der ville fremtvinge byens betingelsesløse overgivelse."¹⁹⁸

¹⁹⁴ Ibid., s. 135.

¹⁹⁵ Herbert Pundik op.cit. s. 25.

¹⁹⁶ Flapan op. cit. s. 151.

¹⁹⁷ Ibid., s. 152.

¹⁹⁸ Citeret fra Pappé op.cit. s. 138.

Det gik nu anderledes. Allerede den 18. maj lykkedes det den transjordanske hær at erobre det jødiske kvarter i Jerusalems gamle by. Da Sikkerhedsrådet første gang foreslog en våbenhvile den 22. maj viste israelerne sig interesserede da de frygtede yderligere arabisk indtrængen. Til gengæld var araberne efter deres foreløbige succes ikke interesserede, og da også englænderne var uvillige til en våbenhvile blev det ikke til noget. Men da Kong Abdullah den 25. maj havde besat hele Vestbredden - uden at løsne et skud - lykkedes det ham i løbet af et par dage i sin egenskab af øverstkommanderende for de arabiske styrker at overtale de øvrige lande til at acceptere en våbenhvile. Det var israelerne til gengæld nu blevet mindre opsatte på, for efter den første chok-uge var krigslykken vendt; i begyndelsen af juni 1948 havde de igen kontrol over de arabisk-jødiske byer som de havde erobret i april. Ben-Gurions dagbog den 24. maj 1948 var fuld af fortrøstning: "Vi bør oprette en kristen stat [i Libanon] hvis sydlige grænse skal være Litanifloden. Vi skal indgå en alliance med dem. Når vi har brudt Den Arabiske Legions styrker skal vi tilintetgøre Transjordanien og så vil Syrien falde. Og hvis egypterne vover at fortsætte med at kæmpe vil vi bombardere Port Said, Alexandria og Cairo."¹⁹⁹ Få dage senere blev den israelske hær oprettet ved en sammenlægning af de forskellige undergrundsbevægelser. Hæren talte nu 65.000 mand.

Efter 27 dages kampe blev der indgået våbenhvile den 11. juni, og et par uger senere kunne Folke Bernadotte præsentere en ny fredsplan: det gamle britiske mandatområde bestående af Transjordanien og Palæstina skulle gøres til en union af to stater, en arabisk og en jødisk. Den arabiske stat skulle foruden Transjordanien bestå af den arabiske del af FN's delingsplan; grænserne var på grund af den militære situation ikke lagt helt fast. Unionen skulle have fælles økonomi, militær og politiske institutioner. Jerusalem skulle ifølge planen være arabisk med administrativt selvstyre for jøderne. Princippet om internationale områder ville Bernadotte i stedet anvende på Jaffas og Haifas havne og på Lyddas lufthavn. Fortsat jødisk indvandring skulle være afhængig af arabisk samtykke. Til gengæld skulle alle de palæstinensiske flygtninge have lov til at komme tilbage, og de der foretrak at blive hvor de var skulle have kompensation. Senere ændrede Bernadotte sit forslag angående Jerusalem og foreslog i stedet, i enighed med FN, at byen blev internationaliseret. Men både israelerne og araberne afviste planen.

Efter fire ugers våbenhvile var israelerne parate til at forlænge den, men araberne genoptog kampene den 8. juli. I sandhed endnu en besynderlig beslutning i betragtning af at de israelske styrker var de arabiske langt overlegne både i antal og med hensyn til udstyr - for slet ikke at tale om motivation. I de næste ti dage stødte

¹⁹⁹ Citeret *ibid.*, s. 141.

de israelske tropper frem på tre fronter. I den centrale del af landet mod byerne Lydda og Ramleh der ifølge delingsplanen skulle høre til den arabiske stat, i syd mod de egyptiske tropper, og i nord for at indtage den overvejende kristne arabiske by Nazareth. Med erobringen af Nazareth ville judaiseringen af Galilæa være kommet et godt stykke nærmere det endelige mål.

De egyptiske tropper havde fået støtte af frivillige fra Sudan, Saudi Arabien, Yemen og Libyen, og det lykkedes dem i begyndelsen at indtage nye områder. De transjordanske styrker var derimod presset omkring Jerusalem, og Kong Abdullah måtte give ordre til general Glubb Pasha²⁰⁰ om at trække forstærkninger til fra Lydda og Ramleh. Da disse byer som følge af omplaceringerne senere faldt blev den britiskfødte Glubb ikke overraskende tillagt skylden for nederlaget.

I midten af maj havde jøderne rensset det vestlige Galilæa for arabere; bare fire år tidligere havde der næsten ikke boet nogen jøder i området.²⁰¹ Den 19. maj beordrede brigadegeneral Moshe Carmel sine folk at "angribe for at erobre, for at dræbe mændene, for at ødelægge og brænde landsbyerne al-Kabri, Umm al-Faraj og al-Nahr"²⁰² Og den 30. juni udarbejdede den israelske hærs efterretningstjeneste en rapport der anslog at 391.000 palæstinensere i perioden 1.12.47 - 1.6.48 havde forladt det område som nu var på israelske hænder og vurderede at "mindst 55% af den samlede masseflugt har været forårsaget af vore operationer."²⁰³ Irgun og Stern havde provokeret andre 15%, dertil kunne lægges 2% efter direkte udvisningsordrer fra jødiske soldater, og 1% på grund af psykologisk krigsførelse. Altså i alt 73%.²⁰⁴ Rapporten vurderede at kun 5% skyldtes arabernes opfordring til palæstinenserne om at flygte. Mange år senere, i 1961, erklærede Ben-Gurion ikke desto mindre i Knesset, at "arabernes afrejse fra Israel...begyndte umiddelbart efter resolutionen om FN's delingsplan...Vi har eksplicitte dokumenter der beviser at de forlod Palæstina efter instruks fra de arabiske ledere med stormuftien i spidsen fordi de regnede med at de arabiske hæres invasion ville ødelægge den jødiske stat og smide alle jøderne i havet."²⁰⁵ Sandheden er at der fra mange hold blev udfoldet bestræbelser på at vende flygtningestrømmen ved hjælp af opfordringer til at blive, og via Jerusalems og Damaskus' radiostationer meddelte det arabiske hovedkvarter at "alle arabere skal forsvare deres hus og ejendom...de der forlader deres hjem vil blive straffet og deres huse ødelagt."²⁰⁶

²⁰⁰ Glubb Pasha var britisk officer og i perioden 1939-56 øverstbefalende for den jordanske hær.

²⁰¹ Se kort i Khalidi op. cit. s. 701.

²⁰² Dominique Vidal op. cit. s. 70.

²⁰³ Ibid., s. 71.

²⁰⁴ Flapan op. cit. s. 89 opgiver tallet til 84%.

²⁰⁵ Vidal et al. op. cit. s. 62.

²⁰⁶ Ibid.

Den 6. juli gav Ben-Gurion efter pres fra koalitionspartneren Mapam den israelske generalstab besked om at udsende et direktiv som forbød befalingsmændene at "ødelægge, brænde og nedrive arabiske byer og landsbyer og at fordrive de arabiske indbyggere fra landsbyerne...uden en skriftlig bemyndigelse eller uden en eksplicit instruks fra forsvarsministeren i hvert enkelt tilfælde"²⁰⁷ Alligevel fortsatte hæren med at jævne landsbyer med jorden, tilsyneladende med Ben-Gurions accept. Mapam fortsatte med at kritisere og rejse spørgsmål i parlamentet, men Ben-Gurion lod som om han var uvidende om begivenhederne eller bad om flere kendsgerninger på bordet.²⁰⁸ Lederen af Mapams arabiske afdeling, Aharon Cohen, havde i et memorandum den 6. maj skrevet: "En forsætlig fordrivelse finder sted....andre kan glæde sig over det - jeg som socialist skammer mig og er forskrækket. Ved at vinde krigen og tabe freden vil den israelske stat, når den bliver skabt, leve ved sit sværd."²⁰⁹

Ben-Gurion var omhyggelig med officielt altid at tage afstand fra ødelæggelserne af de arabiske landsbyer og fordrivelsen af befolkningen. Det skyldtes dog snarere hans optagethed af sin plads i historien og af sit eget og den nye stats image end hensynet til Mapam.²¹⁰ Ben-Gurion passede også på ikke at udstede skriftlige ordrer om fordrivelse.²¹¹ Han lod sine ønsker være underforståede over for generalerne for ikke i historien at komme til at fremstå som den store fordriver.²¹² I andre forbindelser lagde han dog ikke skjul på sin holdning, for eksempel i en diskussion med Ezra Danin, Jewish Agency's ekspert i arabiske anliggender, senere på året hvor han sagde at "araberne i Israels land kun har én funktion tilbage - at løbe væk."²¹³

Næsten halvdelen af de israelske styrker blev sat ind imod de to byer Lydda²¹⁴ og Ramleh, og lige fra starten drejede operationen sig om at skræmme og presse befolkningen til panik og flugt.²¹⁵ Først bombarderedes byerne intensivt i to dage og derefter gav oberstløjtnant Yitzhak Rabin ordre til at indbyggerne i Lydda hurtigt skulle fordrives uden hensyn til deres alder; en lignende ordre blev givet angående indbyggerne i Ramleh. Den 12. juli gik israelske soldater fra Palmach amok i Lydda og massakrerede 250 civile palæstinensere, heriblandt en del afvæbnede fanger. Det fik sat skub i flugten, og dem der ikke selv kunne finde ud

²⁰⁷ Benny Morris, op. cit. s. 163.

²⁰⁸ Ibid., s. 164.

²⁰⁹ Citeret fra Vidal op. cit. s. 136.

²¹⁰ Benny Morris op. cit. s. 165.

²¹¹ Ibid., s. 110.

²¹² Ibid., s. 292-293.

²¹³ Ibid., s. 218.

²¹⁴ Lydda havde 30.000 indbyggere.

²¹⁵ Benny Morris op.cit. s. 204.

af at flygte fik Yitzhak Rabin - med tilladelse fra Ben-Gurion - sat på lastbiler og busser fra Ramleh. Derefter plyndrede de israelske soldater byerne.²¹⁶ Alene fra Lydda blev der kørt 1800 lastvognslæs bort med plyndringsgods. Der var en konstant konkurrence mellem de officielle og de private plyndringsinstanser, og en embedsmand der var "vogter af fjendtlig ejendom" beklagede sig over at selv om der var blevet plyndret 50.000 huse var han kun i stand til at registrere 509 tæpper.²¹⁷ Og så kunne det måske have været meget værre: "Nogle af Palmach-soldaternes opførsel vidnede om vulgaritet, ufølsomhed og barnlig grusomhed, men ikke mere end det...og med hensyn til plyndring var Palmach ikke en af den israelske hærs værste enheder."²¹⁸

I løbet af kun en uge blev endnu 70.000 palæstinensere flygtninge, og i den officielle historieskrivning får begivenheden følgende ord med på vejen: "Araberne [i Lydda] som havde overtrådt fristen for deres overgivelse og frygtede for repressalier var lykkelige for den mulighed der blev tilbudt dem om at evakuere byen og gå længere mod øst imod det område der var kontrolleret af Legionen [den transjordanske hær]; Lydda tømtes for sine arabiske indbyggere."²¹⁹

Den senere statsminister Yitzhak Rabin fortæller i sine erindringer at han efter erobringen af Lydda gik uden for byen sammen med Yigal Allon og Ben-Gurion. "Allon gentog spørgsmålet: "Hvad skal vi gøre med indbyggerne?" Ben-Gurion gjorde en bevægelse med hånden: "Jag dem ud". Allon og jeg holdt råd. Jeg var enig med ham i at det var vigtigt at få dem jaget ud. Vi satte dem af på vejen til Bet Horon...Befolkningen i Lydda forlod ikke frivilligt byen. Der var ikke andet for end at bruge magt og varselsskud for at tvinge indbyggerne til at gå de 15-25 kilometer indtil de kom til Den Arabiske Legion."²²⁰ (Ifølge nye oplysninger blev der dog nogle hundrede kristne og godt 300 muslimer tilbage i byen.²²¹)

Men det var ikke kun de arabiske indbyggere der led under den voldelige behandling: "De mænd der tog del i evakueringsaktionen led også meget. Der var ansvarlige fra ungdomsbevægelserne som man havde indpodet værdier som internationalt broderskab og medmenneskelighed. Evakueringsaktionen ødelagde

²¹⁶ Det er tankevækkende at beskæftige sig med denne krig i 1999, hvor vi alle har undret os over de serbiske soldaters myrderier og plyndringer i Kosovo, hvad er det dog for mennesker? - Det er soldater.

²¹⁷ Abu Sitta op. cit. s. 36-37.

²¹⁸ Alon Kadish i "The War for the Cities" udgivet af det israelske forsvarsministerium, citeret fra Tom Segev: "What really happened in the conquest of Lod?", Ha'arets 12. maj 2000.

²¹⁹ Citeret fra Vidal et al. op. cit. s. 74.

²²⁰ Citeret fra A. Gresh og Vidal op.cit. s. 206.

²²¹ Tom Segev: "What really happened in the conquest of Lod?", Ha'arets 12. maj 2000. Artiklen kommenterer hvordan det israelske forsvarsministeriums officielle historieskrivere endnu i dag søger at imødegå "de nye historikeres" beskrivelse af krigen i 1948.

de forestillinger som var blevet deres. Der var nogle der nægtede at deltage...Det blev nødvendigt med langvarige propaganda-aktiviteter efter aktionen...for at forklare hvorfor vi var nødt til at ty til en så hård og grusom handling."²²²

Også andre israelere var foruroligede over fordrivelsen af og hadet til araberne. En af grundlæggerne af en kibbutz i Beisandalen, Yitzhak Avira, skrev i juli 1948 til Ezra Danin: "For nylig er der begyndt at herske en ny stemning i offentligheden: "araberne er ingenting", "alle arabere er mordere", "vi burde dræbe dem allesammen", "vi bør brænde alle deres landsbyer" osv. osv...Jeg har ikke til hensigt at forsvare det arabiske folk, men det jødiske folk skal forsvares imod at forfalde til vidtrækkende ekstremisme". Ezra Danin delte mildt sagt ikke den bekymring og svarede: "Krig er en kompliceret og usentimental affære. Hvis ledelsen mener at den ved ødelæggelse, mod og menneskelig lidelse kan nå sit ønskede mål hurtigere vil jeg ikke stå den i vejen...Hvis de havde haft medlidenhed med folkene i Lydda og Ramleh og ladet dem blive af menneskelige grunde ville Den Arabiske Legion havde erobret Tel Aviv...Hvad angår den arabiske minoritet som vil blive i landet tror jeg oprigtigt at begge folks bedste kræver absolut adskillelse. Derfor ville jeg gøre alt hvad der står i min magt for at reducere den minoritet. Der er ikke noget alternativ til at drive med strømmen selvom den i perioder er hæslig og forurennet."²²³

I den provisoriske regering som sad fra udråbelsen af staten den 14. maj 1948 og indtil det første israelske valg i januar 1949 var der to ministre fra det venstreorienterede parti Mapam. Også de var bekymrede for Ben-Gurions brændte jords politik og etniske udrensning. Den ene, landbrugsminister Aharon Zisling, udtrykte sin bekymring i regeringen: "Vi har valgt en kurs som i allerhøjeste grad vil bringe ethvert håb om en fredelig alliance med dem som kunne være vore allierede i Mellemøsten i fare...Hundredtusinder af arabere som er sendt ud af Palæstina - også selv om det er deres egen skyld - er efterladt frit i luften svævende; de vil vokse op og hade os. Dette lands arabiske sønner kæmpede ikke. Udlændinge gjorde. Nu vil dette lands indfødte sønner...føre krigen imod os...Når man gør noget midt i kampens hede er det én ting. Men når man efter en måned gør det med koldt blod og af politiske grunde, offentligt, så er det noget helt andet. Og jeg tager nu ikke kun moralske men også politiske hensyn."²²⁴

²²² Yitzhak Rabin citeret fra Vidal et al. op. cit. s. 74. De to afsnit i Rabins erindringer var oprindeligt blevet strøget af den israelske censur, men den engelske oversætter Peretz Kidron offentliggjorde dem i New York Times den 23. oktober 1979.

²²³ Flapan op. cit s. 109.

²²⁴ Ibid., s. 110.

Men i virkeligheden var araberne jo blot nogle tøsedrenge der stak af for et godt ord. Ben-Gurion havde sat den side af sagen på plads: "Historien har bevist hvem der virkelig er knyttet til dette land og for hvem det kun er en luksus som kan opgives. Indtil nu er ikke en eneste [jødisk] bosættelse, selv ikke den fjerneste, svageste eller mest isolerede, blevet forladt, hvorimod araberne efter det første nederlag forlod hele byer - Haifa og Tiberias - til trods for at de ikke var i fare for ødelæggelse eller massakre."²²⁵ En af arbejderzionismens teoretikere, A.D. Gordon, havde tidligere brugt en anden argumentation for jødernes ret til Palæstina: "Hvem har mest ret til at udbrede sig på den jord som endnu ikke er opdyrket? Her er det ikke kvantiteten men kvaliteten som er afgørende; livs- og vækstkraften...arbejds- og produktionskraften og kraften i hengivelsen. Den som arbejder mere producerer mere og giver mere af sin sjæl - og erhverver også en større moralsk ret...til landet."²²⁶

Det kan være vanskeligt at forstå hvordan zionister kunne opfatte sig selv som socialister samtidig med at de fordrev et andet folk. Men de fleste jøder anså palæstinenserne for marginale personer som levede uden for de jødiske enemærker. Man lagde kun rigtigt mærke til dem når de greb til våben for at forsvare sig mod den zionistiske indtrængen, men dét blev til gengæld opfattet som et voldeligt overgreb mod de jødiske bosætteres fredelige bestræbelser. "Denne særligt snævre synsvinkel gjorde det muligt for mange jøder at betragte sig som revolutionære socialister samtidig med at de fuldstændigt ignorerede eller minimerede et andet folks tilstedeværelse og rettigheder."²²⁷ Jøderne blev også hjulpet af den zionistiske propaganda som yndede at fremstille araberne som nazyngel. "Målet for arabiske angreb på zionismen er hverken røveri, terror eller et forsøg på at standse væksten i det zionistiske foretagende, men den totale ødelæggelse af det jødiske samfund. Det er ikke politiske modstandere som står over for os, men derimod Hitlers elever og undertiden hans lærere som hævder at der kun er én måde at løse det jødiske spørgsmål på, kun én måde - total tilintetgørelse."²²⁸

I nord gik det knap så voldsomt for sig, og der syntes at være en tendens til kun at fordrive muslimerne men lade de kristne og druserne blive i deres hjem. I Nazareth havde den lokale militære leder Haïm Laskov som den eneste taget den oprindelige meddelelse om ikke at fordrive befolkningen alvorligt. Da han blev presset bad han statsministeren om en formel ordre og fik det svar at man ikke skulle fordrive

²²⁵ Ibid., s. 117.

²²⁶ Citeret fra Göran Rosenberg op. cit. s. 122.

²²⁷ Flapan op. cit. s 98.

²²⁸ Ben Gurion i en tale den 8. august 1947 til den Zionistiske Aktions Komité i Zürich, citeret fra Flapan op. cit. s. 98.

byens indbyggere.²²⁹ Men "da Ben Gurion kom til Nazareth og så araberne spurgte han vredt Laskov: "Hvad laver de her?"²³⁰ I Galilæa blev andre 20-30.000 palæstinensere flygtninge. De fleste af dem flygtede til Libanon hvor mange af deres efterkommere stadig bor i flygtningelejre.

Den 19. juli blev den næste våbenhvile indgået. I nord var syrerne og irakerne slået, og den jordanske hær ønskede at trække sig ud af kampene. Tilbage var egypterne der havde sat sig fast i Negev og på den måde ændret delingsplanen; den sydlige del af landet var nu på arabiske hænder, og den nordlige - Galilæa - på jødiske. Denne rokering svarede ganske godt til Folke Bernadottes første fredsplan. Egypterne var ikke interesseret i en våbenhvile, men bøjede sig efter pres fra Kong Abdullah og FN.

Våbenhvilen varede officielt indtil den 15. oktober, men den betød ikke fred, og den israelske udenrigsminister Moshe Sharets²³¹ betegnelse "udmattelseskrig" var ganske rammende. Begge parter prøvede at forbedre deres positioner. Der var en afmatning i kampaktiviteten, men der blev ikke gjort konkrete forsøg på at få flygtningene til at vende hjem, og for at sikre at det heller ikke ville ske i fremtiden gik Israel i gang med at jævne flere hundrede tømte arabiske landsbyer med jorden. Der blev afsat et budget til "forbedring" af de forladte landsbyer hvor man bulldozede ruinerne og dækkede dem til så der ikke var det mindste spor tilbage efter de oprindelige beboere.²³² De fleste landsbyer blev omdannet til landbrugsland og på de øvrige anlagde man jødiske bosættelser. I slutningen af juni og igen i slutningen af juli meddelte det israelske udenrigsministerium kollegerne i USA at de arabiske flygtninge ikke ville få lov til at vende tilbage.²³³

Imens arbejdede Folke Bernadotte på en ny fredsplan. Planen indeholdt en udtrykkelig anerkendelse af Israels ret til at eksistere; Jerusalem blev igen foreslået en status som et demilitariseret corpus separatum; Negev blev defineret som arabisk territorium, Galilæa som jødisk område, og byerne Lydda og Ramleh skulle igen tilhøre den arabiske stat. Flygtningene skulle have lov til enten at vende tilbage eller modtage kompensation hvis de foretrak det. Med hensyn til hvem der skulle lede den arabiske stat blev der fremsat to forslag: enten skulle områderne udgøre en selvstændig stat eller også skulle de deles mellem Transjordanien og Egypten. For egen regning anbefalede Bernadotte at områderne blev annekteret af

²²⁹ Benny Morris til Joseph Algazy i Vidal op. cit. s. 192.

²³⁰ Vidal op cit. s. 138.

²³¹ Statsminister efter Ben Gurion.

²³² Flapan op. cit. s. 97.

²³³ Ilan Pappé op. cit. s. 157.

Transjordanien.²³⁴ Bernadotte ønskede en altomfattende fred i området og det krævede en løsning af problemerne omkring suverænitæt, flygtninge (som i september 1948 var cirka 450.000) og Jerusalem.

I sit arbejde blev Bernadotte inspireret men i nogen grad også presset af England til at foreslå sin udvidede Transjordanien-model. New York Times afslørede den 17. oktober 1948²³⁵ at det var amerikanerne og briterne der sammen havde lavet udkastet til Bernadottes rapport på hans kontor på Rhodos. Afsløringen kunne dog ikke genere Bernadotte da han på det tidspunkt havde været død i en måned. Han blev dræbt af israelske terrorister i midten af september. Theo Larsson der var søn af den svenske konsul i Jerusalem arbejdede som personlig hjælper for Folke Bernadotte og havde i den forbindelse lånt ham sin bil. Den 17. september opholdt Larsson sig i en FN-bygning på Oliebjerget, da nyhederne om mordet på Bernadotte indløb: "...Bernadotte var blevet skudt i min bil. De var kommet kørende gennem den fashionable arabiske forstad Katamon. Bernadotte havde siddet i bilens højre side med en fransk oberst ved siden af...Fire eller fem bevæbnede mænd standsede bilen, og en af dem stak sin maskinpistol gennem vinduet og skød i bogstaveligste forstand både Bernadotte og franskmanden midt over i en regn af kugler."²³⁶

Det var medlemmer af Stern der udførte mordet, og til trods for at FN var overbevist om at den israelske regering kendte morderne blev de aldrig arresteret endsige dømt.²³⁷ Stern havde været bekymret for at Bernadottes fredsplan ville blive gennemført selvom den israelske fremrykning på slagmarken havde gjort planen mere og mere usandsynlig. England var imidlertid meget opsat på at få den gennemført og blev støttet af det amerikanske udenrigsministerium. Men endnu engang var der politisk uenighed mellem udenrigsministeriet og Det Hvide Hus; præsident Truman tænkte først og fremmest taktisk med henblik på det forestående præsidentvalg og dermed på de amerikanske jødiske vælgere. Amerikanerne nøjedes med at udtale at Bernadottes plan udgjorde "et grundlag for fortsatte anstrengelser for at sikre en retfærdig løsning".²³⁸

I Israel var der også divergencer mellem den mere taktiske og smidige udenrigsminister Moshe Sharett og den ubøjelige statsminister Ben-Gurion der ikke

²³⁴ Ibid., s. 160.

²³⁵ Ibid., s. 159.

²³⁶ Theo Larsson: Seven Passports for Palestine, s. 93-94.

²³⁷ Senere gav Den Internationale Domstol i Haag Israel skylden for mordet, og Israel måtte betale erstatning til FN. Anders Jerichow og Jørgen Bæk Simonsen: Mellemøstens Hvem, Hvad Hvor, 1992, s. 30.

²³⁸ Pappé op.cit. s. 166.

var til sinds ved forhandlingsbordet at afgive noget af det der var vundet på slagmarken. Ben-Gurion gjorde det klart at han betragtede FN's delingsplan som ugyldig. Moshe Dayan som var en af Ben-Gurions loyale disciple mente at forskellen på Sharett og Ben Gurion skyldtes deres forskellige opfattelser af udenrigspolitikens betydning, og desuden var de forskellige personligheder. "Ben-Gurionisme betød kraft, aktivitet, lederskab, koncentration om det væsentlige og en frygtløs beslutsomhed over for fare. Sharettisme symboliserede kompromis, overdreven forsigtighed og en laden-sig-nøje med det mulige fremfor det ønskelige."²³⁹

Men antagelig var der ikke stor forskel på Ben-Gurion og Moshe Sharett hvis snak om en uafhængig palæstinensisk stat mest var tiltænkt PR-formål og skulle betragtes som et taktisk spil i forhold til transjordanerne. Den 15. juni 1948 skrev Sharett til Nahum Goldman, en af lederne i Jewish Agency: "Den mest bemærkelsesværdige begivenhed i Palæstinas moderne historie - på en måde mere bemærkelsesværdig end oprettelsen af den jødiske stat - er masseevakueringen af den arabiske befolkning som også har fejlet tusinder af arabere med sig fra områder som er truet og/eller besat af os uden for vore grænser. Jeg tvivler på at der er 100.000 arabere i Israel i dag. En tilbagevenden til status quo ante er utænkelig. De muligheder som den nuværende stilling åbner for, nemlig en varig og radikal løsning på den jødiske stats mest besværlige problem, er så vidtrækkende at det får en til at miste pusten. Selvom en vis tilbagegående strøm er uundgåelig må vi få det bedste ud af denne betydningsfulde chance som historien har givet os så hurtigt og så uventet."²⁴⁰

Den 18. september 1948 var der ministermøde i den israelske regering. Det vigtigste punkt på dagsordenen var hvordan man skulle forhindre at de palæstinensiske flygtninge nogensinde vendte tilbage. Josef Weitz, direktøren for den jødiske nationalfonds jordafdeling og en af arkitekterne bag den systematiske fordrivelse af palæstinenserne, kunne fortælle at der nu var 286 evakuerede landsbyer og cirka 300.000 hektar forladt jord. Der var stor enighed om at flygtningesituationen var et fait accompli.²⁴¹

Ugen efter foreslog Ben-Gurion på regeringsmødet at Israel skulle angribe Vestbredden. I sin dagbog nedfældede han detaljerede planer for operationen: De israelske styrker skulle tage "Betlehem og Hebron hvor der bor cirka 100.000 arabere. Jeg antager at de fleste arabere i Jerusalem, Betlehem og Hebron vil flygte ligesom araberne i Lydda, Jaffa, Tiberias og Safed gjorde, og så vil vi kontrollere

²³⁹ Citeret fra Flapan s. 52.

²⁴⁰ Schlaim op. cit. s. 491.

²⁴¹ Vidal et al. op. cit. s. 107.

hele landets bredde over til Jordanfloden." Dagen efter skrev han i sin dagbog: "Det er ikke umuligt...at vi vil være i stand til at erobre vejen til Negev, Eilat og Det Døde Hav og sikre Negev til os selv; altså at udbrede korridoren til Jerusalem fra nord og syd; at befri resten af Jerusalem og tage den gamle by; at tage hele det centrale og vestlige Galilæa og at udvide statens grænser i alle retninger."²⁴²

I slutningen af august 1948 oprettedes den ministerielle "Komité for Forladt Ejendom", og efter to måneders arbejde afleverede komitéen en rapport til Ben-Gurion, som han sammenfattede i sin dagbog: "a) Araberne er selv skyld i deres flugt, b) Man bør ikke lade dem vende tilbage..., c) De arabere der er blevet inden for staten bør behandles som ligestillede borgere..., d) De arabere der er flygtet skal af de arabiske regeringer anbringes i Syrien, Irak og Transjordanien...og i Libanon..., e) Omkostningerne ved genbosættelsen skal dækkes af værdien af fast ejendom i landet (efter fratrækning af krigsskadeserstatninger)...de arabiske lande skal give jorden, og resten skal komme fra FN og internationale institutioner, f) Flytning af jøderne fra Irak og Syrien, g) Hvad skal man gøre hvis de arabiske stater nægter at genbosætte flygtningene? h) Hvis vi bliver påtvunget at de vender tilbage? Vi bør under ingen omstændigheder acceptere en tilbagevenden til grænselandsbyerne...og i byerne kun en vis procentdel (15% af jøderne), og kun faglærte arbejdere og folk der er i stand til at tjene til deres underhold."²⁴³ Ben-Gurion var i det store og hele enig med indholdet af komitéens rapport, men mente at det var klogest ikke at nævne jøderne i de arabiske lande, desuden foretrak han at de palæstinensiske flygtninge kun blev anbragt i ét land, nemlig i Irak²⁴⁴ - og for alt i verden ikke i Transjordanien.

I efteråret skiftede den israelske regering kurs med hensyn til de arabiske landsbyer. I stedet for at ødelægge dem gik man nu ind for at bevare både dem og de forladte boliger i byerne for at indkvartere de mange nye jødiske indvandrere der. Denne politik har langt senere haft til følge at enkelte palæstinensere har kunnet vende tilbage og se deres eller deres forfædres huse som de forlod dem. En af dem var Noman Kanafani som i 1994 så familiens hus i Acre:

""Jeg har en gæst med mig. Han vil gerne se huset, jeg mener, han vil gerne besøge jer. Han er en Kanafani, forstår du". - Jeg kunne ikke se hvem Abu Yousif talte til, men pludselig rejste de fire mænd ved spillebordet sig op og en midaldrende mørklødet lille mand fór hen mod os, trykkede vore hænder igen og igen og

²⁴² Flapan op. cit. s. 48.

²⁴³ Vidal et al, op. cit. s. 109.

²⁴⁴ I forbindelse med de afsluttende (Oslo)forhandlinger mellem israelerne og den palæstinensiske selvstyremyndighed er der igen dukket rygter op om en eventuel overflytning af palæstinensiske flygtninge fra bl.a. Libanon til Irak.

omfavnede mig. Han var fuldstændig forvirret og jeg følte hans sved og tårer igennem min skjorte. Jeg tænkte at han altid havde ventet på at dette ville ske, at han havde hørt om mange lignende historier fra sine naboer, og at han havde planlagt nøjagtigt hvad og hvordan han ville gøre når det blev hans tur. Men han havde glemt det hele da jeg stod foran ham.

”Vores hus var det sidste i rækken. Den lille mørke mand stod ved lågen og pegede på en del af stakittet omkring huset: Det er nyt...de lavede det fordi de ikke bruger garagen. Jeg syntes det var et grimt stakit. Inden vi nåede hoveddøren til førstesalen havde hans kone og små døtre sluttet sig til os: "Døren er ny", sagde hun før hun havde præsenteret sig eller givet mig en chance for at præsentere mig. "Vi har skiftet den ud, fordi det ikke var muligt at finde en tømrer, der kunne reparere den gamle". Jeg syntes at det var en grim dør. "Vi har stadig den gamle dør, har du lyst til at se den?" Det var for mørkt til at jeg kunne se alle detaljerne, men jeg befølte den med mine hænder som var det en kvindekrop. Ja det må være døren, sagde jeg til mig selv. Og vi fortsatte, de viste mig alt i huset, stort og småt, som var nyt. Nyt vil sige at det ikke fandtes da mine forældre tog af sted i 1948. Der var ellers meget få nye ting, kun køkkenet var blevet totalt moderniseret. Jeg syntes det var grimt. Jeg gik rundt i de seks værelser der vendte direkte ud til den centrale hal i midten af huset, og jeg ville gerne være alene. Jeg rørte ved det kølige kakkulgulv med de smukt mønstrede og farvede kakler på gulvet, jeg følte de udhuggede steder, dørhåndtagene og panelerne, og jeg åbnede vinderne og så hvad min mor og mine søskende engang havde set fra det sted. Jeg rørte ved og så ting og steder for første gang i mit liv, og dog var de så bekendte at de fremkaldte minder og tårer. Det var en følelse så ny at jeg endnu ikke er i stand til at forstå den. En følelse, ikke af total lykke, ikke af total sorg, ikke overraskelse, ikke skuffelse, forbavselse, anger, misundelse eller savn. En enkelt følelse som kombinerer dem alle på én gang. Og oveni en undren over hvorfor, hvorfor noget så forfærdeligt havde kunnet ske.

”De to små piger ønskede at jeg skulle komme og se de initialer som mine brødre havde skåret i væggene mens deres mor havde travlt med at fortælle, hvor lykkelig hun var for at bo i huset: højt til loftet, køligt om sommeren og altaner og vinduer til alle fire sider. ”Din mor var en kvinde der var forud for sin tid. Det må have været hendes ide at bygge så stort et badeværelse, den slags tænker mænd aldrig på. Kom og se”. Ja det var et stort badeværelse selvom det var ret tomt. Min mor var forud for sin tid. Et lille vindue med tykke krydsede jernstænger tiltrak sig min opmærksomhed. Jeg tænkte at jernstængerne havde været min fars idé. Han var bange for at huset skulle blive bestjålet gennem et lille vindue i badeværelset. Han var ikke forud for sin tid! ”Vi lejede først en del af det fra Alidar [den israelske institution som konfiskerede de huse der tilhørte de såkaldt fraværende]. Så

begyndte vi at opkøbe de andre lejerers andele indtil det lykkedes os at leje hele førstesalen for os selv. Stueetagen deles af to familier, en palæstinensisk og en jødisk. Vi gør vort bedste for at bevare huset som det var..."

"Jeg kunne mærke en lille skjult tone af skyld i hendes tale og et øjeblik var jeg fristet til at presse hende. Men jeg gjorde det ikke. Da vi sad og drak kaffe var der en stiltiende overensstemmelse imellem os, en dyb indforstået følelse af at vi alle var ofre og at vi skulle være nogenlunde tilfredse med at huset hovedsageligt er beboet af palæstinensiske snarere end af jødiske familier. Da jeg stod på trappen på vej ud rakte den lille mørke mand som endnu ikke slappede helt af mig nøglerne til huset: "Det er dit, tag det!" Fortalte jeg ham at vi stadig har de gamle nøgler, eller mumlede jeg noget om FN og Richard Nixon, eller var det om Jericho og Herzl, eller var det om Oslo og Shatila, eller var det...? Lige før jeg nåede hen til bilen hørte jeg ham råbe: "Hvornår kommer du?" Da indså jeg pludselig at jeg ikke var kommet tilbage."²⁴⁵

Beslaglæggelsen af arabisk jord og ejendom blev af Joseph Schlechtman, ekspert i befolkningsforflyttelse, i 1952 gjort op til 299.000 hektar jord inklusive olivenlunde, appelsin- og citronplantager, vingårde og haver med frugttræer. Dertil kom i byerne og landsbyerne 73.000 boliger og 8.700 forretninger, værksteder og lagre.²⁴⁶ I 1950 var der blevet indført en "Absentee Property Law", dvs. en lov angående ejendomme tilhørende "fraværende". Loven slog fast, at "alle arabere som forlod deres bopæl mellem den 29. november 1947 og den 1. september 1948 enten for at tage til områder uden for Palæstina eller til områder i Palæstina som var besat af aktive arabiske militærstyrker skal betragtes som fraværende og deres ejendom er hjemfalden til anden anvendelse af The Custodian of Absentees' Property [ansvarshavende for fraværendes ejendom]." Selv arabere som var rejst bort for at besøge slægtninge eller for at undgå at være i kampområder blev betragtet som fraværende. Loven skabte det nye statsborgerbegreb "tilstedeværende fraværende" (present absentees), dvs. israelske arabere som nød alle civile rettigheder - herunder retten til at stemme ved valg til Knesset - undtagen én: retten til at disponere over deres ejendom. Som et resultat blev to millioner dunum (= ca. 200.000 hektar) konfiskeret og senere overført til Udviklingsmyndigheden."²⁴⁷ Det var Moshe Sharett der havde udtænkt denne lov som gjorde det muligt at definere mindst 70% af Israels territorium som "fraværendes ejendom" og overføre det til jødisk besiddelse. 350 af de 370 nye jødiske bosættelser som blev oprettet mellem

²⁴⁵ Middle East Report, no. 194/95, 1995, s. 40f "Homecoming".

²⁴⁶ Flapan op. cit s. 107.

²⁴⁷ Ibid., s 106.

1948 og 1953 lå på "fraværendes ejendom", og i 1954 boede over en tredjedel af Israels jøder på "fraværendes ejendom."²⁴⁸

Absentee Property Law var en af fem love, som israelerne anvendte til at ekspropriere palæstinensisk jord. En anden lov som blev benyttet meget i perioden 1948-49 var overtaget fra englændernes undtagelseslove fra 1945. Ifølge den havde den lokale militærguvernør ret til at lukke områder af og derefter nægte alle uden tilladelse fra den militære øverstkommanderende adgang til stedet.

Efter en tredje lov der var i kraft indtil 1972 kunne den israelske forsvarsminister erklære et hvilket som helst område befolket med arabere for "sikkerhedszone" hvor det ikke var tilladt nogen at bo permanent, at bygge eller undertiden blot at komme ind. Loven blev brugt til at erklære næsten halvdelen af Galilæa, hele Trekantområdet mellem Nablus, Jenin og Tulkarem samt grænsen mellem Israel og Gaza for sikkerhedszoner.

I 1949 blev der vedtaget en forordning (no. 5709) angående "dyrkelse af uopdyrket jord". Den gav landbrugsministeriet bemyndigelse til at overtage kontrollen med landområder for at sikre at der blev dyrket på dem i tilfælde "hvor man ikke er tilfreds med at ejeren er begyndt, eller er ved at begynde eller vil fortsætte med at dyrke jorden". Fidusen var at man først kunne nægte ejerne adgang til deres jord og derefter ekspropriere den med henvisning til at den ikke var blevet dyrket.

Den femte lov angående ekspropriation af jord var lov nr. 5710 fra 1949, som i artikel 3 gav regeringen tilladelse til at "beslaglægge ejendom eller brugen af ejendom til beboelse" når det skønnedes nødvendigt af hensyn til "beskyttelse af landet, offentlig sikkerhed, værn om forsyninger og forbindelser, eller til bosættelse af indvandrere, veteraner eller krigsinvalidere."²⁴⁹

Det var ikke kun jorden det gik ud over. Også alle indeståender på arabiske bankkonti i det besatte Palæstina blev konfiskeret af den israelske stat. Det beløb sig til £ 5 millioner. "De fordrev den lokale befolkning, ødelagde 400 af de 800 landsbyer, indefrøs alle bankkontierne og brugte dem til egne formål. Ingen palæstinensere der havde bankkonti i Palæstina har indtil i dag set en penny. Alle pengene er blevet indsat i en fond for trængende i Israel. Men araberne kan ikke få pengene for de er kun tiltænkt trængende mennesker der har gjort militærtjeneste [det vil i realiteten sige jøder] - det er logikken."²⁵⁰

²⁴⁸ Rosenberg op. cit. s. 329.

²⁴⁹ Janet Abu-Lughod: "Israeli Settlements in Occupied Arab Lands: Conquest to Colony" s. 22-24 i Journal of Palestine Studies nr. 42, Vol XI no. 2, Winter 1982.

²⁵⁰ Ilan Pappé i et foredrag på Carsten Niebuhr Institutet på Københavns Universitet foråret 1998.

Der var også nok at bruge pengene til. Mellem den 15. maj og 31. december 1948 ankom 100.000 jødiske indvandrere. I 1951 var der i alt ankommet 686.747 nye indvandrere.²⁵¹ Efter Anden Verdenskrig og efter afsløringen af de nazistiske forbrydelsers omfang var der ikke længere tale om at zionisterne ønskede at udelukke visse jøder fra at komme til Palæstina. "Med lakonisk selvfølgelighed forvandlede det jødiske samfund i Palæstina fra elitekoloni til asylsted." Og under overfladen bestod og forstærkedes kløften mellem den indfødte elites ideologiske program og de overlevendes mentale elendighed... Mod slutningen af 1949 var næsten hver tredje jødiske indbygger i Israel, cirka 350.000 mennesker, en overlevende fra Holocaust."²⁵²

Til at varetage de mange nye indvandreres tarv var der god brug for de beslaglagte arabiske værdier. Joseph Schlechtman gjorde i 1952 betydningen af dem op: "Det er vanskeligt at overvurdere den enorme rolle som denne mængde af forladt arabisk ejendom har spillet for bosættelsen af hundredtusinder af jødiske indvandrere som er kommet til Israel siden udråbelsen af staten i maj 1948. 47 nye landlige bosættelser som er oprettet på tomterne af forladte arabiske landsbyer havde i oktober 1949 allerede opsuget 25.255 nye indvandrere. I foråret 1950 var over 1 million dunum blevet bortforpagtet af den ansvarshavende for fraværendes ejendom til jødiske bosættelser og til jødiske bønders dyrkning af korn. Store landområder tilhørende de fraværende arabere er også blevet bortforpagtet for at jødiske bosættere kan dyrke grøntsager. Alene i syd er 15.000 dunum vingårde og frugtplantager blevet forpagtet til kooperative bosættelser... Dette har sparet Jewish Agency og regeringen for millioner af dollars. Mens den gennemsnitlige udgift i forbindelse med at etablere en indvandrerfamilie i en ny bosættelse lå mellem \$ 7.500 og 9.000, oversteg udgifterne i forladte arabiske landsbyer ikke \$ 1.500... Forladte arabiske boliger i byerne er heller ikke forblevet tomme. I slutningen af juli 1948 var 170.000 mennesker, især nye indvandrere og tidligere soldater, tillige med cirka 40.000 tidligere beboere, både jøder og arabere, blevet indhuseret i lokaler under den ansvarshavende for fraværendes ejendoms kontrol; og 7.000 forretninger, værksteder og lagerbygninger er blevet fremlejet til nyankomne. Tilstedeværelsen af disse arabiske huse - tomme og klar til at blive taget i besiddelse - har i vid udstrækning løst det største øjeblikkelige problem som de israelske myndigheder stod over for i forbindelse med indslusningen af indvandrere. Det lettede også i betydelig grad den økonomiske byrde..."²⁵³

²⁵¹ Vidal et al. op cit. s. 113.

²⁵² Rosenberg op. cit. s. 223-24.

²⁵³ Citeret fra Flapan 107-108.

På denne måde blev to tragedier kædet sammen, den jødiske Holocaust og den palæstinensiske Nakba: "De overlevende fra Holocaust blev på et tidligt stadium gjort delagtige i den unævelige skyld over for de palæstinensiske arabere som blev oparbejdet i staten Israels første år. Dels legitimerede deres blotte eksistens at hundredtusinder af palæstinensiske arabere blev fordrevet eller motiveret til at flygte fra deres hjem, dels var det hovedsageligt dem som kom til at tage palæstinenserne forladte huse og byer i besiddelse."²⁵⁴

I midten af oktober brød Israel våbenhvilen og gik i den såkaldte operation Yoav til angreb på de egyptiske styrker i Negev som blev erobret i løbet af en uges tid. Operationen blev anført af Yigal Allon som var kendt for ikke at efterlade arabiske civile i sit kølvand. Det gjorde han heller ikke i Negev. Da byen Beersheva blev angrebet flygtede de fleste, mens de resterende - flere hundrede kvinder, børn og syge - den 25. oktober blev smidt ud af byen og sendt mod Gaza.²⁵⁵ Hermed begyndte den fjerde flygtningestrøm som i løbet af oktober-november 1948 øgede antallet af flygtninge i Gaza fra 100.000 til 230.000. Med tabet af Beersheva var Negev tabt, og i begyndelsen af november begyndte egypterne at trække sig ud af området.

Også nordpå fortsatte flygtningestrømmen med kurs mod Libanon. Ordren lød på at der helst ikke måtte være én araber tilbage i Galilæa, og at der under ingen omstændigheder måtte komme flygtninge dertil udefra. Mange steder så man dog den tidligere nævnte tendens til at kristne og drusere ikke blev fordrevet. En markant undtagelse var behandlingen af de to maronitisk-kristne landsbyer Ikrit og Biram i det nordlige Galilæa. Til trods for at landsbyerne ikke havde deltaget i kampe eller udvist nogen form for fjendtlighed imod de jødiske styrker blev begge landsbyer tvangsevakuert af israelske soldater den 5. og 15. november 1948: "Beboerne i Ikrit lod sig uden modstand transportere med lastbiler til den arabiske landsby Rama noget længere sydpå mod et udtrykkeligt løfte om at de kun skulle være væk i femten dage, at de kun behøvede at tage det allernødvendigste med sig, og at deres huse og marker i mellemtiden ville blive overvåget af israelske soldater. Beboerne i Biram blev bedt om at forlade byen et par dage "indtil området var rensat for fjendtlige elementer" og de gjorde det uden protester og mistanke eftersom de kendte flere af soldaterne som evakuerede dem - de havde huset dem i deres landsby i ugerne forinden. Så de afleverede nøglerne til husene og vandrede af sted til deres olivenlunde for at sove under åben himmel i den korte tid det drejede sig om. Fra et lille højdedrag i nærheden havde de udsyn over byen. Det var november og det regnede meget, og de så mennesker bevæge sig dernede. Da de efter to uger begyndte at undre sig over hvad der foregik og derfor sendte en

²⁵⁴ Rosenberg, op. cit. s. 225.

²⁵⁵ Benny Morris op. cit. s. 221.

delegation af ældre mænd til byen for at få hærens hjælp til at vende tilbage, så de at husene var brudt op og tømt, rester af møbler og inventar lå spredt ud i gaderne. De fik den besked at jorden ikke var deres og blev under trusler tvunget til at tage af sted.”²⁵⁶

Ikrits indbyggere gik til domstolene. Efter halvandet år lykkedes det dem at få nogen ret da den militære kommandant i Israels Højesteret i juli 1951 meddelte at “der ikke fandtes nogle legale hindringer for landsbyboernes krav.” Men i september samme år udstedte militærkommandanten et dekret om at Ikrit skulle evakueres af “sikkerhedsgrunde” og at beboerne skulle have “udrejseordre”. Beboerne gik igen til Højesteret som berammede sagen til den 6. februar 1952. Men julenat 1951 sprængte den israelske hær alle landsbyens huse i luften.²⁵⁷

For indbyggerne i Biram trak sagen lidt længere ud. I begyndelsen af september 1953 fik også de medhold ved Højesteret. Men den 16. september angreb den israelske hær og luftvåben landsbyen og bombede den sønder og sammen. Beboerne stod på en høj i nærheden og så til. De to landsbyers marker blev umiddelbart efter overtaget af jødiske nabokibbutzer.²⁵⁸

Den femte flygtningestrøm, et slags opsamlingsheat fra december 1948 til 1951, berørte 20-30.000 palæstinensere. Det gjaldt for den israelske hær først og fremmest om at få rensede grænseområderne for arabere - ikke mindst mod Libanon i nord. De flygtninge der var vendt tilbage til deres landsbyer skulle jages bort igen. Det skete i landsbyerne Tarshiha og Mi'ilya i Galilæa som hæren omringede den 16. januar og pålagde udgangsforbud. Derefter samlede man alle mænd over 16 år på landsbyens torv, hvorefter 134 mænd, heraf 33 familieoverhoveder, blev arresteret og deporteret.²⁵⁹ Den etniske udrensning fortsatte indtil midten af 1949. Også i Negev i syd. I landsbyerne Faluja og Iraq al-Mashiya brød israelerne våbenstilstanden for at fordrive 2-3.000 indbyggere. Og FN's mægler Ralph Bunche rapporterede at hans observatører på stedet havde beklaget sig over at civile arabere i Faluja var blevet bestjålet af israelske soldater og at der havde været flere forsøg på voldtægt.²⁶⁰ Fordrivelserne var yderst velorganiserede, og de kan systematisk - som den israelske historiker Benny Morris har gjort det - opdeles i fem perioder: 1) fra december 1947 (delingsplanen) til marts 1948 (Dalet-planen), 2)

²⁵⁶ Rosenberg op. cit. s. 323.

²⁵⁷ Ibid., s. 324. I dag er det muligt for landbyernes beboere at vende hjem, på én betingelse: de skal være døde.

²⁵⁸ Ibid.

²⁵⁹ Benny Morris op. cit s. 240.

²⁶⁰ Ibid., s. 244.

fra april til juni 1948, 3) i juli og august 1948; 4) oktober-november 1948, og 5) fra december 1948 til 1951.

For Ben-Gurion var den drøm som han havde fremlagt på en partikonference tilbage i 1922 gået i opfyldelse: "Det er ikke en søgen efter eller et ønske om en ny, harmonisk, perfekt, social og økonomisk samfundsorden som styrer vores handlemåde. Vores store og altoverskyggende problem, dét som optager al vor tankevirksomhed og som alt vort arbejde er koncentreret om, er erobringen og opbygningen af landet ved hjælp af en omfattende indvandring. Alt det øvrige er ikke andet end udsmykninger og retorik, og lad os ikke bedrage os selv på dette punkt(...) Vi sidder ikke i talmudskolen og diskuterer tolkninger af reglerne for indenlandsk produktion, vi er erobrere af et land foran en mur af jern og vores opgave er at sprænge den. Hvorfra skal vi få den kraft og de midler som kræves for at det skal lykkes os at erobre landet i løbet af den korte tid som historien har stillet til vores rådighed?"²⁶¹

Palæstinenserne var ikke alene ofre for Israels etniske udrensning, men også for deres egne - og andre arabiske - politikeres tågede ambitioner. I marts 1949 afholdt den palæstinensiske flygtningeorganisation i Ramallah en kongres med 800 deltagere som forlangte at flygtningene øjeblikkeligt skulle have lov til at vende hjem. De frabad sig at andre end deres egen organisation forhandlede på deres vegne. Kravet om tilbagevenden stødte imod Den Arabiske Højkomité's holdning. Synspunktet var at en tilbagevenden til de områder som Israel nu kontrollerede ville være en anerkendelse af Israel. Sekretæren for Den Arabiske Højkomité havde i august 1948 udtalt at: "det er utænkeligt at flygtningene skulle sendes tilbage til deres hjem mens de holdes besat af jøder; araberne vil kunne blive holdt som gidsler og mishandlet. Alene forslaget er en unddragelse af de ansvarliges ansvar. Det ville tjene som et første trin imod arabisk anerkendelse af staten Israel og deling [af Palæstina]."²⁶²

I maj 1950 opgjorde FN's flygtningeorganisation for palæstinensere, UNRWA (United Nations Relief and Works Agency) som var blevet oprettet ved Generalforsamlingens resolution nr. 302 den 8. december 1949, tallene for de palæstinensiske flygtninge og deres fordeling i Mellemøsten: Libanon: 129.000, Syrien 82.000, Jordan (inklusive flygtningene på Vestbredden som i foråret 1950 var blevet annekteret af Jordan) 500.000, Gaza 201.000 og Israel 46.000 (det drejede sig om interne flygtninge som ikke kunne få lov til at vende tilbage til deres landsby eller by). I alt 958.000. I løbet af et halvt år var 70% af Palæstinas arabiske

²⁶¹ Citeret fra Göran Rosenberg, op. cit. s. 121.

²⁶² Flapan op. cit. s. 218.

befolkning blevet flygtninge.²⁶³ Alle samfundslag var berørt: fra bønder og hyrder til dommere, ingeniører og regeringsembetsmænd. Samlet repræsenterede de et højere uddannelsesniveau end stædet i de lande som de flygtede til, og de kom fra et land der mange steder var mere udviklet med hensyn til industri og landbrug - og også socialt; og til trods for den store splittelse især mellem de store familier og klaner var der tradition for politiske partier. Og der var spirer til demokrati hvilket ikke var - eller er - populært blandt magthaverne i de arabiske lande; herskerne betragtede derfor flygtningene ikke alene som en social byrde men også som en politisk risiko, også fordi mange af palæstinenserne kendte sandheden om magtspillet bag den arabiske invasion i 1948; det havde de respektive landes ledere ikke følt nogen som helst tilskyndelse til at indvie deres egen befolkning i. For mange af Golfstaterne som nogle af palæstinenserne søgte til for at få arbejde, skulle de dog vise sig at blive hjørnesteinen i opbygningen af de dengang meget tilbagestående samfund.

²⁶³ Ibid., s. 216.

Kapitel 6

MOD VÅBENHVILE: FN's RESOLUTION 194 OG BILATERALE AFTALER

FN's Generalforsamling vedtog den 11. december 1948 Resolution No. 194 (III), som blandt andet

- beslutter at i betragtning af dets tilknytning til de tre verdensreligioner skal Jerusalem-området, inklusive den nuværende Jerusalem kommune plus de omliggende landsbyer og byer hvoraf den østligste skal være Abu Dis, det sydligste Betlehem, det vestligste Ein Karim...og det nordligste Shu'ffat, tilkendes en særlig og separat behandling fra det øvrige Palæstina og skal anbringes under gældende FN kontrol,

- anmoder Sikkerhedsrådet om at tage yderligere skridt til at sikre demilitariseringen af Jerusalem så hurtigt som muligt,

- beslutter at de flygtninge, der ønsker at vende tilbage til deres hjem og leve i fred med deres naboer skal have tilladelse til det så snart det er praktisk muligt, og at der skal betales kompensation²⁶⁴for tab af ejendom til dem der vælger ikke at vende tilbage og for tab eller beskadigelse af ejendom, som efter principper for international ret eller billighedsret skal erstattes af de ansvarlige regeringer eller myndigheder,

- pålægger mægling Kommissionen at lette repatrieringen, genbosættelsen, den økonomiske og sociale rehabilitering af flygtningene, og udbetalingen af kompensation.²⁶⁵

Samtidig med vedtagelsen af Resolution 194 besluttedes det at oprette The Palestine Conciliation Commission (PCC) (Den Palæstinensiske Mægling Kommission) til at forestå resolutionens gennemførelse og den fremtidige mægling. Kommissionen bestod af Frankrig, Tyrkiet og USA. Fra 1951 søgte Kommissionen at få frigivet de arabiske bankkonti, og i 1964 havde den færdigudarbejdet lister med identifikation af de arabiske flygtnings ejendom.²⁶⁶

I slutningen af 1948 var der ikke længere splittelse i den amerikanske regering. Også det amerikanske udenrigsministerium støttede nu delingen af Palæstina, og

²⁶⁴ ifølge Abu Sitta op cit. s. 40 er værdien af palæstinenserne tabte ejendomme og værdier opgjort til knap 3 milliarder dollars i 1948 priser. Dertil skal lægges kompensation for de menneskelige omkostninger fra massakrer til flygtningestatus efter samme princip som de tyske "Wiedergutmachung"-erstatninger til ofrene for Holocaust, som har givet jøderne 102 milliarder DM.

²⁶⁵ Kilde: United Nations Resolutions on Palestine, ed. af George J. Tomeh s. 16

²⁶⁶ The United Nations and the Question of Palestine, udgivet af UN, 1994, s. 8. Så godt som hvert eneste år siden 1948 har FN's Generalforsamling gentaget kravet om opfyldelse af resolution 194 (III), dvs. de palæstinensiske flygtnings ret til at vende tilbage og/eller få kompensation.

den amerikanske delegerede John Foster Dulles' overtalelsesevner var stærkt medvirkende til at Generalforsamlingen vedtog resolutionen. Med sædvanlig sans for at skyde sig selv i foden stemte de arabiske lande imod. Dog havde det været vanskeligt for dem at handle anderledes da de jo også havde stemt imod delingsplanen og da resolutionen implicit betød en anerkendelse af staten Israel.

Den palæstinensiske leder Abu Iyad har givet denne vurdering af de arabiske ledes håndtering af problemet: "Vore forgængere havde fra 1917 til 1947 løbende stået overfor forslag om en løsning på konflikten. De havde forkastet dem alle. Og med rette. Ingen af dem opfyldte kravet om retfærdighed eller svarede til vort folks legitime bestræbelser. Deres fejl var intet at acceptere i håb om at kunne opnå alt. De bidrog på den måde til at fremme zionisternes forehavende, koloniseringen og bosættelsen, som i årenes løb skulle fratage det palæstinensiske folk dets jord, en stadig større del af dets fædreland. FNs plan om en deling fra 1947 var ganske vist uacceptabel i princippet. Men hvorfor havde de palæstinensiske ledere ikke sagt god for en overgangsløsning i lighed med de zionistiske ledere? Så kunne palæstinenserne danne en stat på det område, som FN tildelte dem...(og dermed redde i det mindste en del af vores nationale arv."²⁶⁷

Krigen mellem Egypten og Israel sluttede den 7. januar 1949, og den 24. februar blev den første våbenhvileaftale indgået. Allerede i september 1948 havde egypterne sonderet terrænet for en mulig fredsaftale med Israel, og Eliahu Sasson, lederen af Jewish Agency's politiske afdelings arabiske sektion, og den egyptiske udsending var nået ganske langt i forsøget på at opstille fredsbetingelserne; herunder at navnet Den Arabiske Liga skulle ændres til Den Orientalske Liga så at også Israel kunne være med. Moshe Sharett blev også involveret i forhandlingerne, men det hele blev afblæst da Ben-Gurion den 15. oktober 1948 indledte Operation Yoav for at drive egypterne ud af Negev.²⁶⁸

I januar 1949 kom der gang i de bilaterale våbenhvileaftaler. Det var lykkedes Israel som i Ralph Bunche havde en velvillig mægler at få etableret tosidede forhandlinger i stedet for en fælles overordnet aftale med alle de involverede arabiske parter. Det har lige siden været Israels taktiske fremgangsmåde. Våbenhvilen medførte at Gaza kom ind under egyptisk militærstyre, og at de egyptiske tropper trak sig ud af Negev hvor de havde været under israelsk belejring. Egypterne understregede flere gange under forhandlingerne at for dem var våbenhvileaftalen blot det første skridt på vej mod en politisk fred, og at Israels overholdelse af den derfor udgjorde en vigtig prøve på landets fremtidige intentioner. Egypterne udtrykte også håb om at aftalerne med Transjordanien kun

²⁶⁷ Abu Iyad op.cit. s. 176-177.

²⁶⁸ Martin Gilbert: Israel, A History. s. 231.

ville omfatte de militære aspekter samtidig med at de dog ikke ville udelukke at en del af Palæstina skulle annekteres af Transjordanien; de foretrak dog en uafhængig palæstinensisk stat. Med hensyn til Gazas fremtid fik israelerne indtryk af at egypterne nærmest ville være glade for at slippe af med Gaza (og de mange flygtninge), men at de alligevel tøvede med at overlade det lille område til Israel eller til Transjordanien.²⁶⁹

Den 1. marts 1949 begyndte forhandlingerne med Libanon. I fortrolige samtaler betydede libanenserne de israelske delegerede at de i virkeligheden ikke var rigtige arabere og var blevet trukket ind i det palæstinensiske eventyr imod deres vilje.²⁷⁰ En del af de kristne i Libanon havde ikke noget imod at der opstod en anden ikke-muslimsk stat i området hvis den ellers blev politisk og økonomisk integreret i området. Desuden frygtede de libanesiske ledere at de mange muslimske flygtninge ville forrykke balancen imellem kristne og muslimer i landet.²⁷¹

Israel havde på det tidspunkt besat fjorten libanesiske landsbyer og det var dem forhandlingerne drejede sig om. Lederen af den israelske delegation, oberstløjtnant Mordechai Makleff betroede Ben-Gurion at den israelske hær²⁷² i løbet af 12 timer kunne nå Beirut, og at han i løbet af 72 timer kunne oprette en Mapairegering (Ben-Gurions parti) for ham i Libanon.²⁷³ Selvom Ben Gurion nærrede lignende drømme valgte han dog at pleje sit internationale image ved at indgå en våbenhvileaftale med Libanon om betingelsesløs israelsk tilbagetrækning.

Israelerne havde travlt i denne periode for samtidig med forhandlingerne med Egypten og Libanon havde de drøftelser med transjordanerne og var yderligere beskæftiget med at underlægge sig flere landområder. Den 10. marts 1949 erobrede de den arabiske fiskerlandsby Um Rashrash ved det Røde Hav, i dag turistbyen Eilat. Denne erobring - med navnet "fait accompli" - fandt sted midt under de transjordansk-israelske våbenhvileforhandlinger men dette fik ikke Kong Abdullah til at afbryde forhandlingerne. De havde været planlagt længe og foregik dels officielt på Rhodos, dels hemmeligt i Kong Abdullahs vinterpalads i Shuneh i Transjordanien. Her havde kongen den 30. januar meddelt Sasson og Dayan at han ønskede at forhandle en fredsaftale umiddelbart efter våbenhvileaftalen, at han

²⁶⁹ Avi Shlaim, op.cit. s. 390-91.

²⁷⁰ Ibid., s. 391. De arabiske ledes tvetungede tale har igennem alle årene kunnet bruges af Israel, som udadtil har kunnet sige: "se hvor hårde og truende de er", men som indadtil har kunnet lægge sin politik efter en sikker viden om, at de som regel ikke udgjorde en nævneværdig trussel - undtaget herfra er i nogen grad Oktoberkrigen i 1973.

²⁷¹ Det fik senere den konsekvens, at det blev ganske let for kristne palæstinensere at få statsborgerskab i Libanon, men meget vanskeligt og/eller dyrt for muslimerne.

²⁷² I begyndelsen af 1949 var den israelske hær på 120.000 mand.

²⁷³ Shlaim op. cit. s. 392.

ønskede at forhandle den i Jerusalem og ikke på Rhodos, og direkte, ikke gennem FN. Transjordanien ønskede at få Jaffa, Ramleh, Lydda, Beit-Shan, Østjerusalem, de arabiske dele i Jerusalems ny by, de arabiske områder som var kontrolleret af den irakiske hær, samt fri adgang til Gaza og til kysten mellem Gaza og den egyptiske grænse.²⁷⁴ Der var ikke nogen af de krævede områder som lå i den del af Palæstina som ifølge FN's delingsplan skulle tilfalde den jødiske stat. Kongen meddelte at han havde støtte til planen hos Irak som ønskede at trække sine tropper ud af Vestbredden hurtigst muligt.²⁷⁵ Også Storbritannien støttede planen.

Men Israel havde ikke travlt med at indgå fredsaftaler for dels havde de flere erobningsplaner, dels ville de gerne have de andre våbenhvileaftaler på plads først. Så snart den egyptiske aftale var på plads, skruede de bissen på over for Transjordanien og stillede kompromisløse forslag - og fortsatte i øvrigt erobringen af Eilat og vestkysten af Det Døde Hav.

Til sidst måtte Kong Abdullah bøje sig. Den 23. marts fandt det afgørende møde sted mellem den israelske og den jordanske delegation i kongens vinterpalads. Et af medlemmerne i den israelske delegation var Walter Eytan, generaldirektør i udenrigsministeriet. Han gav i sin efterfølgende rapport til udenrigsminister Moshe Sharett denne beskrivelse af aftalen: "På en måde er denne aftale for god til at være sand, og jeg kan ikke helt tro at den er virkelig før jeg ser hvad der sker når tiden er inde til at føre den ud i livet. Det giver os med hensyn til territorium - næsten alt sammen yderst strategisk - meget mere end vi nogensinde kunne have forestillet at tage ved en militær handling. Afsluttende skal jeg endnu engang understrege nødvendigheden af at holde det hemmeligt. Vi har under Artikel 11 garanteret ikke at offentliggøre aftalen, og det er helt klart i vores interesse at få dens bestemmelser gennemført før de bliver alment kendte i den arabiske verden hvor de med sikkerhed vil forårsage et ramaskrig, måske i en størrelsesorden der vil gøre gennemførelse umulig."²⁷⁶

Kongen havde i begyndelsen af mødet holdt en lang tale som først og fremmest rettede sig til hans egne rådgivere, hvem han bebrejdede at de ikke havde lyttet til hans advarsel om at et svagt og tilbagestående folk som det arabiske ikke havde en chance for at besejre jøderne som var et forenet og avanceret folk. Kong Abdullah sagde at det var de andre arabiske ledere og hans egne rådgivere der havde tvunget ham til at gå i krig. Derpå vendte han sig mod sine rådgivere og sagde skarpt: "Jeg vil nu fortælle jer en historie i vore gæsters nærvær. Som I ved, og som

²⁷⁴ Flapan op.cit. s. 147.

²⁷⁵ Ingen af de arabiske lande var så stabile, at de ønskede at undvære deres hær eller dele af den i ret lang tid.

²⁷⁶ Shlaim op. cit. s. 414-416.

de ved, er jeg beduin, og der findes en gammel beduin-sentens som jeg hørte fra min far. Den lyder sådan her: hvis du flygter fra din fjende med dit telt og alle dine ejendele lastet på din hest og du ser at fjenden kommer nærmere har du to muligheder: enten at falde i fjendens hænder med alle dine ejendele eller at kaste pakker til ham mens du fortsætter med at flygte. Og jeg ønsker at I skal vide, at jeg har inviteret vore israelske venner for at kaste pakker til dem.”²⁷⁷ Efter at aftalen var underskrevet overrakte kongen alle israelerne en rose, velsignede deres tilbagerejse og sagde: “I nat har vi afsluttet krigen og skabt fred.”²⁷⁸

Transjordanien statsminister var på det tidspunkt i Beirut og derfor måtte man vente med den endelige ratifikation af aftalen. Den britiske regerings repræsentant i Amman, Sir Alec Kirkbride, håbede at man kunne udnytte den mellemliggende periode til at få Israel til at slække lidt på sine krav. Han skrev til den engelske regering og gjorde opmærksom på situationens alvor ved at sammenligne omstændighederne ved det sidste møde som “stærkt mindende om Hitler og den afdøde tjekkiske præsident”²⁷⁹. Det gjorde dog ikke større indtryk i England, og heller ikke Kong Abdullahs bøn til præsident Truman om at lægge pres på israelerne førte til andet end en udtalelse fra USA om at de ville tage ethvert forsøg på ikke at overholde aftalen ilde op. Våbenhvileaftalen blev underskrevet den 30. marts 1949 og indebar at Israel accepterede at Transjordanien senere skulle annektere Vestbredden, og at Israel til gengæld fik kontrol over området “Den Lille Trekant” som strækker sig fra den sydlige del af Galilæa (Afula) til kystbyen Hadera. Der boede 12.000 palæstinensere i området, fordelt på 15 landsbyer. Næppe var området på israelske hænder før lokalbefolkningen blev fordrevet for at gøre plads for israelske bosættelser. I palæstinenserens øjne havde Kong Abdullah begået endnu et forræderi, men der var ikke noget at gøre da aftalen var godkendt af Den Arabiske Liga.²⁸⁰ Oprindeligt skulle Den Lille Trekant have været givet i bytte for jordansk adgang til Middelhavet. Først havde kongen håbet på at få Jaffa som ifølge FN’s delingsplan skulle være arabisk, men efterhånden indså han at det var mere realistisk at regne med Gaza. Han blev derfor meget utilfreds ved at erfare at egypterne kontrollerede Gaza og han sagde til israelerne at han ikke mente at Egypten havde mere ret til at være i Gaza end Syrien i det nordlige Galilæa. “Tag det selv, giv det til djævelen, men lad ikke Egypten få det,” udtalte kongen ophidset under et møde med israelerne den 16. januar.²⁸¹

²⁷⁷ Ibid., s. 416.

²⁷⁸ Ibid., s. 417.

²⁷⁹ Ibid.

²⁸⁰ Pappé op.cit. s. 189-191.

²⁸¹ Avi Shlaim op. cit. s. 395.

Da Irak ikke havde fælles grænse med Israel, og da den irakiske hær som havde erobret den nordlige del af Vestbredden trak sig tilbage som en del af den jordansk-israelske aftale manglede der nu kun våbenhvileforhandlinger med Syrien. Det blev til gengæld også dem der tog længst tid til trods for at de syriske ledere allerede i januar 1948 havde meddelt den amerikanske ambassadør i Damaskus at de ønskede en ende på krigen.

De israelsk-syriske våbenhvileforhandlinger faldt sammen med et ublodigt militærkup i Syrien som afløste et ikke særligt funktionsdygtigt forsøg på demokrati. Den nye syriske leder, oberst Husni Zaim, søgte først og fremmest at opbygge en stærk hær der kunne modstå ydre og indre pres, og til det formål behøvede han hjælp fra Vesten, først og fremmest USA. Zaim tilbød at mødes direkte med Ben-Gurion og forhandle ikke alene våbenhvile, men en rigtig fredsaftale med udveksling af ambassadører, åbne grænser og normale økonomiske forbindelser. Han tilbød oven i købet at bosætte 300.000 palæstinensere, næsten halvdelen af de palæstinensiske flygtninge, i Syrien. Til gengæld for dette forlangte Zaim at Syrien skulle have halvdelen af Genezaret Sø. Ben-Gurion afslog tilbuddet; han ønskede kun en våbenhvileaftale som fulgte de tidligere internationale grænser, dvs. de grænser som Storbritannien og Frankrig havde trukket mellem deres mandatområder. Han fik sin vilje - med visse territoriale korrektioner hvor områderne blev udlagt som demilitariserede zoner. Aftalen blev underskrevet den 20. juli.²⁸² Tre uger senere blev Zaim afsat ved et kup og henrettet. Det er værd at bemærke at Zaim's efterfølgere ikke bebrejdede ham hans fredstilbud til Israel, flere af dem havde endog været med til forhandlingerne.²⁸³

Hermed var den første israelsk-arabiske krig slut. Ganske vist var der kun tale om en militær aftale, men den indebar dog de arabiske staters indirekte anerkendelse af staten Israel. Krigen havde kostet israelerne dyrt: 5.708 dræbte, heraf 4.558 soldater. Der døde flere israelere i kamp mod den arabiske legion, dvs. Transjordaniens hær (1.367), end i kamp mod nogen af de andre styrker, uanset aftalen mellem de to lande.²⁸⁴

Selvom den israelske sejr var overvældende, gav den ligesom andre militære sejre ingen garanti for fremtidig sikkerhed, og selv Ben-Gurion havde sine stille stunder af tvivl som i sin dagbog af 11. november 1948: "Det arabiske folk er blevet slået af os. Vil de glemme det hurtigt? 700.000 mennesker slår 30 millioner. Vil de glemme

²⁸² Ibid., s 428. Det er disse områder der er et af stridsspørgsmålene mellem Syrien og Israel i de nuværende fredsforhandlinger.

²⁸³ Vidal op. cit. s. 175 og 179.

²⁸⁴ Flapan op.cit. s. 198-199.

den fornærmelse? Det kan antages at de har en æresfølelse. Vi vil udfolde fredsbestræbelser, men det er nødvendigt med to sider til fred. Er der nogen sikkerhed for at de ikke vil ønske at tage hævn? Lad os indrømme sandheden: vi vandt ikke fordi vi udrettede vidundere, men fordi den arabiske hær er rådden. Vil denne råddenskab nødvendigvis eksistere altid? Er det ikke muligt at der vil opstå en arabisk Mustafa Kemal? Situationen i verden kalder på hævn: der er to blokke, der er frygt for verdenskrig. Dette frister enhver med en grund til at klage. Vi vil altid behøve en overlegen forsvarsevne.”²⁸⁵

Den 2. august 1949 sammenfattede Ben Gurion situationen i sin dagbog: “29. november-resolutionen havde givet den jødiske stat 14.920.000 dunum; nu har vi 20.662.000 dunum under vor kontrol. Mens FN endnu ikke har anerkendt vore grænser, har Egypten, Transjordanien, Syrien og Libanon gjort det.”²⁸⁶

I mellemtiden var Den Palæstinensiske Mæglingskommission (PCC) blevet sammensat med en amerikaner som den første formand (posten skulle gå på omgang), en franskmand og en tyrker. Heller ikke dengang var udnævnelser til høje internationale poster altid logiske: Amerikaneren Mark Ethridge kendte meget lidt til Mellemøsten, han var avisudgiver og var blevet udnævnt på grund af de tjenester han havde ydet præsident Truman under præsidentvalget i 1948. Franskmanden Claude de Boisanger var embedsmand i udenrigsministeriet, og tyrkeren Husain Jahed Yalcin var en ældre journalist som formentlig²⁸⁷ var blevet udnævnt på grund af sine anti-kommunistiske skrivelser.

PCC påbegyndte sit arbejde i januar 1949, og i marts lå den første situationsrapport klar. De arabiske lande havde til Israels store fortrydelse besluttet at de for en gangs skyld ville forhandle samlet, først og fremmest for at løse flygtningeproblemet som de mente burde gå forud for enhver aftale med Israel. I teksten til PCC's rapport stod der at flygtningenes problem skulle løses “så snart det er praktisk muligt” - det betød efter den israelske opfattelse efter indgåelse af en fredsaftale med den arabiske verden.

Denne fortolkning var der ikke enighed om, men det lykkedes PCC at overtale araberne - dog ikke irakerne - til at opgive kravet om at flygtningeproblemet skulle løses før man kunne indlede fredsforhandlinger. Det første møde med PCC og araberne (fra Libanon, Irak, Syrien, Transjordanien, Saudi Arabien og Egypten) fandt sted i Beirut den 21. marts 1949. Foruden de forskellige regeringer var der inviteret repræsentanter for de palæstinensiske samfund i Gaza, Nazareth, Haifa og

²⁸⁵ Ibid., s. 238.

²⁸⁶ Citeret fra Flapan op. cit. s. 49.

²⁸⁷ Ilan Pappé op. cit. s. 199.

Jerusalem. På mødet foreslog det israelske udenrigsministerium at 305.000 flygtninge fra landområderne skulle fordeles med 160.000 i Irak (så-langt-væk-som-muligt-princippet!), 85.000 i Syrien, 50.000 i Jordan, 5.000 i Algeriet (!) og 5.000 i Libanon.²⁸⁸ Det blev vedtaget at holde en konference i Lausanne i Schweiz den 28. april 1949.

²⁸⁸ Flapan s. 224.

Kapitel 7

KONFERENCEN I LAUSANNE - POLITISK DØDVANDE

Konferencen i den smukke schweiziske by ved Genève søen begyndte optimistisk. Alle landene havde sendt højtstående delegerede, og den israelske generaldirektør i udenrigsministeriet Walter Eytan sagde i sin egenskab af leder af den israelske delegation: "Vi er kommet til Lausanne besluttet på at gøre alt hvad der er muligt for at opnå en ærefuld og varig fred i FN's Mæglingskommissions generelle regi og gennem direkte kontakt med delegationerne fra de arabiske stater som i de seneste måneder har underskrevet våbenhvileaftaler med Israel."²⁸⁹

Den amerikanske repræsentant i Den Palæstinensiske Mæglingskommission Mark Ethridge sagde ved ankomsten til Lausanne at han håbede at "konferencens bestræbelser på at nå en endelig og omfattende fred i Palæstina vil blive succesrige."²⁹⁰ Dette citat blev optimistisk gengivet i den israelske presse der omtalte konferencen som en fredskonference. De arabiske delegerede udtrykte også vilje til fred, men var mere forsigtige og gjorde det klart at de forhandlede med PCC og ikke med Israel; en direkte kontakt ville kunne opfattes som en anerkendelse af staten Israel. Blot det at sidde ved siden af en israelsk delegeret kunne opfattes som en indirekte anerkendelse. Under indtryk af den hjemlige presse og befolkningens holdning lagde de arabiske delegerede op til at konferencen kun skulle diskutere spørgsmålet om flygtninge og om Jerusalem. På den måde blev der lagt pres på de delegerede og det betød at "PCC blev tvunget til at bruge megen kostbar tid på spørgsmål om semantik og procedure snarere end på substans"²⁹¹

Lederen af den israelske delegation Walter Eytan bebrejdede PCC at den opmuntrede araberne til at optræde i samlet flok: "Arabernes blokagtige fremtræden som én enkelt forhandlingspart gjorde dem uundgåeligt mere uforsonlige, individuelt og kollektivt. Repræsentanterne for Egypten, Jordan, Libanon og Syrien mødtes kun gruppevis med PCC. Kommissionen ikke blot tolererede men tilskyndede ligefrem til den adfærd. Resultatet var naturligvis at enhver arabisk repræsentant med relativt moderate holdninger til et givet emne blev intimideret. Han ville ikke vove i nærvær af tre kolleger fra de andre arabiske lande at udtrykke nogen mening som de kunne opfatte som svag eller forræderisk, selvom hans mening var seriøs og sagtens kunne have været diskuteret hvis han havde mødtes på tomandshånd med Israels repræsentanter eller endog

²⁸⁹ Pappé op. cit. s. 203

²⁹⁰ Ibid., 204.

²⁹¹ Ibid.

Mæglingskommissionen. På den måde skubbede kommissionen araberne i en yderligtgående retning, hvorfra de...aldrig siden har set sig tilbage.”²⁹²

Til gengæld afholdt araberne sig ikke fra uofficielle, undertiden hemmelige, møder. De mødtes for eksempel med israelerne om natten uden for Lausanne for ikke at blive opdaget af de andre arabiske delegerede; her blev de bilaterale problemer diskuteret. Metoden passede israelerne meget godt; så var de fri for at diskutere de store spørgsmål som flygtningeproblemet og Jerusalem. Problemet var i fællesskab at nå frem til noget som kunne offentliggøres.

Claude de Boisanger der nu var formand for PCC påtog sig at udarbejde en protokol som skulle danne arbejdsgrundlag for de kommende forhandlinger. Vedhæftet teksten var kortene over FN's delingsplan for Palæstina, og i protokollen anerkendte begge parter både FN's delingsplan og resolution 194 som udgangspunkt for videre forhandlinger. Det var en bitter pille at sluge for Ben-Gurion da det gik imod alt hvad han stod for, men den amerikanske regering havde ladet den israelske forstå at den ikke accepterede noget forsøg på at forhindre PCC's succes. Og Israels mulige optagelse i FN som skulle besluttes i disse dage spillede i høj grad ind: det amerikanske udenrigsministerium havde antydnet at Israels holdning i Lausanne kunne få indflydelse på udfaldet. Men præsident Truman havde bedyret israelerne at USA ville stemme for optagelse uanset hvad. Alligevel fandt Walter Eytan det klogest at lade den israelske delegation underskrive protokollen sammen med araberne den 12. maj 1949. Eytan handlede her uden bemyndigelse fra den israelske regering, men kunne hurtigt berolige den med at der ikke var nogen risiko forbundet med underskriften; man bandt sig kun til at begynde at diskutere.²⁹³

Den 11. maj 1949 blev Israel optaget i FN da landet efter Sikkerhedsrådets vurdering var en fredselkende stat. Israel erklærede at det betingelsesløst ville acceptere og honorere de forpligtelser der lå i FN's charter. I optagelseserklæringen nævnes FN's resolutioner nr. 181 af 29. november 1947 (delingsplanen) og nr. 194 (III) af 11. december 1948 (om bl.a. flygtningenes ret til at vende tilbage).²⁹⁴

De arabiske lande stemte imod, Danmark og Sverige afholdt sig fra at stemme, mens Norge, Island, USA og Sovjetunionen var blandt de 37 lande der stemte for Israels optagelse i FN. Den jødiske stat var nu en del af FNsamfundet, og den egyptiske regering telegraferede til sin delegation i Lausanne, at "nu er Israel

²⁹² Eytan's "The First Ten Years" citeret fra Schlam op.cit. s. 463.

²⁹³ Schlam op. cit. s. 470

²⁹⁴ Kilde: United Nations Resolutions on Palestine, op. cit. s. 18.

medlem af FN - og hvis det accepterer princippet om flygtningenes ret til at vende tilbage er I bemyndiget til at diskutere en territorial aftale."²⁹⁵

For araberne var arbejdsprotokollen et betydeligt fremskridt i forhold til såvel den politiske som den militære situation, men for israelerne var det et tilbageskridt. For hver dag der gik fortrød de mere og mere at have skrevet under. Hvis ikke protokollens underskrivelse var faldet sammen med afstemningen om Israels optagelse i FN kan man gisne om hvad udfaldet ville være blevet.²⁹⁶ Men det var svært at gøre noget i betragtning af at protokollen aktivt blev støttet af USA. England derimod var mindre begejstret; de var mest stemt for "den store transjordanske plan", dvs. Transjordanien annektering af Vestbredden²⁹⁷. Israel selv ønskede protokollen sendt hen hvor peberet gror.

Walter Eytan fandt på råd. Det beskrev han i et brev til udenrigsminister Moshe Sharett: "Ved det formelle møde med kommissionen her til morgen blev vi halsstarrige og begyndte at tale...forlangte tilbagetrækning af alle arabiske styrker, foreslog folkeafstemning (i Palæstina). Forklarede forskellen mellem at Israel holder Galilæa og arabiske stater holder dele af Palæstina idet vi understregede at det sidstnævnte var uden skygge af lovligt grundlag. Kommissionen var forbløffet, forvirret over alle de ovennævnte forslag."²⁹⁸

Israelerne nægtede også at diskutere flygtningeproblemet som det første til trods for at egypterne allerede var begyndt at bøje af og ikke længere talte om et utvetydigt krav om flygtninges tilbagevenden, men blot om at diskutere principper for repatriering. Den 13. juni skrev Eytan til Sharett og forklarede sin fremgangsmåde: "Mit hovedformål var at begynde at underminere protokollen af 12. maj som vi kun havde underskrevet under tvang med henblik på vores optagelse i FN. Hvis vi havde nægtet at skrive under ville det - Boisanger truede på det tidspunkt åbent med det - øjeblikkeligt være blevet rapporteret til Generalsekretæren og de forskellige regeringer....Jeg følte at det vigtige var at begynde at vænne kommissionen til den tanke at protokollen ikke var det væsentlige og at vi før eller senere ville tage udgangspunkt i våbenhvileaftalen."²⁹⁹

USA syntes meget dårligt om den israelske handlemåde. Det gjaldt om at få løst flygtningeproblemet, det var det der interesserede verden. Det stod ikke klart hvor mange flygtninge der var. Den internationale flygtningeorganisation nævnte

²⁹⁵ Schlaim op. cit. s. 470.

²⁹⁶ Ibid.

²⁹⁷ Samme år, 1950, som Transjordanien blev til Jordan annekterede det Vestbredden.

²⁹⁸ Pappé op.cit. s. 212.

²⁹⁹ Citeret fra ibid., s. 212.

910.000 flygtninge, Israel 530.000 og PCC havde det mere sandsynlige tal 750.000. Alle var imidlertid enige om at 55% af flygtningene opholdt sig i Transjordanien inklusive Vestbredden, og hvis hele området blev lagt ind under Transjordanien ville palæstinenserne komme til at udgøre 75% af befolkningen.

Israelerne erklærede at kun en officiel arabisk anerkendelse af den jødiske stat kunne bane vej for alvorlige forhandlinger om flygtningene. Men samtidig havde Israel gjort det umuligt for flygtningene at vende tilbage; de havde konfiskeret deres jord og ejendom, jævnet 400 landsbyer med jorden og ladet jødiske indvandrere flytte ind i de forladte huse. En embedsmand i det israelske udenrigsministerium havde i juli 1948 meddelt det amerikanske udenrigsministerium at "Israels regering må fralægge sig ethvert ansvar for dette problems opståen. Beskyldningen om at disse arabere med magt blev drevet ud af de israelske myndigheder er fuldstændig falsk; tværtimod blev alt hvad der var muligt gjort for at forhindre denne exodus. Spørgsmålet om tilbagevenden kan ikke skilles fra dens militære sammenhæng. Så længe krigstilstanden fortsætter vil flygtningene være et nedbrydende element i opretholdelsen af den indre lov og orden og en frygtelig femte kolonne..."³⁰⁰ Denne holdning var blevet gentaget af Ben-Gurion til PCC før Lausannekonferencen.

Det kom ikke amerikanerne tilpas at Israel begyndte at obstruere konferencen, og Mark Ethridge skrev hjem til Washington at han nu var overbevist om at Ben-Gurion kun havde accepteret Israels deltagelse i Lausannekonferencen for at lette landets optagelse i FN.³⁰¹ Ethridge udarbejdede et forslag som han mente ville kunne få israelerne til at acceptere repatriering af de palæstinensiske flygtninge. Ethridge foreslog at tildele Israel mere land, nemlig Gazastriben inklusive alle de oprindelige indbyggere og de mange flygtninge, i alt ca. 300.000.³⁰² Ben-Gurion accepterede forslaget. Han regnede med at det ville lette det internationale pres på Israel og noterede desuden følgende fordele: "1) Gazas kyst er af enestående betydning, 2) jorden er god, og det er muligt at oprette fiskerlandsbyer, hvad der vil have økonomisk så vel som sikkerhedsmæssig værdi, 3) vi vil undgå at få egypterne som naboer på dette sted - et sådant naboskab kunne blive en alvorlig militær fare i fremtiden, til lands og endnu mere til søs, 4) det vil forhindre at Abdullah kommer ind hvilket kunne risikere at bringe briterne tilbage, og...hvis Abdullah regerer over Gaza vil han (eller hans efterfølger) være nødt til at forlange en korridor."³⁰³

³⁰⁰ Citeret fra *ibid.*, s. 214

³⁰¹ *Ibid.*, s. 215.

³⁰² Den israelske regering havde dog kalkuleret med, at det kun drejede sig om 180.000.

³⁰³ Ben Gurions dagbog fra den 26. juni 1949 citeret fra Schlaim op. cit. s. 471.

Men det kom ikke til at gå sådan; Ethridge havde gjort regning uden vært. Egyptens Kong Farouk var ikke parat til at opgive Gaza som var det eneste hans land havde fået ud af en ulykkelig og uheldig krig. Samtidig ville det være en egyptisk anerkendelse af staten Israel og af det udvidede transjordaniske kongedømme. Ikke desto mindre havde Kong Farouk været positivt stemt over for Lausannekonferencen og havde bedt sin delegationsleder Abdel Monem Mustafa om at meddele jøderne i Lausanne at hans regering gik ind for fred og stabilitet i Mellemøsten. Men de ville ikke presses til at underskrive fredsftaler, det var ikke muligt på grund af den interne situation i Egypten og i hele den arabiske verden. Da Kong Farouk i løbet af august måned 1949 fik etableret mere stabile forhold hjemme og fik forbedret sit forhold til Transjordanien og Storbritannien følte han sig stærk nok til igen at stille sig op som national helt og gå i spidsen for de arabiske statsoverhoveder som gik ind for boykot af Israel.³⁰⁴

Selvom Israel havde accepteret forslaget om Gaza var den amerikanske regering ikke tilfreds; og præsident Truman der ellers hele vejen igennem havde været Israels mand, sendte den 29. maj et misbilligende brev til Ben-Gurion: "USA's regering er alvorligt forurolet over Israels holdning til en territorial løsning i Palæstina og til spørgsmålet om palæstinensiske flygtninge...USA's regering er dybt bekymret over at erfare...at begge forslag, både om flygtninge og om territoriale spørgsmål som er blevet udarbejdet med det ene formål at fremme udsigterne til fred har gjort så lille et indtryk på Israels regering...USA's regering er alvorligt bekymret for at muligheden for at nå til en løsning på Palæstina-problemet og skabe sunde og venskabelige forbindelser mellem Israel og dets naboer nu bringes i fare af Israel." Truman sluttede med en direkte advarsel om at med mindre Israel skiftede holdning "vil USA's regering beklageligvis været tvunget til at konkludere at en revision af dets holdning til Israel vil være uundgåelig." ³⁰⁵

Præsident Trumans barske ord afspejler den betydning amerikanerne tillagde Lausannekonferencen, og at det var uacceptabelt at Israel tilsyneladende saboterede de gode bestræbelser. Ben-Gurion lod sig ikke gå på. Brevet blev overrakt ham af den amerikanske ambassadør i Israel James McDonald, en passioneret zionist. Ben-Gurion svarede ham - off the record - meget vredt: "De forenede Stater er et magtfuldt land; Israel er lille og svagt. Vi kan knuses, men vi vil ikke begå selvmord."³⁰⁶

³⁰⁴ Ibid., s. 488.

³⁰⁵ Citeret Ilan Pappé op.cit. s. 218-219.

³⁰⁶ Citeret fra Schlaim op. cit. s. 472.

For at styrke konferencen sendte USA yderligere delegerede til Lausanne, heriblandt George McGhee der lige var blevet udnævnt til udenrigsministeriets koordinator for palæstinensiske flygtningeanliggender. Han havde tidligere gjort sig til talsmand for en slags mellemøstlig Marshall-plan og den blev omdrejningspunktet i USA's holdning til flygtningeproblemet i perioden 1949-55. Planen var at presse Israel til at genbosætte 200.000 flygtninge, mens de arabiske lande skulle overtales til at genbosætte de resterende 550.000. Hermed havde USA bevæget sig langt væk fra resolution 194 af 11. december 1948. Den 13. juni 1949 gjorde USA udbetalingen af resten (\$ 49 millioner) af et aftalt lån på \$ 100 millioner til Israel fra Washingtons Export-Import Bank betinget af Israels holdning til flygtningene. Der gik dog kun en time fra McGhee havde meddelt den israelske ambassadør denne beslutning før han modtog en besked fra præsident Truman om at han ikke ville være med til en sammenkædning af lånet og den israelske politik. "Jeg kendte præsidentens sympati for Israel, men jeg havde aldrig før erfaret hvor hurtigt Israels støtter kan handle hvis de bliver udfordret", kommenterede McGhee.³⁰⁷

Amerikanerne var ikke alene irriterede over Israels holdning til flygtningespørgsmålet, men også over dets holdning til Jerusalem hvis vestlige jødiske del israelerne betragtede som en økonomisk, politisk og administrativ del af Israel - i strid med FN. Endelig var det en torn i øjet på amerikanerne at Israel fortsatte med at føre bilaterale forhandlinger med de arabiske lande når målet for konferencen var en overordnet fredsaftale. Men Eliahu Sasson der var vicechef for den israelske delegation var overbevist om at det var muligt at nå langt med araberne på tomandshånd og han gav ikke meget for deres engagement i den palæstinensiske sag. Sasson var - som den eneste højtstående embedsmand i udenrigsministeriet - orientalsk jøde, og hans askhenazi-kolleger (jøderne fra Europa) behandlede ham noget forbeholdent eller endog nedladende fordi han kulturelt og temperamentsmæssigt mere lignede en araber, eller rettere passede ind i de israelske diplomaters stereotype opfattelse af en araber. Politisk blev han betragtet som lettere utroværdig på grund af sine moderate synspunkter.

Palæstinenserne havde ikke meget at skulle have sagt. Især ikke de der var blevet boende i det gamle Palæstina for de var slet ikke repræsenteret i Lausanne, og det samme gjaldt deres leder, stormuftien af Jerusalem Haj Amin al-Husseini som både briterne og transjordanerne havde gjort alt for at udelukke fra forhandlingerne. Dog sendte Den Arabiske Højkomité en repræsentant til konferencens første del, og fire måneder senere stødte yderligere to forhandlere til. Til stede var også en repræsentant for flygtningene, Jaffa-advokaten Muhammed Nimr al-Hawari som

³⁰⁷ Ibid.

havde været leder af en paramilitær spejderbevægelse og i øvrigt var indædt modstander af den fremtrædende al-Husseini familie - hvilket under krigen havde åbnet for et sporadisk samarbejde med Haganah³⁰⁸. Efter krigen havde han sammen med en anden advokat åbnet et kontor for flygtningeanliggender i byen Ramallah. I marts 1949 havde man afholdt den første "General Refugee Congress" i Ramallah med 500 deltagere som havde valgt Hawari som præsident. På konferencen i Ramallah var det dog ikke alle der gik ind for at man skulle deltage i Lausannekonferencen. Nogle foreslog at man i stedet skulle sende fredelige flygtningemarcher i retning mod Israel.³⁰⁹ Al-Hawari interesserede sig i Lausanne udelukkende for Vestbredden som han foreslog israelerne enten at annektere eller gøre til en selvstændig stat nært forbundet med Israel.³¹⁰ Han foreslog også at flygtningene skulle forhandle direkte med israelerne uden indblanding fra de arabiske lande, og at flygtningekontoret i Ramallah skulle samarbejde åbent med de israelske myndigheder som kontoret havde udarbejdet en oversigt til over de palæstinensiske flygtnings antal og placering. Ifølge denne oversigt var der i alt 750.000 flygtninge med hovedparten i Gaza, Hebron-området, Ramallah, Nablus, Transjordanien, Syrien, og Libanon.³¹¹

I juni 1949 havde al-Hawari opgivet ideen om at Israel skulle annektere Vestbredden, og han foreslog i stedet at en komité af flygtninge skulle besøge Israel og forhandle direkte med regeringen. Men israelerne var selvsagt imod at en palæstinensisk delegation skulle rejse rundt i landet hvor de ikke ville kunne undgå at se hvor mange forladte og ødelagte arabiske landsbyer der var og hvor store områder der var ubeboede.³¹² Al-Hawari så forhandlingerne med den israelske regering som en måde at få overbevist flygtningene om at repatriering var udelukket; men hans forhold til israelerne var i bedste fald resultatorienteret, i værste fald opportunistisk. Han var en mere end tvivlsom repræsentant for palæstinenserne.

Til stede ved Lausannekonferencen var en tredje palæstinensisk gruppe der repræsenterede de velhavende flygtninge: jordbesiddere, plantageejere og forretningsfolk. PCC var ikke begejstret for at se disse uindbudte delegationer; og de arabiske delegerede var forfærdede og fandt det fuldt tilstrækkeligt med de palæstinensere som var deltagere i de forskellige arabiske delegationer. Israelerne

³⁰⁸ Ibid., s. 489.

³⁰⁹ Flapan s. 221. Det kan i den forbindelse undre, at palæstinenserne i Libanon, Syrien og Jordan ikke i sommeren 1999 fandt på at sætte sig i fredelig bevægelse imod Israels grænser for at vise et parallelt billede til Kosovo, og for at minde såvel Yasser Arafat som Ehud Barak om at en løsning uden om flygtningene aldrig vil være en løsning.

³¹⁰ Pappé op. cit. s. 223.

³¹¹ Schlaim op. cit. s. 490.

³¹² Pappé op. cit. s. 224 og Schlaim op. cit. s. 496.

var dem der tog det roligst, og efter en kortvarig kontakt med den nye gruppe accepterede de en kort og begrænset optøning af de indefrosne arabiske bankkonti.³¹³ Gershon Avner, Sharets protegé og leder af det israelske udenrigsministeriums Vesteuropaafdeling, fortæller om mødet med de rige palæstinensere i Lausanne: "De talte kun om ejendom og om familiesammenføring. Samtalerne drejede sig mest om bankkontiene. De havde for eksempel efterladt deres hustruers smykker i en sikker bankboks i Barclay's Bank i Jerusalem og ønskede at få dem tilbage. De havde forladt deres appelsinplantager og nu var det frugtplukningssæson og derfor ønskede de at få tilladelse til at tage tilbage og plukke deres frugt eller at få kompensation for deres tabte ejendom. De bad ikke Gideon Rafael [den israelske forhandlingsleder] om andet end bankboksene og appelsinplantagerne. De talte ikke om landets fremtid eller om dets grænser; samtalerne var blottet for politisk mening. De fremsatte ikke selv noget forslag til en politisk løsning. De sad som får foran Gideon Rafael. De var underdanige. De sagde: "Vi er pulveriserede flygtninge, vi er færdige som nation, vi har mistet alt, de arabiske lande har bedraget os, giv os vor ejendom tilbage". Vi indvilligede, men der var tekniske vanskeligheder forbundet med at gennemføre denne aftale. Under deres flugt havde de ofte glemt at medbringe deres papirer og nøglerne til bankboksene. Så havde de en anmodning mere: familiesammenføring. Mange familier var blevet splittet og spredt og havde mistet kontakten med hinanden. Mange anmodede om at måtte forenes med deres slægtninge eller at lokalisere dem. De sagde at de ikke forhandlede med os fordi de var flygtninge, men bad os om at tillade familiesammenføring."³¹⁴

Efter en pause i konferencen vendte deltagerne tilbage den 18. juli, og de tre medlemmer af PCC havde hvert deres fredsforslag med hvilket egentlig ikke var meningen med konferencen. Hensigten havde været at PCC skulle fungere som en mæglingsinstitution og gensidigt formidle de to parters synspunkter. Tyrkerne fremsatte deres egen version af det storjordaniske projekt. Franskmændene ønskede at give Israel Negev og til gengæld gøre Galilæa til et formynderskabsområde. Mark Ethridge var udskiftet med advokaten Paul Porter som støttede det tidligere amerikanske forslag om en omfattende Marshall-hjælp til Mellemøsten som en løsning for flygtningene som stod over for endnu en vinter i telte uden tilstrækkeligt med mad og medicin. Men først og fremmest måtte man få Israel til at række hånden frem ved at acceptere at tage nogle af flygtningene tilbage, det var et krav som efterhånden hørtes overalt i USA.

Det stod nu klart for Moshe Sharett at Israel måtte komme frem med noget som kunne formilde amerikanerne. Mens konferencen holdt pause havde han foreslået

³¹³ Flapan op.cit. s. 228.

³¹⁴ Citeret fra Schlaïm op. cit s. 493-494.

sin regering den 5. juli at Israel skulle tilbyde at repatriere 100.000 flygtninge. I tallet skulle indgå 25.000 der allerede var vendt hjem, og 10.000 der var blevet accepteret i forbindelse med familiesammenføringer. Forslaget var betinget af at de arabiske lande ville genbosætte alle de øvrige flygtninge samt af en endelig fredsaftale. Den israelske regering skulle frit kunne bestemme hvilke kategorier af flygtninge man ville modtage, hvor man ville anbringe dem, og hvornår det skulle ske. De fleste ministre gik ind for forslaget, men Ben-Gurion gik imod, blandt andet med det argument at forslaget ikke ville tilfredsstille amerikanerne men "man kunne da lige føle sig frem for at se hvad de sagde". De fleste partier i Knesset og den jødiske befolkning var rasende over forslaget og beskyldte regeringen for at have givet efter for "imperialistisk pres".³¹⁵

Spørgsmålet om hvordan flygtningene skulle udvælges var også blevet diskuteret med den jordanske delegationsleder Fawzi el-Mulki. Han mente at jord- og ejendomsbesiddere burde have forrang: en mand der ejer jord eller hus føler tilknytning til stedet hvorimod en fattig landarbejder er den samme overalt - det gør ikke nogen forskel om han pløjer jorden i Israel eller i Transjordanien. Og hvis der skulle vælges mellem dem der ejede jord og dem der ejede huse måtte de første have forrang.³¹⁶ Den arabiske klassebevidsthed fornægtede sig ikke og illustrerer med al tydelighed at de fattige palæstinensiske flygtninges interesser og skæbner overhovedet ikke var repræsenteret i Lausanne. Og de fattige flygtninge udgjorde hovedparten.

Som ventet fandt såvel amerikanerne som PCC det helt uacceptabelt at Israel der i april havde foreslået at indlemme Gaza og dets 250.000 flygtninge nu, 2-3 måneder senere, kun ville tage imod 100.000. Araberne var naturligvis også imod og henviste til FN's resolution 194. Israel forsvarede sig med at landet i forvejen havde 150.000 arabere; med yderligere 100.000 ville de udgøre 28% af den samlede befolkning, og hvis der kom endnu flere ville det gøre Israel til en binational stat. Og så ville de iøvrigt ikke kunne tage imod alle de jødiske flygtninge fra de arabiske lande.³¹⁷

Moshe Sharett var bange for at hele flygtningespørgsmålet ville blive bragt tilbage til FN's Generalforsamling og bad derfor den israelske delegation i Lausanne om at tilbyde at Israel var rede til at diskutere flygtningeproblemet. Men Ben-Gurion var af en helt anden mening og bad dem om ikke igen at fremsætte tilbuddet med de 100.000. Da Lausannekonferencen trådte sammen igen i juli havde Ben-Gurion

³¹⁵ Ibid., s. 473.

³¹⁶ Ibid., s. 480.

³¹⁷ Pappé op. cit. s. 231. I det område som Israel oprindeligt fik tildelt af FN boede der 407.000 arabere, så det binationale havde været indbygget i den oprindelige delingsplan.

placeret en af sine nærmeste medarbejdere, Reuven Shiloah, som leder af delegationen; i modsætning til Sharett betragtede han ikke Lausannekonferencen som en fredskonference men som et "nødvendigt onde".³¹⁸

I slutningen af juli sluttede en syrisk delegation sig til konferencen i Lausanne. Syriens krav var: storstilet international økonomisk støtte til Syrien, repatriering af de fleste flygtninge og genbosættelse af de resterende i Syrien. Israel afslog tilbuddet.³¹⁹

Den 15. august gjorde PCC et sidste forsøg på at redde konferencen ved at fremstille en ny udgave af PCC-protokollen af 12. maj. Det blev foreslået at man igen skulle underskrive et fælles slutdokument hvor Israel anerkendte de palæstinensiske flygtnings ret til at vende tilbage, og hvor de arabiske lande lovede at repatriere de resterende flygtninge. En undersøgelsesgruppe, ESM (Economic Survey Mission), skulle sendes til området for at danne sig et overblik over de økonomiske vanskeligheder i forbindelse med flygtingene. Med hensyn til spørgsmålet om Jerusalem og grænserne skulle man blot bekræfte maj-protokollen. Forslaget var tydeligvis inspireret af amerikanernes tanke om en Marshall-plan for Mellemøsten, "den amerikanske forretningsmæssige måde der søgte at løse politiske problemer med økonomiske midler" som skulle skabe politisk stabilitet gennem en højere levelfod som "den bedste garanti mod kommunistisk infiltration og russisk intervention i området."³²⁰ Amerikanerne havde en legitim interesse i at få flygtningeproblemet løst da det først og fremmest var frivillige amerikanske organisationer som ydede hjælp til og holdt liv i flygtingene. Eller rettere: havde holdt liv i dem; for organisationerne var nu løbet tør for penge, og de fleste var rejst hjem.

Lausannekonferencen sluttede med udgangen af december 1949 uden resultat, og det var indirekte en anerkendelse af at Israels grænser var afgjort på slagmarken og ikke skulle besluttet ved forhandlingsbordet. Allerede den 28. september havde Eliahu Sasson draget følgende lære af konferencen i et brev til Moshe Sharett: "De fem arbejds måneder jeg tilbragte i Lausanne lærte mig at enhver fremmed mægling - selv den bedste, mest fordomsfrie og mest objektive - ville være nødt til at bede os om indrømmelser på flygtninge-, grænse- og fredsspørgsmålene, noget vi absolut må modsætte os...og fremmed mægling fik kun de arabiske positioner til at stivne"³²¹

³¹⁸ Ibid., s. 232.

³¹⁹ Ibid., s. 234.

³²⁰ Ibid., s. 235-236.

³²¹ Ibid., s. 238.

Lausannekonferencen blev en fiasko på grund af såvel israelernes som arabernes ubøjelige holdning. Arabernes fejl var først og fremmest at de ikke offentligt turde stå ved hvad de havde sagt privat. Dertil kom at PCC-medlemmerne ikke var tilstrækkeligt professionelle som fredsforhandlere og undertiden forfulgte egne karriereinteresser eller nationale interesser i området. Ben-Gurion betragtede konferencen som tidsspilde. Og desuden helt unødvendig da det gik glimrende med at forhandle bilateralt, først og fremmest med transjordanerne som havde den bedste løsning på konflikten, nemlig Transjordaniens annektering af Vestbredden. Den senere udenrigsminister Abba Eban var af samme opfattelse: "Der er ingen grund til at løbe efter fred. Våbenhvile er nok for os. Hvis vi stræber efter fred vil araberne forlange en pris af os - grænser eller flygtninge eller begge dele. Lad os vente et par år."³²² Ben-Gurion gengav i sin dagbog den i juli 1949 en udtalelse han havde fremsat over for avisen The Herald Tribune: "Jeg er parat til at stå op midt om natten for at underskrive en fredsaftale - men jeg har ikke travlt og jeg kan vente i ti år. Vi er ikke under noget som helst pres."³²³

Israelerne fik det ud af konferencen at deres tilsyneladende velvilje skaffede dem medlemskab af FN. Derudover var deres formål formentlig at drive konferencen ind i en blindgyde - samtidig med at de udnyttede de bilaterale kontakter til at forhindre den i at udvikle sig til en rigtig fredskonference. Det er ikke muligt at sige om konferencen kunne have udviklet sig i den retning, men aldrig siden har israelere og arabere siddet sammen i så stort et forum.

Som det fremgår ville Israel gerne have fred, men ikke for enhver pris. Våbenhvileaftalerne og optagelsen i FN gav landets grænser legitimitet, konsoliderede dets sikkerhed og skabte en sund basis for økonomisk udvikling og indslusning og bosættelse af nye indvandrere.³²⁴

Lausannekonferencen kom ikke til at sætte sig synderlige spor i udviklingen i området: "Alt i alt bar de uofficielle forhandlinger ikke megen frugt. Men de fortæller os noget om det helt særlige i den pågældende periode. Et år efter de første kamphandlinger mellem Israel og dets arabiske naboer åbnede Lausanne døren for alle slags fredsmuligheder. At disse muligheder ikke blev ordentligt udforsket, for ikke at sige afprøvet, skyldtes hovedsageligt at Israel foretrak en fred med transjordanerne som fuldstændigt udelukkede aftaler med palæstinenserne og efterlod problemerne med flygtningene, med Jerusalem og anerkendelsen af Israel i den arabiske verden uløste - problemer som kun et generelt arabisk samtykke kunne løse. Fiaskoen bør også tilskrives de arabiske delegerede som Sasson mødtes

³²² Citeret fra *ibid.*, s. 240.

³²³ Citeret fra Schlaime op. cit. s. 465.

³²⁴ *Ibid.*, s. 465.

med fordi de ikke var villige til offentligt at erklære hvad de privat havde lovet. Dog blev der mod slutningen af juni 1949 gjort betydelige fremskridt selv i disse spørgsmål hvilket ikke mindst skyldtes amerikansk pres på den sejrende part i krigen, et i det store og hele stædigt Israel, til at give efter for nogle af de besejrede arabiske landes krav som alt i alt var realistiske. Det er umuligt at vide hvad der i sidste instans ville være sket hvis amerikanerne havde opretholdt deres pres på Israel. Men da den anden session i Lausanne begyndte i juli 1949 var det amerikanske pres aftaget³²⁵, og Lausannekonferencen skulle snart overgå til den kedsommelige række af glemte historiske begivenheder.”³²⁶

Den økonomiske undersøgelsesmission ESM der var blevet oprettet i august 1949 fik til opgave at anbefale måder til repatriering, befolkningsforflyttelse og økonomisk og social rehabilitering af flygtningene, alternativt udbetaling af kompensation i overensstemmelse med FNs resolutioner. ESM skulle også undersøge hvordan man kunne skabe økonomiske forhold i området som kunne fremme fred og stabilitet.

Allerede i november afgav ESM en foreløbig rapport som konstaterede at så længe der var politisk dødvande var der ikke meget håb om at kunne løse problemet med repatriering af flygtningene. Rapporten foreslog at man skulle gøre genbosættelse til et udviklingsprojekt i de arabiske lande som skulle modtage støtte fra Vesten. Så skulle man ansætte flygtningene i store anlægsprojekter så de både kunne hjælpe sig selv og værtslandet. Rapporten afslørede dog at man var bekendt med at beskæftigelsessituationen i de pågældende lande i forvejen var vanskelig.

Men indtil det hele kom i gang var det nødvendigt at FN overtog ansvaret for flygtningene hvis skæbne hidtil havde været afhængig af frivillige organisationer. ESM indstillede til FN oprettelsen af organisationen UNRWA (United Nations Relief and Work Agency) som skulle organisere hjælpen til flygtningene, overvåge beskæftigelsesprojekter og søge at finde måder til genbosættelse. UNRWA så dagens lys den 1. april 1950, og tanken var at det skulle fungere indtil slutningen af juni 1950 hvor dets arbejde skulle tages op til vurdering og hvorefter man regnede med at ansvaret kunne overgå til de arabiske stater.

De amerikanske mellemøsteneksperter var utilfredse med at ESM's rapport ikke havde adskilt flygtningeproblemet fra det palæstinensiske problem men havde fokuseret på økonomiske forhold. I den endelige rapport blev det imidlertid slået fast at "økonomisk udvikling kan ikke i sig selv skabe fred" for "hvor den politiske

³²⁵ Det fik den amerikanske delegationsleder Mark Ethridge til at trække sig tilbage i utilfredshed med præsident Trumans pro-israelske politiske rådgivere.

³²⁶ Pappé op. cit. s. 224-225.

vilje til fred mangler" har økonomiske løsninger kun ringe mening.³²⁷ "Området er ikke rede til genbosættelse, og at presse en sådan proces igennem er at begå yderligere dumheder, fremkalde frustrationer og dermed forsinke en sund økonomisk vækst."³²⁸

Et år senere kunne UNRWA fejre den første af sine foreløbig 50 fødselsdage, og da var der ikke blevet bosat en eneste flygtning, mens antallet af elendigt stillede flygtninge var vokset - i slutningen af 1951 til 950.000 - og de var blevet mere og mere afhængige af FN som de anså for at være ansvarlig for deres ulykke.

Selvom FNs Generalforsamling i december 1949 ved vedtagelsen af oprettelsen af UNRWA gentog kravet om flygtningenes ret til at vende tilbage hurtigst muligt, var det tydeligt at stormagterne var ved at vænne sig til situationen. Ordet repatriering var ikke længere fremtrædende i de amerikanske bestræbelser, nu talte man om "reintegrering" og "rehabilitering". Fremfor at have blikket rettet mod Israel begyndte amerikanerne at udarbejde planer for bosættelse af palæstinensiske flygtninge i Irak som havde potentialet til at tage imod dem. England var ikke interesseret i at genere en af sine få tilbageværende allierede i området, men var lettet over at USA ikke havde blikket rettet mod Transjordanien, hvor den engelske repræsentant Sir Alec Kirkbride var bekymret for befolkningsbalancen. USA accepterede nu også at Transjordanien skulle annektere Vestbredden.

Den 14. december 1950 vedtog FN's Generalforsamling endnu en resolution (394) hvor man igen bekræftede resolution 194 og "noterer med bekymring...at repatriering, genbosættelse og økonomisk og social rehabilitering af flygtningene samt betaling af kompensation ikke har fundet sted, og anerkender at flygtningespørgsmålet af hensyn til Mellemøstens fred og stabilitet skal behandles som en hastesag."³²⁹

Lederen af UNRWA, James Blandford, foreslog i 1952 at de palæstinensiske flygtninge skulle bosættes i blandt andet Damaskus og Sinai. Planerne havde ikke noget med Israel at gøre og derfor var tilfredsheden stor i Jerusalem og Tel Aviv. Men de arabiske lande var ikke interesserede selvom de som kompensation blev lokket med bilaterale aftaler med USA. Til gengæld opfordrede Den Arabiske Liga sine medlemslande til at bosætte de palæstinensiske flygtninge tæt på grænsen til Israel. Som sædvanlig var Jordan dog mere imødekommende og gik i 1953 og 1956 ind på et andet UNRWA-forslag om at flytte nogle af de palæstinensiske flygtninge

³²⁷ Ibid., s. 247.

³²⁸ Ibid., s. 249.

³²⁹ United Nations Resolutions on Palestine op. cit. s. 23.

fra Vestbredden til Yarmuk-dalen i Jordan. Væk var al tale om repatriering - undtagen ved de årlige FN-generalforsamlinger.

Ud over flygtninge var Jerusalem det store uløste problem. Der var ingen fremskridt med hensyn til planen for Jerusalem som en selvstændig enhed, et internationalt *corpus separatum*. I august 1948 havde Transjordanien og Israel delt byen imellem sig; de to lande var derfor begge imod en internationalisering af byen hvad der uofficielt blev støttet af England. USA gik derimod fortsat ind for FN's principielle plan om en internationalisering og betragtede Israel som den største forhindring for dens gennemførelse. Men for den israelske regering var Jerusalem af så stor ideologisk og politisk betydning at de dengang som nu så stort på de holdninger som resten af verden havde.

I 1949 havde PCC søgt at hugge den gordiske knude over ved at fremsætte en ny plan som gav henholdsvis Transjordanien og Israel administrativt og kommunalt ansvar i henholdsvis Øst- og Vestjerusalem, mens hele byen skulle under international kontrol. Israelerne reagerede ved at udråbe Jerusalem til Israels hovedstad.³³⁰ Det lykkedes dog Transjordanien og England at få USA - og dermed PCC - overtalt til at tage planen af bordet. Det amerikanske forsvarsministerium så nødtigt en internationalisering af Jerusalem da det ville kræve en international styrke i byen, og hvem kunne så forhindre russerne i at være med? Australien gik ind i sagen og kom med et resolutionsforslag til FN om at opretholde Jerusalem som et *corpus separatum*. Det blev til Generalforsamlingsresolution nr. 303 af 9. december 1949. Resolutionen bekræfter intentionen om at bringe Jerusalem under internationalt styre som et område adskilt fra Israel og Palæstina. Den blev vedtaget med 38 for, 14 imod og 7 der afholdt sig fra at stemme. Blandt dem der stemte imod var USA, England, Israel og de nordiske lande. De arabiske lande stemte for, Libanon havde forsøgt sig med et ændringsforslag for at dæmpe den israelske modstand; men for Ben-Gurion var en internationalisering lig med et forræderi mod selve essensen af zionismen.³³¹

³³⁰ Moshe Sharett valgte dog at beholde sit udenrigsministerium i Tel Aviv, hvilket lettede kontakten med udlandet, der ikke godkendte det israelske initiativ.

³³¹ Pappé op. cit. s. 254.

KONG ABDULLAHS SIDSTE MANØVRER

I Amman arbejdede Kong Abdullah fortsat for såvel annektering af Vestbredden som for fred med Israel, og stod det til ham skulle det altsammen foregå ved hemmelige forhandlinger. I tiden efter våbenhvilen blev der afholdt tre konferencer på Vestbredden mellem fremtrædende palæstinensere og Kong Abdullah og hans folk. Den vigtigste konference var Jeriko-konferencen under ledelse af Muhammed al-Jabari fra Hebron tillige med nogle af muftiens tidligere støtter. Det var lykkedes kongen at spille på rivaliseringen mellem de store familier og mellem de forskellige politiske grupperinger og vinde repræsentanter over på sin side væk fra stormuftien. Alle konferencer mandede ud i opfordringer til at Vestbredden skulle lægges ind under det hashemitiske kongedømme. Jerikokonferencen havde dog først vedtaget at annekteringen kun kunne ske betingelse af at Kong Abdullah ville fortsætte kampen for befrielse af hele Palæstina. Budskabet nåede at blive udsendt over radioen, men da kongen hørte det blev han rasende og tvang deltagerne til at ændre formuleringen sådan at der blev tale om en betingelsesløs opbakning til annekteringen.³³² Dette var kronen på Kong Abdullahs langsigtede strategi, og det var dødsstødet til stormuftien og hans politiske ambitioner.³³³

Mens kongen havde opbakning i sin regering til annekteringen af Vestbredden var der mindre harmoni med hensyn til fredsforhandlingerne med Israel: hans regering syntes at han allerede havde solgt for meget ud ved våbenhvileaftalen. Regeringen insisterede på at forhandlingerne skulle foregå igennem de officielle kanaler, "The Mixed Armistice Committee" og "The Special Committee on Jerusalem"; her var det nemlig regeringens og ikke kongens repræsentanter der forhandlede. Kongen ønskede Israels accept af annekteringen af Vestbredden men hverken den engelske rådgiver Sir Alec Kirkbride eller statsminister Tawfiq Abu al-Huda mente at det var nødvendigt at blande Israel ind i de planer, blandt andet fordi det ville vække vrede hos de mange palæstinensere som Abdullah havde ladet repræsentere i regeringen ved tre ministre. Men kongen styrede kamikazeagtigt mod sit mål: udnævnte sin egen minister Samir al-Rifai for at komme uden om statsminister al-Huda som i raseri over manøvren forlod landet i et par måneder.³³⁴

Men selv al-Rifai måtte til sidst give op da alle øvrige ministre var imod. Og Israel havde igen ikke travlt med fred; Ben-Gurion var derfor ikke interesseret i et

³³² Zvi Elpeleg: *The Grand Mufti*, Tel Aviv 1989.

³³³ Først i slutningen af 60'erne overtog palæstinenserne igen deres egen politiske scene. Stormuftien blev boende i Libanon til sin død i 1974.

³³⁴ Pappé op. cit. s. 257.

personligt møde med kongens mand. Israel foreslog at man i stedet skulle genoptage de hemmelige forhandlinger fra begyndelsen af 1949, og Kong Abdullah tog glad imod forslaget. Da israelerne kom den 17. februar 1950 havde han et udkast til en fredsftale parat. Det rummede blandt andet et forslag til en femårig ikke-angrebspakt, et forslag om fri israelsk adgang til Mount Scopus (det havde hele tiden været et af Israels krav) til gengæld for transjordansk bevægelsesfrihed på Betlehem-Jerusalem-vejen, og kompensation til de borgere i Jerusalem hvis ejendom forblev under den anden parts kontrol. Desuden var der et afsnit som i lidt vage vendinger foreslog en betaling for arabisk ejendom i Israel og jødisk ejendom på Vestbredden. Og frihandel mellem de to lande.³³⁵

De israelske modforslag lagde især vægt på det økonomiske samarbejde. Til gengæld søgte de at undgå at anerkende flygtningenes ret til kompensation.³³⁶ Men fredsforhandlingerne slog fejl - af to grunde, skriver Glubb Pasha, den engelske leder af den jordanske hær: "Den første var den intense hetz der blev rejst af de andre medlemmer af Den Arabiske Liga. Den skræmte regeringen, men måske ikke kongen. Den anden grund var at israelerne kun ønskede fred på deres egne betingelser. De var ikke parate til at gøre passende indrømmelser. Kong Abdullah indså at hvis han skulle skabe fred ville det være nødvendigt at kunne fremvise væsentlige fordele derved. Med et Israel der ikke var parat til at gøre indrømmelser var der kun ringe motivation til at trodse de andre arabiske lande."³³⁷

Det lykkedes imidlertid kongens mand al-Rifai at få aftalen solgt til regeringen med det forbehold at transjordanerne ikke ønskede frihandel. Men statsminister al-Huda var stærkt imod, og det lykkedes ham at få overtalt ministrene - støttet af Englands Sir Kirkbride - til at trække accepten tilbage og lade den erstatte af et forslag om at udskyde ratificeringen af aftalen indtil annekteringen af Vestbredden var officiel. Den var planlagt til april 1950. I den forbindelse havde kongen lovet at der skulle udskrives valg til det jordanske parlament og samtidig udnævnes nye medlemmer af Overhuset. Til valget skulle både "Østbreds- og VestbredsJordanere" stemme, og der var derfor stor sandsynlighed for at det nye parlament ville være endnu mere anti-israelsk end det nuværende. Ministrenes manøvrer var også et forsøg på at udvide deres magt i det indskrænkede demokrati, og på et tidspunkt fortalte Abdullah israelerne at hvis ministrene gik imod ville han skifte regeringen ud. Det var en styrkeprøve mellem en konservativ konge og forkæmpere for en ny politisk orden.³³⁸

³³⁵ Udskrift af aftalen findes i Schlaim op. cit. s. 635ff.

³³⁶ Flapan op. cit. 149.

³³⁷ Schlaim op. cit. s. 581.

³³⁸ Pappé op. cit. s. 265.

Den Arabiske Liga fik via den israelske presse nys om de israelsk-transjordanske forhandlinger og indkaldte til et møde i marts 1950. På libanesisk initiativ blev det vedtaget at et hvilket som helst land der indgik en aftale med Israel ville blive ekskluderet af ligaen. Transjordanien stemte ja til resolutionen. Måned efter blev Transjordanien annektering af Vestbredden officiel med virkning fra den 30. april 1950. Den Arabiske Liga nøjedes med at protestere. Samtidig blev ordet Palæstina fjernet fra alle kort og forbudt i officielle dokumenter og korrespondance, fremover skulle det udelukkende hedde Vestbredden, og sammen med Transjordanien hed det herefter "The Hashemite Kingdom of Jordan". Jordan var født.

Indbyggerantallet i kongedømmet blev hermed forøget med 800.000 oven i de 100.000 palæstinensere der var flygtet til Transjordanien; jordanerne selv talte cirka 340.000. Kongen sørgede dog gennem valgloven for at palæstinenserne ikke fik den forholdsmæssige repræsentation; kun halvdelen af parlamentets pladser var forbeholdt Vestbredden.³³⁹

Det nye kongedømme havde henved halvanden million indbyggere: en tredjedel var de oprindelige, en tredjedel bestod af de palæstinensiske indbyggere på Vestbredden, og den sidste tredjedel var de palæstinensiske flygtninge som hovedsageligt boede på Vestbredden. Den politiske og økonomiske magt skulle nu som før ligge hos de oprindelige indbyggere i kongeriget, men regimets politik var at gøre palæstinenserne til "rigtige" jordanere; de skulle integreres og opgive deres nationale drømme. Det var dog lettere sagt end gjort: de rige palæstinensere ønskede at få deres tabte ejendom tilbage eller få kompensation, og de fattiges levevilkår var elendige. 475.000 var arbejdsløse.

Trods modstand fra det meste af den arabiske verden og den jordanske regering genoptog Kong Abdullah forhandlingerne med Israel i maj 1950. Senere på året foretog kongen en regeringsomdannelse og gjorde Samir al-Rifai til ny statsminister, men heller ikke han var i stand til at gå videre med de mørklagte fredsforhandlinger; mistanken blandt araberne var blevet for stor. I januar 1951 indstillede al-Rifai de hemmelige drøftelser. Fremover måtte møderne foregå ad de officielle kanaler.

Det var et betydeligt problem for de fortsatte forhandlinger at det i Jordan kun syntes at være kongen selv, der var interesseret i en fredsaf tale. Hvad nu hvis ikke han kunne finde en statsminister der ville støtte ham hele vejen gennem drøftelserne? Eller hvad hvis englænderne - som Ben-Gurion nærrede den dybeste mistillid til - bad ham om at indstille forhandlingerne? Og hvad ville der ske når den aldrende monark engang døde?

³³⁹ Yezid Sayigh op. cit. s. 41-42. Palæstinenserne fik fuldt statsborgerskab og betegnelsen "flygtning" blev fjernet fra passene.

De israelske forhandlere overvejede at finde måder at blødgøre de jordanske ministre og parlamentsmedlemmer på, blandt andet ved at acceptere kompensation for tabt ejendom til den palæstinensiske elite. Det initiativ forpurrede Moshe Sharrett imidlertid ved at udtale at der i tilfælde af en fredsaftale ikke ville blive tale om individuel men derimod kollektiv kompensation. Israel ville have det bedste ud af det til den lavest mulige pris³⁴⁰ om end man var indstillet på i enkeltstående tilfælde at tage særlige hensyn til folk med politisk indflydelse. Og desuden belønne dem der handlede i overensstemmelse med israelernes ønsker. Det ville også skabe en hensigtsmæssig splittelse i den arabiske lejr! Israel understregede at tiden ikke var på arabernes side og at jo mere de forsinkede freden des mindre ville de få. Sharett gjorde Kong Abdullah det klart at der desuden ikke var tale om et tilbud som ville gælde i al fremtid, det ville blive trukket tilbage med mindre det hurtigt blev mødt af et positivt svar.

Ben-Gurion var i tvivl om hvorvidt en aftale med Jordan overhovedet var attraktiv. I sin dagbog skrev han i februar 1951 syv grunde til sin tvivl: 1) Jordan var hverken en naturlig eller politisk stabil stat, men et regime baseret på én mand der kunne dø hvad øjeblik det skulle være og som ydermere var afhængig af England. 2) En politisk aftale med Jordan kunne nemt komme til at stå i vejen for en aftale med Egypten. 3) En aftale med Jordan uden fred med Egypten ville ikke hæve blokaden mod Israel fra Afrika, Asien og Europa. Irak ville stadig blokere Israels vej mod øst, Syrien mod nord og Egypten mod syd. 4) En aftale ville styrke Englands dominans i området. 5) Har vi nogen interesse i at forpligte os selv til sådanne latterlige grænser? 6) En aftale med Egypten ville stabilisere Israels forbindelser til hele den arabiske og islamiske verden, åbne dørene mod syd såvel som mod nord og skabe vigtige økonomiske forbindelser. 7) Egypten var et ordnet og stabilt land, og objektivt set var der ingen konflikt mellem det og Israel.³⁴¹

Forhandlingerne gik under alle omstændigheder trægt. En af årsagerne var den israelske mangel på diplomatisk stil over for Jordan – om det nu var forsættligt eller ikke. Den amerikanske ambassadør i Israel gjorde på et tidspunkt chefforhandler Reuven Shiloah opmærksom på hans unødvendigt provokerende sprog i korrespondancen med Jordan og pegede på at det kunne være medvirkende til at der ikke skete fremskridt i fredsdrøftelserne. Oven i dette kom nogle grænseepisoder som Israel havde reageret unødvendigt voldsomt overfor,³⁴² og i det hele taget var den israelske politik ukonstruktiv i forhold til araberne hvad der blev bemærket af Frankrig og England. Sir Hugh Dow, Jerusalems engelske

³⁴⁰ Shlaim op. cit. s. 588.

³⁴¹ Ibid., s. 591.

³⁴² Ibid., s. 593.

generalkonsul, undrede sig: "Israelerne ser deres stærke position som en mulighed for at opnå - ikke give - yderligere indrømmelser og de bliver tilskyndet til dette af den amerikanske politik. Det er højst usædvanligt at en nation i startfasen af en lang karriere af voksende indflydelse er så kortsynet. Hos Israel er der en nervøs overreaktion som går efter at udnytte enhver taktisk fordel - kombineret med en mærkelig mangel på evne til at forstå strategiske spørgsmål. Israels langsigtede interesser kræver et venligt Jordan støttet af en venlig stormagt; uden dette løber det risikoen for at alle de arabiske stater forener sig for at kaste jøderne i havet... Israel ved at Jordan er den eneste af de arabiske stater som er parat til at indgå fred selvom det har lidt mest. Alligevel, i stedet for at række hånden generøst frem, akkumulerer det ved sin uforsonlige holdning og sine urimelige krav mere og mere arabisk fjendskab. Vi må ikke være blinde for den kendsgerning at selvom Israel i det internationale forum taler sin sag med talent, holder Israels hånd stadig pisken i forhold til araberne - omend dets læber drypper af olie."³⁴³

Den 28. juni 1951 havde Kong Abdullah en personlig og fortrolig samtale med en amerikansk embedsmand fra PCC som han blandt andet betroede at "jeg er en gammel mand; jeg ved at min magt er begrænset; jeg ved at jeg er forhadet endog af min egen søn...Jeg ved også at mit eget folk har mistillid til mig på grund af mine bestræbelser for fred. Men trods alt det ved jeg at jeg kunne få freden igennem hvis jeg blot fik nogen opmuntring og kunne få nogle rimelige indrømmelser fra Israels side." Kongen antydede at han og hans regering var parate til at trodse Den Arabiske Liga, "men vi kan ikke trodse vort eget folk...og jeg ville få mit folks støtte og en i det mindste stiltiende accept fra englænderne hvis jeg kunne retfærdiggøre fred ved at pege på nogle indrømmelser fra jødernes side. Men uden nogensomhelst indrømmelser fra dem er jeg slået før jeg er begyndt." Kongen sluttede samtalen med at sige: "Hjælp mig venligst. Jeg har ikke megen tid tilbage, og jeg ønsker ikke at dø af et knust hjerte."³⁴⁴

Tre uger senere, den 20. juli 1951, døde Kong Abdullah. Ikke af et knust hjerte men af en kugle gennem hovedet ved indgangen til al-Aksa moskeen på Haram al Sharif [Tempelbjerget] i Jerusalem. Kongen var fra flere sider blevet advaret imod at tage derhen; i Amman svirrede det med rygter om attentatplaner mod ham. Den engelske repræsentant Sir Alec Kirkbride var en af dem der havde prøvet at tale kongen fra at rejse, men havde til svar fået et arabisk ordsprog som mange har klamret sig til i krise- og krigstider: "Indtil min dag kommer kan ingen skade mig: når dagen kommer kan ingen beskytte mig."

³⁴³ Ibid., s. 601.

³⁴⁴ Ibid., s. 604.

Abdullah tog af sted sammen med sin 16-årige sønnesøn Hussein Ibn-Talal og en bodyguard fra hæren. Hvad ingen dengang vidste var at kongen havde aftalt et møde med israelerne dagen efter. De kom ind på Haram al Sharif kort før klokken 12, besøgte først Abdullahs fars grav og bevægede sig derefter hen til al-Aksa-moskéen hvor 2000 var samlet til bøn. Da kongen trådte over tærsklen kom moskéens gamle præst frem for at kysse hans hånd. Kongens vagt trådte tilbage, og i samme øjeblik trådte en ung mand frem som havde stået bag moskéens tunge dør, pressede en pistol mod kongens øre og affyrede et skud som dræbte ham øjeblikkeligt. Kongen faldt forover mens morderen blev ved med at skyde til højre og venstre indtil kongens bodyguard gjorde det af med ham.³⁴⁵

Selvom mange palæstinensere, ikke mindst i Jerusalem, betragtede Abdullah "som den hund der solgte Palæstina til zionisterne"³⁴⁶ skyldtes mordet formentlig mest den gamle rivalisering og det gamle had mellem kongen og stormuftien om hvem Abdullah i begyndelsen af krigen til Eliahu Sasson havde sagt at han for enhver pris måtte ud af billedet snarest.³⁴⁷ Nu havde mufti Haj Amin al-Husseini slået til først. Morderen var skrædderlærling fra Jerusalem, han havde en kriminel baggrund og var medlem af muftiens paramilitære organisation Al-Jihad al-Muqqadas. Men han var ikke alene. Otte andre blev anklaget hvoraf de seks blev arresteret og efter domfældelse hængt; de fleste var almindelige kriminelle.

Hovedmanden bag attentatet var Musa al-Husseini, en slægtning til muftien; han var personligt ansvarlig for planlægningen, finansieringen og udførelsen af mordet. Til gengæld var det ikke muligt at finde beviser for muftiens direkte indblanding, og Den Arabiske Højkomité meddelte at den intet havde med mordet at gøre. Mange mener dog fortsat at muftien stod bag, måske i ledtog med Saudi Arabien og Egypten. Alle de direkte implicerede var på én nær palæstinensere. Musa al-Husseini forsvarede i retten mordet med at Kong Abdullah var ansvarlig for det arabiske nederlag, han var en forræder som tjente englændernes interesser, og den fred han var i færd med at indgå med Israel ville have fjernet enhver chance for palæstinenserne.

Meddelelsen om kongens død blev i mange arabiske lande mødt med glæde, flere ledere vejrede morgenluft. Nuri al-Said fra Irak ønskede en union med Jordan under irakisk ledelse. Egypterne gik ind for et uafhængigt arabisk Palæstina under Den Arabiske Liga, og Saudi Arabien foreslog en deling af landet med den sydlige del til sig selv og den nordlige til Syrien. Disse luftkasteller nærmedes af at der var tvivl om arvefølgen: Abdullahs ældste søn Talal var under psykiatrisk behandling i

³⁴⁵ Ibid., s. 605.

³⁴⁶ Ibid., s. 608.

³⁴⁷ Flapan op. cit. s. 130.

Schweiz, og han havde været modstander af sin fars politik i forhold til Israel - hvorimod den næste søn Nayef havde støttet faderen. En anden forklaring på de arabiske naboers ekspansionstanker var at Jordan af mange blev anset for den mest kunstige af Englands statsdannelser efter Første Verdenskrig. Det var formentlig også den opfattelse der havde tilskyndet Kong Abdullah til at få lagt større landområder ind under sig. Nogle havde kaldt ham en falk fanget i en kanariefugls bur som hele tiden prøvede at bryde ud ved at udvide sit territorium. Men det var hans svaghed i kombination med Israels styrke der førte til hans nederlag. Det blev også hjulpet på vej af at Israel ikke gav ham de indrømmelser som i arabernes øjne kunne have retfærdiggjort hans holdning om at søge forhandling og ikke konfrontation med Israel. Han havde jo intet fået ud af sine forhandlinger. I hvert fald ikke set fra palæstinenserne side, og i realiteten havde han undermineret sin egen magtbasis ved at annektere Vestbredden og dermed indlemme de mange palæstinensere i sit kongerige.

I Israel var man ægte bekymret over mordet, og den mand der kendte ham bedst, Eliahu Sasson, udtrykte sine følelser i et brev til Walter Eytan dagen efter mordet: "Kong Abdullah var den eneste arabiske statsmand som viste forståelse for vor nationale genopståen, nærede et alvorligt ønske om at komme til en ordening med os og havde en realistisk holdning til de fleste af vore krav og argumenter. Det er også en kendsgerning at Kong Abdullah, selvom han var arabisk nationalist og muslimsk fanatiker, var i stand til at se med et åbent og gennemborende blik på verdens begivenheder og fremskridt inden for forskellige områder og at tilpasse sit private liv og sit lands liv dertil. Han tjente også som en trompet der i en behagelig, moderat og logisk tone meddelte forandringerne til medlemmerne af sin nation og religion hvor de end befandt sig. Vi, såvel som nogle af araberne og udlændinge, vil i lang tid fremover komme til at føle hans fravær og i ikke ringe grad komme til at beklage at han er blevet fjernet fra vor midte."³⁴⁸ Eller med Sir Alec Kirkbrides ord: "Omdannelsen af Transjordanien stammepatriarkat til Jordans pseudodemokrati suppleret af den moderne arabiske stats nationalistiske ideologier som begyndte med unionen mellem Transjordanien og det arabiske Palæstina i april 1950, blev fortsat i 1951. Mordet på Kong Abdullah i juli var den mest fremtrædende begivenhed i den proces."³⁴⁹

Ben-Gurion faldt ikke hen i sentimentale overvejelser. Han indkaldte næste morgen general Mordechai Makhleff og spurgte hvad han havde af styrker der kunne sendes til Jordanfloden i tilfælde af at Irak skulle finde på at annektere Østjordanlandet. Generalen kunne berolige ham med at han i løbet af nogle få dage ville have en tilstrækkelig styrke til at erobre området og samtidig beskytte

³⁴⁸ Schlaim op. cit. s. 609.

³⁴⁹ Ibid., s. 582.

grænserne mod Syrien og Egypten. Senere på dagen fik Ben-Gurion besøg af professor i statskundskab ved Det hebraiske Universitet i Jerusalem, Benjamin Akzin³⁵⁰. Han foreslog Ben-Gurion at tage kontakt med briterne for at få dem med på en tanke om at erobre hele Sinai; derefter kunne England få baser der og gøre Suez-kanalen til en international vandvej. Samtidig skulle han foreslå at Israel skulle indtage Vestbredden - og England resten af Jordan.

Tanken om Sinai - hvor der ikke boede ret mange mennesker - forekom Ben Gurion meget tillokkende og samme dag skrev han i sin dagbog: "Først og fremmest må vi tale med England fordi England nu har brug for os i Mellemøsten. Problemet er at (udenrigsminister) Morrison er en ræv og ikke til at stole på. Han kan heller ikke forstå forholdene i den arabiske verden. Terrænet skal sonderes i en samtale med Churchill - han har visioner og han kender den arabiske verden og os. Ham skal man forklare at vi skal nå Jordanfloden og muligvis også Suez og gøre kanalen til en international kanal. Amerika presser England ud af Iran og vil sandsynligvis gøre det samme i de arabiske lande, og vi har derfor fælles interesser med englænderne."³⁵¹

Reuven Shiloah blev sendt til London for at sælge idéen, men den faldt ikke i god jord; Ben-Gurion måtte udskyde sin drøm om Sinai i fem år - til 1956. Og der skulle gå 16 år før hans efterfølgere i 1967 erobrede såvel Sinai som Vestbredden. Menachem Begin der nu var leder af Herutpartiet bebrejdede den israelske ledelse at den ikke havde udnyttet situationen i forbindelse med kongens død til at erobre Vestbredden indtil Jordanfloden, for "alle nationer ville have stadfæstet dette fait accompli sådan som de har gjort tidligere."³⁵²

Det er ikke svært at forstå hvorfor araberne betragtede Kong Abdullah som forræder. Men ser man bort fra al retorikken i de andre arabiske lande er Jordan - uanset dets egne motiver - trods alt det arabiske land der har givet palæstinenserne de bedste muligheder for at leve et blot nogenlunde anstændigt liv, først og fremmest ved at give dem statsborgerskab - og dermed ret til et pas.

Den Palæstinensiske Mæglingskomité (PCC) havde trods fiaskoen i Lausanne endnu ikke opgivet at komme frem til et resultat, og i august 1951 inviterede komitéen Israel og de arabiske lande til at mødes i Paris hvor man skulle diskutere hele Palæstinaspørgsmålet. PCC kom med forslag til en fælles arabisk-israelsk erklæring om hvert lands ret til sikkerhed og immunitet. Den israelske regering var positivt indstillet over for forslaget og foreslog en ikke-angrebspagt med hvert af de

³⁵⁰ Han havde tidligere været sekretær for højreekstremisten Zeev Jabotinsky.

³⁵¹ Schlaïm op. cit. s. 582.

³⁵² Rosenberg op. cit. s. 174.

arabiske lande. Den ændrede israelske kurs var helt risikofri³⁵³ eftersom de arabiske lande nu havde lagt sig fast på en fælles afvisningslinie som gjorde enhver fredsaftale usandsynlig. Den nye israelske holdning styrkede Israels image i den vestlige verden hvor landet nu var kommet ind i varmen efter sin støtte til FN's aktion i Korea i 1951.

Udenrigsminister Moshe Sharett var den der klarest tegnede den nye israelske linje, og han havde også fået en ny idé til at omgå kravet om repatriering af flygtningene. Han satsede i stedet på kompensation. Da Israel i begyndelsen af 50'erne begyndte at forhandle med Tyskland om krigsskadeserstatninger, foreslog Sharett at man kunne overføre nogle af pengene derfra til de palæstinensiske flygtninge for at afhjælpe det der er blevet kaldt "den lille uretfærdighed" (fordrivelsen af palæstinenserne) forårsaget af "den mere forfærdelige uretfærdighed" (Holocaust).³⁵⁴ Det var en tanke der senere blev taget op af den jødiske filosof Martin Buber som mente at Israel skulle ses "som et åndeligt og moralsk projekt, ikke et fysisk...Territorium og selvstyre var redskaber og forudsætninger, ikke mål i sig selv. Israel var en åndelig forpligtelse, ikke et nationalt privilegium."³⁵⁵ Han skrev i 1958 en artikel hvor han gav sit bud på hvordan konflikten skulle løses. Han foreslog en tredelt proces: "Den første del er symbolsk: Israel skal indrømme at det er ansvarlig for flygtningeproblemet. Det andet punkt: det er nødvendigt at finde ud af hvor mange flygtninge der kan vende tilbage til Israel. Og endelig skal alle de ansvarlige, de arabiske regeringer og den israelske regering, hjælpe folk til at blive genbosat i en palæstinensisk stat eller i Beirut, Amman, USA, osv."³⁵⁶ Martin Buber foreslog også at man kunne tage pengene fra de tyske erstatninger til Holocaust-ofrene og deres efterladte "for som filosof så han deri en slags poetisk historisk retfærdighed."³⁵⁷ Men hverken i 1951 eller i 1958 blev der etableret nogen poetisk retfærdighed med hensyn til uddelingen af krigsskadeserstatningen fra Tyskland, og endnu ønskede israelerne ingen sammenkædning mellem Holocaust og al Nakba.

Udlandet var efterhånden holdt op med at lægge pres på Israel for at få det til at leve op til FN's resolutioner om flygtningenes ret til tilbagevenden. FN havde ikke nogen sanktionsmyndighed. Men som PCC så rigtigt skrev i sin sidste rapport:

³⁵³ Pappé op. cit. s. 268.

³⁵⁴ Ibid.

³⁵⁵ Göran Rosenberg op. cit. s. 149-151.

³⁵⁶ Mouna Naïm's interview med Ilan Pappé i Le Monde den 9. maj 2000.

³⁵⁷ Ilan Pappés foredrag på Carsten Niebuhr Instituttet op. cit. Poetisk retfærdighed er et udtryk hentet fra litteraturkritikken, som betyder at uanset hvor megen tort helten må lide igennem fortællingen ender det godt til sidst: de onde bliver straffet og de gode vinder.

“Positiv fremgang i overgangen fra krig til fred i Palæstina er umulig hvis flygtningeproblemet forbliver uløst.”³⁵⁸

Om de fire afgørende år 1947-1951 er at sige at “Palæstinas og dermed palæstinensernes skæbne var blevet afgjort i FNs mødelokaler og korridorer, i forskellige internationale undersøgelseskomitéers møder og i Den Arabiske Ligas diskussionsfora længe før så meget som et skud var blevet affyret. Den jødiske taktik med først at opbygge infrastrukturen i en stat og dernæst vinde den diplomatiske kampagne afgjorde kampen længe før den var begyndt; ligesom det var den palæstinensiske ledelses utilstrækkelighed og Den Arabiske Ligas skiftende politik som var med til at afgøre udfaldet af denne krig.”³⁵⁹

³⁵⁸ Pappé op. cit. s. 270.

³⁵⁹ Ibid s. 271.

Kapitel 9

SUEZKRIGEN 1956

I juli 1956 nationaliserede den egyptiske præsident Gamal Abdel Nasser Suezkanalen som var blevet bygget 1859-69. Der blev dengang oprettet et kanalselskab som englænderne i 1875 blev hovedaktionærer i. Syv år senere invaderede de området og styrede det indtil 1936 da Egypten formelt fik selvstændighed - mens den britiske hær blev siddende på Kanalzonen. Nassers pludselige nationalisering af Suezkanalen blev opfattet som et hårdt slag i ansigtet først og fremmest på den gamle kolonimagt England der ikke ønskede at få fordyret sin adgang til olien fra Golfområdet; en tredjedel af de skibe der sejlede igennem Suezkanalen var britiske, og to tredjedele af briternes olieforbrug blev fragtet den vej.³⁶⁰ For premierminister Anthony Eden var nationaliseringen helt uacceptabel og han besluttede hurtigt at bruge magt. Frankrig var solidarisk og ville sætte Egypten på plads på grund af landets støtte til de algierske frihedskæmpere, og endelig betragtede Israel situationen som en gunstig lejlighed til at få udvidet sit territorium.

FN håbede at løse konflikten ad diplomatisk vej, og generalsekretær Dag Hammarskjöld rejste flere gange til Mellemosten for at tale parterne til ro. Dog uden større held. Den 7. august 1956 klagede han til canadieren general E. L. M. Burns der var leder af UNTSO styrkerne (United Nations Truce Supervision Organization) over at israelerne fortsatte med at bygge militære anlæg i de demilitariserede zoner og at de oftere og oftere brød våbenhvilen langs med Gazastriben. En sådan politik gjorde det vanskeligt for FN at disciplinere den anden part, skrev han. Men Israel lyttede ikke til Hammarskjöld, og den 17. august overskred en israelsk kommandogruppe grænsen til Egypten og dræbte 9 egyptiske soldater.³⁶¹ Israel kunne motivere sine handlinger med et stigende antal overfald på landet fra egyptisk territorium, eller som den nyudnævnte israelske udenrigsminister Golda Meir formulerede det: "de arabiske terrorister - især fedayin (bevæbnede bander, understøttet og trænet af Egypten) udfoldede en aktivitet der var blevet uudholdelig. Fedayin opererede hovedsageligt fra Gazaområdet, men havde også baser i Jordan, Syrien og Libanon, og de dræbte jøder midt inde i Israel."³⁶² Dertil kom at Egypten ikke tillod israelske skibe at gennemsejle Suezkanalen da der mellem de to lande ikke var indgået en fredsaftale, kun en våbenhvileaftale. "Medmindre vi var villige til at blive udryddet, enten

³⁶⁰ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, 1996, s. 197

³⁶¹ Ibid., s. 200.

³⁶² Golda Meir, op. cit. s. 245.

stykkevist eller under et pludseligt angreb, måtte vi tage initiativet - skønt Gud skal vide at det ikke var nogen let beslutning at tage.”³⁶³

Den 16. august blev der i London åbnet en konference om Suezkanalen med deltagelse af 22 lande. Her besluttede man at en delegation af udenrigsministre skulle rejse til Cairo og forhandle med Nasser om sikkerhedsgarantier for fri sejlads gennem Suezkanalen.

Den 1. september fik Ben-Gurion en henvendelse fra den israelske militærattaché i Paris: ville Israel være interesseret i at gå i krig mod Egypten sammen med England og Frankrig? I så fald skulle det ske den 15. oktober, seks uger senere. Den 19. september rejste Shimon Peres der dengang var chef for det israelske forsvarsministerium til Paris for at tale med den franske forsvarsminister Bourge-Maunoury. Peres var af hærchefen Moshe Dayan blevet opfordret til at stille tre betingelser for Israels deltagelse i den fælles krig mod Egypten: For det første skulle Frankrig officielt invitere Israel sådan at den jødiske stat blev en "allieret med lige rettigheder". Dernæst måtte krigen ikke føre til nogen konflikt mellem Storbritannien og Israel. Den tredje betingelse var at Israel ville have Sharm al-Sheik på sydspidsen af Sinaihalvøen samt en række områder i det centrale og nordlige Sinai som krigsbytte.³⁶⁴ Frankrig accepterede israelernes krav.

Samtidig med Peres' møde i Paris mødtes 18 inviterede lande der alle var brugere af Suezkanalen i London til endnu en konference. Storbritanniens repræsentant sagde i sin åbningstale på konferencen, at "vi selvsagt ønsker at bruge fredelige midler, vi vil ikke afgøre den sag ved brug af magt."³⁶⁵ Fra Cairo bedyrede ledelsen af kanalen at verden blot skulle sende skibe dertil; de skulle nok komme igennem.

Først den 14. oktober blev Storbritannien draget ind i den konkrete planlægning af angrebet på Egypten. Den franske general Maurice Challe og den fungerende udenrigsminister Albert Gazier forelagde premierminister Anthony Eden en plan som gik ud på at Israel skulle indlede angrebet, hvorefter England og Frankrig skulle kræve at de stridende parter hver skulle trække sig 16 kilometer tilbage fra Suezkanalen og give tilladelse til at Frankrig og Storbritannien kunne placere styrker langs kanalen for at sikre fri sejlads.³⁶⁶

Eden var begejstret for planen, men til gengæld var Ben-Gurion ikke så glad for at skulle komme til at fremstå som den eneste aggressor i konflikten, så sagen var

³⁶³ Ibid., s. 248.

³⁶⁴ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, s. 204.

³⁶⁵ Ibid., s. 205.

³⁶⁶ Ibid., s. 210.

endnu ikke afgjort. Den 22. oktober bad Peres om en afbrydelse i forhandlingerne for i enrum at kunne tale med den franske statsminister og forsvarsminister. Her gjorde han det indirekte klart at Israel dels ønskede at få Sinaihalvøen, dels ønskede Frankrigs hjælp til at udvikle atombomber. "Da mødet var forbi havde de to franske ledere givet et forpligtende ja til at bygge en atomreaktor i Israel. De havde også lovet at skaffe uran."³⁶⁷

Kortene blev holdt tæt til kroppen. I Israel var kun en håndfuld af Ben-Gurions nærmeste medarbejdere informeret, og den nødvendige mobilisering blev begrundet med at Israel følte sig truet af Jordan som havde tilsluttet sig den egyptisk-syriske militæralliance, og at et angreb på Jordan var under planlægning som opfølgning på nogle israelske gengældelsesangreb i september og oktober.

Den amerikanske efterretningstjeneste CIA havde opdaget at den diplomatiske aktivitet mellem Israel, Frankrig og Storbritannien var taget til, men indholdet af kontakterne kendte de ikke. I midten af oktober afslørede spionfotos at Israel forberedte sig på krig, men på den amerikanske ambassade i Israel blev man først klar over mobiliseringen da ambassadens chauffør blev indkaldt.³⁶⁸ Den 28. oktober viste amerikanske spionfotos at England i løbet af de sidste 48 timer havde fordoblet sin flykapacitet på Cypern.

I begyndelsen af oktober var Israels ambassadør i USA, Abba Eban, hjemme i en kort periode, og inden sin afrejse havde han haft et møde med præsident Eisenhower som gjorde ham det klart at USA ville stå fast på FN's politik og charter også i forhold til sine venner. "Jeg fortalte Eban at jeg håbede at han ikke ville lade sig lede af nogen fejlfortolkning af stemningen i USA, især ikke den muligt jødiske sympati der byggede på Israels mobilisering på det tidspunkt. Jeg håbede at det ikke ville sløre hans vurdering af den amerikanske regering som ville gøre sit yderste for at forhindre udbrud af nogen fjendtligheder...Og jeg fortalte ham at hvis han troede at det ville have en tøddel indvirkning på præsidentvalget i 1956 eller have nogen form for indflydelse på mig skulle han komme ud af den vildfarelse."³⁶⁹ Det står ikke helt klart hvorvidt Abba Eban var blevet vildledt hjemme i Israel; i hvert fald udtalte han da han kom tilbage til Washington den 28. oktober: "Israel vil ikke starte nogen krig!"³⁷⁰

³⁶⁷ Ibid., s. 211.

³⁶⁸ Ibid., s. 216.

³⁶⁹ New York Times, 27. januar 1960, citeret fra Moshe Menuhin: "The Decadence of Judaism in our Time", s. 177.

³⁷⁰ Ibid., s. 178.

Dagen efter rullede 30.000 israelske soldater i tanks og jeeps ned igennem Gaza og Sinai som blev besat i løbet af 100 timer. I timerne op til operationen havde Moshe Dayan og chefen for Israels militære efterretningstjeneste haft travlt med at udarbejde en pressemeddelelse som skulle være dramatisk nok til at legitimere briternes kommende aktion, men på den anden side ikke så dramatisk at Egypten fattede Israels virkelige hensigt med aktionen. Ben-Gurion godkendte ordlyden: "Den israelske hær har angrebet fedayin-enheder ved Ras el Naqab og Kuntilla og har taget stilling vest for Nahal-vejkrydset i nærheden af Suezkanalen...Aktionen var fremprovokeret af egyptiske militære angreb mod Israels land- og søtransport for at forvolde ødelæggelser samt forstyrre freden og roen hos den israelske befolkning."³⁷¹

Franske krigsfly gav den israelske hær beskyttelse fra luften, og tre dage senere indledte Frankrig og England deres eget felttog mod Egypten med fly, skibe, helikoptere og landstyrker der havde stået klar på Cypern. Det engelsk-fransk-israelske felttog varede fra 29. oktober til 5. november. Sejren var overvældende. Da aktionen blev afblæst kunne en bjergtaget Golda Meir bese resultaterne: "Det var først da jeg selv fløj til Sharm El-Sheik på sydspidsen af Sinai og bagefter kørte rundt i Gaza-området i bil at jeg virkelig fattede omfanget af vor sejr - den blotte størrelse og ødelæggelse i det territorium som disse tanks, panservogne, varevogne, privatbiler og taxier var raset igennem på mindre end syv dage. Det egyptiske nederlag var totalt. Fedayins tilholdssteder blev ryddet. Egyptens omstændeligt udbyggede forsvarssystem i Sinai - fæstninger og bataljoner der lå skjult i ørkenen - var sat ud af funktion. De vældige lagre af skydevåben og bjerge af ammunition, mest af russisk fabrikat, der skulle have været brugt imod os var nu ingenting til. En tredjedel af den egyptiske hær var splittet. Af de 30.000 egyptiske soldater som vi fandt flakkende om i sandet i en ynkelig forfatning blev 5.000 taget til fange for at redde dem fra at dø af tørst (og senere udvekslet med den ene israeler som det lykkedes egypterne at tage til fange). Men vi havde ikke kæmpet for at få territorier, bytte eller fanger - og hvad os angår, havde vi kun opnået den ene ting, vi ønskede: fred eller i alt fald løfte om fred i nogle år, måske endnu længere."³⁷²

Da FN ikke kunne komme nogen vegne i Sikkerhedsrådet som både England og Frankrig var medlemmer af lod de sagen overgå til Generalforsamlingen. Israel havde ikke interesseret sig for andre FN-resolutioner end den fra november 1947 (delingsplanen) og lod sig derfor ikke afficere af Generalforsamlingens resolutioner 997-1002 der blev vedtaget i perioden 2. - 7. november 1956. Resolutionerne krævede at Frankrig og England indgik våbenhvile og at Israel trak sig tilbage til de

³⁷¹ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, s. 216.

³⁷² Golda Meir, op. cit. s. 251.

oprindelige våbenhvilelinjer fra 24. februar 1949. Ved afstemningen om den sidste resolution var det kun Israel der stemte imod; Frankrig og England nøjedes med at afholde sig fra at stemme. Det var til stor irritation for blandt andre Golda Meir der var af den opfattelse at hvis det engelsk-franske angreb på Suez var foregået lidt hurtigere³⁷³ ville protesterne imod det hurtigt være ophørt. I stedet bøjede landene af over for FN, der, vigtigst af alt, havde USA's opbakning. Også Sovjetunionen støttede FN's holdning, men de boede selv i et glashus på grund af deres overfald på Ungarn på samme tidspunkt.

Efterhånden blev israelerne møre. Men ikke på grund af FN men derimod efter USA's trusler om sanktioner imod dem. "Et pennestrøg fra præsident Eisenhower kan bringe Israel til økonomisk ruin" skrev New York Times den 20. februar 1957. Så trak israelerne Holocaust-argumenterne trukket frem: "De ved lige så godt som jeg hvad de gjorde mod os for femten år siden" skrev Ben-Gurion til en af Eisenhowers medarbejdere. Hensigten var at score points i debatten. Forud for krigen havde der ikke været nogen stor eksistentiel bekymring, det var ikke det der havde ført til angrebet.³⁷⁴ Israel strittede imod, men præsident Eisenhower spurgte retorisk: "Skulle en nation som trods FN's misbilligelse angriber og besætter fremmed territorium have lov til at gennemtvinge betingelser i forbindelse med sin tilbagetrækning?!"³⁷⁵

I begyndelsen af marts 1957 trak Israel sig ud af såvel Sinai som Gaza. Den amerikanske journalist Fred Sparks fulgte i kølvandet på den israelske hær. "Vi bevægede os ind i Sinaiørkenen efter de retirerende israelere. Det er naturligvis unødvendigt at sige at israelerne var ret lang tid om at trække sig tilbage; der var en betydelig mængde parlamentaren frem og tilbage i FN, og i en periode så det helt katastrofalt ud, men endelig tog de af sted. Vi så den ødelæggelse de israelske styrker efterlod sig, den var betydelig. Det var nærmest et hævnstogt i Sinai. De stakkels mennesker dér har lidt meget - de få vandhuller blev saltede, de få jernbanespor blev sprængt i luften; kameler blev dræbt og kvæg slået ned. Det var nærmest et ondsksfuldt plyndringstogt som raids i den del af verden er, og det syntes at forkynde et bedrøveligt varsel for morgendagen."³⁷⁶ Eventyret havde heller ikke været gratis for Israel: statskassen blev lænset for 350 millioner israelske pund, og indsamlinger til hjælpefunds måtte iværksættes.

³⁷³ The Times korrespondent i Jerusalem rapporterede allerede den 5. november 1956, at "Israelerne er i stigende grad foruroliget over de britiske og franske styrkers langsommelighed med at besætte Suezkanalen." Menuhin op. cit. s. 179.

³⁷⁴ Tom Segev: The Seventh Million, op cit. s. 297.

³⁷⁵ Menuhin, op. cit. s. 183.

³⁷⁶ Ibid., s. 184.

Israel havde overtaget den engelske militærlovgivning i Palæstina³⁷⁷ og anvendte den på de arabiske indbyggere der derfor var vant til indskrænkninger i deres friheder. Administrative tilbageholdelser og udgangsforbud der som regel trådte i kraft klokken ni om aftenen var almindelige. Nogle timer før Sinaifelttoget satte i gang den 29. oktober 1956 meddelte Israel landsbyen Kafr Qasem cirka 15 kilometer øst for Tel Aviv at udgangsforbudet ville træde i kraft en halv time senere. Landsbyens 2.000 indbyggere var bekymrede for de familiemedlemmer der var på arbejde i marken eller i den nærliggende by og derfor ikke kunne vide at der var indført udgangsforbud. Men de blev beroliget med at dem ville der blive taget hånd om. Og det blev der så: da de udearbejdende indbyggere efter udgangsforbudets ikrafttræden vendte hjem til Kafr Qasem i lastbiler og på cykler blev de ved indgangen til landsbyen standset af en afdeling fra grænsepolitiet. Efter at være blevet identificeret som indbyggere i landsbyen blev de stillet op på række og skudt ned. Efterhånden som flere kom til mødte de samme skæbne. I alt blev næsten 50 indbyggere dræbt, heraf halvdelen kvinder og børn.

Først forsøgte regeringen at skjule eller bagatellisere massakren. Aviserne fik forbud mod at skrive om den selvom Knessetmedlemmer fra Mapam og Kommunistpartiet opsøgte hospitalerne og indsamlede vidnesbyrd fra nogle af de sårede som havde overlevet ved at spille døde. Den 6. november, dagen efter afslutningen på Sinaifelttoget, fremsatte Ben-Gurion en erklæring: "Den 29. oktober 1956 da Fedayins aktiviteter tog til blev der dekretet udgangsforbud i et antal landsbyer ved den østlige grænse for at beskytte landsbyboernes liv. En enhed fra grænsepatruljen fik til opgave at gennemføre og overvåge udgangsforbudet mellem klokken 17 og 18. Generelt adlød landsbyboerne ordren om udgangsforbud. I nogle få landsbyer vendte nogle af indbyggerne troskyldigt hjem efter udgangsforbudet og et antal af dem blev såret. Regeringen har nedsat en undersøgelseskomité for at udrede omstændighederne ved begivenhederne, omfanget af ansvar hos grænsepolitikets personale samt om regeringen skal betale til familierne."³⁷⁸ Godt en måned senere følte Ben-Gurion sig dog kaldet til lidt større patos i sin tale i Knesset: "Kafr Qasem er en handling som retter et slag mod menneskehedens hellige fundament som udspringer af Israels Torah...Der står i

³⁷⁷ Dengang briterne indstiftede lovene i 1945 udtalte den senere israelske justitsminister Ya'akov Shimshon Shapira: "Systemet...savner modstykke i ethvert civiliseret land. Ikke engang i Nazityskland fandtes der noget lignende." Året efter sagde en anden senere israelsk justitsminister Dov Joseph: "Der findes ingen garanti mod at en statsborger ikke kommer til at tilbringe hele sit liv i fængsel uden retssag. Der findes ingenting som garanterer individets frihed. Der findes ingen muligheder for at gøre indsigelse mod magthavernes forholdsregler, ingen muligheder for at appellere til en højesteret...Myndighederne har ubegrænset frihed til når som helst at landsforvise en statsborger. man behøver ikke at have begået nogen forbrydelse...Princippet om kollektivt ansvar er drevet ud i det absurde." Den mest virkningsfulde af lovene var paragraf 125 der gav de militære myndigheder fuldmagt til at lukke et område og begrænse indbyggernes færden ind og ud af det. Se Rosenberg, op. cit. s. 322 og 468.

³⁷⁸ Menuhin op. cit s. 187.

vores Torah: Og hvis en fremmed gør ophold i dit land skal du ikke plage ham. Men den fremmede der bor iblandt jer skal være som født af jer, og I skal elske ham som jer selv.”³⁷⁹

Da offentligheden fik kendskab til massakrens detaljer - bl.a. var en pige på 9 blevet skudt 28 gange³⁸⁰ - vakte det stor opstandelse hos mange, og mordene sammenlignedes med nazisternes forbrydelser. Den skarpe israelske kritiker Yeshayahu Leibowitz skrev at man burde lade Nürnbergretssagerne gå om for de anklagede, dømte og hængte soldater dér havde jo ikke gjort andet end de israelske politifolk i Kafr Qasem nemlig at parere ordre fra deres overordnede. Der gik to år før morderne kom for retten, og 8 politibetjente blev fundet skyldige i at have myrdet de mange mænd, kvinder og børn “overlagt og uden begrundelse”. Det blev takseret til mellem 7 og 17 års fængsel, men tre år efter massakren var de alle blevet benådet og på fri fod. Den øverstansvarlige for massakren, oberst Yisachar Shadmi, blev efter offentligt pres anklaget ved en militærdomstol hvor han blev sigtet for at have overtrådt sine beføjelser, men derefter fundet ikke-skyldig. Han slap med en bod på cirka 10 øre.³⁸¹ De berørte familier fik en mindre erstatning. Men erstatning var ikke det afgørende. Som en af de overlevende der gemte sig under en lastbil siger i dag: “Indrøm det, sig: “vi angrrer!” Bed om tilgivelse! Jeg ønsker ikke kompensationspenge.”³⁸²

Israel har aldrig officielt undskyldt massakren, men i 1999 besluttede undervisningsminister Yossi Sarid at de israelske samfundsfaglærere på 43 årsdagen for massakren skulle fortælle om den i skolen: “Vi vil gerne fortælle eleverne historien som den var. Vi har ikke noget at skamme os over og vi er meget stolte af de zionistiske bedrifter. Ikke desto mindre begik vi fejltagelser, undertiden var det ikke for kønt, og undertiden kan man notere sig visse fejl i de zionistiske anstrengelser.”³⁸³ Samtidig blev der i Kafr Qasem som i dag har 15.000 indbyggere, afholdt en mindehøjtidelighed hvori også israelere deltog. De første tyve år efter massakren havde det israelske sikkerhedspoliti hvert år den 29. oktober arresteret en håndfuld politiske aktivister fra landsbyen for at forhindre massakren i at blive mindet.

³⁷⁹ Ibid., s. 188.

³⁸⁰ Lee Hockstader, Washington Post Foreign Service 31. oktober 1999.

³⁸¹ Menuhin op. cit. s. 190, og Segev: The Seventh Million op. cit. s. 302.

³⁸² Lee Hockstader, Washington Post Foreign Service 31. oktober 1999.

³⁸³ Ibid.

Kapitel 10

JUNIKRIGEN 1967

I 1964 blev den palæstinensiske befrielsesorganisation PLO oprettet. Det betød at palæstinenserne igen trådte ind på den politiske scene – i første omgang dog holdt i snor af de arabiske lande. Den mellemliggende periode havde været præget af skiftende alliancer og stridigheder i den arabiske verden: i 1958 sluttede Syrien og Egypten sig sammen i Den Forenede Arabiske Republik som bestod indtil 1961. I Libanon var der borgerkrig i 1958, og samme år blev den irakiske konge dræbt hvorefter et nationalistisk styre kom til magten. I 1962 var der borgerkrig i Yemen og den udviklede sig til en stedfortræderkrig mellem Egypten og Saudi Arabien der støttede hver sin part. Palæstinaproblemet blev inkorporeret i den generelle situation i den arabiske verden, og endnu mente også palæstinenserne at vejen til Palæstina skulle gå gennem arabisk enhed. De arabiske ledere opretholdt en fjendtlig retorik over for Israel, ikke mindst for at tilfredsstille deres borgere hvem staten Israels oprettelse stadig forekom at være Vestens ultimative håb mod dem.

Men bag kulissen var fredsviljen fortsat til stede, og også den egyptiske præsident Nasser ønskede at begrave stridsøksen. Han var nemlig godt klar over at Israel militært var stærkere end alle de arabiske lande tilsammen, og derfor advarede han mod en militær konfrontation med landet før de arabiske lande havde opbygget deres militær.³⁸⁴ Den franske journalist Eric Rouleau besøgte i 1963 Egypten og mødtes som så ofte før med præsidenten. "Og en dag sagde Nasser: Ser De, vi har intet imod jøderne, vi har intet imod Israel, vi er parate til at acceptere Israel hvis Israel blot vil acceptere to ting. For det første skal de tage flygtningene eller en del af flygtningene tilbage. For det andet skal Israel tilbagelevere palæstinenserne det de har taget fra dem i 1948-krigen."

Efter besøget i Egypten skulle Eric Rouleau til Israel; her mødtes han med Levi Eshkol der samme år var blevet Israels statsminister. Rouleau fortalte ham hvad Nasser havde sagt. Hvad han mente om det? "Han svarede mig ordret: Monsieur Rouleau, ikke én flygtning og ikke én kvadratcentimeter af vort territorium. Det vi har taget har vi taget, og flygtningene er taget af sted. Og det er definitivt." Eric Rouleau tilføjer at Levi Eshkol var en moderat politiker som ikke kun talte på egne vegne men sagde det som de fleste israelere og israelske politikere tænkte. Ben-Gurion havde tidligere sagt det samme. Hvis israelerne dengang havde været lidt mere smidige og virkelig ønskede fred, kunne de have sagt: godt, lad os forhandle; vi vil ikke tage imod alle flygtningene og vi vil ikke give alle områderne tilbage; der

³⁸⁴ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 228.

er områder hvor vi er truet. Der var noget at begynde at forhandle om. Men det var NEJ.³⁸⁵

Der kom et officielt fredsudspil fra Egypten i slutningen af 1965 da lederen af den israelske efterretningstjeneste Mossad, Meir Amit, modtog en invitation til at besøge den egyptiske vicepræsident og vicehærchef Abdel Hakim Amer i Cairo. Amer var en nær ven af præsident Nasser. Amit ville gerne tage af sted. Egypten havde store økonomiske vanskeligheder og vicepræsidenten ønskede israelernes hjælp til at opnå amerikansk støtte mod til gengæld at love at nedtone den anti-israelske propaganda, slække på boykotten af Israel og tillade israelske skibe at sejle gennem Suezkanalen blot under et andet flag. Levi Eshkol støttede Amit i at rejse, men hans efterretningsrådgiver Isser Harel mente at det var en fælde og at Israel under ingen omstændigheder ville opnå noget ved besøget. Og derved blev det.³⁸⁶

Fredsføleren fra Egypten stod i skarp kontrast til en udtalelse fra et topmøde i Den Arabiske Liga i januar 1964 hvor hovedemnet var Israels afledning af Jordanflodens vand, noget man tog meget alvorligt: "Oprettelsen af Israel er den basale trussel som den arabiske nation i sin helhed er enige om at bekæmpe med magt. Og i betragtning af at Israels eksistens er en fare der truer den arabiske nation, mangedobler afledningen af Jordanflodens vand truslerne mod den arabiske eksistens. Derfor må de arabiske stater udarbejde de nødvendige planer...sådan at hvis de nødvendige resultater ikke opnås vil den samlede arabiske militære indsats udgøre det ultimative praktiske middel til den endelige likvidering af Israel"³⁸⁷ Det var ved den lejlighed at Ligaen besluttede at oprette PLO. Ved samme lejlighed etablerede man en fælles arabisk militærkommando.

I juni 1964 var Levi Eshkol på statsbesøg i USA - en ære som Ben-Gurion aldrig havde opnået. Samtalerne drejede sig om Israels ønsker om amerikansk våbenhjælp og hjælp til afsaltning af havvand. Præsident Johnson lovede at hjælpe med begge dele, og i den afsluttende fælles udtalelse gik parterne imod magtanvendelse og talte om "behovet for at bevare alle staters territoriale integritet". Det betød at USA ikke længere ønskede at ændre våbenstilsandslinjerne fra 1949. Eshkol vendte hjem med forsikringer om USA's interesse for Israels sikkerhed og velfærd. Gennem sin moderate kompromissøgende kurs havde han opnået mere end Ben-Gurion i retning af at få en amerikansk garanti for Israels sikkerhed - et stærkt signal til de arabiske lande.³⁸⁸

³⁸⁵ Interview med forfatteren i maj 1998.

³⁸⁶ Avi Shlaim: The Iron Wall s. 225-226.

³⁸⁷ Citeret fra ibid., s. 230.

³⁸⁸ Ibid., s. 222.

I FN fortsatte man med at yde støtte til flygtningene gennem UNRWA hvis mandat blev forlænget igen og igen i takt med beklagelser over at intet var sket på flygtningeområdet. Israel fordømtes flere gange i såvel Sikkerhedsrådet som i Generalforsamlingen for militære indfald i Syrien og Jordan. I sommeren 1966 havde der været militære sammenstød mellem Syriens og Israels luftstyrker, hvor Israel havde vist sin overlegenhed.³⁸⁹

I november 1966 indgik Syrien og Egypten en militærpagt hvor man gensidigt forpligtede sig til at yde hjælp i tilfælde af at en af parterne blev angrebet. I begyndelsen af april 1967 tilspidsedes situationen efter at syrerne havde beskudt israelere som under militær beskyttelse pløjede jord der oprindeligt havde tilhørt arabere, men som nu lå i den demilitariserede zone imellem de to lande. Israel havde nu lagt dette land under ploven trods våbenhvileaftalen og trods FN's Sikkerhedsrådsresolutioner. Israel svarede igen med indsættelse af både fly og kampvogne og truede med at besætte Damaskus for at indsætte en ny regering der.³⁹⁰ Så galt gik det ikke, men Israel nedskød 6 syriske MIG-jagere og demonstrerede dermed igen sin totale overlegenhed. Israelernes hensigt var at skræmme Egypten til at få Syrien til at holde sig helt i ro. Den israelske militære talsmand udtalte at "vi må bruge magt for at få egypterne til at overbevise syrerne om at det ikke betaler sig." Samtidig var det en advarsel til Syrien om ikke at lade den palæstinensiske modstandsgruppe al-Fatah³⁹¹ foretage militære operationer ind i Israel fra syrisk område. I de følgende dage sluttede såvel statsminister Levi Eshkol som hærchef Yitzhak Rabin sig til det truende kor.³⁹²

En væsentlig faktor i striden var vand, nærmere bestemt frisk vand fra Genezaretsøen. Da Storbritannien efter Første Verdenskrig overtog Palæstina som mandatområde fik de Genezaretsøen og en stribe land langs bredden, mindre end 16 kilometer langt og 10 meter bredt, men nok til at forhindre det franskbesatte Syrien i at få adgang til søen. Under krigen i 1948 lykkedes det syrerne at erobre den nordøstlige del af søen, men det var også her der senere blev oprettet en demilitariseret zone.³⁹³ Da Israel i 1950'erne begyndte at aflede vand fra søen for at pumpe det ned til de nye landbrugsprojekter i Negevørkenen svarede syrerne igen ved at gå ind i en tredjedel af den demilitariserede zone, og sammen med Jordan og Libanon begyndte de selv at aflede Jordanflodens vand længere mod nord; det er

³⁸⁹ Svend Holm-Nielsen op. cit. s. 159.

³⁹⁰ Ibid.. USA havde i 1956 haft planer om at støtte et kup i Damaskus, men det blev forpurret af Suez-krigen.

³⁹¹ Se kapitel 11.

³⁹² Patrick Seale: Asad, the struggle for the Middle East, s. 128-129.

³⁹³ Det er denne stribe land der er stridsspørgsmålet mellem Syrien og Israel i fredsforhandlingerne.

Jordanfloden der forsyner Genezeratsøen med vand. Det førte til israelske angreb og var altsammen med til at eskalere stridighederne. I dag får Israel cirka halvdelen af sit vand fra de besatte områder, og som en israelsk ekspert i vandpolitik udtaler: "Israel kan ikke eksistere uden Genezaretøen".³⁹⁴

"Israels optrapningsstrategi på den syriske front var sandsynligvis den vigtigste enkeltfaktor der trak Mellemosten ud i en krig i juni 1967 - selvom man i reglen udpeger syrisk aggression som hovedårsagen til krig."³⁹⁵ Det er dog stadig den gængse opfattelse i Israel at Golan blev erobret i 1967 for at forhindre syrerne i at bombe bosættelserne i området; men mange af kampene var bevidst fremprovokeret af Israel. Det indrømmede Moshe Dayan i 1976 i en samtale med en ung reporter, Rami Tal, som offentliggjorde sine notater i 1997. Moshe Dayan sagde at han havde overvundet sin oprindelige modvilje mod at angribe Golanhøjderne...her protesterede den unge reporter: det var jo syrerne der havde været aggressoren og skudt fra toppen af Golanhøjderne? "Skidt med det. Jeg ved trods alt hvordan mindst 80 % af sammenstødene begyndte...Det skete på denne måde: Vi sendte en traktor ind i det demilitariserede område for at pløje et sted hvor det ikke var muligt at foretage sig noget, og vi vidste på forhånd at syrerne ville begynde at skyde. Hvis ikke de skød gav vi traktorføreren besked om at køre længere frem indtil syrerne til sidst blev irriterede og begyndte at skyde. Og så brugte vi vores artilleri og senere også luftvåben, og det var sådan det var." Dayan forklarede det med at han og hans officerskolleger ikke anerkendte våbenhvilegrænserne fra 1949 og håbede at kunne ændre dem uden direkte at gå i krig, men ved at bemægtige sig små områder og holde på dem indtil fjenden gav op.³⁹⁶ Dayans opfattelse er personlig, og mange journalister og forskere synes at mene at Israel ikke fremprovokerede krigen for at opfylde længe nærede territoriale ambitioner. "Den blev startet af Israel for at værne om dets sikkerhed, ikke for at udvide dets territorium."³⁹⁷

Selvom Egyptens præsident Nasser havde prøvet at holde sig fri af de syrisk-israelske kampe kunne han i længden ikke holde sig uden for; det mindede hånende udtalelser fra såvel Jordan som Saudi Arabien ham hyppigt om.³⁹⁸

³⁹⁴ Amikan Nachmani fra Bar Ilan universitetet i Mark Matthews: "Water flows through dispute over Golan", The Baltimore Sun, 11. december 1999.

³⁹⁵ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 235.

³⁹⁶ Ibid., s. 235-236.

³⁹⁷ Ibid., s. 242.

³⁹⁸ Saudi Arabien håbede formentlig at svække Egypten i krigen i Yemen, hvor for øvrigt også Israel var involveret: "Den israelske hjælp kom til udtryk i form af nedkastning af våben med faldskærm til de kongetro styrker og afsendelse af instruktører til at træne dem. Det israelske motiv til at blande sig var at svække Egypten, som general Gamal Abdel Nasser stod i spidsen for...Indblandingen i borgerkrigen var et led i Mossads generelle strategiske plan, der søgte at dele den arabiske verden og finde fælles allierede."

Mohammed Heikal, egyptisk redaktør og Nassers fortrolige, forklarede senere: "Vi fandt Syriens regime usympatisk, men der var en følelse af at Egypten og Syrien var naturlige allierede. Det var utænkeligt for os at tillade Israel kun at føre krig på én front.³⁹⁹ Derfor måtte Nasser reagere ved at beordre mobilisering og sende sine tropper over Suezkanalen til grænsen mod Israel i Sinai. Formålet var ifølge Heikal blandt andet at berolige Syrien og derved forhindre det i at foretage sig noget der kunne skabe problemer for alle. Nasser ønskede at flytte konfliktens centrum fra den israelsk-syriske grænse som han ikke kunne kontrollere, til den egyptiske-israelske grænse som han kunne kontrollere.

Uanset årsager og motiver blev der spillet op fra flere sider til det dødbringende scenario: den 16. maj beordrede Nasser UNEF (United Nations' Emergency Force), FN's overvågningsstyrker, ud af Sinai. Siden den israelske tilbagetrækning i 1957 havde denne styrke søgt at holde parterne adskilt. Nasser beordrede i begyndelsen ikke alle UNEF-styrkerne ud; han undtog dem i Gaza og i Sharm al-Sheik ved indgangen til Tiran-strædet. Men FN's generalsekretær U'Thant sagde at det ikke var muligt med en delvis tilbagetrækning, og Nasser blev derfor fanget i sin egen fælde. Den 18. maj skiftede han signaler og krævede nu en tilbagetrækning af alle FN-enheder; derpå lod han sine egyptiske styrker overtage stillingerne i Sinai. Tiranstrædet lod Nasser forblive åbent og umineret; han ønskede ikke at give israelerne et påskud til krig efter at de tilbage i 1956 havde udtalt at en blokering af Tiranstrædet ville være ensbetydende med krig.

Nasser ønskede i grunden ikke at gå længere, men blev presset til det; både af dele af den arabiske opinion og af nogle af sine egyptiske officerer.⁴⁰⁰ Resultatet blev at egyptiske tropper den 21. maj besatte Sharm el-Sheik. Den 22. maj erklærede Nasser at israelske skibe ikke længere kunne besejle Tiranstrædet og dermed ikke nå frem til den israelske havneby Eilat gennem hvilken dog kun 5% af Israels udenrigshandel foregik. Heller ikke skibe der transportererede strategisk materiale til Israel kunne passere.

Til overraskelse for mange var FN's generalsekretær U'Thant gået med til en tilbagetrækning af UNEF-styrkerne. Den 23. maj havde præsident Nasser et møde med U'Thant i Cairo, og de indgik en hemmelig aftale om ikke at foretage sig noget der kunne øge spændingen i området. En repræsentant for generalsekretæren skulle lave penduldiplomati mellem Tel Aviv og Cairo for at finde et fælles udgangspunkt for en bilæggelse af striden. I mellemtiden skulle U'Thant bede

Ha'aretz 21. februar 2000, Yossi Melman: "Et tidligere overhoved for Mossad indrømmer: Israel var indblandet i krigen i Jemen".

³⁹⁹ Patrick Seale: Asad... op. cit. s. 129.

⁴⁰⁰ Ibid., s. 130.

søfartsnationerne om ikke at levere strategisk materiale til Israel via Tiranstrædet, men i stedet bruge Haifas havn. Egypten kunne dermed undgå at bruge magt ved Sharm al-Sheik. Men Nasser havde sat en bevægelse i gang som løb ham af hænde. Han havde dels vakt arabernes håb om befrielse af Palæstina, dels givet de israelske høge blod på tanden med hensyn til nye erobringer.⁴⁰¹ Den 26. maj holdt han en tale for arabiske fagforeningsledere hvor han sagde at "hvis Israel indleder en aggression imod Syrien eller Egypten, vil slaget imod Israel blive totalt...og vort basale mål er at ødelægge Israel". To dage senere sagde han at "vi har genvundet de rettigheder der var vore i 1965...vi har overladt det næste træk til Israel...hvis Israel vælger krig er det velkommen til det."⁴⁰² Den 30. maj indgik Nasser en forsvarsaftale med Jordans Kong Hussein der mindre end nogen var i tvivl om Israels styrke, men som med denne handling håbede at få Israel til at afholde sig fra angreb og desuden regnede med at vinde folkelig støtte ved at alliere sig med Nasser. Set i bakspejlet var denne aftale måske den mest fatale handling. Havde Jordan stået uden for det arabiske forsvarssamarbejde ville det have været vanskeligere for Israel at besætte Vestbredden og Østjerusalem. Den 4. juni sluttede også Irak sig til forsvarsaftalen.

Den 31. maj aftalte Nasser med Washington at hans vicepræsident skulle komme til USA den 7. juni for at forhandle. Men allerede i de første dage i juni lod egyptiske diplomater ved FN og senere også Nasser selv forstå at Egypten var klar til at acceptere at Israel fortsatte med at sejle igennem Tiranstrædet på de samme vilkår som hidtil, nemlig med en lille "flagleg" hvor skibene inden indsejlingen til strædet strøg det israelske flag og i stedet brugte et fremmed flag under passagen - og så igen satte det israelske flag lige før Eilat. Egyptens eneste betingelse var at aftalen forblev mundtlig og hemmelig. Men Israel krævede nu at aftalen skulle være formel og offentliggøres.⁴⁰³

De mellemøstlige parter var ikke alene om dobbeltspillet. Også USA spillede diplomat og mægler med den ene hånd og vinkede israelerne frem med den anden. Den 30. maj var direktøren for den israelske efterretningstjeneste Mossad i Washington til et møde med CIA's leder Richard Helms. Her erfarede han at ingen i Washington ville blive fornærmede hvis Israel gik i krig - og vandt.⁴⁰⁴

Stemningen i Israel var på det tidspunkt mat - og havde længe været det. En studenteravis på Det Hebraiske Universitet i Jerusalem havde i begyndelsen af 1967 en forside der var helt sort, og nederst stod der "den nuværende situation".

⁴⁰¹ Maxime Rodinson: Israel and the Arabs, s. 193-194.

⁴⁰² Patrick Seale: Asad... op. cit. s. 131.

⁴⁰³ Ibid., 132-133.

⁴⁰⁴ Ibid., s. 136.

Udvandringen var taget til, og man spøjte med at der i Tel Avivs lufthavn hang et skilt: "Sidste mand bedes slukke lyset". Forfatteren Natan Shaham skrev: "Vi var som et omvandrende lig der ved dets egen begravelse fortæller sjofle vittigheder til bedemanden."⁴⁰⁵ Pionertiden var forbi. Statens grundlægger David Ben-Gurion var gået af i 1963 og var blevet afløst af den lidet karismatiske Levi Eshkol,⁴⁰⁶ "en skarpsindig politiker med en bondes intuition og en faderlig form for humor."⁴⁰⁷ Ben-Gurions næsten diktatoriske stil var dog blevet afløst af lidt mere demokratiske tilstande, og de britiske undtagelseslove var blevet ophævet i 1965. I regeringen oplevede medlemmerne en hidtil ukendt åbenhed; Eshkol var afslappet og uformel, lyttede gerne til andre, informerede og spurgte til råds.⁴⁰⁸ Men i det israelske samfund var den almindelige hverdag ved at indfinde sig, og den var det straks vanskeligere at finde sig til rette i, så mange foretrak derfor som tilskuerne ved en dårlig landskamp at forlade tribunen, at udvandre.

Men ikke så snart var mobiliseringen begyndt i maj 1967 før den gamle pionerånd vågnede igen. Folk meldte sig ivrigt til at udføre det arbejde som reservisterne måtte forlade hvad enten det var at dele post ud, køre busser eller bemandede brandstationer. Dertil kom arbejdet med at forberede beskyttelsesrum, grave skyttegrave og fylde sandsække. "Pressen skabte en atmosfære af "stjernerunder" med historier om frygtløse borgere der stod skulder ved skulder imod fjenden, opfyldt af mod og beslutsomhed"⁴⁰⁹ Samtidig hang rædslen som en sky over det hele, folk lyttede ængsteligt til nyhederne som refererede de arabiske ledes trusler om at ville udlette Israel. Den egyptiske radio rapporterede dagligt at den amerikanske 6. flåde lå parat i Middelhavet for at evakuere Israels jøder og at de der ikke kom ud ville blive slået.⁴¹⁰ Sådanne udtalelser gjorde det ret selvfølgelig for den israelske menigmand og ikke mindst pressen at identificere Nasser med Hitler. En ung soldat fortalte senere at "folk troede på at de ville blive tilintetgjort hvis vi tabte krigen. Vi fik den idé - eller arvede den - fra koncentrationslejrene. Det er en konkret idé for enhver der er vokset op i Israel, også selvom han ikke personligt har oplevet Hitlers forfølgelse. Folkemord - det er en reel mulighed. Der er midler til at foretage det. Det er læren fra gaskamrene."⁴¹¹

Israels stabschef under krigen Yitzhak Rabin var en af de første israelere der indrømmede at Israel ikke var i fare. I et interview med Le Monde den 28. februar 1968 sagde han: "Jeg tror ikke Nasser ønskede krigen. De to divisioner han sendte

⁴⁰⁵ Tom Segev: The Seventh... op. cit. s. 387.

⁴⁰⁶ Levi Eshkol blev født i Ukraine i 1895 som Levi Shkolnik. Han kom til Palæstina som 19-årig.

⁴⁰⁷ Tom Segev op. cit. s. 387.

⁴⁰⁸ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 220.

⁴⁰⁹ Tom Segev, op. cit. s. 389.

⁴¹⁰ Ibid.

⁴¹¹ Ibid.

ud i Sinaiørkenen den 14. maj ville ikke have været nok til at iværksætte en offensiv imod Israel. Det vidste han godt, og det vidste vi andre også.”⁴¹²

Men statsminister Levi Eshkol havde problemer og det var ikke kun i forholdet til araberne. I 1965 havde Ben-Gurion forladt Mapai og dannet sit eget udbryderparti “Den Israelske Arbejderliste” (kaldet Rafi) og hans tro væbnere Shimon Peres og Moshe Dayan havde sluttet sig til ham. Deres mål var at fjerne Eshkol og selv komme til magten. Eshkol blev hånet, hans svagheder udstillet for offentligheden, og det var den almindelige mening at landet manglede en forsvarsminister⁴¹³ i denne farlige tid hvor de fleste syntes at han tøvede alt for meget. Der blev organiseret demonstrationer der krævede hans afgang, og det samme tilkendegav hærens ledelse der aldrig var kommet sig helt over at USA havde presset dem til at opgive de landvindinger de havde skaffet sig i 1956. I begyndelsen af juni 1967 bøjede Eshkol sig og udnævnte Moshe Dayan til forsvarsminister til trods for at han havde været den mest manipulerende og luskede af Ben-Gurions gruppe. Selvom Ben-Gurion tilhørte højene i israelsk politik ønskede han tilsyneladende ikke krigen i 1967, og han bebrejdede hærchef Yitzhak Rabin luftangrebet på Syrien og hans mobilisering af tropperne: “Jeg tvivler meget på at Nasser ønsker at gå i krig, og nu er vi i alvorlige problemer” sagde Ben-Gurion til Rabin og medvirkede derved til det 24-timers sammenbrud som Rabin fik den 23. maj.⁴¹⁴ Med udnævnelsen af Dayan til forsvarsminister berøvede Eshkol hærchefen Yitzhak Rabin æren for den militærplan som han havde udarbejdet. Samtidig oprettede Eshkol en national samlingsregering hvor også oppositionen Herut med Menachem Begin i spidsen blev inddraget.⁴¹⁵ “Krigen i 1967 blev det jordskælv som endegyldigt nedrev den ideologiske mur omkring Begin og Herut... Undertrykte historiske myter fik pludselig opbakning fra begivenhederne selv. Det var ikke Herut som nu blev tvunget til at slutte sig til arbejderzionismens realpolitik, men realpolitikken som sluttede sig til Herut... Gamle mekaniske Herut-paroler om jødernes historiske ret til “hele landet Israel” ...havde ikke længere bare et profetisk skær over sig men fik også støtte i en voksende opinion. De politiske forskelle i udenrigs- og forsvarsspørgsmål mellem Herut og Mapai reduceredes drastisk.”⁴¹⁶

Den 23. maj rejste udenrigsminister Abba Eban til Paris, London og Washington for at sondere terrænet. I Washington gjorde præsident Johnson det klart at det ville være uklogt af Israel at indlede en krig; til gengæld ville USA hjælpe med at få Tiranstrædet genåbnet. Israellerne var ikke tilfredse med svaret og sendte i stedet

⁴¹² Alan Hart: Arafat, s. 100.

⁴¹³ Levi Eshkol var både stats- og forsvarsminister, ligesom Ehud Barak er det i dag (2000).

⁴¹⁴ Avi Shlaim: The Iron Wall, 2000, s. 239.

⁴¹⁵ Segev op. cit. s. 390.

⁴¹⁶ Rosenberg op. cit. s. 177.

lederen af Mossad, Amit, til USA for at undersøge den amerikanske holdning nøjere. Men nu fik piben en anden og klarere lyd; forsvarsminister McNamara sagde at USA's holdning var at det ville være bedst at Israel selv klarede situationen, og CIA vurderede at Israel kunne slå den egyptiske hær uden hjælp udefra. Dette blev forståeligt nok opfattet som grønt lys for et angreb på Egypten. Alligevel foreslog Amit at man lige ventede en uge for at få en *casus belli* ved at sende et skib igennem Tiranstrædet. Men forsvarsminister Moshe Dayan - der havde fungeret i to dage - var utålmodig.⁴¹⁷

Fredag den 2. juni forudsagde Nasser at israelerne ville angribe inden for de næste tre dage, og han var klar over at det første slag ville blive rettet imod de egyptiske fly. Men hans chef for luftvåbenet kunne berolige ham med at "det har vi taget i betragtning, vi vil ikke lide tab ud over de beregnede ti procent."⁴¹⁸ Den 5. juni tog feltmarskal Amer sammen med alle de egyptiske hærchefer på en flyvende inspektionstur til Sinai, antiluftsskytsbatterierne havde derfor fået besked på ikke at skyde. Ifølge den senere præsident Anwar el-Sadats selvbiografi var det i det tidsrum at Israel angreb de egyptiske lufthavne og hele luftvåbenet på jorden. Da Anwar Sadat som på det tidspunkt var formand for Nationalforsamlingen hørte om angrebet i radioen, tænkte han at nu ville israelerne få en lærestreg: "Jeg var ganske tryk ved situationen, så jeg barberede mig, gav mig god tid til at skifte tøj og kørte så selv til hovedkvarteret. Jeg havde været der da man havde lagt krigsplanen og havde en urokkelig tiltro til vores sejr. Vores udstyr var mere end tilstrækkeligt, og planen var fremragende."⁴¹⁹ Det første rygte der mødte Sadat i hovedkvarteret var at egypterne havde skudt 40 fjendtlige fly ned⁴²⁰. Det næste fortalte derimod sandheden at det egyptiske luftvåben var blevet totalt knust på jorden. Derefter gik Sadat hjem og holdt sig inden døre de næste 4 dage.

Tidligt om morgenen den 5. juni 1967 angreb Israel de egyptiske luftbaser og knuste hele det egyptiske luftvåben. Kong Hussein af Jordan hørte meddelelsen om krigsudbruddet 10 minutter efter det var begyndt, og lidt senere fik den egyptiske general der fra Amman ledede den arabiske fælleskommando, en kodet - men falsk skulle det vise sig - meddelelse fra Cairo om at 75% af de israelske fly var blevet skudt ned. Han fik samtidig besked om at åbne den jordanske front. Kong Hussein gav ordre til et begrænset artilleriangreb mod israelske stillinger som en solidaritetsgestus over for Egypten men bad luftvåbenet om at vente med at angribe. Det reddede dog ikke de jordanske fly. Israelerne havde brudt den

⁴¹⁷ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 241.

⁴¹⁸ Anwar el-Sadat: "Mit liv - mit land" s. 163.

⁴¹⁹ Ibid., s. 164.

⁴²⁰ Da krigen var slut havde Israel mistet i alt 40 fly og 394 tanks, hvoraf mange dog kunne repareres. Araberne mistede 444 fly og 965 tanks. Avi Shlaim The Iron Wall s. 250.

arabiske kode og fodrede nu Jordan med falske meldinger fra Cairo som gav indtryk af at krigen gik godt for Egypten. Det amerikanske spionskib "Liberty" lå ud for Sinais kyst og opsnappede meldinger fra såvel de arabiske lande som Israel og sendte dem og tolkningen af dem videre til Washington. En af deres konklusioner var at Israel søgte at lokke Jordan med i krigen. Da israelerne opdagede spionskibet bombede de det og dræbte og sårede næsten 200 amerikanere om bord.⁴²¹

På grund af sine gode forbindelser med Kong Hussein havde Israel håbet at kunne holde Jordan ude af krigen. Men nogle medlemmer af regeringen betragtede det jordanske angreb som en anledning til at indtage Østjerusalem, og på krigens anden dag gav Dayan sine tropper ordre til at rykke ind i den gamle bydel.⁴²²

De israelske tanks bevægede sig i sydvest hastigt ind over Sinai ad de samme ruter som de havde benyttet i 1956, i øst mod Vestbredden og Jordan, og endelig i nord mod de syriske Golanhøjder. En tredjedel af den egyptiske hær befandt sig i Yemen, og de styrker der var sendt til Sinai havde ikke megen kamperfaring; israelerne vidste fra deres radioaflytning at soldaterne der manglede vand og brændstof. Heller ikke den syriske front var kampklar, plaget som hæren var af mangel på officerer efter gentagne politisk motiverede udrensninger. Der eksisterede til trods for forsvarsaftaler ingen fælles planer for de arabiske hære. Alt dette og mere til vidste de israelske generaler hvis største problem havde været at skjule hvor nem sejren ville blive og i stedet få det til at se ud som om Israels eksistens var truet.⁴²³

"Så snart vi hørte sirenernes hyl vidste vi at ventetiden var omme, selvom det blev meget sent på aftenen før omfanget af Israels modangreb blev åbenbart for nationen. Hele dagen mens bølge efter bølge af vore maskiner fløj ud over Middelhavet for at ødelægge de egyptiske flyvepladser og de maskiner der stod parat til at angribe os, ventede vi på nyheder med ørerne klæbede til de transistorradioer vi alle gik rundt med. Men foreløbig hørte vi ikke andet end musik, hebraiske sange og paroler der indkaldte reservemandskab... Det var først efter midnat at den officielle og næsten utrolige historie om den første af disse seks dage blev meddelt den civile befolkning af chefen for luftvåbenet. Siddende i deres mørklagte stuer fik Israels folk at vide at de var blevet reddet fra ødelæggelsen i løbet af de seks timer det havde taget luftvåbenet at uskadeliggøre over 400 fjendtlige maskiner, inklusive dem der stod på syriske og jordanske flyvepladser, og at vinde fuldt herredømme over luftrummet fra Sinai til den syriske

⁴²¹ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, op. cit. s. 350-51.

⁴²² Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 244.

⁴²³ Patrick Seale: Asad..., s. 136-137.

grænse...Israels hånd der havde været rakt frem i fredelig hensigt så længe var blevet forvandlet til en knytnæve, og der var ikke tale om at standse vore troppers fremrykning.”⁴²⁴

I løbet af de første fire dage blev over 10.000 egyptiske soldater dræbt og 13.000 taget til fange.⁴²⁵ Mange husker måske endnu billederne af de egyptiske soldater efterladt i Sinais brændende sand uden støvler.⁴²⁶ Ifølge Moshe Dayan var det ikke desto mindre Israels dårligst og mindst planlagte krig – denne beskyldning havde måske især til formål at ramme Rabin der havde udarbejdet planerne. Problemet var at selvom der fandtes militære planer for fremrykningen, var der ingen politiske planer om hvor langt hæren skulle gå. Oprindeligt havde Eshkol kun givet ordre til en 72 timers krig, og han havde godkendt en plan, Kardomplanen, der skulle tvinge Egypten til at genåbne Tiranstrædet. Hvad han ikke vidste var at Dayan ved sin tiltræden som forsvarsminister havde ændret planen; dels ved at gøre Sharm al-Sheik til en del af det område der skulle besættes, dels ved at beslutte at nedkæmpelsen af fjendens styrker var et hovedformål. Dayan ændrede med andre ord konceptet fra en begrænset krig til en total krig, men det hverken rådspurgte eller informerede han regeringen om.⁴²⁷ Da krigen først var i gang blev rollerne ændret: Dayan ønskede nu at være tilbageholdende på den syriske front af frygt for sovjetisk indblanding hvorimod Eshkol anbefalede fremrykning i Golan.⁴²⁸ Dayan skiftede mening da den israelske efterretningstjeneste natten mellem den 8. og 9. juni opsnappede et telegram fra Nasser til den syriske præsident Nur al-Din al-Atasi, hvori Nasser anbefalede ham at gå med til FN's forslag om våbenhvile for at redde sin hær. Overbevist om at syrerne ikke ville gøre modstand indledte Dayan angrebet på Golan. Han betragtede det senere som en forkert beslutning og benægtede at Syrien på krigens fjerde dag havde udgjort nogen trussel, men ”appetitten kom mens man spiste”.⁴²⁹

Den 6. juni vedtog FN's sikkerhedsråd en resolution der opfordrede til øjeblikkelig våbenhvile i området. I mellemtiden havde Israel fordrevet jordanerne fra højene omkring Jerusalem. Da Sikkerhedsrådet den 7. juli gentog opfordringen til våbenhvile var det gamle Jerusalem efter gadekampe fra hus til hus blevet erobret, og det israelske flag vajede fra Grædemuren. Herfra udtalte Moshe Dayan: ”IDF [de israelske forsvarsstyrker, dvs. den israelske hær] befriede Jerusalem her til morgen. Vi genforenede det delte Jerusalem, Israels tvedelte hovedstad. Vi er vendt

⁴²⁴ Golda Mei, op.cit. s. 306-307.

⁴²⁵ Patrick Seale: Asad... s. 138.

⁴²⁶ Scenen er uddødeliggjort af Klaus Rifbjerg i digtet ”Støvlerne”.

⁴²⁷ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 242-243.

⁴²⁸ Ibid., s. 247.

⁴²⁹ Ibid., s. 249.

tilbage til vore helligste steder, vi er vendt tilbage for aldrig at skilles fra dem igen." Hærens overrabbiner, general Shlomo Goren, syntes at man skulle fortsætte og sprænge Klippemoskéen i luften.⁴³⁰

Den 8. juni kom hele Vestbredden under israelsk kontrol efter at den jordanske hær havde trukket sig tilbage over Jordanfloden. "Hvordan kontrollerer vi en million arabere?" spurgte Rabin og fik til svar fik at det drejede sig om en million og tohundredehalvtredstusinde.⁴³¹ I syd havde Gaza overgivet sig og de israelske styrker stod på østsiden af Suezkanalen. Den 9. juni konstaterede Sikkerhedsrådet at Israel og Syrien ligesom Egypten var gået med til en våbenhvile, men samme dag angreb Israel Golanhøjderne, og dagen efter bad Syrien FN om at etablere våbenhvile. Den 10. juni om eftermiddagen trådte våbenhvilen i kraft. Krigen var forbi, seks dage havde den varet, og det blev også dens navn. Efter mørkets frembrud lørdag den 10. juni gik officerer fra dør til dør i det arabiske Moghrabikvarter over for Grædemuren og beordrede beboerne ud. De fleste fik tre timer til at forlade deres hjem før bulldozerne gik i gang og raserede kvarteret. 6.000 palæstinensere mistede deres hjem for at give plads til de mange israelere og jøder fra andre lande der nu igen havde mulighed for at valfarte til Grædemuren. "Gør det nu," havde Vestjerusalems⁴³² borgmester Teddy Kolek sagt, "det kan blive umuligt at gennemføre senere, og det må gøres."⁴³³

Den 11. juni vedtog Sikkerhedsrådet endnu en resolution der forlangte våbenhvilen overholdt. Men den 12. juni fortsatte Israel sin fremrykning på Hermonbjerget i Syrien og besatte et område som siden blev en af Israels vigtigste overvågningscentraler. Syrerne havde været endnu mindre forberedt på krig end egypterne. Den 14. juni forlangte FN at Israel overholdt menneskerettighederne i de berørte områder. Resolutionen kom bl.a. som en reaktion på bombningen og ødelæggelsen af tre arabiske byer i Latrunområdet mellem Tel Aviv og Jerusalem. Byerne Yalo, Emmaus og Beit Nuba blev angrebet første gang den 11. juni og igen en uge senere. En israelsk journalist og forfatter der som soldat deltog i operationen har senere berettet om det til det svenske Aftonbladet: "Vi fik ordre til at gennemse husene i byen og tage bevæbnede mænd til fange. Ubevæbnede skulle samle deres ejendele sammen og...begive sig til byen Beit Sura i nærheden. Beit Nuba var bygget i fint udhuggede sten; en del huse var rent ud sagt pragtfulde. Hvert hus var omgivet af en frugthave, oliventræer, abrikoser, vinstokke og cypresser. Altting var velholdt. Mellem træerne lå velplejede bede med grønsager... Ved middagstid kom den første bulldozer og nedrev det første hus i

⁴³⁰ Ibid., s. 245.

⁴³¹ Ibid., s. 245.

⁴³² Teddy Kolek blev derefter borgmester for det samlede Jerusalem.

⁴³³ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, op. cit 380.

byens udkant. I løbet af ti minutter var huset og alt hvad der havde været inde i det forvandlet til en grusbunke; oliventræerne og cypresserne blev revet op med rode...Da tre huse var blevet ødelagt, dukkede den første gruppe flygtninge op...Vi skød ikke men gik i stilling, og nogle soldater som kunne arabisk gik frem for at advare dem. Der var mennesker som var så gamle at de knapt kunne gå, mødre med børn på armen, mumlende gamle koner, små børn. Børnene græd og bad om vand. Alle bar hvide flag. Vi sagde til dem at de skulle begive sig til Beit Sura. De fortalte at de var blevet jaget bort overalt, at de ikke havde fået lov til at komme ind i en eneste by, at de havde gået på vejene i fire dage uden mad, uden vand. En del var døde på vejen. De bad om lov til at komme tilbage til deres by og sagde at vi ellers ligeså godt kunne dræbe dem. En del af vores soldater begyndte at græde. Flere og flere grupper af flygtninge ankom, til sidst var der i hundredvis. De kunne ikke forstå hvorfor man havde sagt til dem at de skulle komme tilbage (de var blevet opfordret til at vende tilbage i israelske radioudsendelser) når man alligevel forbød dem at gå ind i byen. Vi kunne ikke bære deres bønner. Nogle spurgte hvorfor vi ødelagde deres huse i stedet for selv at overtage dem...De fortsatte vandringen sydpå som vildfarende kvæg. De svage døde. Om aftenen forstod vi at vi var blevet narret, også i Beit Sura var bulldozere begyndt at ødelægge byen og det var blevet forbudt flygtninge at gå ind i den. Vi var ude af os selv i vores gruppe. Om natten fik vi ordre til at sætte vagter ud ved bæltetraktorerne, men vi soldater var så rasende at ingen ville acceptere at gøre tjeneste. Næste morgen blev vi forflyttet fra området. Ingen af os forstod hvordan jøder kunne opføre sig på denne måde. Ingen af os forstod hvorfor disse fattige bønder ikke fik lov til at tage deres varmeapparater, tæpper og lidt mad med sig. Hønsene og duerne begravedes i ruinerne. Markerne blev ødelagt for øjnene af os. De børn som grædende forsvandt henad vejen vil blive guerillasoldater om nitten år, i næste krig. Det var sådan vi tabte vores sejr.”⁴³⁴

Indbyggerne i Latrunområdet var langt fra de eneste flygtninge. I alt blev 410.248 palæstinensere flygtninge i løbet af Junikrigen 1967. Godt en tredjedel af dem var flygtninge fra 1948-krigen som havde opholdt sig på Vestbredden og i Gaza. Foruden palæstinenserne måtte 100.000 syrere flygte fra de besatte Golanhøjder hvor israelerne senere ødelagde cirka hundrede forladte byer. Og 60-70.000 egyptere fra Sinai og 300.000 fra Suezkanalområdet blev flyttet for at beskytte dem imod de israelske bombardementer.⁴³⁵ Til trods for de mange flygtninge stod Israel med et nyt demografisk problem idet de ikke alene havde erobret resten af

⁴³⁴ Citeret fra Rosenberg op. cit. s. 325-326.

⁴³⁵ Henry Cattan: "Palestine, The Arabs & Israel," 1969 s. 107 En anden kilde mener, at 300.000 palæstinensere flygtede til Jordan under og umiddelbart efter krigen i 1967: Janet Abu Lughod: "Israeli Settlements in Occupied Arab Lands: Conquest to Colony" i Journal of Palestine Studies 42, Vol. IX, no. 2, Winter 1982 s. 32.

Palæstina, men også havde underlagt sig en befolkning på 1,3 millioner palæstinensere.

Imens vågnede den arabiske befolkning op til en virkelighed som de ikke i deres vildeste fantasi havde kunnet forestille sig. De sejrriige meldinger under krigen blev pludselig afløst af meddelelsen om det totale nederlag. Knust af ydmygelsen meddelte Nasser den 9. juni at han ville trække sig tilbage. Men næppe havde han fremsat erklæringen før Cairos gader fyldtes med mennesker der i de følgende 17 timer krævede at Nasser blev. "De der kendte Nasser, vidste at han ikke døde den 28. september 1970, men den 5. juni 1967, nøjagtig en time efter at krigen var brudt ud."⁴³⁶ Nassers fysiske og psykiske tilstand blev ikke bedre af at hans hærchef og ven Marchal Amer begik selvmord efter krigen.⁴³⁷

Den 22. november 1967 vedtog FN's Sikkerhedsråd resolution 242. Denne resolution har siden dannet udgangspunkt for håndteringen af de områder som Israel besatte i 1967. Resolutionen udtrykker Sikkerhedsrådets fortsatte bekymring for situationen i Mellemøsten, udtrykker det utilladelige i at tilegne sig territorier ved krig og behovet for at arbejde for en retfærdig og varig fred hvori alle stater i området kan leve i sikkerhed. Den retfærdige og varige fred skulle baseres på to forudsætninger: 1) Tilbagetrækning af Israels væbnede styrker fra områder der var blevet besat i den nylige konflikt. (I den franske oversættelse hedder det "fra *de* områder (*des territoires*) der blev besat", dvs. en præcisering af at det drejer sig om alle de besatte områder. I et tidligere forslag som blev forkastet af Israel og USA, havde der stået "alle områder")⁴³⁸ 2) Afslutning på alle fordringer og krigstilstande og respekt for og anerkendelse af alle staters suverænitet, territoriale integritet og politiske uafhængighed i området samt deres ret til at leve i fred inden for sikre og anerkendte grænser, fri for trusler om magt og voldshandlinger.

Sikkerhedsrådet bekræfter desuden nødvendigheden af: a) at garantere fri sejlads gennem områdets internationale farvande, b) at tilvejebringe en retfærdig løsning på flygtningeproblemet og c) at garantere alle stater i området territorial ukrænkelighed og politisk uafhængighed ved forholdsregler der inkluderer oprettelsen af demilitariserede zoner. Endelig blev det besluttet at generalsekretæren skulle udpege en særlig udsending til at mægle i konflikten.⁴³⁹

⁴³⁶ Anwar al-Sadat, op. cit. s. 168.

⁴³⁷ Patrick Seale: Asad... s. 142 - ifølge egyptisk humor blev Amer "selvmyrdet".

⁴³⁸ Også på flere andre sprog, bl.a. spansk, er der bestemt artikel foran besatte områder. I realiteten burde det ikke være et problem i betragtning af at resolutionen bestemmer at det er utilladeligt at tilegne sig territorier ved krig.

⁴³⁹ United Nations Resolutions on Palestine, op. cit. s. 143.

Men forinden havde israelerne erklæret at de ikke havde i sinde at trække sig tilbage fra de besatte områder før der var indgået fredsaftaler med de arabiske lande, og de havde for længst indlemmet Østjerusalem i Israel og erklæret hele byen for landets hovedstad. Lige siden har de ikke opfattet Jerusalem som en del af de besatte områder, og denne holdning – som er et brud på international ret – er det ofte lykkedes dem at sælge til medierne som undlader at medregne de mange bosættelser i og omkring Jerusalem – cirka halvdelen af det samlede antal – når de angiver det samlede antal israelske bosættelser. Allerede to måneder før Sikkerhedsrådets resolution 242 havde den israelske regering påbegyndt opførelsen af den første bosættelse i Jerusalem i Gush Etzion området. Den israelske udenrigsminister Abba Eban havde i forvejen givet udtryk for at princippet om det utilladelige i at erhverve sig landområder gennem magtanvendelse ikke var relevant i Mellemøsten: man kunne efter hans mening ikke uden videre overføre doktriner fra et kontinent til et andet, men måtte i stedet arbejde inden for den lov og de behov der gør sig gældende i området.⁴⁴⁰

Stemningen i Israel var euforisk og viste med al ønskelig tydelighed, at næstefter et nederlag er en overvældende sejr det værst tænkelige udgangspunkt for fred. Man kan sejre sig ihjel. Seksdageskrigen blev ofte sammenlignet med skabelsens seks dage og et vendepunkt på linje med statens oprettelse i 1948. Allerede den 8. juni skrev dagbladet Ha'aretz en leder med en overskrift hentet fra Esajas' bog kapitel 12 vers 6: "I som bor på Zion skal juble og råbe af fryd. Fortidens majestæt er ikke længere kun en fjern forestilling; den er nu en del af det nye land. Dens glans vil sprede sine stråler til opgaven med at bygge et jødisk samfund som et led i den lange kæde af folkets historie i dets eget land...Jerusalem er fuldstændig vores. Sig frem og råb, du indbygger af Zion!"⁴⁴¹

Euforien spredte sig til zionister i andre lande. Den 9. juni skrev det amerikanske zionistiske blad "Intermountain Jewish News": "Israels glørværdige kæmpere har automatisk skabt en helt af enhver jøde i Amerika, ja i verden."⁴⁴² En anden amerikansk iagttager havde et mere nøgternt syn på situationen: "Israel vandt krigen i 1967 og overgav sig øjeblikkeligt til en myte. Myten som oprindeligt var Ben-Gurions linje gik ud på at når først araberne var blevet rigtigt slået – ikke bare kastet tilbage som i 1948, ikke blot kortvarigt gennemboret "med udenlandsk hjælp" som i 1956 – men når de først yderst smertefuldt og totalt var blevet konfronteret med deres kulturelle og teknologiske sårbarhed – da, og kun da, men endeligt da, ville araberne opgive deres drøm om at ødelægge Israels eksistens og i

⁴⁴⁰ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, op. cit. s. 393.

⁴⁴¹ Tom Segev op. cit. s. 392.

⁴⁴² Menuhin op. cit. s.494.

stedet skabe fred.”⁴⁴³ I stedet blev resultatet, som I.F. Stone præcist forudså i 1967: “Følgerne af nederlaget vil få en ny generation af arabere til at modernisere og mobilisere for at få hævn, inspireret (ligesom jøderne) af minder om fortidig storhed.”⁴⁴⁴

Tilbage står spørgsmålet om Nasser virkelig havde ønsket denne krig og havde haft planer om at angribe Israel i forsommeren 1967. Det er som det fremgår af det foranstående et meget komplekst problem og der kan ikke gives et entydigt svar. I et interview med det franske dagblad *Le Monde*'s redaktør Eric Rouleau sagde Nasser et par år senere, den 18. februar 1970: “Trods perioder med stærk spænding har jeg aldrig sagt at vi skulle kaste jøderne i havet sådan som en uophørlig og ondsksfuld propaganda hævder. Jeg ønskede ikke at starte 1967-krigen, og det vidste de israelske ledere udmærket. Jeg ønskede ikke at lukke Aqababugten [Tiranstrædet] for de israelske skibe. Jeg bad ikke U'Thant om at trække FN-tropperne bort fra Gazaområdet og fra Sharm el-Sheik hvorfra indsejlingen til Aqababugten blev kontrolleret, men kun fra den del af grænsen der løber fra Rafa til Eilat. Ikke desto mindre besluttede FN's generalsekretær - tilskyndet af den amerikanske diplomat Ralph Bunche - at trække FN-tropperne helt tilbage; på den måde tvang han mig til at sende ægyptiske tropper til Sharm el-Sheik og erklære blokade. Det var på den måde vi gik i den fælde der var lagt for os.”⁴⁴⁵

Denne fremstilling bekræftes delvist af den israelske nye historiker Ilan Pappé som i et interview med forfatteren i 1997 kort løftede sløret for hvad de mere end 30 år gamle arkiver fra 1967 vil vise: “Disse arkiver viser efter vores opfattelse - jeg er sikker på at andre vil kunne finde andre ting - at 1967-krigen var en lejlighed for folk som Ben-Gurion og Yigal Allon og hele den etablerede ledelse...til at fuldende det som de siden 1948-krigen havde ment var nødvendigt, nemlig at lade et Storisrael komme til verden. Vi kan nu vise at israelerne mellem 1964 og 1967 længtes efter den chance. Det betyder ikke at den arabiske verden ikke gav dem en

⁴⁴³ Stephen S. Rosenfeld: “Israelis Face a Shattered Illusion”, *Washington Post* den 22. marts 1970, citeret fra Nissim Rejwan op. cit. s. 4.

⁴⁴⁴ Citeret fra *ibid.* s. 6.

⁴⁴⁵ Citeret fra Svend Holm-Nielsen op. cit. s. 164.

god chance for det var meget let med Nassers tåbelige opførsel i 1966 og 67 hvor han afgjort gik helt ud til kanten. Det var en leg med ilden, men jeg tror ikke at han virkelig havde planer om at gå ind i Israel. Men det var meget tåbeligt og han var ikke klar over at Israel havde haft overtaget siden 1958. Fra det øjeblik da Israel fik våben fra USA var den strategiske balance fuldstændig i Israels favør, og ingen arabisk koalition kunne matche Israel. Nasser vakte palæstinenserne og mange andres forhåbninger, og det var nok for israelerne til ikke alene at gå ind i Vestbredden og Gazastriben, men også at sikre at det ikke ville blive givet tilbage. Længe før bosætterne begyndte at operere var en vision om et Storisrael forankret i Mapai, Arbejderpartiet.”

Junikrigen betød for Israel at en “nedslidt verdslig legitimitet langsomt veg for en i moderne tid uprøvet religiøs. En uforløst messiansk impuls søgte tilbage til sine rødder...Den “mirakuløse” erobring af “hellig” jord gav pludselig kraft til en messiansk tolkning af den jødiske stats tilblivelse og dermed til en messiansk tolkning af Holocaust. Auschwitz blev endnu tydeligere et forværelse til Jerusalem. Israel blev endnu tydeligere en nation med en mission. Oprettelsen af jødisk herredømme i hele landet Israel...blev det guddommelige svar på Tilintetgørelsen.”⁴⁴⁶

Seksdageskrigens gevinster i form af territorier gav israelerne en enestående mulighed for at slutte fred med araberne, for nu havde Israel vundet - eller i det mindste besat - så store landområder at man uden risiko burde kunne handle fred for land. Sådan var holdningen blandt mange liberale i Israel, og den officielle erklæring lød da også på at landet ikke havde territoriale ambitioner; det havde statsminister Levi Eshkol udtrykkeligt sagt allerede på Seksdageskrigens første dag. Og krigen var ikke blevet sat i gang for at jøderne skulle udvide deres område - det var jo Egypten der havde indledt fjendtlighederne, og israelerne havde handlet i selvforsvar. Sådan var den israelske selvforståelse, og sådan blev historien

⁴⁴⁶ Rosenberg op. cit. s. 216 og 236.

stædigt lanceret til de internationale medier. Men en uge efter krigen fremsatte den israelske regering et forslag til fred med araberne og forhandlingernes forudsætning skulle være våbenstilstandslinjerne fra 1949. Til gengæld skulle de arabiske lande anerkende staten Israel.

Syrien og Egypten afviste blankt det israelske udspil, og i stedet mødtes de arabiske ledere i september 1967 i Khartoum i Sudan hvor de vedtog deres berygtede principielle tre nej'er: nej til fred med Israel, nej til anerkendelse af Israel og nej til forhandlinger med Israel. Mødet var først og fremmest de arabiske landes forsøg på at skabe samling og enhed i egne rækker og en demonstration af at ydmygelsen havde været så stor at fred næppe var mulig med krigen som udgangspunkt. Nogle arabere, heriblandt Kong Hussein af Jordan, regnede dog fortsat med at amerikanerne ville tvinge Israel til at opgive de besatte områder. Den amerikanske udenrigsminister Dean Rusk havde forsikret ham om at Israel snart ville rømme størstedelen af Vestbredden, og præsident Johnson mente at det ville ske i løbet af 6 måneder.⁴⁴⁷

I marts 1969 søgte præsident Nasser at lægge pres på israelerne ved hen over Suezkanalen at starte den offensiv der blev kendt som "udmattelseskrigen" som rullede frem og tilbage i de følgende 16 måneder og blandt andet bevirkede at en million egyptere blev fordrevet fra deres hjem. Tanken var ikke kun at genere israelerne, men også at vække amerikanerne til dåd. For at tydeliggøre det for dem rejste Kong Hussein til Washington og forklarede præsident Richard Nixon at såvel han som præsident Nasser og hovedparten af de arabiske ledere var parate til at slutte fred med Israel så snart israelerne havde forpligtet sig til at trække sig tilbage til grænserne fra 4. juni 1967.

Den amerikanske udenrigsminister William Rogers gik i gang med at udarbejde en fredsplan for Mellemøsten, kendt som Rogersplanen. Planen blev præsenteret i december 1969, og den pålagde Egypten at slutte fred med Israel til gengæld for at Israel trak sig tilbage fra Sinaiørkenen. Planen opfordrede også til forhandlinger mellem Jordan og Israel som skulle føre til en senere israelsk tilbagetrækning fra Vestbredden til gengæld for en fredsftale som også skulle omfatte Jerusalems fremtid og en løsning på det palæstinensiske flygtningeproblem.⁴⁴⁸

Egypten viste interesse for planen, men ønskede en samlet fredsløsning og ikke en separat aftale. Jordan var ikke helt begejstret for planen da den ikke gjorde en israelsk tilbagetrækning til en betingelse for en fredsftale. Israel forkastede Rogersplanen. En anden ikke uvæsentlig person i spillet om Mellemøsten var

⁴⁴⁷ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, op. cit. s. 387.

⁴⁴⁸ Alan Hart, op. cit. s. 168.

Henry Kissinger som på det tidspunkt var præsident Nixons sikkerhedsrådgiver. Han blev "den mest magtfulde manipulator af regionens skæbne siden Europa opdelte det tidligere osmanniske imperiums provinser efter Første Verdenskrig."⁴⁴⁹ Kissinger var dengang som senere imod enhver plan der krævede israelsk opgivelse af de besatte områder til gengæld for sikkerhedsgarantier.

I begyndelsen af januar 1970 bombede Israel i udkanten af Cairo i Nildeltaet og langt ned i Nildalen. Det medførte en skarp reaktion fra Moskva som lod USA forstå at hvis det fortsatte ville Sovjetunionen være nødsaget til at levere egypterne udstyr så de kunne slå igen. I februar bombede israelerne igen, denne gang en fabrik syd for Cairo. 170 arbejdere blev dræbt og såret. En af bomberne detonerede ikke, og den viste sig at være fremstillet i USA. Den israelske forsvarsminister Moshe Dayan forklarede at det var en fejl at et civilt mål var blevet bombet, og han fremsendte klassificeret information til egypterne om hvordan de skulle detonere bomben. På det tidspunkt var Yitzhak Rabin Israels ambassadør i USA og stod på venskabelig fod med Henry Kissinger. Da Kissinger hørte om Dayans beklagelser og at han havde meddelt egypterne hvordan de skulle afmontere bomben ringede han til Rabin: "Vær mere forsigtig med bombningen og med amerikanske hemmeligheder. Vi ønsker ikke at Sovjet skal få dem."⁴⁵⁰ Der var dog ingen problemer da Rabin kort efter bad amerikanerne om flere våben, herunder Phantom fly som gjorde det muligt for israelerne at trænge dybere ind i Egypten. I april 1970 ramte israelerne en folkeskole. 64 blev dræbt.

I sommeren 1970 fremsatte William Rogers sin plan nummer 2 som gik ud på våbenstilstand i den igangværende udmattelseskrig langs Suezkanalen og forhandlinger om fred mod territorium. Våbenhvilen blev etableret i august 1970, men forhandlingerne brød sammen allerede i sonderingsstadiet i foråret 1971.⁴⁵¹

Den store gevinst for Israel var at fokus - også det arabiske - nu flyttede sig fra de problemer der var skabt i 1948 til de nyopståede problemer. Der taltes ikke længere om flygtningenes ret til at vende tilbage og leve i fred, men kun om "at opnå en retfærdig løsning på flygtningeproblemet"; det var en af hovedårsagerne til at palæstinenserne i mange år var imod resolution 242. 1967-krigen skabte indirekte en accept af Israels aldrig fastlagte grænser sådan som de så ud efter erobringerne i 1947-1949. Men i de mellemliggende år var endnu en aktør kommet ind på den mellemøstlige scene.

⁴⁴⁹ Seale: Asad... op.cit. s. 154.

⁴⁵⁰ Odd Karsten Tveit: Alt for Isarel, op. cit. s. 435-436.

⁴⁵¹ Rosenberg op. cit. s. 346 og 472.

Kapitel 11

DEN PALÆSTINENSISKE BEFRIELSESBEVÆGELSE

Indtil nu har palæstinenserne i denne bog kun optrådt som ofre - ikke kun for zionisterne men også for de arabiske regimer der brugte dem som brikker i et spil som de på intet tidspunkt var tiltænkt en aktiv og uafhængig hovedrolle i. Det samme gjaldt stormagternes behandling af dem. Men havde det ikke været tilfældet før, blev verden under en stribe flykapringer i 1970 gjort opmærksom på at det palæstinensiske folk levede, og selvom det så langt fra havde det godt, holdt det i det mindste fast ved den nationale identitet. Man havde ikke opgivet håbet om at komme tilbage til Palæstina.

I årene efter 1948 boede hovedparten af palæstinenserne som flygtninge i de omliggende arabiske lande, først og fremmest Jordan, Syrien og Libanon. Måske var denne geografiske spredning - en del rejste også til Golfstaterne for at tjene penge til familien - årsagen til at palæstinenserne i stedet for at oprette deres egen organisation sluttede sig til partierne i deres værtslande. Det drejede sig først og fremmest om de nationalistiske og panarabiske partier som Ba'athpartierne og Den Arabiske Nationalistbevægelse (ANM). Selvom den arabiske enhedstanke ikke havde båret frugt i 1948 forventede de fleste palæstinensere fortsat at de arabiske lande samlet ville og kunne befri Palæstina. Det var dog en betingelse at der blev skabt enighed i den arabiske verden, en drøm der gik helt tilbage til tiden før det osmanniske imperium. I over 10 år var den egyptiske præsident Gamal Abdel Nasser symbol på denne enhed, og forventningerne var steget da Egypten og Syrien i 1958 oprettede Den Forenede Arabiske Republik.

Den Arabiske Højkomité lancerede nu en kampagne for palæstinenserens integration i unionen. Formålet var at tvinge Nasser til at beskæftige sig med Palæstina-spørgsmålet. Nasser accepterede idéen, men fik pludselig demokratiske anfægtelser og sagde at det ikke kunne ske før det palæstinensiske folk var blevet spurgt. Han ville udskyde spørgsmålet på ubestemt tid.⁴⁵² Den irakiske præsident Abd al-Karim Qassem var mindre tålmodig, og i august 1960 oprettede han den palæstinensiske befrielseshær (PLA) som et budskab om at palæstinenserne burde tage hånd om deres egne affærer og ikke udelukkende læne sig op ad den arabiske nationalisme.

Det vakte stor skuffelse hos mange palæstinensere da Den Forende Arabiske Republik blev opløst i 1961, og deres utålmodighed voksede. I slutningen af 50'erne

⁴⁵² Alain Gresh: The PLO, the Struggle Within, s. 21.

havde Yasser Arafat og Abu Iyad som dengang boede i Kuwait oprettet organisationen al-Fatah.⁴⁵³ I begyndelsen var den et netværk af undergrundsceller som i efteråret 1959 fra Beirut begyndte at udgive bladet "Filastinuna" (Vort Palæstina) der fremlagde gruppens politiske ideer. Det var revolutionerende tanker på den tid. De fremhævede at befrielsen af Palæstina var et palæstinensisk anliggende; i en leder skrev de "Alt hvad vi beder om er at I [de arabiske regimer] lægger et forsvarsbælte rundt om Palæstina og iagttager kampen mellem os og zionisterne. Alt hvad vi beder om er at I holder hænderne væk fra Palæstina."⁴⁵⁴ På det tidspunkt lød det fuldstændig utopisk. Hvordan skulle palæstinenserne uden land og uden organisation nogensinde kunne befri sig selv?

Al-Fatah havde hermed grundlagt den moderne palæstinensiske nationalisme som gik stik imod de to hovedtendenser i arabisk politik på det tidspunkt, nemlig panarabismen (repræsenteret ved Nasser) og islamismen (repræsenteret ved Det Muslimske Broderskab) med afdelinger i alle de arabiske lande. Begge disse politiske retninger så Palæstinaspørgsmålet som en del af et overordnet spørgsmål. For Nasser var befrielsen af Palæstina en del af den arabiske verdens befrielse fra imperialisme og kolonialisme. Islamisterne havde delvis samme opfattelse, men dog med den forskel at Palæstina først kunne blive befriet når den arabiske verden var blevet islamiseret. Inspirationen til den palæstinensiske befrielsesbevægelse kom blandt andet fra den algierske frihedskamp. Al-Fatah foretog sin første militære operation - mod en israelsk vandledning - den 1. januar 1965. Men inden da havde de arabiske stater indset nødvendigheden af handling, og for at situationen ikke skulle løbe dem af hænde oprettede de på et topmøde i 1964 Den Palæstinensiske Befrielsesorganisation PLO.

⁴⁵³ Fatah er dannet af forbogstaverne - stavet bagfra - af Harakat Tahrir Filastin (den Palæstinensiske Befrielsesbevægelse), men er i Koranen ligeledes ordet for at "åbne", dvs. at erobre, en by.

⁴⁵⁴ Alain Gresh: op. cit. s. 23.

PLO blev oprettet oppefra og udefra, og dens formål var ikke så meget at befri Palæstina som at holde de folkelige palæstinensiske kræfter i ave, dvs. på én gang at tilfredsstille palæstinenserne og kontrollere dem.⁴⁵⁵ Med Nasser som hovedmanden bag oprettelsen blev PLO straks et redskab i hans forskellige konflikter i forhold til både Jordan og Syrien. Som leder af PLO anbragte man den senere berømte men især berygtede Ahmed Shukairi, en palæstinensisk diplomat der tidligere havde repræsenteret Syrien og Saudi Arabien i internationale fora, og som siden 1963 havde været Palæstinas repræsentant i Den Arabiske Liga, og som fortsat havde troen på de arabiske lederes - især Nassers - evne og vilje til at befri Palæstina. Muftien Haj Amin al-Husseini var forståeligt nok meget imod oprettelsen af PLO da det betød at hans egen organisation Den Arabiske Højkomité blev udkonkurreret som palæstinenserens repræsentant. Muftien så PLO som en "kolonial, zionistisk konspiration med det mål at afvikle den palæstinensiske sag."⁴⁵⁶ I sin modstand mod PLO fandt muftien en ny allieret i Kong Hussein som inviterede ham til Jerusalem og hyldede ham som den store leder. Indtil Junikrigen i 1967 var der åben konflikt mellem Jordan og Shukairi.

Den første palæstinensiske nationalkongres mødtes i maj 1964 i Jerusalem, og i løbet af de følgende 6 dage udarbejdedes teksten til Det Nationale Charter som blev PLO's grundlov. Disse tekster var stadig præget af den arabiske enheds tanke. Der var ingen referencer til det palæstinensiske folks eller PLO's suverænitet endsige til en palæstinensisk stat. Kong Hussein havde endog insisteret på at PLO ikke skulle have nogen regional suverænitet over Vestbredden og Gaza, og der nævnes heller ikke noget om en mulig militær beføjelse for PLO. Til gengæld blev det i charterets første artikel understreget at Palæstina er "et arabisk hjemland der ved nationalismens bånd er knyttet til de andre arabiske lande som sammen med Palæstina udgør det større arabiske hjemland." Først i artikel 3 står der at "det Palæstina-arabiske folk har den legale ret til sit hjemland...som er en uadskillelig del af den arabiske nation."⁴⁵⁷

Det arabiske nederlag i juni 1967 knuste palæstinenserens håb om at få et Palæstina ved de arabiske lederes hjælp, men samtidig blev det deres chance for omsider at overtage roret og selv styre den palæstinensiske sag. Som en naturlig følge af det dannede de palæstinensiske afdelinger eller medlemmer af de arabiske nationalistpartier deres egne organisationer. Den palæstinensiske afdeling af Den Arabiske Nationalistbevægelse, ANM, blev til Folkefronten til Palæstinas Befrielse (PFLP) under ledelse af lægen George Habash. Knap et par år senere blev

⁴⁵⁵ Saïd K. Aburish: Arafat, from Defender to Dictator, s. 57.

⁴⁵⁶ Citeret fra Michael Irving Jensen & Andreas Laursen: Arafats Palæstina, forventninger og realiteter. s. 14.

⁴⁵⁷ Saïd K. Aburish, op. cit. s. 22.

organisationen splittet, og Den Demokratiske Front til Palæstinas Befrielse (DFLP) skilte sig ud under Nayef Hawatmehs ledelse.

Al-Fatahs ledere var især rekrutteret fra det palæstinensiske borgerskab; de havde alle studeret i Egypten og været aktive i den palæstinensiske studenterorganisation. De havde også været aktive i Gaza i 1960'erne. I Egypten havde de været udsat for undertrykkelse og havde derfor blik for den arabiske nationalismes begrænsninger. De havde længe måttet indse at de arabiske lande handlede i henhold til egne statsinteresser, ikke ud fra palæstinenserne.

Lederne i PFLP og DFLP havde høstet deres politiske erfaringer i Beirut, en del af dem på Det Amerikanske Universitet dér. Begge organisationer opfattede sig som socialistiske og havde mange fællestræk selvom der også var store personlige uoverensstemmelser, hvad der ofte er mellem en moderorganisation og dens aflæggere. Men indtil 1973 fulgte de stort set samme politiske linje. DFLP fordømte imidlertid PFLP's udenlandske terroraktioner, for eksempel de meget berygtede og mediedækkede flykapringer i 1970.

Selvom ordet front indgår i navnene på såvel PFLP som DFLP ville netop dét ord passe bedre på al-Fatah som - selvom den ikke rummede flere forskellige organisationer eller partier - spændte og spænder over et meget bredt spektrum af medlemmer fra velskolede revolutionære marxister til borgerlige nationalister. Al-Fatahs bredde er nok forklaringen på at den hele tiden har været langt den største organisation. Dens bredde er ikke aftaget med årene. Fatahs generalsekretær på Vestbredden Marwan Barghouti bekræftede for nylig vingefanget i et svar til den engelske journalist Graham Usher på spørgsmålet om hvem der kan være medlem: "Alle kan være i Fatah. Man kan være muslim, kristen eller ateist. Man kan være venstreorienteret, højreorienteret, jordejer eller flygtning, rig eller fattig. Der stilles kun to krav: man skal være parat til at bære våben, og man skal være parat til at befri landet. Men, tilføjede han, siden Osloaftalen (1993) bærer vi ikke længere våben og siden Osloaftalen befrier vi ikke længere landet så derfor kan basalt set alle være medlem af Fatah."⁴⁵⁸

Selvom al-Fatah har haft et image som et traditionelt borgerligt element i den palæstinensiske befrielsesbevægelse, har der været medlemmer af organisationen som var forud for deres tid. Allerede i juli 1967, altså mindre end en måned efter Seksdageskrigen, fremlagde en af lederne, Farouk Kaddoumi, en rapport for organisationens centralkomité. Kaddoumi foreslog blandt andet palæstinenserne at gå ind for en ministat på Vestbredden og i Gaza hvis Israel rømmede områderne:

⁴⁵⁸ Fra et foredrag på Københavns Universitet Carsten Niebuhr Institutet i september 1999.

”Det var klart at den jødiske stat ikke i en overskuelig fremtid kunne besejres uanset guerillaens voksende styrke. Under de forhold ville det være utilgiveligt at se bort fra enkelte etaper på vejen mod det strategiske mål: oprettelsen af en demokratisk stat i hele Palæstina. Skønt Kaddoumis rapport var realistisk og klartskuende vakte den - særligt afsnittet om en ministat - voldsom modstand inden for Fatahs ledende organer. Vi havde ikke dengang tilstrækkelig folkelig opbakning til at kunne forelægge dokumentet for bevægelsens ledere på mellemniveau og endnu mindre starte en offentlig debat om den. Vi besluttede at henlægge Kaddoumis rapport i arkiverne hvor den ventede på bedre tider.”⁴⁵⁹

Godt et år senere meddelte en af Fatahs ledere, Abu Iyad, på en pressekonference at palæstinenserens mål var oprettelsen af en demokratisk stat i hele det historiske Palæstina hvor jøder, kristne og muslimer skulle leve sammen som ligeberettigede borgere. Det var en opblødning af PLO's Charter som var blevet ændret efter Seksdageskrigen da de palæstinensiske modstandsorganisationer overtog PLO og fjernede Shukairi fra formandsposten i slutningen af 1967.⁴⁶⁰ I den nye version af PLO's Charter stod der i artikel 6 at ”jøder som har levet permanent i Palæstina indtil begyndelsen af den zionistiske invasion vil blive betragtet som palæstinensere”. Dette charter og denne artikel blev siden grundigt udnyttet i den zionistiske propaganda om at palæstinenserne ønskede at kaste jøderne i havet, osv. Uden for dette propagandacirkus har charteret ikke spillet nogen væsentlig - om overhovedet nogen - rolle. Teksten er efter Osloaftalen igen blevet revideret, og i januar 1998 bekræftede Yasser Arafat i et brev til præsident Clinton og premierminister Tony Blair at ”alle bestemmelser i charteret som ikke er forenelige med PLO's tilsagn om at anerkende og leve i fred side om side med Israel ikke længere har gyldighed.”⁴⁶¹

Palæstinenserne har brugt mange kræfter på at gøre det klart at de ikke vender sig imod jøderne, men imod zionisterne og israelerne. Palæstinenserne, især de ældre, omtaler alligevel ofte israelerne som ”yahud” (jøder) men det var nu den måde

⁴⁵⁹ Abu Iyad op. cit. s. 177-178.

⁴⁶⁰ Han blev i først omgang erstattet af en farveløs advokat Yahya Hammouda.

⁴⁶¹ De omstridte artikler i Charteret var først og fremmest artikel 9, hvor der står: ”Væbnet kamp er den eneste mulige vej til befrielsen af Palæstina. Dette er en overordnet strategi, ikke blot en taktisk fase. Det palæstinensiske, arabiske folk forsvarer deres absolutte målbevidsthed og deres faste beslutning om at fortsætte deres væbnede kamp og om at arbejde for en folkelig, væbnet revolution for at befri deres land og deres tilbagevenden til det.” Og i artikel 21 (begge er tilføjelser fra 1968) står der: ”Det palæstinensiske, arabiske folk udtrykker sig selv gennem den væbnede palæstinensiske revolution og afviser alle løsninger, som er erstatninger for den totale befrielse af Palæstina.” (citeret fra Michael Irving Jensen & Andreas Laursen, op. cit. s. 16).

man skelnede før Israel blev oprettet. Hvis man vil se dét som antisemitisme er det muligvis en projektion af egen skyld - og iøvrigt en støtte til zionismens udgangspunkt om at anti-semitisme er en uudryddelig holdning hos alle ikke-jøder!

Et af de spørgsmål som skilte Al-Fatah fra de to andre organisationer, PFLP og DFLP, var forholdet til de arabiske lande. Fatah betragtede sig udelukkende som en palæstinensisk organisation hvorimod de to andre så sig som avantgarden i den arabiske revolution. Det skulle det vise sig at få katastrofale følger i Jordan og Libanon.

I februar 1969 tilsluttede Fatah sig PLO og fik med Nassers hjælp kontrollen i organisationen da det på Det Palæstinensiske Nationalråds 5. kongres i Cairo fik 33 af de 57 pladser som gik til modstandsorganisationerne. Hermed kunne Fatah sikre Arafats valg til formand.⁴⁶² Arafat ændrede PLO fra en "snakkebutik til en kampbevægelse".⁴⁶³ I de første år efter Seksdageskrigen koncentrerede den palæstinensiske modstandsbevægelse sig om sin indre opbygning, sine interne skænderier og sin forkastelse af alle politiske løsninger fra Sikkerhedsrådsresolution 242 til Rogersplanerne. Og man ville ikke vide af en palæstinensisk stat på Vestbredden og i Gaza; en Fatahleder erklærede i slutningen af 1967: "Besættelsesstyrkerne forsøger at oprette...en palæstinensisk stat som ikke vil have nogen magt til selvbestemmelse og som de vil have fuld kontrol over. Fjenden har søgt støtte til denne idé i vort folk, men forgæves. Faktisk blev denne tanke kun antaget fordi nogle få forrædere gik med til den."⁴⁶⁴

Der var dog ikke meget der tydede på at de israelske ledere havde haft nogen tanker i den retning; derimod havde enkelte amerikanske politikere ytret forståelse for palæstinenserens behov for en form for selvbestemmelse. Senator Fulbright formulerede i august 1970 det palæstinensiske behov for "selvbestemmelse på det ikke-israelske område af Palæstina. Hvorvidt de ønsker at danne en uafhængig palæstinensisk stat eller slutte sig til det jordanske kongedømme eller lave en eller anden form for føderation ligger uden for en fremmeds vurderingsevne."⁴⁶⁵ Det var nu ikke en fordel for den palæstinensiske tanke at en amerikaner støttede den!

⁴⁶² Alan Hart, op. cit. s. 154. I alt var der 105 pladser i Nationalrådet.

⁴⁶³ Seale: Asad... s. 154.

⁴⁶⁴ Alain Gresh op. cit. s. 101.

⁴⁶⁵ Ibid., s. 104.

I slutningen af 60'erne var der opstået en alvorlig krise mellem den palæstinensiske modstandsbevægelse og det jordanske regime. Kong Hussein var begyndt at frygte at palæstinenserne magtdemonstrationer i Jordan i sidste instans havde til formål at vælte ham. Tanken var bestemt ikke fremmed for de grupper som gik ind for at bekæmpe de reaktionære arabiske regimer og stille sig i spidsen for den arabiske revolution. Mere overraskende må det have været for kongen at hans kollega fra Marokko, Kong Hassan den Anden, fortalte ham at han betragtede fedayins (frihedskæmpernes) overtagelse af magten i Amman som naturlig.⁴⁶⁶ Under alle omstændigheder øgede det Kong Husseins mistænksomhed.

I november 1968 blev en officer fra den kongelige jordanske garde bortført. En hidtil ukendt palæstinensisk gruppe tog ansvaret for operationen. Det skulle senere vise sig at gruppen var blevet oprettet, finansieret og bevæbnet af den jordanske efterretningstjeneste, og episoden blev en anledning til at sætte hæren i alarmberedskab hvor Kong Hussein truede med at angribe flygtningelejrene. Det lykkedes dog ved denne lejlighed Arafat og Abu Iyad at berolige kongen - selvom han ifølge Abu Iyad blot havde udvist et enestående skuespillertalent!⁴⁶⁷ Provokationerne fortsatte i og uden for modstandsbevægelsen der var blevet infiltreret af folk fra den jordanske efterretningstjeneste, ligesom den senere skulle blive det af andre efterretningstjenester. Ifølge Arafat havde amerikanske og israelske agenter også en finger med i spillet; hensigten var at fremprovokere en krise inden for befrielsesbevægelsens egne rækker der kunne udvikle sig til en katastrofe for palæstinenserne.⁴⁶⁸ Men selv spillede Arafat også med musklerne da han efter at være blevet formand for PLO beordrede flere tusinde medlemmer af Den Palæstinensiske Befrielseshær overført til Jordan - uden at have spurgt kongen om tilladelse.⁴⁶⁹

Kongen prøvede at begrænse PLO's virke i Jordan, men måtte trække følehornene til sig igen. Så prøvede han at gøre Arafat til sin statsminister⁴⁷⁰ men fik afslag. I juni 1970 blev Kong Hussein udsat for et attentat, hvor hans kusine blev dræbt. I august indkaldte Arafat til et møde i Det Palæstinensiske Nationalråd i Amman hvor man åbenlyst talte om at skifte kongen ud, og Arafat havde kontakt med jordanske officerer for at overveje mulighederne af et statskup.⁴⁷¹

⁴⁶⁶ Abu Iyad op. cit. s. 100.

⁴⁶⁷ Ibid., s. 102.

⁴⁶⁸ Alan Hart, op. cit. s. 151.

⁴⁶⁹ Said K. Aburish, op. cit. s. 91.

⁴⁷⁰ Ibid., s. 107.

⁴⁷¹ Ibid., s. 108.

Den 6. september 1970 indkaldte Den Arabiske Liga til krisemøde i Cairo for at diskutere konflikten mellem palæstinenserne og det jordanske regime, og dagen efter udpegede den en komité til at mægle mellem parterne. Men den dag indtraf nogle dramatiske begivenheder som for en stund satte drøftelserne om palæstinenserne og det jordanske regime i bero. PFLP gik i aktion i Europa og kaprede fire passagerfly. I det ene kapringsforsøg mod flyveselskabet El Al deltog den senere så kendte aktivist Leila Khaled. Forsøget mislykkedes, og hun og PFLPgruppen blev overmandet af israelerne. Et andet fly, et Pan Am jumbojet med 170 passagerer, blev fløjet til Cairo, og efter at alle ombordværende havde forladt flyet blev det sprængt i luften. De to sidste fly, et SwissAir fly med 155 passagerer og en TWA Boeing 707 med 155 om bord, blev fløjet til en nyudråbt "revolutionsflyveplads" 70 kilometer uden for Amman, og her fik de et par dage senere selskab af en BOAC VC-10 med 115 passagerer. Nogle af passagererne blev straks løsladt, men 280 blev holdt som gidsler i seks døgn før de blev frigivet hvorefter flyene blev sprængt i luften. Billedet af de tre brændende fly er et kært minde for mange PFLP'ere, og selvom aktionen - der ikke kostede menneskeliv - ikke førte til noget resultat, satte den palæstinensernes sag på dagsordenen og påkaldte sig større, omend herostratisk, opmærksomhed i medierne end deres lidelser gennem mere end 30 år havde formået at skaffe dem. Bassam Abu-Sharif, talsmand for PFLP - og senere for Yasser Arafat - spurgte en af de kaprede amerikanere om hvor han troede han befandt sig: "'Et sted i Afrika?" spurgte han fortumlet. "Nej" svarede jeg, "De er i Jordan, og vi er palæstinensiske guerillaer." "I Pakistan?" spurgte han fuldstændig forvirret. "Nej" sagde jeg tålmodigt. "Vi er palæstinensere. Fra Palæstina. De ved, det land der nu er besat af Israel". Men det vidste han ikke, Han havde tydeligvis aldrig hørt om Palæstina. Vi bliver simpelthen nødt til at fortsætte med at kapre fly indtil alle amerikanere i verden har hørt om det, tænkte jeg."⁴⁷²

Tilbage til den palæstinensisk-jordanske konflikt: Jordans væbnede styrker havde fået nok af palæstinensernes provokationer. Den 15. september 1970 var nogle af hærens øverstkommanderende efter egen anmodning i audiens hos kongen. De var alle stærkt anti-palæstinensiske og fortalte kongen at medmindre han gav ordre til at knuse fedayin-soldaterne ville de sætte ham i husarrest og knuse dem uden hans velsignelse.⁴⁷³ To dage senere rykkede jordanske panserværnsstyrker ind i Amman, og hermed var de blodige begivenheder der blev kendt som Sorte September i gang. Kommandanten for de palæstinensiske styrker i Jordan, Abu Daoud, har senere fortalt at Fatah indtil juni 1970 (hvor de første væbnede sammenstød mellem jordanere og palæstinensere fandt sted) havde opbakning fra 50% af den jordanske hær (her udgjorde palæstinenserne 30%), og at der dengang ville have været gode

⁴⁷² Bassam Abu-Sharif og Uzi Mahnaimi: *Tried by Fire*, s. 83.

⁴⁷³ Alan Hart, op. cit. s. 151.

muligheder for at vælte kongen hvilket Abu Daoud selv gik ind for, hvorimod Arafat sagde nej. Arafat havde også indgået en underhåndsftale med Nasser om at Fatah ikke ville modsætte sig Egyptens og Jordans forsøg på at slutte fred med Israel på grundlag af resolution 242; til gengæld ville den egyptiske præsident Nasser så gøre alt for at overtale kongen til at lade palæstinenserne få selvbestemmelse på Vestbredden. De kunne også få Gaza.⁴⁷⁴ Af den grund kunne Arafat ikke gå ind for at vælte det jordanske kongedømme uanset at de fleste af hans partisaner ønskede det.

Sorte September udviklede sig til hårde kampe der kostede mange liv både på jordansk og palæstinensisk side. Nogle af de voldsomste kampe udspillede sig omkring flygtningelejrene. De jordanske soldater der hovedsageligt var rekrutteret fra beduinbefolkningen viste ingen nåde over for palæstinenserne der længe havde irriteret dem. Det var indledningen til en strid der strakte sig langt ind i 1971.

USA's reagerede på kampene i Jordan ved at sende hangarskibe til området. En amfibiestyrke på 1200 mand blev stationeret ud for Libanon, og der blev givet ordre om at sende forstærkninger. Den 20. september bad Kong Hussein USA om militær støtte. Han og USA var først og fremmest bekymret for den syriske hær som havde sendt kampvogne mod Jordans grænse. Kongen opfordrede USA til at sende rekognosceringsfly ind over Syrien for at undersøge om flere var på vej. Senere udvidede kongen sin bøn om hjælp også til Israel⁴⁷⁵: nogen måtte angribe de syriske styrker der nu var gået ind over den jordanske grænse. I Washington besluttede en særlig aktionsgruppe under ledelse af Nixons sikkerhedspolitiske rådgiver Henry Kissinger at opfordre Israel til at bombe de syriske kampvogne fra luften. I Israel var det nu Golda Meir der sad ved roret efter at Eshkol var død i februar 1969. Golda Meir og hendes ambassadør i USA, Yitzhak Rabin, arbejdede støt og stædigt på at etablere det intime forhold mellem USA og Israel som har præget relationen lige siden.

Dagen efter Kong Husseins henvendelse til USA opfordrede Yasser Arafat den palæstinensiske befrielseshær til at indstille skydningen, og præsident Nasser sendte to telegrammer til Kong Hussein om at indstille angrebet på palæstinenserne. Israel valgte ikke at bombe Syrien, men nøjedes med at sende 400 kampvogne til grænsen. Det skulle også vise sig unødvendigt med en større aktion for den syriske forsvarsminister, tidligere general for flyvevåbenet Hafez al-Asad,

⁴⁷⁴ Ibid., s. 171.

⁴⁷⁵ Kong Hussein havde haft sit første møde med israeleren Dr. Yaacov Herzog, generaldirektør i statsministerens kontor, den 24. september 1963 hos sin jødiske læge i London; det næste var i 1965 med Golda Meir. På samme tid indledtes et samarbejde mellem de to landes efterretningstjenester. Avi Shlaim: *The Iron Wall* op. cit. s. 226-227.

nægtede at sætte det syriske luftvåben ind for at støtte landtropperne der skulle hjælpe palæstinenserne. De syriske landstyrker havde i den situation intet andet valg end at trække sig ud, og det skete den 22. september efter at de jordanske styrker med luftstøtte havde fået ordre til at angribe de syriske tanks.⁴⁷⁶ Hafez al-Asad blev senere stærkt kritiseret for sin holdning. Han svarede igen med at lave et militærkup som bragte ham til magten som landets diktator, hvad han har været siden.

Den 27. september fik præsident Nasser overtalt Arafat og Kong Hussein til at komme til Cairo og mødes med Den Arabiske Liga. Først var det vanskeligt at få nogen af dem til at lægge våbnene uden for mødelokalet. Dernæst fulgte et ophedet møde hvor Kong Hussein beskyldte Arafat for at forsøge at styrte sit regime, og han fremlagde bånd fra radioudsendelser til at bevise sine påstande. Arafat beskyldte til gengæld Hussein for at være agent for imperialismen og at konspirere med USA og Israel imod palæstinenserne. Arafat fik brug for hele sit repertoire af gadesprog som han havde tilegnet sig under sin opvækst i Cairo.⁴⁷⁷ Til sidst lykkedes det dog en udmattet præsident Nasser at få parterne til at underskrive en aftale om at indstille fjendtlighederne som havde kostet mange tusinde døde.

Dagen efter genlød hele den arabiske verden af koranrecitationer: Præsident Nasser var død. Uanset at Gamal Abdel Nasser ikke havde udrettet meget i retning af at løse konflikterne i Mellemøsten stod han for de fleste arabere som en leder hvis plads aldrig siden er blevet udfyldt. Nasser gav dem deres stolthed tilbage, og hans død blev begravet af et ærligt hjerte - i hvert fald hos menigmand; blandt lederne var følelserne mere blandede. Det gjaldt ikke mindst Yasser Arafat der havde haft et problematisk forhold til Nasser helt tilbage til ungdomsårene i Cairo hvor han havde været nært knyttet til nogle af Nassers modstandere nemlig den sunni-islamistiske gruppe Det Muslimske Broderskab.

En stor del af den palæstinensiske modstandsbevægelse blev nu tvunget til at forlade Amman og slog i stedet hovedkvarteret op i Libanons hovedstad Beirut. Kampene fortsatte imidlertid i lang tid i Jordans nordlige del omkring byerne Jerash og Ajloun hvor de kulminerede i juli 1971 i kampe der kostede endnu mange hundrede livet. Da stridighederne endelig var forbi stod Kong Hussein ubetinget i en bedre position end før. Det varede længe før palæstinenserne igen hævede stemmen i Jordan. De var slået.

Washington var taknemmelig over Israels indsats for at forhindre syrisk indblanding i krigen. Kissinger overbragte en hilsen til Golda Meir fra præsident

⁴⁷⁶ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel, s. 448-450.

⁴⁷⁷ Said K. Aburish, op. cit. s. 113.

Nixon gennem den israelske ambassadør i USA, Yitzhak Rabin: "Præsidenten vil aldrig glemme Israels bidrag til at forhindre den negative udvikling i Jordan og blokeringen af forsøget på at vælte regimet der. Han sagde at USA er heldig at have en allieret som Israel i Mellemøsten. Disse begivenheder vil få indflydelse på enhver fremtidig udvikling."⁴⁷⁸

I de næste par år var den svækkede palæstinensiske modstandsbevægelse præget af en relativ politisk enighed der især gik ud på at bekæmpe enhver tanke om en palæstinensisk ministat som man betragtede som et imperialistisk og zionistisk projekt der kun havde til formål at splitte den arabiske verden. Henimod slutningen af 1970 havde Arafat taget imod en delegation af fremtrædende palæstinensere fra de besatte områder som fortalte ham at de ønskede at udskille Vestbredden fra Jordan og oprette en palæstinensisk stat på Vestbredden eller både på Vestbredden og i Gaza. Da talte Arafat dunder til dem: "Det er det farligste forslag der kan fremsættes. I den palæstinensiske revolutions navn erklærer jeg hermed at vi skal modsætte os oprettelsen af denne stat indtil den sidste palæstinenser, for hvis en sådan stat nogensinde bliver oprettet vil det være ensbetydende med afslutningen på hele den palæstinensiske sag."⁴⁷⁹ PLO havde også indset at dets position var så svækket at det ikke ville være i stand til at styre en stat. Det er skæbnens ironi at det var i en lignende - eller mere - svækket position at PLO i 1990'erne accepterede Oslo-aftalerne.

Det var ikke kun i Jordan at palæstinenserne blev slået. Også i Gazastriben hvor palæstinenserne i 1971 gjorde oprør mod den israelske besættelse, blev de slået ned med hård hånd af forsvarsminister Moshe Dayan og general Ariel Sharon der var leder af den israelske sydkommando med Gaza under sig. Dele af flygtningelejre blev jævnet med jorden for at give plads til nye brede veje til brug for militærkøretøjer; mange palæstinensere blev torteret eller myrdet og tusinder blev deporteret. Da året var omme var modstanden stort set knust - for denne gang.⁴⁸⁰

Efter uddrivelsen fra Jordan og nedkæmpelsen i Gaza var palæstinenserne militært set stærkt svækket, og flere og flere greb til terrorhandlinger som blandt andet blev udført af gruppen Sorte September, navngivet efter det palæstinensiske nederlag i Jordan. Da beslutningen om at oprette Sorte September som en tværpolitisk gruppe blev taget i sensommeren 1971, afholdt Arafat sig fra at stemme.⁴⁸¹ Men Abu Iyad støttede tanken: "Jeg tager afstand fra individuelle handlinger der begås uden for

⁴⁷⁸ Seale: Asad... op. cit. s. 160.

⁴⁷⁹ Alain Gresh op. cit. s. 105.

⁴⁸⁰ Richard Locke & Antony Stewart: Bantustan Gaza, s. 11-12 og Patrick Seale: Abu Nidal, a gun for hire, s. 82.

⁴⁸¹ Saïd Aburish op.cit. s. 123.

en organisation og som er uden en strategisk målsætning, som bestemmes af subjektive motiveringer, og som foregiver at erstatte de folkelige massers kamp. Den revolutionære vold er derimod en del af en bred struktureret bevægelse som den tjener som en hjælpende kraft og bidrager til i modgangstider - eller ved nederlag at give et nyt opsving. Den revolutionære vold bliver unødvendig når den folkelige bevægelse har politisk medgang både på det lokale og internationale plan...Sorte September har aldrig været nogen terroristorganisation. Den har fungeret som støtteorganisation for modstandsbevægelsen på et tidspunkt hvor denne ikke længere var i stand til at løse sine militære og politiske opgaver fuldt ud."⁴⁸²

De fleste vil nu nok mene at det var som terrororganisation at man i sommeren 1972 oplevede Sorte September slå til under De Olympiske Lege i München hvor de dræbte to israelske sportsfolk og tog 11 andre til fange. Tyskernes forsøg på at befri gidslerne førte til drab på yderligere 9 israelere. Igen lykkedes det palæstinenserne at fange verdenspressens opmærksomhed med en aktion der som så mange andre katastrofalt fejlslagne aktioner havde til hensigt at skaffe fængslede kammerater fri. Samtidig fik de den opmærksomhed - på godt, mest på ondt - som de israelske angreb på palæstinensiske flygtningelejre i Libanon aldrig formåede at påkalde sig.

I 1973 kom der et gennembrud med hensyn til tankegangen hos nogle af de palæstinensiske organisationer. I stedet for at gå direkte efter en total løsning besluttede man at komme videre trinvis - altså at se arbejdet som en langsomt fungerende proces. Den Demokratiske Front til Palæstinas befrielse (DFLP) foreslog at palæstinenserne skulle sætte sig delmål, og i august 1973 vedtog de at kræve selvbestemmelse i de besatte områder.⁴⁸³ DFLP var forud for sin tid og desuden modig. Ideen om at sætte sig delmål blev af mange palæstinenserne på den tid opfattet som forræderi; der var kun ét mål: et frit og demokratisk Palæstina. DFLP's forslag skelnede imellem den del af Palæstina der var blevet besat i 1948 og den del der var blevet besat i 1967. I det første tilfælde var der tale om en kolonial tilstedeværelse, og i det andet tilfælde var der tale om en besættelsesmagt. Sondringen der var ny havde stor betydning ikke mindst for opfattelsen af israelernes tilknytning til de respektive dele af Palæstina. Et andet gennembrud i DFLP's forslag var at man nu talte om "retten til selvbestemmelse for det palæstinensiske folk i de besatte områder og dets nationale suverænitet over de besatte områder."⁴⁸⁴

⁴⁸² Abu Iyad op. cit. s. 128-129.

⁴⁸³ Alain Gresh op. cit. s. 99.

⁴⁸⁴ Ibid., s. 125.

Kapitel 12

OKTOBERKRIGEN 1973

Efter Nassers død i efteråret 1970 havde hans efterfølger Anwar al-Sadat søgt at slutte fred med Israel. I december 1970 tilkendegav han over for Washington at han var interesseret i en politisk løsning på konflikten med Israel. I februar 1971 tilbød han at genåbne Suezkanalen der havde været blokeret siden 1967 til gengæld for en delvis israelsk tilbagetrækning – den skulle så forbindes med en plan for en omfattende fredsslutning. Samme måned forsikrede han FN-mægleren Gunnar Jarring om at Egypten ville slutte fred hvis Israel trak sig tilbage fra Sinai, og et par uger efter bad han præsident Nixon om at støtte forslaget. Men alt sammen forgæves. Israel afviste fredsudspillene. Da Sadat i maj indgik en venskabsaftale med Sovjetunionen skyndte han sig at meddele USA at det ikke gjorde hans ønske om fred mindre. Og da Henry Kissinger i slutningen af 1971 overtog William Rogers' rolle som den vigtigste udenrigspolitiske strateg, sørgede Sadat for at etablere en hemmelig linje til ham og orientere ham om sine fredsbestræbelser. Kissinger var dog ikke interesseret så længe Egypten havde nære forbindelser med Sovjetunionen. For at imødekomme Kissinger udviste Sadat derfor i juli 1972 de sovjetiske eksperter som Egypten havde knyttet til sig, uden at han dog fik noget ud af det.⁴⁸⁵ Heller ikke langvarige møder mellem Kissinger og Sadats sikkerhedsrådgiver i februar og maj 1973 førte nogen vegne selvom Egyptens tilbud om normalisering og fred til gengæld for israelsk tilbagetrækning var i fuld overensstemmelse med FN's resolutioner. Jordans Kong Hussein fremsatte ligeledes flere generøse tilbud i februar 1973, men de fik ikke en bedre medfart hos amerikanerne uanset at kongen tilbød grænseændringer, israelske militære udposter og nogle israelske bosættelser langs Jordanfloden. Kissinger gad ikke spille tid på forslag som han på forhånd vidste israelerne ville forkaste.⁴⁸⁶ Araberne følte at de var kørt fast. Der måtte handling til mente de.

Men amerikanerne var ligesom israelerne overbeviste om at araberne ikke ville vove at indlede en krig. Ganske vist var der i maj 1973 egyptiske og syriske troppekoncentrationer ved grænsen og igen i september militær aktivitet i Golanhøjderne, men den israelske militære efterretningstjeneste tolkede situationen som at araberne rustede sig mod et israelsk angreb. Måske anså de det heller ikke for sandsynligt at araberne ville angribe i muslimernes hellige fastemåned Ramadan. Vurderingerne var forkerte, men da det endelig stod den israelske regering klart at et angreb var umiddelbart forestående valgte statsminister Golda

⁴⁸⁵ Seale: Asad... op. cit. s. 195.

⁴⁸⁶ Ibid., s. 196.

Meir at være tilbageholdende; hvis Israel slog til først ville det være vanskeligere at bede udlandet om hjælp.⁴⁸⁷

Den 3. oktober meddelte Sadat den sovjetiske ambassadør i Cairo at Egypten og Syrien i løbet af kort tid ville "indlede militære aktioner mod Israel for at komme ud af den nuværende fastlåste situation."⁴⁸⁸ Sadat ville gerne vide hvordan Sovjetunionen stillede sig til det. Dagen efter meddelte den sovjetiske ambassadør at Moskva ønskede at evakuere de sovjetiske familier der var tilbage i landet. Dagen efter blev sovjetborgerne hentet hjem. Sadat betragtede det som en sovjetisk tilkendegivelse af at russerne regnede med at Egypten ville tabe krigen, men han fik aldrig nogen klar melding om Moskvas holdning.

Sadat selv var ikke i tvivl om det rigtige i at indlede en militær aktion, og den 5.

oktober nød han afslappet nymånen fra sin altan: "Min sjælefred var fuldkommen.

Selvom jeg var ganske klar over at det var afgørende stunder der lå forude, så jeg frem til morgendagen da krig ville røkke verden - ganske som til enhver anden dag jeg havde gennemlevet. Jeg gik ind til slaget uden den mindste smule ophidselse eller nervøsitet selvom min hjerne endnu arbejdede med et par detaljer...et par sidste ting, ikke mere. Det kan lyde mærkeligt, men aftenen før slaget sov jeg bedre end i mange nætter før. Da jeg vågnede om morgenen den 6. oktober 1973 følte jeg mig frisk nok til at lave min daglige morgengymnastik og gennemgå min normale rutine som jeg plejede. Jeg var afslappet og min hjerne syntes at få øget energi i forventning om ansvaret på min egen D-Dag."⁴⁸⁹

Krigen begyndte på den jødiske Yom Kippur-dag (Forsoningsdagen) den 6. oktober, og først på det tidspunkt begyndte den israelske mobilisering af

⁴⁸⁷ Golda Meir op. cit. s. 355 ff.

⁴⁸⁸ Sadat op. cit. s. 227.

⁴⁸⁹ Ibid., s. 229.

reserverne. Klokken 14 angreb 222 egyptiske overlydsfly israelske kommandoposter i Sinai. Fem maskiner gik tabt, en af dem ført af Sadats yngste broder Atif. Det vidste præsidenten ikke da han lykønskede lederen af luftstyrkerne, Hosni Mubarak. Som det fremgik af Sadats besked til Sovjetunionen ønskede han at begynde en krig for at ruske op i den fastlåste situation; han forestillede sig at hvis han blot kunne erobre ti millimeter land på Suezkanalens østbred ville han stå umådeligt meget stærkere i forhandlinger med Israel.⁴⁹⁰ Den syriske præsident havde derimod forstået sin aftale med Sadat anderledes: For Asad var der tale om en befrielseskrig hvor Syrien skulle tilbageerobre Golan. Egypten skulle tage Sinai, og Israel skulle tvinges til også at opgive Vestbredden og Gaza. "Målet var at få det område tilbage som Israel besatte i 1967. Det stod hvert land frit for at planlægge sin offensiv på sin egen front, men det var aftalt at Syriens mål var at generhverve Golan, mens det egyptiske mål var at nå Sinai-passene i den første fase før man omgrupperede med henblik på generobring af hele halvøen. Det var hvad Sadat og jeg besluttede, og det var efter det princip vi gik i krig."⁴⁹¹

Den egyptiske hærchef general Shazly har i sine erindringer senere indrømmet at præsident Asad blev ført bag lyset af Sadat. Den syriske præsident havde fået forelagt en egyptisk angrebsplan som var langt mere ambitiøs end den hæren havde instruks om at følge. Men Sadat var ikke den eneste der snød Asad. I slutningen af august eller begyndelsen af september sendte en syrisk generalmajor en kodet meddelelse til et andet arabisk lands efterretningstjeneste som han var agent for. Han bad om et øjeblikkeligt møde og her forelagde han en komplet handlingsplan for oktoberkrigen, udarbejdet af de egyptiske og syriske militære ledere. Planen blev straks givet videre i kopi til Henry Kissinger og Moshe Dayan. Men ingen af dem tog den alvorligt.⁴⁹² Kissinger troede at det var et forsøg på arabisk misinformation der dels skulle få israelerne til at spille penge på mobilisering, dels få USA til at lægge pres på Israel for at gøre dem mere fleksible. Det skulle senere vise sig, at planerne var meget præcise med undtagelse af starttidspunktet som blev udskudt fra kl. 6 om morgenen til kl. 14.05.

Ikke mindst for Moshe Dayan var det en pinlig sag, og ifølge en hemmelig vestlig kilde kontaktede Dayan den syriske agent efter krigen og meddelte ham at han var "klar over at du har mig i din magt. Hvis du afslører hvad du ved vil mine karriere være forbi. I mellemtiden bedes du med vor dybeste taknemmelighed modtage den højeste militære orden som Israel kan give en udenlandsk statsborger."⁴⁹³

⁴⁹⁰ Seale: Asad op. cit. s. 197.

⁴⁹¹ Præsident Asad til Patrick Seale i op. cit. s. 197.

⁴⁹² Ibid., s. 199.

⁴⁹³ Ibid., s. 200.

Et par uger inden krigen havde Egypten og Syrien genoptaget de diplomatiske forbindelser med Jordan som havde været afbrudt siden Sorte September, og til gengæld løslod Kong Hussein i hundredvis af palæstinensiske guerillaer der havde siddet i fængsel siden 1970. Kongen var skræmt ved tanken om at skulle blive presset med i krigen samtidig med at han vidste at han kunne blive anklaget for forræderi hvis han holdt sig uden for. Så den gamle ræv valgte at bede Kissinger - gennem den engelske premierminister Edward Heath - om at udvirke en israelsk tilladelse til at flytte en jordansk brigade til den syriske front mod Israel. Kissinger syntes det var meget morsomt: "Det er kun i Mellemøsten at man kan forestille sig at en krigsførende part vil bede modstanderen om tilladelse til at foretage en krigshandling imod sig."⁴⁹⁴

Det var et voldsomt militært angreb på Israel. I syd satte 100.000 egyptere og 1.000 kampvogne over kanalen og løb den israelske forsvarslinje Bar-Lev over ende og etablerede fem forsvarsbrohoveder. Samtidig sendte Syrien 35.000 mand og 800 kampvogne imod de israelske forstærkninger på Golanhøjderne. Syrien havde andre 25.000 mand bagved og 500 kampvogne, dertil kom 600 artilleristillinger, 400 antiluftskytskanoner og mere end 100 batterier med SAM-missiler, den samme sovjetiske missiltipe der skulle beskytte den egyptiske hær i syd. Og det var ikke kun overraskelsestaktikken araberne havde lært af israelerne; nu meddelte de også verden at det var Israel der havde angrebet dem.⁴⁹⁵

Den næste dags morgen havde Israel mistet 300 kampvogne ved Suez og sendte nu forstærkninger mod syd, suppleret af flere den 8. oktober, men også disse kom ud for store tab. Israelerne mistede 260 tanks. Natten mellem den 7. og 8. oktober var 2 syriske enheder på skudhold ved Genezaret søens bred og ved broerne over Jordanfloden. Men "virkeligheden gik brat op for Kissinger på krigens fjerde dag da nødsignalet "Frels Israel!" nåede ham. I de første tre dage havde den israelske propagandamaskine talt om at "knuse benene i egypternes krop" - og det gengav alverdens massemedier simpelt hen som et samlet ekko. Kissinger var overhovedet ikke i tvivl om at egypterne ville blive slået før han brat blev vækket med beskeden om at frelse Israel, hvilket var en indtrængende bøn om 400 tanks til erstatning for dem der var gået tabt på den egyptiske front. Der var også en rapport fra Pentagon om at krigen på den egyptiske front ikke udviklede sig til gunst for Israel. Han må også have hørt at Dayan var brudt sammen og havde grædt for øjnene af alle de udenlandske pressefolk, medens han sagde at israelerne ikke kunne gøre sig håb om at drive egypterne en tomme tilbage, og at vejen til Tel Aviv nu lå åben."⁴⁹⁶ Men på dette tidspunkt kæmpede syrerne alene. Egypterne stillede sig tilfredse med at

⁴⁹⁴ Ibid., s. 201.

⁴⁹⁵ Seale: Asad, op. cit. s. 205.

⁴⁹⁶ Sadat, op. cit. s. 237.

være kommet over Suezkanalen og gravede sig ned i stedet for - som syrerne havde forventet det - at støde frem mod Gidi- og Mitlapassene i Sinai. Det betød at den israelske hær fik luft og kunne koncentrere sig om den nordlige front. Kissinger havde fortalt israelerne at han den 7. oktober - mindre end 24 timer efter krigens start - havde fået meddelelse fra Sadat om at han ønskede fredsforhandlinger og ikke havde til hensigt at "uddybe træfningerne eller udvide konfrontationen".⁴⁹⁷ Først langsomt gik det op for syrerne at de var blevet narret af egypterne der holdt pause i krigen fra den 7. til den 14. oktober, uanset at Sadat havde udtalt at han ikke ønskede at give efter hverken for Sovjetunionens eller for Kissingers pres for at etablere våbenhvile.⁴⁹⁸

Så vendte billedet. Amerikansk våbenhjælp til Israel i samspil med egypternes passivitet på Sinaifronten gav israelerne det fornødne pusterum, og den 13. oktober var de israelske styrker på vej mod Damaskus. Præsident Asad lagde mere og mere pres på Sadat for at få ham til at genåbne den egyptiske front hvilket skete den 14. oktober. Det var en uge for sent, og nu stod israelerne så stærkt at de kunne vende kræfterne mod Egypten igen. Slaget blev kort, og Egypten mistede den dag 250 af de 400 tanks, der var sat ind. Den 15. oktober begyndte de israelske styrker at gå over Suezkanalen. Den egyptiske hærchef bad om tilladelse til at trække nogle af tropperne tilbage for at forsvare vestbredden af Kanalen, men Sadat nægtede og truede med at stille ham for en krigsret; det skete ikke, men mindre end en uge senere blev han fyret.

Den 19. oktober telegraferede Sadat fortvivlet til Asad i Syrien: "Vi har kæmpet imod Israel indtil den 15. dag. De første fire dage var Israel alene...men i de sidste 10 dage har jeg på den egyptiske front også kæmpet imod USA gennem de våben som de sender. For at sige det lige ud: jeg kan ikke kæmpe imod USA eller tage ansvaret over for historien for ødelæggelsen af vore væbnede styrker endnu en gang...Mit hjerte bløder ved at fortælle dig dette."⁴⁹⁹

Præsident Asad indså at alliancen var ved at gå i opløsning, men gjorde et sidste forsøg: "Jeg modtog dybt bevæget din meddelelse i går. Jeg beder dig mindeligt om igen at overveje den militære situation på den nordlige front og på begge sider af Suezkanalen. Vi ser ingen grund til pessimisme. Vi kan fortsætte med kampen imod fjendens styrker hvad enten de har krydset kanalen eller stadig kæmper øst for den. Jeg er overbevist om at ved at fortsætte og intensivere kampen vil det være muligt at ødelægge de fjendtlige enheder der har krydset kanalen. Min kære broder Sadat, af hensyn til moralen i de kæmpende tropper er det nødvendigt at

⁴⁹⁷ Seale Asad, s. 208.

⁴⁹⁸ Ibid., s. 233-234.

⁴⁹⁹ Ibid., s. 220.

understrege at selvom fjenden på grund af et uheld har været i stand til at bryde vores front, betyder det ikke at de vil være i stand til at opnå sejr... jeg er sikker på at du påskønner, at jeg har vægtet mine ord med den største omhu og i fuld bevidsthed om at vi nu står over for den vanskeligste periode i vor historie. Gud være med dig.”⁵⁰⁰

Asad fik aldrig noget svar på sit brev. Men den 22. oktober var de egyptiske tropper helt omringet af israelerne uden vand, mad eller ammunition.⁵⁰¹ Og da havde Sadat taget beslutning om våbenstilstand: “I de foregående ti dage havde jeg kæmpet - helt alene - imod amerikanerne med deres moderne våben, hvoraf de fleste endda aldrig havde været brugt før. Virkeligheden var helt anderledes end omverdenen troede. Alle var overbevist om at Sovjetunionen havde stillet sig bag os og havde etableret en luftbro for at hjælpe os, men sådan blev situationen slet ikke. Jeg stod nu over for De Forenede Stater og Israel; medens Sovjetunionen stod bag mig klar til at dolke mig i ryggen hvis jeg mistede 85-90% af mine våben, ganske som i 1967.”⁵⁰²

Selvom historien kan have svært ved at genkende Sadats ensomme kamp, havde han ret i at USA var gået ind i krigen på Israels side ved at etablere en luftbro som fra midt i oktober til midt i november, ledsaget af forsyninger ad søvejen, leverede Israel moderne våben til en værdi af \$ 3 milliarder. Mens USA i 1972 havde finansieret 28% af Israels forsvarsbudget var det i 1973 42%, og det skulle stige yderligere.⁵⁰³ Det er derfor forståeligt at Golda Meir kunne skrive at uanset hvordan historiens dom over Richard Nixon ville tage sig ud “må det aldrig glemmes at han ikke brød et eneste af sine løfter til os.”⁵⁰⁴ Nixons velvilje var ikke af ny dato; i juli 1970 havde Golda Meir modtaget et brev fra ham om at USA ikke ville insistere på at Israel skulle acceptere den arabiske definition af Sikkerhedsrådets resolution 242 (at Israel skulle trække sig tilbage fra *de* besatte områder). Samme holdning gentog han i februar 1972. I det hele taget havde USA besluttet ikke at foretage sig noget i Mellemøstens fredsproces uden først at diskutere det med israelerne, og Kissinger var af den opfattelse at Israel til hver en tid skulle være stærkere end en hvilken som helst *kombination* af arabiske stater.⁵⁰⁵

Faktisk havde Sadat været parat til våbenhvile i flere dage, men nu var Kissinger ikke interesseret i at presse på; han ønskede at Israel skulle stå endnu stærkere, dog

⁵⁰⁰ Ibid., s. 220-221.

⁵⁰¹ Ibid., s. 213-214.

⁵⁰² Sadat, op. cit. s. 242-243.

⁵⁰³ Seale: Asad, s. 216-217.

⁵⁰⁴ Golda Meir, op. cit. s. 263.

⁵⁰⁵ Seale: Asad op. cit. s. 217.

ikke så stærkt at de helt knuste den egyptiske hær. Men den 22. oktober ved middagstid vedtog FN's Sikkerhedsråd Resolution 338 som opfordrede alle de krigsførende parter til at indstille kamphandlingerne i løbet af senest 12 timer. Derefter skulle de straks gå i gang med at gennemføre resolution 242 fra 1967 og indlede forhandlinger med henblik på en retfærdig og varig fred i Mellemøsten.⁵⁰⁶

Samme dag ringede Sadat til Asad og beroligede ham med at våbenhvilen var en aftale mellem USA og Sovjetunionen, og at de havde lovet at Israel ville trække sig tilbage fra de områder de besatte i 1967. Det samme budskab overbragte den egyptiske statsminister Sidqi præsident Asad om aftenen, og da han spurgte hvor længe en sådan tilbagetrækning ville vare lød svaret "Den vil starte øjeblikkeligt, øjeblikkeligt! Og den vil senest være gennemført om seks måneder."⁵⁰⁷ Sadat var tydeligvis bekymret ved tanken om at Asad skulle fortsætte kampen og derved udstille Sadat som kujonen i den arabiske verden. Men den 23. oktober - efter at Israel havde generobret Hermonbjergets observationspost - accepterede Syrien våbenhvilen. Israel følte sig ikke bundet af Sikkerhedsrådsresolutionen, og der måtte to ekstra resolutioner til den 23. og 25. oktober for at standse israelernes fremmarch. Desuden en del pres fra Kissinger som ikke ønskede at ydmyge Egypten mere end at landet kunne deltage i en separat fredsaftale på et senere tidspunkt.⁵⁰⁸

⁵⁰⁶ United Nations Resolutions on Palestine op. cit. s. 151.

⁵⁰⁷ Seale: Asad op. cit. s. 222-223.

⁵⁰⁸ Ibid., s. 225.

Kapitel 13

FRA GENÈVE TIL CAMP DAVID

Umiddelbart efter krigen blev det besluttet at der skulle indkaldes til en international fredskonference i Genève i FN-regi for at forberede vejen for en omfattende fredsløsning. Den 26. oktober spurgte Anwar al-Sadat de to palæstinensiske ledere Farouk Kaddoumi og Abu Iyad om PLO ville acceptere at repræsentere palæstinenserne ved det runde bord. Palæstinenserne tøvede og ønskede flere oplysninger før de kunne tage stilling; desuden havde PLO jo ikke anerkendt resolution 242 da den kun omtalte palæstinenserne som flygtninge og ikke som et folk. Sadat lagde pres på dem: "I kan blot ignorere denne resolutions formuleringer. Kom og fremsæt jeres egne krav, ligemeget hvilke, og jeres egne opfattelser. Forsvar jeres tese om nødvendigheden af at nedbryde den israelske stat til fordel for et nyt demokratisk og pluralistisk Palæstina på det religiøse område. Det vigtigste er at I deltager i fredskonferencen."⁵⁰⁹

To uger senere meddelte Yasser Arafat præsident Sadat at palæstinenserne havde besluttet sig for at afvente en formel invitation. Bag denne beslutning lå der stor uenighed i de palæstinensiske organisationer: PFLP sagde klart nej, DFLP sagde ja og Fatah sagde "tjah", hvilket måske ikke var så dumt endda i betragtning af at de ikke var blevet inviteret. I Cairo mødte Arafat nu en helt uinteresseret Sadat som end ikke omtalte muligheden af at palæstinenserne ville blive inviteret til at deltage i en senere fase i Genèvekonferencen. Forklaringen på Sadats ændrede holdning var at han dagen før ved den berømte 101-kilometersten i Sinai havde indgået den første israelsk-egyptiske aftale med Henry Kissinger som mellemmand. Den var et led i Kissingers salamimetode eller skridt-for-skridt-diplomati. I løbet af disse forhandlinger havde Kissinger overtalt Sadat til ikke at insistere på palæstinenserens deltagelse i fredskonferencen.⁵¹⁰

Den 21. december 1973 åbnede Genèvekonferencen under ledelse af FN's generalsekretær Kurt Waldheim. Den amerikanske udenrigsminister Henry Kissinger og den sovjetiske udenrigsminister Gromyko deltog tillige med udenrigsministerene fra Israel, Egypten og Jordan. Syrien var kun repræsenteret ved et navneskilt og en tom stol - og palæstinenserne var altså ikke inviteret. Israelerne havde ikke været interesseret i en fredskonference der skulle arbejde for en samlet fred i Mellemøsten, men - som Shimon Peres senere formulerede det - så

⁵⁰⁹ Abu Iyad op. cit. s. 167.

⁵¹⁰ Ibid., s. 171.

forsynede en sådan konference araberne med det figenblad de havde brug for før de kunne splittes op i bilaterale arbejdsgrupper.⁵¹¹

Den franske journalist Eric Rouleau overværede Genèvekonferencen: "Det var virkelig en fornøjelse at se araberne og israelerne dér efter så mange års krig. Som den optimist jeg er, sagde jeg at det er en god begyndelse: vi vil nå frem til et resultat. Men det blev det første og det sidste møde som Kissinger afholdt. Han brugte som påskud at det var tæt på jul og nytår, og han sagde at man ville indkalde til møde senere, men han indkaldte aldrig igen. Og det skete med israelernes accept, for er der noget israelerne ikke vil - og det gælder indtil i dag - så er det at forhandle med araberne kollektivt. For de tror at de befinder sig i en svag position, de vil altid forhandle bilateralt og splitte den arabiske verden for at kunne forhandle. Og Kissinger accepterede det, hvad der var en fejl, for med Sovjetunionen, USA og muligvis europæerne kunne man være nået frem til en aftale der ville have været acceptabel for alle. På det tidspunkt var jeg i kontakt med Arafat og især med Abu Iyad som syntes "at det er en god lejlighed og måske kan vi blive inviteret med til konferencen og så kan vi løse alt for Egypten, palæstinenserne, syrerne osv." Og jeg ved at Sadat gjorde alt for at overtale Kissinger til at invitere palæstinenserne, men han sagde nej."⁵¹²

Selvom palæstinenserne ikke var til stede på konferencen, blev der talt om dem. Både den egyptiske og den jordanske udenrigsminister talte om en total israelsk

⁵¹¹ Shimon Peres: *Battling for Peace, Memoirs*, s. 356.

⁵¹² Eric Rouleau i interview med forfatteren 1998.

tilbagetrækning og om palæstinensisk selvbestemmelse. "Kissinger lod dem tale i forvisning om at der nu var international billigelse af hans egentlige mål: en egyptisk-israelsk aftale. Det multilaterale forum var et figenblad for den bilaterale aftale han havde planer om. Genèvekonferencen legitimerede hans hemmelige diplomati ved at give det en respektabel tilslutning. Alle blev narret - russerne som troede at de havde en rolle at spille, egypterne og jordanerne som accepterede Kissingers forsikringer om at dette var et første skridt mod den fulde gennemførelse af Resolution 242, og selv den fraværende Asad som tillod at Syriens navn forblev på bordet."⁵¹³

Kissingers begrundelse for at udsætte mødet var ikke udelukkende de forestående højtider men også det israelske valg den 31. december. Og mens israelerne fik travlt med at danne regering - Yitzhak Rabin afløste Golda Meir - fortsatte Henry Kissinger sit penduldiplomati. I januar 1974 kom en troppeadskillelsesaftale i stand mellem Egypten og Israel hvor Israel stort set fik sine krav igennem.⁵¹⁴ Selvom Sadat i sine erindringer⁵¹⁵ fastholder at han havde vundet en sejr i Oktoberkrigen blev aftalen med Israel en lang række indrømmelser der bortset fra 7.000 mand og 30 kampvogne på østsiden af Suezkanalen stillede egypterne dårligere end før krigen. Ydermere stillede israelerne sig ikke engang tilfreds med den gunstige aftale, men understregede deres triumf ved inden tilbagetrækningen fra vestbredden af Suezkanalen at afmontere et olieraffineri og en gødningsfabrik, endvidere at sprænge alt i luften som de ikke kunne tage med sig og bulldoze tusinder af tons jord og sand ned i kanalen.⁵¹⁶

Selvom Syrien havde nægtet at deltage i Genèvekonferencen var det ikke udtryk for en generel mistillid til USA. Præsident Asad troede stadigvæk på at USA var interesseret i at stå på god fod med araberne og skabe en ærefuld fred, og også han faldt for Henry Kissingers charme. Fra den 29. april 1974 og en måned frem havde de to ikke mindre end 130 timers personlige drøftelser - til sidst var man efter sigende bekymret for at præsident Asad skulle komme til at tale engelsk med tysk accent. Da aftalen blev underskrevet den 31. maj i Genève af militærfolk fra Israel og Syrien havde Syrien dog ikke opnået meget der kunne opveje deres 6.000 døde i krigen. Israel beholdt Hermonbjergtet med den vigtige observationspost og Syrien fik byen Kuneitra tilbage, dog først efter at Israel havde jævnet det meste af den med jorden. Men Asad havde vist sin gode vilje og håbede på at det ville føre til en endelig og omfattende fredsaftale med Israel baseret på FN-resolutionerne 242 og 338. Det var endnu ikke gået op for ham at Kissingers mål var et helt andet, nemlig

⁵¹³ Seale: Asad op. cit. s. 236.

⁵¹⁴ Martin Gilbert: Israel, a History, s. 465.

⁵¹⁵ Sadat, op. cit. s. 249.

⁵¹⁶ Seale: Asad op. cit. s. 237.

en israelsk-egyptisk fredsaftale hvis perspektiv var at når Egypten først var pacificeret kunne de andre arabiske lande ikke stille meget op. Men Asad udtalte sig fortrøstningsfuldt til Newsweek i forbindelse med underskrivelsen af troppeadskillelsesaftalen: "Israel står nu over for det samme problem som jeg havde da min læge fortalte mig at jeg enten måtte holde op med at ryge eller se en stor sundhedsfare i øjnene. Fortsat besættelse er blevet skadeligt for Israels helbred...Som da jeg holdt op med at ryge vil Israel få nogle abstinenser, men de vil komme over det."⁵¹⁷

I februar 1975 sagde præsident Asad til Newsweek at "hvis israelerne vender tilbage til 1967-grænserne og Vestbredden og Gaza bliver en palæstinensisk stat vil den sidste forhindring for en endelig aftale være fjernet." Newsweek: "Kunne det være en fredsaftale med Israel?" Asad: "Ja, det kunne det. Når alt er på plads skal det formaliseres med en faktisk fredsaftale. Det er ikke propaganda. Vi mener det alvorligt og udtrykkeligt...Det er ikke en ny logik i Syriens politik; det er en fundamental holdning bestemt af partiets ledere."⁵¹⁸

I en tale et par dage senere understregede Asad at freden skulle baseres på tilbagetrækning fra de i 1967 besatte områder og en genoprettelse af det palæstinensiske folks rettigheder. Og hvad de gik ud på kunne man spørge PLO om som i mellemtiden på et arabisk topmøde den 20. august 1974 var blevet anerkendt som "det palæstinensiske folks eneste legitime repræsentant". Inden da havde PLO i juni og juli holdt sit 12. Nationalrådsmøde i Cairo og godkendt et 10-punkts-program som for første gang officielt talte om - som et skridt på vejen - at gå ind for dannelsen af en mini-stat: "PLO vil kæmpe med alle midler, og det vigtigste af disse er den væbnede kamp for at befri palæstinensisk land og for at etablere folkets nationale, uafhængige og kampberedte suverænitet på ethvert område af palæstinensisk land som vil blive befriet."⁵¹⁹ Det var imidlertid ikke alle medlemsorganisationerne der billigede den nye kurs; først og fremmest PFLP var imod og stod nu som talerør og leder af en nyetableret "afvisningsfront". Den anden marxistiske organisation DFLP gik ind for idéen; det var jo også dem der først havde fostret tanken om en tostatsløsning.

Nogle måneder senere fik PLO observatørstatus i FN, og den 22. november 1974 holdt Yasser Arafat sin berømte tale som sluttede med ordene: "Jeg er kommet bærende på en olivengren og en frihedskæmpers pistol. Lad ikke olivengrenen falde ud af min hånd."⁵²⁰ Samme dag vedtog FN's generalforsamling resolution nr.

⁵¹⁷ Ibid., s. 246 og 250.

⁵¹⁸ Ibid., s. 256.

⁵¹⁹ Citeret fra Irving Jensen & Laursen op.cit. s. 18.

⁵²⁰ Citeret fra Alan Hart, op. cit. s. 281.

3236 der blandt andet bekræfter "det palæstinensiske folks umistelige rettigheder i Palæstina, herunder retten til selvbestemmelse uden ydre påvirkning og retten til national uafhængighed og suverænitet".⁵²¹ Det bragte imidlertid ikke PLO ind i varmen, men det fik Kissinger og israelerne til at arbejde så meget desto mere ihærdigt på en separat israelsk-egyptisk fredsaftale, hvis mål - åbent erklæret af Rabin i december - var at isolere Syrien og dermed splitte araberne.⁵²²

I september 1975 underskrev Egypten og Israel, med FN som mellemlid, endnu en overenskomst, Sinai 2-aftalen. I denne aftale besluttede de to parter at løse deres konflikter med fredelige midler og at arbejde sig frem mod en endelig og retfærdig fredsløsning. De frasagde sig retten til magtanvendelse; ikke-militære laster til og fra Israel skulle tillades gennem Suezkanalen, og Israel skulle trække sig mellem 20 og 40 kilometer tilbage fra kanalen. Mitla- og Gidipassene skulle demilitariseres selvom Israel skulle beholde en overvågningsstation på den østlige side af Gidipasset og fortsat kontrollere hovedvejen til Suezkanalen. Egypten fik igen adgang til sine oliefelter i Abu Rudais på betingelse af at også Israel kunne bruge vejen dertil. Endelig skulle der indsættes ca. 200 amerikanske teknikere der skulle overvåge det egyptiske og israelske tidlige varselssystem ("early warning-system"). Den amerikanske tilstedeværelse betød sammen med de genindsatte UNEF styrker at Egypten fra nu af var ude af krigszonen. Egypten ville ikke længere kunne true Israel.⁵²³

USA lovede Egypten at ville underrette dem om eventuelle israelske brud på aftalen og hjælpe dem til at opbygge et tidligt varselssystem. Men det var fattigmandskost sammenlignet med den banket som Kissinger tilbød den nye israelske statsminister Yitzhak Rabin. USA lovede Israel \$ 2,5 milliarder plus kompensation for tabet af den egyptiske olie; en garanti for olieleverancer fra Iran eller, hvis de svigtede, fra USA; og en løbende forpligtelse til at bevare Israels militære styrke. Vigtigst af alt lovede USA ikke at ville anerkende eller forhandle med PLO så længe organisationen ikke anerkendte Israels ret til at eksistere og heller ikke anerkendte de to FN-resolitioner 242 og 338. Det skete først i 1988. I et efterfølgende brev lovede præsident Gerald Ford, inspireret af Kissinger, at Israel ikke ville blive presset til at trække sig tilbage til 1967-grænserne og heller ikke til kollektiv forhandling med araberne.⁵²⁴

Endnu en mulighed for fred var blevet skudt ned og det på et tidspunkt hvor klimaet i den arabiske verden var velegnet til fredsudspil, da de krigsførende

⁵²¹ Citeret fra Irving Jensen & Laursen op.cit. s. 46.

⁵²² Seale: Asad, op. cit. s. 255.

⁵²³ Ibid., s. 258-259.

⁵²⁴ Ibid., s. 259.

arabiske lande valgte at betragte krigens udfald i hvert fald som en delvis sejr. Det kræver brug af en ganske bestemt linse at se det sådan, men rigtigt var det at Israel for første gang havde vist sig sårbar. Men USA havde med Kissingers helt ensidige pro-israelske politik ikke sat en israelsk-arabisk fred øverst på dagsordenen - og Israel var ikke sindet at opgive de erobrede områder som de var godt i færd med at annektere. Og den politik blev hjulpet godt på vej af en splittet arabisk verden der ikke kunne holde fast ved det våben - olieembargoen - hvis virkning verden kun lige nåede at føle i 1973 og 74 før det blev nedlagt igen. Mens araberne stod tilbage, vredt skulende til hinanden, gik Israel og USA fremad i et stadigt nærmere samarbejde hvor Israel kvitterede for den amerikanske støtte med diverse regionale alliancer til fordel for den amerikanske side i den kolde krig. Det drejede sig om det nære samarbejde med den persiske Shah, støtten til de irakiske kurdere, til sydsudanenserne og ikke mindst det nære samarbejde med det sydafrikanske apartheidregime og hjælp til bekæmpelse af selvstændighedsbevægelser rundt omkring i Afrika.

Begyndelsen af 1977 var en voldsom periode i Egypten. I januar mistede det ellers så besindige folk tålmodigheden og greb til gadeoprør og vold i protest mod varslede stigninger på fødevarer. Regimets og borgerskabets symboler blev angrebet, og selvom myndighederne gjorde alt for at dysse uroen ned ved at fortælle befolkningen at der snart kom hjælp fra USA kunne utilfredsheden ikke fjernes. Der var brug for megen hjælp hvis urolighederne ikke skulle bryde ud igen. Måske var det en af forklaringerne på årets senere begivenheder.

Den 9. november holdt præsident Sadat en tale til den egyptiske nationalforsamling. Arafat var til stede og hørte flere gange sig selv blive rosende omtalt, men på et tidspunkt gik Sadat uden for manuskriptet og folk vidste ikke hvad de skulle tro ved ordene: "I har hørt mig sige at jeg er parat til at gå til verdens ende hvis det betyder at nogle af mine officerer eller mænd kan blive sparet for så meget som et sår, for ikke at tale om døden...Israel vil blive overrasket når de hører mig sige at nu er jeg parat til at besøge dem hjemme i selve Knesset og diskutere situationen med dem."⁵²⁵

Både PFLP og DFLP fordømte straks Sadats tale, mens Fatah og de arabiske lande i begyndelsen forholdt sig tavse. De troede velsagtens at det blot var et retorisk trick der skulle vise Sadats gode fredsvilje. Da det langsomt gik op for folk at Sadat mente det alvorligt, var man overbevist om at han hemmeligt måtte have fået forsikringer om store israelske indrømmelser. Alligevel var det en enegang, dristigt og dybt risikabelt at anerkende Israel uden sikre kort på hånden og uden vished for

⁵²⁵ Alain Gresh op cit. s. 213.

at få noget til gengæld. I Vesten gik denne piberygende araber rent ind som den *gode* araber.

I virkeligheden var det israelerne der havde lagt op til de tosidede forhandlinger med Egypten. I 1977 havde Menachem Begin afløst Yitzhak Rabin som den første statsminister der ikke kom fra Arbejderpartiet men fra den højreorienterede Likudblok. I USA blev Gerald Ford samme år afløst af Jimmy Carter der gik ind for en omfattende fredsløsning i Mellemøsten i modsætning til Kissingers del-og-hersk politik. Og Kissinger var nu ikke længere udenrigsminister. Derfor måtte de israelske bestræbelser gå uden om USA. Israel valgte som mellemænd i stedet tre andre statsoverhoveder som alle havde gode forbindelser til såvel Israel som Egypten, nemlig Irans shah Reza Pahlavi, Marokkos Kong Hassan II og Rumæniens præsident Ceaucescu. De blev alle bearbejdet til at opfordre Sadat til tosidede forhandlinger med Israel - som iøvrigt på det tidspunkt viste sin gode vilje ved at advare Sadat om libysk støttede kupplaner imod ham.⁵²⁶ I slutningen af oktober rejste Sadat til Teheran og Bukarest for at høre hvad Dayan og Begin havde sagt; derefter besluttede han sig for at møde israelerne i Jerusalem. Tidspunktet kunne ikke være bedre for Israel, for i oktober 1977 besluttede USA og Sovjetunionen at Genèvekonferencen igen skulle indkaldes, og det lagde op til en omfattende fredsløsning.

To dage før sin rejse til Jerusalem havde Sadat et syv timer langt nattemøde med præsident Asad i Damaskus. Det blev deres sidste møde og var kulminationen på fire års frustrationer og trakasserier. Mødet var følelsesladet: "På et tidspunkt i deres lange diskussion udbryder Sadat: "Lad os sammen tage til Jerusalem! Eller, hvis du ikke kan komme, så vær venlig at tie stille. Fordøm mig ikke. Hvis jeg fejler vil jeg indrømme at jeg tog fejl og bede mit folk om at overdrage ledelsen til dig." Asad blev forvirret over al den teatraliske snak. Sadat havde altid travlt - travlt med at afslutte Oktoberkrigen, travlt med troppeadskillelse, og travlt med at tage til Jerusalem og ødelægge chancerne for en omfattende løsning. Nu var han ved at springe frem til en anerkendelse af Israel før forhandlingerne var så meget som begyndt...Så stor var Asads forbitrelse at han et øjeblik overvejede at låse den egyptiske leder inde og forhindre ham i at forlade Damaskus."⁵²⁷

Da Sadat kom hjem fra Damaskus overrakte den amerikanske ambassadør i Cairo ham en officiel invitation til at besøge Jerusalem efter sabattens afslutning lørdag den 19. november 1977.

⁵²⁶ Patrick Seale: Asad, op. cit. s. 303-304.

⁵²⁷ Ibid., s. 304-305.

“Min maskine startede fra Abu Suwayr-lufthavnen i kanalområdet og landede mindre end fyrre minutter senere i Lod lufthavn. Jeg var i Israel. Vantro prægede alle, folk var faktisk forbløffede. I samme øjeblik jeg steg ud af maskinen stod jeg ansigt til ansigt med fru Golda Meir der havde afkortet et besøg i USA for at se mig ankomme. Vi hilste på hinanden. Derefter så jeg Dayan - og hilste dermed endelig på den mand jeg havde kæmpet imod under krigen i 1973. Så Abba Eban og general Ariel Sharon som havde anført det berømte modangreb. “Hvis De prøver at overskride vestbredden [af Suezkanalen] igen” sagde jeg til ham, “så sætter jeg Dem i fængsel!” “Åh nej” udbrød han, “jeg er kulturminister nu!” “Derefter så jeg Mordechai Gur, den israelske stabschef der havde advaret om at mit besøg var et nummer der skulle dække over et umiddelbart forestående angreb. I samme øjeblik jeg så ham forklarede jeg at jeg aldrig giver mig af med etiske bedrag; jeg kan acceptere strategiske og taktiske bedrag, men aldrig et etisk bedrag”.⁵²⁸

Det kan være svært for vesterlændinge at forstå hvordan Sadats besøg i Jerusalem blev opfattet af araberne. Stemningen var meget anspændt, og da flyet blev meldt forsinket åndede mange et øjeblik lettet op og troede at selvfølgelig kom Sadat alligevel ikke. Men et øjeblik efter stod han øverst på trappen med alle projektører rettet imod sig. Abu Iyad beskriver sin sorg og vrede. Han fulgte begivenhederne fra et TV i Beirut, og også han nåede at føle et kort øjeblik håb da Sadat ikke viste sig øjeblikkeligt i døråbningen: “Jeg holdt vejret. Et vanvittigt håb greb mig: Sadat kommer ikke frem! Han har i sidste øjeblik besluttet ikke at tage til Israel! Det var som at befinde sig i en slags choktilstand. Min hals snørede sig sammen. Så kom den egyptiske præsident frem og lignede et lys i mørket under projektørernes lyskegler. Han trykkede hænder. Vort folks bødler skred frem for hans øjne: Begin, Dayan, Sharon og generaler i fuld uniform. Sadat, “sejrherreren fra oktoberkrigen”, stivnede foran besættelsesmagts flag mens den zionistiske nationalhymne genlød. Tårerne trillede ned ad nogle af mine kammeraters kinder. I 40 timer hævede jeg praktisk talt ikke mine øjne fra fjernsynsskærmen. Minut for minut fulgte jeg dette vanærens og skammens besøg.”⁵²⁹

Dagen efter Sadats ankomst bad han i al-Aksa moskeen og besøgte

Holocaustmuseet Yad Vashem. Derefter tog han til Knesset hvor han holdt sin tale.

Bortset fra at han ikke nævnte PLO i sin tale - efter sigende et forlangende fra Begin

- stod han fast på de arabiske og internationale principper for en fredsaftale i

⁵²⁸ Sadat, op. cit. s. 284-285.

⁵²⁹ Abu Iyad op. cit. s. 253.

Mellemøsten: "For det første: Jeg er ikke kommet hertil for at få en separat aftale mellem Egypten og Israel. Det indgår ikke i Egyptens politik. Det er ikke en sag mellem Egypten og Israel. En midlertidig fred alene mellem Egypten og Israel eller mellem nogen af de konfronterende arabiske stater og Israel vil ikke medføre en varig fred bygget på retfærdighed i hele området.

"For det andet: Jeg er ikke kommet hertil for at søge en delvis fred, nemlig at afslutte krigstilstanden på dette stadium og udsætte hele problemet til en senere fase. Dét er ikke den radikale løsning der vil føre os til fred. Jeg er heller ikke kommet til Dem for at opnå en tredje aftale om troppetilbagetrækninger i Sinai, Golan eller på Vestbredden. For det ville bare betyde at vi udsatte antændelsen af luntten...Jeg har mere end én gang udtalt at Israel er blevet et fait accompli som verden har accepteret, og at de to supermagter har påtaget sig ansvaret for dets sikkerhed og forsvaret af dets eksistens. Da vi ærligt og oprigtigt søger fred byder vi Dem ærligt og oprigtigt velkomne til at leve iblandt os i fred og sikkerhed...

"Men hvordan...kan vi nå til denne konklusion som vil føre til en varig fred der bygger på retfærdighed? Der er visse kendsgerninger som bør ses modigt og klart i øjnene. Der er arabiske områder som Israel har besat og stadig holder med magt. Vi insisterer på fuldstændig tilbagevækning fra disse territorier, herunder det arabiske Jerusalem...Det er uantageligt at nogen skulle tænke sig byen Jerusalems særlige status inden for rammerne af annektering eller ekspansionspolitik. Det bør være en fri og åben by for alle troende...Lad mig uden den mindste tøven fortælle Dem at jeg ikke er kommet til Dem under dette tag for at fremsætte en bøn om at Deres tropper skal rømme de besatte områder. En fuldstændig tilbagevækning fra de arabiske områder der er erobret efter 1967 er en logisk og indiskutabel kendsgerning. Det bør ingen bede om. Enhver tale om varig fred der bygger på retfærdighed, og ethvert forsøg på at sikre vor sameksistens i fred og sikkerhed i denne del af verden ville være meningsløs hvis De samtidig holder arabiske områder besat med våbenmagt...

"Hvad angår den palæstinensiske sag kan ingen nægte at det er hele problemets kerne. Ingen i hele verden accepterer i dag de slagord der er fremført her fra Israel hvor man ser bort fra eksistensen af et palæstinensisk folk og endog betvivler deres

opholdssted.⁵³⁰...Jeg siger til Dem, mine damer og herrer, at det ikke nytter noget at undlade at anerkende det palæstinensiske folk og dets ret til statsdannelse og til at vende tilbage.”⁵³¹

De mange ord som alle var i overensstemmelse med FN's resolutioner, var alligevel ikke tilstrækkelige til at formilde palæstinenserne. Den 28. november talte PLO's "udenrigsminister" Farouk Kaddoumi i FN's generalforsamling, og han understregede at Sadats besøg havde fundet sted uden accept fra de andre arabiske ledere - bortset fra Marokkos konge - og derfor havde ført til splittelse i den arabiske verden. Det havde betydet en indirekte anerkendelse af Israel uden at man fik noget til gengæld, hvilket blandt andet fremgik af Begin's efterfølgende tale i Knesset. Og alene det at Sadat var taget til Jerusalem - og ikke til Tel Aviv som er Israels internationalt anerkendte hovedstad - var en støtte til de israelske bestræbelser på at gøre Jerusalem til hovedstad. Endelig risikerede besøget at gøre Genèvekonferencen irrelevant og åbne for separate aftaler.⁵³²

Farouk Kaddoumi fik ret. Sadat havde gjort regning uden vært selvom han i den nærmeste tid stod ved sine ord. På Sadats initiativ mødtes den israelske udenrigsminister Moshe Dayan (der nu sad i Likudregeringen) et par dage efter med den egyptiske vicestatsminister Hassan Tuhami. Mødet foregik i Marokko, og Dayan fremlagde et forslag om gradvis genoprettelse af egyptisk suverænitet over Sinai med et stort demilitariseret bælte mellem den israelske grænse og Mitla- og Gidipassene. Men de israelske bosættelser skulle bevares, dog under FN-flag. Dayan var - som om han ikke selv havde hørt Sadats tale i Knesset - ærgerlig over at Tuhami ikke var tilfreds og krævede at enhver aftale mellem de to lande skulle inkludere en løsning på hele konflikten. Den 25. december inviterede Sadat Begin, Dayan og Weizman til Egypten hvor Begin med beklagelse konstaterede at ikke et eneste israelsk flag bød dem velkommen. Sadat insisterede endnu engang på israelsk tilbagetrækning fra alle de besatte områder samt accept af palæstinenserne ret til selvbestemmelse; der kunne ikke være tale om en separat aftale mellem Israel og Egypten. De blev dog enige om at oprette diverse arbejdskomitéer, men efter et vanskeligt møde i den politiske komité meddelte Dayan på israelsk TV at "hvis Sadat virkelig - før forhandlingerne begynder - ønsker et israelsk bindende tilsagn om at trække sig tilbage fra alle områder besat i '67, så er vi løbet ind i en blindgyde."⁵³³

⁵³⁰ Sadat refererer her til Golda Meirs berygtede udsagn i et israelsk TV-interview i august 1973: "Det var ikke således at der i Palæstina fandtes et palæstinensisk folk som kaldte sig sådan og at vi satte os for at indtage dets plads. Det eksisterede ikke!" (citeret fra Rosenberg op. cit. s. 472)

⁵³¹ Sadat op. cit. s. 294-299.

⁵³² Gresh op. cit. s. 214.

⁵³³ Gilbert op. cit. s. 490.

Og situationen forblev fastlåst indtil sommeren 1978. I den mellemliggende periode besatte Israel Sydlibanon op til Litanifloden. Det skete i marts 1978 som reaktion på en palæstinensisk kapring af en bus i Israel, hvor 39 blev dræbt i en efterfølgende ildkamp med israelske soldater. Israel trak sig dog tilbage fra det sydlige Libanon tre måneder senere og FN-styrker (UNIFIL, United Nations Interim Force in Lebanon) overtog overvågningen af området. Mindre end en uge efter den israelske tilbagetrækning blev de israelsk-egyptiske forhandlinger genoptaget, denne gang på Leeds Castle i Sydengland med deltagelse af udenrigsministrene Moshe Dayan fra Israel, Mohamed Ibrahim Kamel fra Egypten, og Cyrus Vance fra USA. Egypterne insisterede fortsat på at det palæstinensiske spørgsmål skulle være en integreret del af aftalen.

De næste forhandlinger foregik i Maryland på den amerikanske præsidents landsted Camp David; de begyndte den 4. september. Nu sad både Begin, Sadat og Carter med ved forhandlingsbordet. Sadat deltog på betingelse af at målet var en altomfattende fredsaftale, uanset at de andre arabiske ledere nægtede at deltage. Den amerikanske præsident havde sat sin prestige ind på at forhandlingerne ville føre til et resultat, også han håbede på at der kunne blive tale om en totalløsning. Men Begin var ubøjelig og spillede på hele registret: "Jeg, Menachem Begin, forvalter af firetusinde års jødisk historie, kan ikke være den der opgiver det historiske krav på de bibelske områder."⁵³⁴ Samtidig gjorde han dog Cyrus Vance opmærksom på at han ikke selv ville være statsminister om fem år - så til den tid kunne de jo gøre hvad de ville. På denne måde lykkedes det israelerne at få tingene skilt ad, og den 17. september 1978 underskrev Carter, Sadat og Begin "en rammeaftale for fred i Mellemøsten". Den blev kendt som Camp David-aftalen.

Aftalen faldt i realiteten i to adskilte dele: Den første opfordrede til iværksættelse af en selvstyreplan for palæstinenserne på Vestbredden og i Gaza, som fem år senere skulle følges op af en permanent løsning for områderne og som skulle anerkende det palæstinensiske folks legitime rettigheder og deres retfærdige krav. I sig selv en forbedring i forhold til den tidligere israelske fornægtelse af palæstinenserne som et folk - for ikke at tale om et folk med rettigheder. Aftalen nævnte en normalisering af forbindelserne mellem Israel og Egypten som skulle følges op af lignende aftaler med de andre arabiske nabostater. Den anden del af aftalen fastlagde rammerne for en egyptisk-israelsk fredsaftale som forpligtede Israel til at trække sig tilbage fra alle besatte egyptiske områder og samtidig rømme bosættelserne i Sinai. Aftalen slog også fast at når Israel havde trukket sig tilbage skulle der oprettes normale diplomatiske, kulturelle og økonomiske forbindelser

⁵³⁴ Seale: Asad, op. cit. s. 308.

mellem de to lande hvilket bl.a. indebar at Egypten skulle hæve sin økonomiske boykot af Israel.

Begin nægtede at lade Jerusalem omfatte af aftalerne. Carter fandt frem til et kompromis som gik ud på at Jerusalem ikke skulle nævnes i selve aftalerne, men i stedet skulle behandles i en efterfølgende brevveksling mellem Begin og Sadat. Korrespondancen frembragte ikke noget nyt. Begin erklærede Jerusalem for Israels udelelige hovedstad, og Sadat skrev at Østjerusalem var en udelelig del af Vestbredden og skulle gives tilbage til arabisk suverænitet.⁵³⁵

Carter fik Sadat til at gå med til de to aftaler ved at love ham at israelerne ville standse opførelse af bosættelser indtil forhandlingerne om selvstyre på Vestbredden var afsluttet. Det havde Carter et løfte fra Begin om. Carter havde dog ikke sikret sig det skriftligt, og Begin hævdede at han kun havde lovet at standse byggerierne i tre måneder. Da Sadat fik dette at vide svarede han "I sender mig nøgen hjem" og opfyldte dermed den syriske udenrigsminister Khaddams profeti om at Camp David ville blive "Sadats sidste striptease."⁵³⁶

Den 26. marts 1979 var fredsaftalen mellem Egypten og Israel klar, og Sadat, Begin og Carter underskrev den i Washington. Den 10. december modtog Sadat og Begin Nobels fredspris, en meddelelse som den kræftsige Golda Meir modtog med ordene: "Fredsprisen til Sadat og Begin - det forstår jeg ikke. De skulle hellere have fået hver deres Oscar!"⁵³⁷. Den del af fredsaftalen der handlede om de israelsk besatte områder af Palæstina forblev virkningsløs indtil hele planen blev genopfundet i Oslo 15 år senere. Men Sadat havde med Camp David-aftalen underskrevet sin egen dødsdom; den blev eksekveret med drabet på ham i oktober 1981.

Hvad der for egypterne var en fredsplan skulle vise sig at blive signalet til krig mod Israels nordlige nabo, Libanon. Men inden da skal vi se på en af de største hindringer for fred: bosættelserne.

⁵³⁵ Gilbert op. cit s. 492-493.

⁵³⁶ Seale: Asad, op. cit. s. 309.

⁵³⁷ Odd Karsten Tveit: Alt for Israel s. 694-695.

Kapitel 14

BOSÆTTELSER

Kort efter 67-krigen begyndte den israelske indvandrings- og vicestatsminister Yigal Allon at udarbejde en plan der fik hans navn. Efter planen skulle Israel bevare kontrollen med Jordandalen og højedragene vest for den. Her skulle der anlægges bosættelser og varslingsystemer. Østjerusalem skulle ligesom Gush Etzion-området syd for Jerusalem og Kiryat Arba-bosættelsen i udkanten af Hebron forblive under israelsk kontrol. Resten af Vestbredden skulle forbindes med Jordan via en korridor omkring Jeriko, og Gaza skulle forbindes med Vestbredden ved hjælp af en hovedlandevej. Således blev de første bosættelser, hvoraf mange i begyndelsen var militære anlæg, de såkaldte *nahals*, anlagt langs med Jordanfloden og mod vest langs den gamle grænse linje fra 1949. Bosættelserne kom fra starten til at fremtræde som Israels nye grænsepæle. Yigal Allon sagde den 14. maj 1976 i et interview til dagbladet Yedi'ot Aharonot: "Bosættelserne placeres i strategisk vigtige områder langs eksisterende grænser eller i nærheden af områder der sandsynligvis vil blive grænser i fremtiden. De områder hvor vi laver bosættelser har ingen arabiske indbyggere, og vi fjerner ikke arabiske bosættelser for at erstatte dem med jødiske."⁵³⁸...Bosættelser er efter min mening en af de største løftestænger i vores politiske kamp om fastlæggelsen af grænser der kan forsvares inden for rammen af en fredsftale."⁵³⁹

Det israelske mål var også dengang at tilegne sig så meget jord som muligt med så få palæstinensere som muligt for at opnå en for israelerne acceptabel demografisk balance mellem jøder og palæstinensere. "Allonplanen havde som forudsætning at hvis Israel skulle forblive en jødisk og en demokratisk stat hvor princippet om jødisk arbejdskraft blev betragtet som en grundlæggende værdi, kunne det ikke fortsætte med at herske over 1,2 millioner palæstinensiske arabere i de områder som Israel besatte i 1967. Allon lagde også vægt på Israels sikkerhedsinteresser som kræver demilitarisering af alle arabiske områder vest for Jordanfloden samt Israels opretholdelse af en militær og civil tilstedeværelse i Golanhøjderne, langs Jordandalen og langs Det Røde Hav."⁵⁴⁰ Bosættelserne har hele tiden været i lodret modstrid med den 4. Genèvekonvention der i artikel 47 forbyder annektering af besat område, og i artikel 49 forbyder at tvangsflytte - uanset motivet - indbyggerne i et besat område, ligesom den forbyder besættelsesmagten at overføre dele af sin

⁵³⁸ Citeret fra Merip Reports no. 59, august 1977, s. 19.

⁵³⁹ Foreign Broadcast Information Service, den 17. maj 1976, citeret fra Merip Reports no. 59, august 1977, s. 19.

⁵⁴⁰ Gilbert op. cit s. 406.

egen civilbefolkning til det område som den besætter. Ikke desto mindre havde Israel femten år efter erobringen i 1967 bosat 90.000 israelere i det ulovligt annekterede område af Jerusalem, og yderligere 30.000 levede i bosættelser i de øvrige besatte områder. I dag er der godt 193.000 bosættere fordelt på 148 bosættelser på Vestbredden og 18 bosættelser i Gaza.⁵⁴¹ Dertil kommer mellem 160.000 og 200.000 i Jerusalem.

Allerede det første år efter 67-krigen blev der anlagt 3 bosættelser i Golanområdet, små 10 år senere var der ialt 20 bosættelser udlagt som små befæstninger med ialt 2.200 indbyggere, der blev til 4.000 i juni 1977⁵⁴².

Selvom de israelske arbejderpartiregeringer i de første ti år efter Seksdageskrigen var hurtige til at bygge bosættelser, kneb det med at få dem befolket. I juni 1975 var der 15 bosættelser på Vestbredden uden for Jerusalem, og der boede kun 1800 bosættere, heraf godt en tredjedel i Kiryat Arba-bosættelsen uden for Hebron.⁵⁴³ I maj 1976 oplyste generaldirektøren for Zionistorganisationens bosættelsesafdeling at der i denne bosættelse var sat 95 lejligheder til salg, mens der kun var kommet 19 ansøgninger.⁵⁴⁴ Kiryat Arba var blevet tildelt nogle religiøse fanatikere som under foregivende af at være svenske turister i april 1968 havde slået sig ned i det palæstinensiske Hebrons centrum og erklæret at jøderne var vendt tilbage til byen. Regeringen var klar over at denne provokation var for stor, og forsvarsminister Moshe Dayan var stemt for at de skulle smides ud. Men Yigal Allon ønskede at lade dem blive, blot skulle de ikke bo i centrum. De fik tilbudt logi i en israelsk militærlejr lige uden for byen som så blev til bosættelsen Kiryat Arba.⁵⁴⁵ Mellem 1969 og 1973 brugte de israelske arbejderpartiregeringer mere end \$ 10 millioner på vand, el og kloakering til at servicere disse bosættere.⁵⁴⁶ Da Likud kom til magten i 1977 blev tempoet skruet op, og i 1980 var der 7.000 bosættere i området.

Af gode grunde motiverede Israel ikke bosættelserne med kolonialistiske hensigter. I de første år var begrundelsen altid "sikkerhed", Israels mantra til overtrædelse af en hvilken som helst konvention eller menneskerettighed. Ved et foredrag på Tel Avivs universitet i december 1980 sagde den israelske hærchef Rafael Eitan: "Jordandalens og Golanhøjderne bosættere er en del af Israels militære formering, og jeg betragter dem som en regulær hær. Bosætterne er udstyret med højt

⁵⁴¹ Ifølge Yesha Council of Jewish settlements in the West Bank and Gaza 2.4.2000. Kilde: Infopal 6.5.2000.

⁵⁴² I dag regner man med at der er ca 18.000 bosættere i Golan.

⁵⁴³ Janet Abu Lughod op. cit. s. 21.

⁵⁴⁴ citeret fra Merip Reports no. 59, august 1977, s. 19.

⁵⁴⁵ Gilbert op. cit s. 405.

⁵⁴⁶ Rosenberg, op. cit. s. 469.

sofistikerede våben, de er alle godt trænedede og kender nøjagtigt deres rolle hvis en krig skulle bryde ud. Nogle af bosættelserne er i besiddelse af anti-tank-raketter.”⁵⁴⁷

De samme fem love som israelerne havde benyttet til at overtage palæstinensisk jord efter 1948 blev nu brugt som grundlag for ekspropriation af de områder som var blevet besat efter 1967. Dertil kom at Israel betragtede al den jord som under det jordanske styre havde haft status af statsjord som israelsk statsejendom; Israel var jo Jordans efterfølger. Desuden ændrede man den jordanske Lov nr. 2 af 1953 om “ekspropriation af jord til offentlige formål” til i fremtiden at høre under israelsk militær myndighed, dvs. under områdets øverstkommanderende. Betingelsen om “offentlige formål” faldt bort, og hvis nogen ville klage over selve ekspropriationen eller over kompensationens størrelse skulle det ske til en “klagekomité” (Objections Committee) som var sammensat af israelske officerer. Senere kom der en tilføjelse til loven som gav den øverstkommanderende i området mulighed for at idømme enhver ejer der nægtede at flytte indtil fem års fængsel eller en ikke nærmere stipuleret bøde.⁵⁴⁸ For palæstinenserne var det ofte vanskeligt at bevise deres ejendomsret til jorden: “Under de forskellige ottomanske, britiske og jordanske regimer var der mange jordbesiddere som af skattemæssige og bureaukratiske grunde forsøgte at have så lidt som muligt med myndighederne at gøre. Da den israelske regering nu krævede dokumenter af dem, stillede de overfor kravet om at bekoste dyre landmålinger, eller med advokatbistand at forsøge at finde frem til gamle skøder og dokumenter i arkiver i Amman eller Istanbul. De fleste havde i denne situation ikke en chance... I foråret 1981 besluttede regeringen Begin at al jord som ikke tidligere var blevet registreret af den forhenværende jordanske regering, eller hvor ejendomsforholdene ikke var fuldstændigt dokumenterede, skulle betragtes som statslig og dermed være tilgængelig for jødiske bosættelser.”⁵⁴⁹

Mens forskellige israelske regeringer trods sikkerhedshensyn, love og anordninger alligevel opretholdt visse begrænsninger for hvor bosættelserne måtte ligge, voksede der efter Junikrigen i 1967 en religiøs nationalistisk bosætterbevægelse op som i 1974 førte til dannelsen af Gush Emunim (De Troendes Blok). Disse troende nationalister havde hverken brug for sikkerhedsbegrundelser eller lovgivningsmæssige retningslinjer. De mente at have en historisk ret, givet dem af Gud, til hele Israels land. Selvom bevægelsen provokerede de israelske regeringer blev der ikke tale om store strategiske uoverensstemmelser, omend man ikke var enige i fremgangsmåden. Og lykkedes det ikke i første forsøg at anlægge en ny

⁵⁴⁷ Janet Abu-Lughod op. cit. s 21.

⁵⁴⁸ Janet Abu-Lughod op. cit. s. 45-46.

⁵⁴⁹ Rosenberg op. cit. s. 476.

“illegal”⁵⁵⁰ bosættelse gik det som regel godt i andet eller tredje forsøg. Gush Emunims retorik faldt mest i tråd med Likuds, men forholdet til Arbejderpartiet var også udmærket: “Lederne af Gush Emunim har ikke glemt den materielle og moralske hjælp de har modtaget af daværende vicestatsminister Yigal Allon da de bosatte sig i Hebron, heller ikke den hjælp der blev givet dem af lederen af Arbejderpartiet, S. Peres, mens han var forsvarsminister i Rabins regering; der ville ikke have været nogen Ofra, den første bosættelse i Samaria, uden hans hjælp. Gush Emunim savner de gamle dage. Den ville gerne se Arbejderpartiet ved magten igen og Herut i opposition. Veteranerne i Gush Emunim mener at det er den bedste politiske formel når de skal have succes med deres bosættelsesmål.”⁵⁵¹ Selvom Arbejderpartiet i modsætning til Gush Emunim ikke åbenlyst talte om at fordrive palæstinenserne var bosættelserne med til at gøre livet både fysisk og psykisk uudholdeligt og ofte økonomisk umuligt for dem. Ved at tage deres jord blev de tvunget til at klumpe sig sammen, og så kunne man jo - og det viste sig også ofte at blive følgen - håbe på at en del af dem valgte at udvandre.

Efter Camp David-aftalen var formålet med bosættelserne først og fremmest at forhindre noget der blot kunne minde om et palæstinensisk selvstyre. Derfor fik aftalen den umiddelbare konsekvens at Israel nu for alvor satte skub i bosættelserne for endnu engang at skabe kendsgerninger på Vestbredden, i Gaza og Jerusalem: “Den nye bosættelsesramme indebærer mange afgørende ting for Samarias palæstinensiske befolkning. I det lange løb vil det arabiske samfund blive skåret op i isolerede blokke adskilt fra hinanden af Sharon-linjer (de store hovedveje der forbinder bosættelserne). På en Vestbred der er delt op på denne måde vil det være vanskeligt at forestille sig noget ægte selvstyre der går ud over det kommunale niveau.”⁵⁵² Knap to år efter at Begin havde modtaget Nobels fredspris erklærede han at Israel havde til hensigt at erklære fuld israelsk suverænitet over Vestbredden og Gaza i løbet af fem år.⁵⁵³ Som en begyndelse på denne annektering oprettede Likudregeringen i 1981 en civil administration på Vestbredden og i Gaza. Samtidig søgte Israel at etablere en alternativ palæstinensisk repræsentation i området gennem oprettelse af såkaldte landsbyligaer. Men disse ligaer fik aldrig befolkningens accept.⁵⁵⁴

⁵⁵⁰ Det er lykkedes Israel - senest i slutningen af 1999 - at overbevise såvel egne som udenlandske medier om at man kan skelne mellem legale og illegale bosættelser. Det har selvsagt ikke hold i internationale konventioner ifølge hvilke alle bosættelser er illegale.

⁵⁵¹ Yoseph Zuriel i den israelske avis Ma'ariv, 23. marts 1979. Citeret fra Don Will's "Ideology and Strategy of the Settlements Movement" i Merip Reports no. 92, nov.-dec. 1980, s. 10.

⁵⁵² Amerikaneren William Wilson Harris': "Taking Root: Israeli Settlements in the West Bank, The Golan and Gaza-Sinai, 1967-1980", citeret fra Janet Abu-Lughod op. cit. s. 43.

⁵⁵³ Janet Abu-Lughod op. cit. s. 16.

⁵⁵⁴ Michael Irving Jensen og Andreas Laursen op. cit. s. 22.

Bosættelser i og omkring Jerusalem

Et af de hårdest ramte områder er Jerusalem. Da Israel i 1980 på trods af international lov annekterede Østjerusalem havde det i forvejen udvidet Jerusalem til at omfatte et meget stort område hele vejen omkring byen. 13.000 dunum var blevet eksproprieret i området mellem Jerusalem og Ramallah, og næsten 80.000 jøder var blevet bosat i over 20 bosættelser. Året forinden havde jøder fået tilladelse til at opkøbe jord i de besatte områder.

Mens målet i 1948 først og fremmest var at overtage så meget som muligt af Jerusalem, satte israelerne efter 1967 alle kræfter ind på at sikre at Jerusalem aldrig igen ville blive delt. Jerusalem skulle adskilles fra Vestbredden. Det skete ved at trække nye grænser og oprette bosættelser der skabte en geografisk sammenhæng mellem den vestlige del af byen og de nye grænser.

Grænserne ser umiddelbart ikke særligt logiske ud. Mod nord strækker der sig en lang finger op; forklaringen på den er at man ønskede at indlemme Kalandia-lufthavnen lige uden for Ramallah. Grænserne er derefter trukket for at få så meget jord - først og fremmest landsbrugsjord - som muligt og et minimum af den ikke-jødiske befolkning. Derfor har man lagt grænserne udenom Kalandia-flygtningelejren og længere mod sydøst også uden om den palæstinensiske landsby Hizma der ligger lige op til grænsen. Den landbrugsjord der hører til landsbyen er til gengæld blevet israelsk og det gælder også to bakketoppe som har strategisk betydning. Samme mønster tegner sig med landsbyen Beit Iksa på Vestbredden; man inddrog landsbyens jord under Jerusalem, men lod landsbyen forblive uden for. Ved siden af opførte Arbejderpartiet en af de store bosættelser, Ramot, der i dag har cirka 40.000 indbyggere.

Kort over israelske bosættelser i Øst- og Stor-Jerusalem 1997

For Arbejderpartiet er det vigtigt at Israel både forbliver et demokrati og en jødisk stat, og derfor bør landet ikke have for mange ikke-jøder. Likud og de andre højrefløjsspartier går derimod ikke så højt op i demokratiet, for dem har jorden større værdi. For dem gælder det om at få så meget som muligt af Jerusalem, og desuden at få byerne Hebron og Nablus selvom der dér er meget store ikke-jødiske befolkningsgrupper. Dem tager de gerne med i købet, dog kun som andenklassens borgere.

I 1974 blev det besluttet at Jerusalems kommune skulle bestræbe sig på at opretholde den befolkningsmæssige balance i byen. På det tidspunkt var der 73% jøder og 27% ikke-jøder i byen. Problemet var og er at fødselsraten i den jødiske

befolkning er cirka 2,1%, hvorimod den hos palæstinenserne er cirka 4,2%. Alligevel er befolkningsfordelingen nogenlunde den samme sidst i 1990'erne. Men byen er også vokset med 71% siden 1967, og jord er inddraget og annekteret fra Vestbredden. Dette er efter israelsk ret altsammen såre godt og demokratisk for Jerusalem gør blot som alle andre kommuner i verden: man laver en zoneopdeling, dvs. udlægger forskellige arealer til grønne områder, industriområder og beboelsesområder.

Da Israel ikke har ressourcer til på én gang at flytte hverken en halv eller en hel million jøder ind i de erobrede områder, er der lavet en langtidsplanlægning: der er lagt store områder ud som naturreservater, det hebraiske ord betyder "et område med ubegrænset udikig". De udlagte områder ejes med få undtagelser af palæstinensere. De har imidlertid ikke ret til at bygge på dem, men må kun bruge dem til dyrkning. Det har medført at befolkningstætheden i nogle af de palæstinensiske kvarterer i Jerusalem er høj. I Beit Hanina og Shufat som tidligere var landsbyer på Vestbredden var den i slutningen af 90'erne på ca. 3,3 personer per værelse hvorimod den i den jødiske bosættelse Pisgat Zeev ved siden af var tre gange mindre.

At bygge kræver byggetilladelse, men en sådan er det for palæstinenserne praktisk taget umulig at få. Det får palæstinenserne til i desperation og uden tilladelse at opføre nye boliger eller udvide de gamle på deres egen jord. Derefter river israelerne husene ned. Der foregår hele tiden nedrivninger af palæstinensiske huse ledsaget af sammenstød med politi og militær; ofte deltager israelske fredsgrupper i kampen for palæstinenserne ret til at bygge på egen jord. Jerusalems kommune forholder sig kynisk til problemet: man kan ikke have at folk bygger på må og få, tingene skal planlægges.

Det bliver de så, og på det tidligere grønne område ved siden af landsbyen Shufat ligger den jødiske bosættelse Rekhes Shufat. Den blev oprettet efter at kommunen i 1994 - altså efter Osloaftalen - vedtog en forordning om at ekspropriere det grønne område til brug for offentligheden. Intet område må eksproprieres i Jerusalem uden hjemmel i en kommunal lov. En demokratisk standardprocedure. Men det lykkedes at omgå disse regler ved at vedtage en ny zonelov for kommunen. Denne lov ændrede det grønne område til hvidt, og hvide områder må bebygges. Et mindretal af byrådsmedlemmerne gjorde indsigelse, for det var jo et grønt område, men den tidligere arbejderpartiborgmester Teddy Kolek udtalte at ideen med de grønne områder var at forhindre de andre i at bygge indtil israelerne selv havde ressourcer til det.

Det samme skete med et grønt område nord for Bethlehem, Har Homa. Byggeriet på dette område blev udskudt i flere år efter voldsomme stridigheder dels mellem nogle private selskaber og kommunen, dels mellem palæstinenserne og israelerne. Uoverensstemmelserne fik stor international opmærksomhed og førte til at projektet blev stillet i bero. Men i 1999 udbød Netanyahu-regeringen⁵⁵⁵ 2.320 boliger i licitation på Har Homa, hvor målet i første omgang er 6500 boligheder på godt 200 hektar land; det vil give plads for en jødisk befolkning på ca. 30.000. Der vil senere være mulighed for en fordobling af antallet af boliger ved at inddrage nogle af de nærliggende højdedrag. Det vil betyde, at Bethlehem bliver helt omringet af jødiske bosættelser; i 2020 vil Bethlehem være en ø, fuldstændigt isoleret fra de øvrige palæstinensiske områder.

Det katastrofale ved israelernes omfattende bosættelsesplaner er at jordkonfiskeringen også rammer palæstinenserne på deres levebrød. Bethlehem er den tredjestørste by på Vestbredden, og de fleste af dens indtægter kommer fra turisme som er byens eneste økonomiske håb. De vigtigste hellige steder for kristne, Fødselskirken og Hyrdernes Mark, ligger begge i Bethlehem. Men Israel får 80% af sine turistindtægter fra kristne pilgrimme og er skræmt ved tanken om at palæstinenserne skal gøre indhug i markedet. Bosættelsesplanerne ved Har Homa indbefatter derfor en plan for et område der kaldes Bethlehem-Israel hvor der skal bygges en turistlandsby med hoteller, restauranter og håndværk. Det er tanken at turisterne fremover skal samles op af et israelsk turistselskab, tilbringe en nat i Bethlehem- Israel, køres ind i turistområdet i bus og køres ud igen uden at have brugt en øre i noget palæstinensisk foretagende. Planen vil umuliggøre enhver form for naturlig ekspansion i Bethlehem og det vil stort set ødelægge hele den lokale befolknings indtægtsgrundlag – og dermed levemuligheder.

Mellem Jerusalem og Bethlehem ligger den store bosættelse Gilo der blev grundlagt i 1971 og som i dag rummer godt 30.000 israelere. I begyndelsen af 90'erne opførtes en bosættelse med navnet "udkigspost over Bethlehem", en del af Sharons plan om strategiske udkigsposter. Bosættelsen Gilo blev bygget på jord der var eksproprieret fra landsbyerne Beit Jala og Beit Safafa, og der er stadig små lommer hvor der bor palæstinensere, men bosættelserne skyder op omkring dem og de har ikke mulighed for at udvide eller bygge huse. Desuden er det så godt som umuligt for en ikke-jøde at købe en lejlighed i en jødisk bosættelse.⁵⁵⁶ Jorden opkøbes af

⁵⁵⁵ Bulldozerne gik dog først i gang under Ehud Baraks regering.

⁵⁵⁶ Også i selve Israel er der restriktioner for arabere mht hvor de kan slå sig ned. Men i år 2000 afsagde den israelske højesteret en kendelse som gav en arabisk familie ret til at slå sig ned i en jødisk bosættelse, og afgjorde at det er ulovligt at bygge kun for jøder, eller som det hed for den pågældende bebyggelse "for en person som bl.a. har afsluttet sin militærtjeneste eller er blevet hjemsendt". Kilde: Tikva Honig-Parnass "The High Court Decision on Katzir, Demystifying Another Zionist Claim of Equality" News from Within vol. XVI, no 4, april 2000, s. 19.

staten gennem the Israeli Land Authority og ofte giver denne myndighed jorden videre til The Jewish Agency eller forskellige andre private organisationer hvis formål er at bosætte jøder i Israel og i de besatte områder. Det er altså de private organisationer, ikke direkte regeringen, der forhindrer ikke-jøder i at erhverve jord og bygge, og det er legalt for private organisationer at have deres egen dagsorden.

De fleste israelere opfatter ikke bosættelserne i og omkring Jerusalem som bosættelser, men blot som nye kvarterer eller forstæder. Det er attraktivt at bo i en bosættelse, for her kan man til den pris som man ellers må betale for en treværelses lejlighed i Vestjerusalem få sit eget hus med fem værelser, en lille have, parkeringsplads og mange fælles faciliteter. Oveni kommer gunstige boliglån for unge mennesker og kommunal skattefrihed i fem år.

Når man kører rundt på Vestbredden og pludselig ser - og mærker - den dårlige hullede vej blive afløst af en bred, velasfalteret kørebane kan man være sikker på at der ligger en bosættelse i nærheden. Disse mange store veje på Vestbredden er med til at opsluge den palæstinensiske jord, og der er tale om rene apartheid-tilstande da det er forbudt palæstinensere at færdes på vejene. Da Oslo 2-aftalen blev underskrevet i 1995 gik præsident Clinton med til at finansiere anlæggelsen af omkørselsveje. Vejene sætter jødiske bosættere i stand til at køre uden om de palæstinensiske selvstyreområder. I 1997 var der blevet anlagt cirka 440 km omkørselsveje som havde kostet de amerikanske skatteydere omkring 4 milliarder kroner.

Jorden til omkørselsvejene er taget fra palæstinenserne. Sjældent direkte ved konfiskation; derimod inddrager myndighederne jorden efter en såkaldt militær befaling. Den har ikke samme status som en lov, men til gengæld behøver der ikke at gå lang tid mellem befalingens udstedelse og dens effektivering. Militærbefalingen har ikke retlig kraft til at forandre det bestående retmæssige ejendomsforhold, men dét klares let og elegant ved at lade befalingen anerkende at palæstinenserne nok ejer jorden, men eftersom den israelske stat ønsker at bruge den til anlæg af for eksempel omkørselsveje lejer man nu jorden af den palæstinensiske ejer mod en meget lav afgift. Lejemålets ophør tales der selvsagt ikke om, og lejeren behandler ikke det lejede med noget ansvar over for ejeren: ofte indgår der en nødvendig fældning af træer i statens brug af jorden. Ved den sydlige udfaldsvej uden for Gilobosættelsen fældede israelerne mange gamle oliventræer. Palæstinenserne fik som kompensation \$ 80 per træ hvad der svarer til 8% af den faktiske værdi. Israelerne fælder palæstinensiske, ofte meget gamle, træer for et godt ord. Igennem årene er der fældet i titusindvis af dem, og det forekommer derfor både komisk og absurd når den israelske stat inviterer

besøgende udenlandske statsoverhoveder på træplantning. I foråret 2000 var det den kinesiske leders tur.

En af vejene skal med tilhørende tunneler og broer forbinde bosættelsen Kiryat Arba uden for Hebron med Jerusalem sådan at man på et kvarter kan tilbagelægge strækningen uden at komme igennem et eneste område med palæstinensiske indbyggere. Det samme er sket øst for Jerusalem hvor israelere kan køre fra den store bosættelse Ma'alé Adumim med over 25.000 indbyggere ind til Jerusalem på 15 minutter. For at israelerne kan føle sig trygge og vide at de er på rette vej er der i midten af asfalten malet en gul stribe der viser at man befinder sig på en vej der forbinder jødiske områder. Men disse veje adskiller ikke blot israelere fra palæstinensere, de skiller også de palæstinensiske beboelser fra hinanden.⁵⁵⁷ De mange nye broer og omkørselsveje skåner israelerne for at blive mindet om at der bor palæstinensere i området – end mere at de har taget jorden fra dem.

Selv i Vestjerusalem, et område som alle anerkender som israelsk, er 60% af jorden oprindeligt palæstinensisk. Både Det Israelske Museum og Knesset er bygget på jord der tilhørte en palæstinensisk familie som i 1948 flygtede fra landsbyen Lifta og slog sig ned i et område som den ejede i nærheden af Det Hebraiske Universitet. Her byggede den sine huse og dyrkede sine marker, men da israelerne i 1967 erobrede området eksproprierede Det Hebraiske Universitet jorden, og i de sidste 25 år har man forsøgt at fordrive familien fordi universitetet vil anlægge en parkeringsplads.⁵⁵⁸

På landsbyen Liftas jord ligger også den store bosættelse Ramot som blev påbegyndt i 1973 og som i dag huser 40.000 indbyggere. Ramot er bygget som en religiøs bosættelse, for eksempel har alle husene små balkoner hvor man kan bede. Ligesom man ikke anbringer ikke-jøder i en jødisk befolkningsgruppe placerer man ikke en religiøs gruppe i en ikke-religiøs befolkning. Da man planlagde at indlemme denne del af Vestbredden i Jerusalem, mødte det lokal israelsk modstand da planen var i fuldstændig modstrid med den almindelige opfattelse af Jerusalem. Den nye bebyggelse ville ødelægge den smukke indkørsel til byen og medføre en uhæmmet byvækst der blandt andet krævede nye vejnet og kloaksystemer. Men de kommunale protester blev imødegået af regeringen som fandt at det var dens patriotiske pligt at bygge dér uanset konsekvenserne.

⁵⁵⁷ Frédéric Encel: Géopolitique de Jérusalem, s. 157.

⁵⁵⁸ Den 11. maj 2000 fik familien en nedrivningsordre fra Jerusalems kommune – efter pres fra universitetet. Familien fik 24 timer til at rive det 110m² store hus ned med den begrundelse at man havde igangsatt istandsættelse af huset. Det var der ellers blevet givet tilladelse til den 8. april 2000. Der bor et ægtepar med 6 børn i huset. Kilde: pressemeddelelse fra LAW den 13. maj 2000.

Siden 1972 har der ligget en masterplan klar for Jerusalem, og den opererer med den såkaldte salamimetode: hvis man skærer spegepølsen op i en hel masse små stykker ser man ikke helheden. Og nu - inden den endelige aftale med palæstinenserne - foregår der en kamp om at sikre sig så meget som muligt af byen. Den kamp har israelerne for længst vundet, og de sørger nu for at konsolidere sig og beholde det de har taget.⁵⁵⁹

Man taler om "sandlinjen" omkring Jerusalem fordi de fleste af bosættelserne er bygget i sandfarvede sten: "Langt hovedparten af bygningerne er tunge og kubiske med en stor, dyb og forstærket sokkel, bygget af Jerusalemsten yderst, men med et skelet af armeret beton der kan blive helt op til 2½ meter i tykkelse; tagene er flade, balkonerne lukkede, og vinduerne firkantede og tilbagetrukne; bygningerne fremtræder med en mængde lige vinkler og hjørner der undertiden danner kvadrater, og hver husblok har et beskyttelsesrum med specialudstyr. Der er kun få blindgyder og ingen små stræder til at adskille blokkene; men der er veje, alle på størrelse med en boulevard".⁵⁶⁰ Overalt i landskabet ses store hvide ar som tegn på at der anlægges endnu en omkørselsvej og endnu en bosættelse, som regel kamufleret som udvidelse af en allerede eksisterende bosættelse.

Samtidig med at der bliver pumpet milliarder af dollars og israelske pund i de mange bosættelser, forfalder de palæstinensiske kvarterer i Jerusalem. Det flyder med affald, fortovene er hullede, og der mangler lys i lyskurvene. Forklaringen er⁵⁶¹ at selvom palæstinenserne udgør 30% af Jerusalems befolkning og selvom de bidrager med cirka 30% af kommuneskatterne, modtager de kun 7% af byens budget. Af Jerusalems 100 brandmænd skal kun de 14 betjene de palæstinensiske kvarterer. Af Jerusalems 900 sanitetsarbejdere arbejder kun de 47 permanent i de palæstinensiske kvarterer. Der mangler 21.000 boliger for palæstinensere i Jerusalem. Al adgang til Jerusalem har været lukket siden Golfkrigen i 1991, og kontrollen er blevet skærpet efter Osloaftalen i 1993. Alle palæstinensere der har et ID-kort til Vestbredden eller Gaza skal ansøge om tilladelse til at komme ind i Jerusalem. Og når israelerne beslutter at gennemføre en lukning, betyder det at de inddrager tilladelserne; så kan man ikke komme ind *selvom* man har en tilladelse. Og når de beslutter at lukningen er ophævet betyder det at man igen kan *ansøge* om tilladelse. Ugifte palæstinensiske mænd under 35 er uden chance for at få en sådan tilladelse.

⁵⁵⁹ Joe Storks forord i Graham Usher's: Palestine in Crisis, 1995, s. ix.

⁵⁶⁰ Frédéric Encel op. cit. s. 152.

⁵⁶¹ Ifølge Alison Hodgkins i et interview med forfatteren juni 1998. AH er ved at skrive en bog om Jerusalems bosættelser og er kilden til mange af oplysningerne i denne del af kapitlet.

Selvom israelerne ofte hævder at bosættelsesbyggeriet finder sted for at kompensere for den boligmangel der skulle være opstået på grund af de mange russiske og etiopiske indvandrere, viser Jerusalems statistiske årbog at der siden 1992 kun blevet solgt en trediedel af de nyopførte boliger. Man finder i bosættelserne mange tomme boliger der annonceres til salg. Bosættelserne er med andre ord ofte overbebygget, men underbeboet.⁵⁶²

Også den i forvejen stærkt overbefolkede Gazastribe har lagt jord til den israelske kolonialisering. Ganske vist bor der i dag kun omkring 7.000 israelere i Gaza fordelt på 18 bosættelser, men de har beslaglagt omkring 30% af området; den resterende million palæstinensere bor i 70% af Gazastriben. Her finder man verdens højeste befolkningstæthed. Bosættelserne ligger spredt ned igennem Gazastriben; de er alle omkranset af pigtråd og bevogtet af soldater. Men selv ikke den skønne Middelhavsstrand har kunnet lokke ret mange israelere til at bosætte sig i Gaza selvom Jewish Agency i 1982 i en annoncekampagne prøvede at sælge stedet som Israels Hawaii og forsøgte at presse regeringen til at bosætte 100.000 jøder i området.⁵⁶³ På intet tidspunkt har der været tilstrækkeligt med bosættere til at opfylde de ambitiøse planer, hverken i Gaza eller i de andre besatte områder. Til trods for at man i perioder har brugt op mod halvdelen af statens budget - eksklusive militæruddgifterne - til finansiering af bosættelser.⁵⁶⁴

I et forsøg på at sammenfatte perioden 1977 til 1992 kan man sige at "de indtil da få jødiske bosættelser på Vestbredden og i Gaza mangedobledes. Antallet af bosættere steg dramatisk. Judaiseringen af Samaria, Judæa og Gaza blev officiel politik. De religiøse bosætteres organisationer blev knyttet til staten, fik officiel status, politisk magt og økonomiske ressourcer. Det østlige Jerusalem blev annekteret, udvidet og judaiseret. Den jødiske jordbesiddelse på Vestbredden øgedes radikalt, først gennem ekspropriationen af "fraværendes ejendom" og ekspropriationer "af sikkerhedsgrunde", derefter gennem ekspropriationer "til almene formål" (for eksempel til veje og vand til nye bosættelser), en systematisk bestridelse af palæstinensiske bønders ejendomsret til deres jord, den vilkårlige klassificering af store landområder som "statslige" og dermed eksproprierbare uden appel, og gennem velfinansierede jord- og ejendomsopkøb via stråmænd. Alene i året 1981 blev der lagt mere jord ind under Israel end i de tolv foregående år. En tredjedel af Vestbreddens territorium var da blevet koloniseret og antallet af jødiske indbyggere tredoblet til 17.500."⁵⁶⁵

⁵⁶² Janet Abu Lughod op. cit. s. 32.

⁵⁶³ Richard Locke & Anthony Stewart: Bantustan Gaza, s. 65.

⁵⁶⁴ Don Will, op. cit. s. 11. Ifølge Infopal af 6.5.2000 anvender Handels- og Industriministeriet i år 25% af budgettet til bosættere som udgør 2,5% af den israelske befolkning.

⁵⁶⁵ Rosenberg, op. cit. s. 398.

I takt med koloniseringen af Vestbredden og Gaza foregik der en intern kolonisering i selve Israel. I 1973 vedtog man en plan for judaisering af Galilæa; her boede cirka tre fjerdedele af de palæstinensere der efter 1948 var forblevet i den nyoprettede israelske stat. Jøderne udgjorde en minoritet i Galilæa. Derfor begyndte regeringen at konfiskere arabisk jord selvom der ikke umiddelbart var jøder der kunne bosættes i området; det var vigtigt at sikre sig jorden til fremtidige bosættelser. Men da mange af jøderne i det lange løb foretrak at slå sig ned i byerne medførte det undertiden at den jord der var blevet konfiskeret fra palæstinenserne igen blev udlejet til dem til dyrkning.⁵⁶⁶ I 1975 var man endnu ikke tilfreds med resultaterne af den igangværende plan, og Landbrugsministeriet fremlagde i en publikation i oktober dilemmaet på denne måde: "Det er nødvendigt at ændre den eksisterende situation med hensyn til den demografiske fordeling... ved hjælp af en langsigtet udviklingsplan... Da den fundamentale opgave med at... gøre Galilæa til en region med jødisk flertal tilsyneladende ikke kan gennemføres i en umiddelbar fremtid, er planen udtænkt som en tidlig del der skal strække sig frem til 1980, og en senere fase fra 1980 til 1990."⁵⁶⁷

Regeringen besluttede i februar 1976 at konfiskere tusinder af hektar arabisk jord, og det førte til en palæstinensisk protestmarch den 30. marts som siden er blevet benævnt "Jordens Dag". Trods protesterne blev et stort antal jødiske bosættelser oprettet imellem de arabiske landsbyer. Landbrugsminister Ariel Sharon udtalte i juni 1979 at "vi vil sprøjte Galilæa med jøder".⁵⁶⁸

Camp David-aftalen satte skub i anlæggelsen af nye af bosættelser. Det samme skete efter underskrivelsen af Osloaftalen. Yasser Arafat er fra mange sider blevet bebrejdet at han underskrev principaftalen uden at have sikret sig et stop for byggeri af bosættelser. Ganske vist står der i aftalen at Vestbreddens og Gazas status ikke må ændres, men det tolkes af israelerne som at de ikke må annektere områderne og at palæstinenserne ikke ensidigt må udråbe en stat på dem. Palæstinenserne har ment at det lå i aftalens ånd at der ikke måtte bygges bosættelser men kun foretages udvidelser af de allerede eksisterende, svarende til den naturlige tilvækst. Det har siden vist sig at definitionen af hvad der er udvidelse og hvad der er nyt er meget flydende, og både under Rabin, Netanyahu og Barak sker bosættelsesbyggeriet i et tempo der er højere end nogensinde siden 1967.

⁵⁶⁶ Janet Abu-Lughod op. cit. s 36.

⁵⁶⁷ Ibid.

⁵⁶⁸ Ibid., s. 37.

Da Rabin blev statsminister i 1992 lovede han at fastfryse bosættelsesbyggeriet og skabe fred med palæstenserne. Til gengæld fik han en lånegaranti på \$ 10 milliarder som havde været indefrosset i Yitshak Shamirs regeringsperiode. Bosættelsesstoppet inkluderede dog ikke 24.000 nye boliger der var under opførelse i Østjerusalem og de besatte områder, og heller ikke den årlige tilvækst på 1-2.000 boliger på Vestbredden som skulle tage højde for den naturlige befolkningsudvikling. I 1999 var den naturlige tilvækst på 13.000 boliger.⁵⁶⁹ I 1994 voksede bosætterbefolkningen med ca. 10,5%, og i de første 13 måneder efter Oslo konfiskerede Israel 2,3% af Vestbredden hvilket er lidt mere end gennemsnittet på 2,1% siden 1967. Bosættelserne på Vestbredden udgør 16% af de 70% som Israel har erklæret for statsjord.⁵⁷⁰ I løbet af de første to år efter Oslo-aftalen konfiskerede Israel 40.000 hektar palæstinensisk jord.

Ifølge en opinionsundersøgelse i Israel i 1999 går 18% af israellerne ind for at *fjerne alle bosættelser*, 46% går ind for at *bevare dem alle*, mens 17% mener at man skal fjerne de bosættelser der ligger i palæstinensisk befolkede områder. 13% mener at man skal fjerne *de fleste* bosættelser.

I september 1998 spurgte TV-selskabet CNN ministerpræsident Netanyahu om han anså Osloaftalen for at hindre Israel i at oprette nye bosættelser. Netanyahu svarede: "Nej, slet ikke. Faktisk pralede Rabin, min forgænger og den mand der underskrev Oslo-aftalen, med at han kunne bygge nye bosættelser under aftalen. Rabin udvidede befolkningen i bosættelserne med 50%. Det er vi langt fra at gøre. Vi opretter ikke nye bosættelser, men vi tillader den naturlige befolkningstilvækst i disse samfund. I må forstå at samtidig udvider de arabiske samfund sig også. Folk bliver gift. De får børn. Jeg ville ikke drømme om at fortælle arabiske samfund i dette selvsamme omstridte land: "I kan ikke blive gift, I kan ikke få børn. I kan ikke bygge huse omkring de palæstinensiske byer og landsbyer". Det ville jeg naturligvis ikke".

⁵⁶⁹ Middle East International, 17. september 1999.

⁵⁷⁰ Graham Usher "Palestine in Crisis" s. 84-85.

Det vil efterfølgeren Ehud Barak heller ikke. Men i sine første fem måneder som stats- og forsvarsminister har han godkendt opførelse af 3.196 boliger på den besatte Vestbred⁵⁷¹. Det er lidt mere end gennemsnittet under Netanyahu.⁵⁷² De fleste af boligerne skal opføres i bosættelser tæt ved Israels grænse fra før juni 1967, områder som man regner med at Israel under alle omstændigheder vil beholde efter en endelig fredsftale. Barak hævder som regel at udvidelsesplanerne er blevet vedtaget af den tidligere regering og at han derfor ikke kan ændre dem. I slutningen af 1999 hed det tilmed at han ved en fejl var kommet til at godkende nye bosættelsesudvidelser.

Ehud Barak mener ikke at bosættelserne er i modstrid med FN's resolution 242 og 338 som ligger til grund for Osloaftalen. De har, mener han, slet ikke relevans for Vestbredden og Gaza for de to områder var jo ikke anerkendt som en del af nogen stat før Israel besatte dem i 1967. Denne påstand blev senest fremsat på Socialistisk Internationales møde i Paris i november 1999 hvor Barak flere gange gjorde det klart at resolutionerne betyder noget forskelligt i forhold til palæstinenserne og i forhold til arabiske lande med anerkendte grænser.⁵⁷³ For palæstinenserne handler det ikke så meget om resolutioner som om overlevelse i hverdagen, og den fortsatte konfiskering af palæstinensisk jord - og vand - er en alvorlig hæmsko for fred. Vandfordelingen er i øvrigt meget ulige. Ifølge Oslo 2-aftalen fordeles vandet fra Vestbredden med 56,6 % til selve Israel, 23,8% til de 170.000 bosættere⁵⁷⁴ på Vestbredden uden for Jerusalem, og med kun 19,6% til de 1,2 millioner palæstinensere på Vestbredden. I Hebron i den sydlige del af Vestbredden modtager bosættelsen Kiryat Arba næsten ti gange så meget vand per person som palæstinenserne.

⁵⁷¹ Lee Hockstader, Washington Post Foreign Service, den 6. december 1999.

⁵⁷² Ifølge de seneste oplysninger i Haaretz den 9. april 2000 drejer det sig om 5.000 yderligere byggetilladelser sådan at Barak i sine første fem måneder som statsminister har givet tilladelser til byggeri af flere boliger i bosættelserne end Netanyahu i hele hans regeringsperiode. Selv den kontroversielle og fredshæmmende bosættelse i Hebron har Barak tilladt bliver udvidet med 12 familier - oveni de 54 der allerede bor der. Gideon Levy: Settlers' friends in high places. Levy gør opmærksom på at det er Arbejderpartiet der er og altid har været hovedkraften bag bosættelserne, og han nævner Jerusalems tidligere og mangeårige borgmester Teddy Kolek som den største bosætterbygherre, og samtidig venstrefløjens yndling.

⁵⁷³ Phil Reeves, The Independent, 10. November, 1999.

⁵⁷⁴ I dag er tallet godt 185.000.

Kapitel 15

KRIGEN I LIBANON

Da de franske styrker i 1946 forlod Libanon som formelt var blevet selvstændigt tre år tidligere, efterlod de en tikkende bombe i form af en uskreven nationalpagt der fordelte magten mellem landets forskellige trossamfund. Det var samtidig en intern aftale mellem de forskellige trossamfund; muslimerne ønskede at sikre sig uafhængighed i forhold til Frankrig, og de kristne at sikre sig uafhængighed i forhold til Syrien. Resultatet blev at præsidentposten sammen med hærledelsen skulle gå til den største kristne sekt maronitterne; sunnimuslimerne skulle have statsministerposten, shiamuslimerne formandsposten i parlamentet, og så fremdeles: alle offentlige embeder helt ned til de laveste trin blev fordelt efter religiøst tilhørsforhold. Det var lige fra begyndelsen en dårlig idé som udviklede sig til en absurditet efterhånden som det religiøse balanceforhold ændrede sig radikalt på grund af muslimernes markant højere fødselsrate i forhold til de kristne.

Israels oprettelse syd for den libanesiske grænse i 1948 fik vidtrækkende følger for Libanon. Grænsen mod syd blev lukket, og de fattige sydlibanesiske bønder fik afbrudt det tidligere handelssamkvem som havde været grundlaget for deres eksistens. Det bidrog til en flugt mod nord hvor mange sydlibanesere slog sig ned i det elendighedens bælte der efterhånden dannedes omkring Beirut. Senere fik de følgeskab af flere, dels på grund af den libanesiske regerings totale forsømmelse af området og det shiitiske samfund,⁵⁷⁵dels på grund af de mange israelske gengældelsesbombardementer af landsbyerne⁵⁷⁶ efter palæstinensiske partisaners raids ind i Israel.

Men Libanon kunne også profitere af staten Israels oprettelse. Libanon overtog nu flere af de opgaver som tidligere havde været palæstinenserens. Haifas havn blev lukket for den regionale handel, og en stor del af den vestlige handel med den arabiske verden blev nu omdirigeret til Beirut. Olieledninger blev ført til Libanon, og landet blev Mellemøstens vigtigste bankområde: i 1960 tegnede banksektoren sig sammen med den øvrige servicesektor for 61% af bruttonationalproduktet.

Men først og fremmest betød oprettelsen af Israel at størstedelen af den palæstinensiske befolkning blev flygtninge. Et par hundredtusinde kom til Libanon, og de fleste blev placeret i flygtningelejre i Sydlibanon, ved Tripoli i Nordlibanon og i udkanten af Beirut. Flygtningelejrenes boliger var de første år

⁵⁷⁵ Man plejede at sige, at i Sydlibanon var alt "zift" undtagen vejene. Zift betyder både noget skidt og asfalt.

⁵⁷⁶ I perioden medio 1968 til medio 1974 var der ca. 44 israelske angreb på Libanon; ca. 880 blev dræbt. Seale: Asad, s. 275.

telte; de blev langsomt erstattet af blikskure, senere af lerklinede huse, og i dag er flygtningelejrenes boliger bygget af cement og gasbeton. Selvom Libanon igennem historien har været værtsland for mange forfulgte - blandt andre armenere og kurdere - fik palæstinenserne ikke nogen varm velkomst og behandling. Det blev næsten umuligt for dem at opnå statsborgerskab; de få undtagelser kom til at gælde for dem der havde mange penge, gode forbindelser og eventuelt et kristent tilhørsforhold. Ikke engang arbejdstilladelser kunne palæstinenserne opnå, og det betød at de var tvunget til at tage sort arbejde til en tilsvarende lav "sort løn" og uden den ringeste form for sikkerhed. De oplevede også en vedvarende hyppig diskrimination, ikke mindst fra politiets side.

De veluddannede palæstinensere klarede sig bedre, det var en stor fordel at have engelsk som andet sprog, for det blev der god brug for på grund af Libanons udvidede samarbejde med USA. Til gengæld udsatte denne del af palæstinenserne sig ofte for mange libaneseres misundelse.

Kort over Libanon – forstørret fra Mellemøstens Hvem Hvad Hvor s. 118

I 1969 lykkedes det efter kampe med libanesiske højregupper den palæstinensiske modstandsbevægelse PLO at få en aftale, Cairoaftalen, i stand med den libanesiske regering. Aftalen indebar palæstinensisk selvstyre i lejrene, herunder ret til militært forsvar af dem, og den gav desuden PLO en begrænset frihed i Sydlibanon til at foretage militære operationer ind i Israel. Efter palæstinenserens nederlag i Jordan i 1970 og 71 blev Libanon PLO's vigtigste tilholdssted.

Desværre syntes PLO ikke at have taget ved lære af nederlaget i Jordan for også i Libanon begyndte de at spille herrefolk. De oprettede små enklaver i og omkring Beirut og i Sydlibanon hvor libanesere kunne opleve at blive standset og kontrolleret af palæstinensere. Disse episoder blev brugt og misbrugt i optakten til den libanesiske borgerkrig: for mens den libanesiske regering som altid holdt lav profil i den arabisk-israelske konflikt og knyttede sig mere og mere til Vesten, solidariserede den voksende venstrefløj i landet sig med palæstinenserne; det gjaldt ikke mindst den meget aktive studenterbevægelse. Mange libanesere gik ind i den palæstinensiske modstandsbevægelse da de betragtede Israel som alle araberes fjende. Spændingerne blev åbenbare efter at den israelske hær i april 1973 foretog et kommandoraid i Beirut hvor blandt andre Ehud Barak - efter sigende forklædt som kvinde - var med til at myrde tre fremtrædende palæstinensiske ledere for øjnene af deres familier. Ved den efterfølgende begravelse sluttede Beiruts befolkning massivt op bag palæstinenserne i en procession på en kvart million, og i protest mod den libanesiske hærs passivitet blev der erklæret generalstrejke.

Et par af borgerkrigens aspekter kan illustreres af de to begivenheder som betragtes som begyndelsen til den libanesiske borgerkrig: I begyndelsen af marts 1975 blev den sunni-muslimske leder fra byen Saida, Ma' ruf Saad, såret og dræbt af skud under en demonstration i sin hjemby til støtte for de lokale fiskere. Fiskerne demonstrerede imod et planlagt fiskerimonopol der tjente den libanesiske højrefløjsleder Camille Chamouns interesser, men som til gengæld ville betyde ødelæggelse af de lokale fiskeres eksistensgrundlag. Fiskerimonopolet skulle også ses som et forsøg på at få kontrol med hele kyststrækningen ned til grænsen til Israel. Drabet viste at den libanesiske højrefløj ikke skyede nogen midler for at knuse den sociale utilfredshed i landet. Godt en måned senere overfaldt en anden højregruppe, de libanesiske falangister,⁵⁷⁷ en bus med 27 palæstinensere på vej fra en begravelse. Alle passagerer blev dræbt. Det var falangisternes markering af at de ønskede at gøre kampen til et libanesiske-palæstinensisk anliggende - mens drabet på Saad var et opgør mellem landets højre- og venstrekræfter.

Som svar på angrebet på palæstinenserne krævede Den Libanesiske Nationalbevægelse, en koalition af venstreorienterede og hovedsageligt muslimske grupperinger og partier, afvæbning af falangisterne og gjorde det samtidig klart at de ikke ville acceptere falangisternes bestræbelser på at gøre palæstinenserne til syndebukke for de libanesiske problemer. Den første fase af krigen som mest drejede sig om falangisterne mod palæstinenserne blev kort. Palæstinenserne trak sig ud af kampene og nøjedes med at yde indirekte militær støtte til nationalbevægelsen uden selv at være direkte indblandet.

Det følgende år blev præget af en optrapning af krigs- og voldshandlinger, lejlighedsvis afbrudt af ineffektive våbenhviler. Der fulgte mæglingsforsøg fra syrisk, palæstinensisk, libanesisk og anden arabisk side. Mod slutningen af 1975 var det som om højrefløjen stiledede mod en deling af Libanon. Metoden til at opnå denne nye orden var terrorbombninger af palæstinensiske og muslimsk-libanesiske enklaver i de maronitdominerede områder og terror mod muslimske beboere. Mange flygtede. Der blev udøvet terror fra begge sider, men Beirut's deling vidnede om hvem der bar hovedansvaret for voldshandlingernes sekteriske præg: mens Vestbeirut's mindretal af kristne beboere forblev i bydelen vovede så godt som ingen muslim sig over i det nu rent kristne Østbeirut. 50.000 græsk-ortodokse - den

⁵⁷⁷ Falangistpartiet blev stiftet i 1936 af Pierre Gemayel (1905-1984). Oprindeligt var det en ungdomsorganisation, der var inspireret af såvel Nazityskland som Mussolinis Italien. I 1952 blev den omdannet til et politisk parti, og Pierre Gemayel spillede en afgørende politisk rolle som en af de mest magtfulde repræsentanter for den kristne sekt maronitterne indtil borgerkrigen, hvor hans søn Bashir kom til at dominere som chef for Falangen og senere for De Libanesiske Styrker.

eneste sekt uden milits – blev tilbage i Vestbeirut, og hver dag tog over hundredtusinde kristne fra Østbeirut uantastet på arbejde i Vestbeirut.

I begyndelsen af krigen søgte Syrien at spille en mæglende rolle, og landet ydede samtidig Den Libanesiske Nationalbevægelse en vis støtte ved at lade våbentransporter passere over grænsen. I forsommeren 1976 kontrollerede nationalbevægelsen - nu direkte støttet af palæstinenserne hvis lejre havde været udsat for massive bombardementer - ca. 80% af Libanon. Mange var begyndt at drømme om et verdsligt og demokratisk Libanon, og et ikke-konfessionelt frit valg ville på det tidspunkt uden tvivl have gjort Kamal Joumblatt til præsident. Kamal Joumblatt var leder af druserne⁵⁷⁸ og desuden leder af såvel Det Progressive Socialistparti som Nationalbevægelsen. Han var almindeligt respekteret som en ukorrupt, demokratisk og dertil højt begavet politiker med dybe rødder i den arabiske kultur (noget de kristne ledere sjældent kunne prale af) og samtidig var han stærkt inspireret af både indisk og vestlig filosofi. Om det var Syriens skræk for et demokratisk uafhængigt Libanon eller om det var præsident Asads gamle venskabsbånd til Libanons præsident Suleiman Franjeh der den 31. maj 1976 fik Syrien til at gribe ind på højrefløjens side, er vanskeligt at afgøre. Der er også en tredje forklaring: "Mens krigen rasede prøvede Præsident Asad at få tingene til at kølnes af, men politikerne i den nationale lejr - Yasser Arafat, Kamal Joumblatt, kommunisterne og andre - følte at der var en chance for fuldstændigt at slå maronitterne, og de forfulgte dem op i bjergene med store tab af menneskeliv til følge. Asad mente at hvis det fortsatte på den måde ville maronitterne til sidst bede Israel om at intervenere, og det ville give Israel indflydelse på løsningen af det libanesiske problem hvad han ikke ønskede. Derfor tryglede han de venstreorienterede og palæstinenserne om at standse krigen. Da de nægtede satte han sin hær ind mod dem...Det var forfærdeligt, og de kristne var tilmed allieret med Israel. Det var en paradoksal situation hvor de kristne belejrede palæstinensiske lejre og massakrerede mange mennesker mens syrerne bare så til. Der var en skiften i alliancer som var enormt smertefuld, men præsident Asad fastholdt blikket på det vigtigste, nemlig at forhindre Israel i at intervenere i denne konflikt."⁵⁷⁹

Massakren der omtales fandt sted i flygtningelejren Tel al-Zaater (Timianhøjen) i udkanten af Beirut i sommeren 1976. I 52 dage belejrede, udsultede og bombarderede falangisterne lejren mens syrerne beskyttede dem. Da der ved Røde Kors' mellemkomst den 12. august blev givet frit lejde til at lejren kunne evakueres,

⁵⁷⁸ Druserne er en sekt, der altid har spillet en stærk politisk rolle i Libanon. Se Anders Jerichow og Jørgen Bæk Simonsen: *Mellemøstens Hvem Hvad Hvor* s. 42-43.

⁵⁷⁹ Interview med Patrick Seale i november 1999.

blev næsten alle mænd og drenge henrettet ved udgangen. Ialt ca. 3.000 palæstinensere og fattige libanesere⁵⁸⁰ der også havde boet i lejren blev dræbt.

Camille Chamoun hvis milits deltog i massakren, udtalte samme dag til det vesttyske ugeblad "Stern": "Jeg vil indgå en pagt selv med djævelen for at slippe af med palæstinenserne" Og den 6. september udtalte lederen af falangistpartiets milits Bashir Gemayel til det franske tidsskrift "Nouvel Observateur": "Palæstinenserne har valget mellem en realistisk forhandling eller Tal al-Zaater - eller rettere hvad der er blevet tilbage af Tal al- Zaater. Uden at genere mine venner i Cedertræets Vogteres⁵⁸¹ milits: Det er vanskeligt at udrydde 400.000 palæstinensere eller kaste dem i havet. Men det er op til deres ledere at vælge."

I begyndelsen af 1976 var USA - ikke mindst udenrigsminister Henry Kissinger - meget bekymret for om Syrien skulle finde på at intervenere i Libanon. Men i løbet af foråret ændrede Kissinger opfattelse og indså at det tværtimod ville være hensigtsmæssigt at få Syrien til at gribe ind over for venstrefløjen og PLO. Der blev udarbejdet en yderst hemmelig plan som Syrien var indforstået med og som det lykkedes USA at få også Israel til at acceptere. Aftalen var selvsagt uskreven, og Syrien har aldrig indrømmet dens eksistens. Den har fået betegnelsen "red line-aftalen". Den røde linje var Beirut-Damaskus-vejen. Israel ville herefter acceptere at Syrien invaderede Libanon, dog måtte syrerne ikke placere mere end en brigade syd for Beirut-Damaskus-vejen og heller ikke anbringe nogen af deres SAM-raketter dér. Israel insisterede også på at Syrien kun i begrænset omfang måtte indsætte fly og marinefartøjer. Denne specificering af aftalen blev formuleret af den israelske udenrigsminister Yigal Allon i et brev til Henry Kissinger som gav beskeden videre til Damaskus. For USA og Israel rummede aftalen flere fordele: "Palæstinenserne ville blive ydmyget, venstrefløjen blive holdt tilbage, Moskva blive modarbejdet, - og Asad selv ville få sit rygte ødelagt ved en handling der i arabiske øjne var afskyelig".⁵⁸²

I juni 1976 kunne den libanesiske presse fortælle at Israel havde åbnet grænserne for at de sydlibanesiske bønder kunne få lægehjælp, forsyninger og afsætte deres varer - eller hvis de ønskede det, tage arbejde på israelske kibbutzer. Men efterhånden udviklede hjælpen sig til også at omfatte israelske våben ikke blot til bønderne, men også til de tilrejsende libanesiske falangister, og desuden militære øvelser i en israelsk træningslejr en times kørsel fra den sydlibanesiske grænse i

⁵⁸⁰ Tal al-Zaater lejren var bevidst oprettet på det sted for at kunne forsyne den omliggende industri med billig arbejdskraft.

⁵⁸¹ En anden yderliggående højreorienteret milit, hvis slogan var "ikke én palæstinenser i Libanon".

⁵⁸² Patrick Seale: Asad, s. 279-280.

nærheden af Genezaretsøen.⁵⁸³ I begyndelsen uddelte israelerne kun geværer til falangisterne, men efterhånden kom det til også at omfatte bombekastere og pansrede mandskabsvogne. Et par måneder efter at "det gode hegn" var blevet åbnet i Sydlibanon, skød kristne militser op overalt i denne del af landet.⁵⁸⁴

Samarbejdet mellem israelerne og falangisterne var ikke af ny dato. I 1949 opsnappede den libanesiske regering et dokument som viste at de libanesiske falangister og den kristne biskop Agnatius Mubarak havde kontakt, ja lå i forhandlinger, med Israel for at vælte den libanesiske regering, oprette en kristen stat og forfølge de andre sekter. I 1951 støttede Israel falangisterne i valgkampen uden at de dog blev valgt ind i parlamentet. Også Ben-Gurion havde i 1948 haft en drøm om en kristen stat i Libanon. Han fremsatte samme idé i maj 1954 og fik dengang støtte fra forsvarschefen Moshe Dayan som mente at man blot skulle finde en libanesiske officer - en major kunne gøre det - som ville udråbe sig som de kristnes redningsmand. Derefter kunne den israelske hær gå ind i landet, besætte det nødvendige område og lade oprette et kristent regime i alliance med Israel.⁵⁸⁵ Men der skulle gå mange år før Libanon fik sin major. Det blev Sa'ad Haddad som i 1976 var øverstbefalende for den libanesiske hær i Sydlibanon.

Haddad indledte snart et samarbejde med Israel imod PLO. Men det israelske arbejderparti følte naturligt nok ikke stor trang til at gøre stads af fællesskabet med falangisterne og deres fascistoide ideologi; det skal dog siges at deres nationalchauvinisme med slogans som "Libanon over alt" "Gud, fædreland og familie" ikke rummede nogen antisemitisme. Da Menachem Begin kom til i 1977 blev forbrødringen offentlig; Begin var stolt af alliancen med sine kristne venner i nord.

Det var ikke kun i Sydlibanon at falangisterne nød gavn af den israelske generøsitet. I 1976-77 rejste israelske militærrådgivere i pendulfart mellem Cypern og Jounieh, en kristen havneby nord for Beirut. På en kanonbåd ud for Libanons kyst blev der aftalt en generel og omfattende israelsk militærhjælp. Ved det første møde med falangisterne var den israelske statsminister Yitzhak Rabin, forsvarsminister Shimon Peres og udenrigsminister Yigal Allon til stede.⁵⁸⁶

Den israelske støtte medvirkede til at den libanesiske højrefløj modsatte sig alle mæglingsbestrebelse. I juli 1976 gik PLO med til at fjerne alle sine tropper fra Sydlibanon på betingelse af at højrefløjen også lod sine styrker erstatte af den

⁵⁸³ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 34 og 39.

⁵⁸⁴ Helena Cobban: The Making of Modern Lebanon, s. 158.

⁵⁸⁵ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 45.

⁵⁸⁶ Ibid., s. 43.

libanesiske hær. Men højrefløjen sagde nej, og samme år delte den libanesiske hær sig op efter religiøse skillelinjer hvorefter spørgsmålet ikke længere var aktuelt. I slutningen af 1976 blev den libanesiske borgerkrig formelt afsluttet med Riyadhaftalen, som bl.a. indeholdt en genaccept af Cairoaftalen fra 1969. Den syriske hær tog i henhold til aftalen navneforandring til De Arabiske Fredsbevarende Styrker og fik et tilskud af soldater fra enkelte andre arabiske lande. På det tidspunkt havde krigen kostet 30.000 mennesker livet; 600.000 var blevet fordrevet fra deres hjem, og de materielle skader beløb sig til \$ 3 milliarder.⁵⁸⁷

Men Libanon fik ikke fred. Den 16. marts 1977 blev nationalbevægelsens leder, druseren Kamal Joublatt, myrdet i et baghold i Shoufbjergene øst for Beirut. Ingen tvivlede på at syrerne stod bag drabet; i Libanon var det endnu ikke blevet skik og brug at myrde ledere. Alligevel gik rasende drusere amok i bjergene og myrdede som hævn 140 kristne i området.⁵⁸⁸

Der udviklede sig også hurtigt et modsætningsforhold mellem højrefløjen og dens syriske redningsmænd som flere gange førte til væbnede sammenstød. Samtidig førte det libanesiske falangistparti en indædt magtkamp mod de andre maronitter for at overtage magten i denne minoritet. Lederen af falangisternes milits Bashir Gemayel havde siden sin tiltræden i juli 1976 lagt mange kræfter i at oprette et socialt netværk i det område som blev kontrolleret af de samlede Libanesiske Styrker. Netværket omfattede et forbrugerkooperativ, klinikker og en busforbindelse mellem Østbeirut og Mount Lebanon. Det langsigtede mål var at oprette en stat i staten for senere at opnå en de-facto-opdeling af landet.

Forholdet til Israel var fortsat intakt. I september 1977 rykkede Israel ind i Sydlibanon, men trak sig ud igen efter trusler fra præsident Carter om at indstille den amerikanske militærhjælp til Israel. I slutningen af februar 1978 overtalte den israelske nordkommando den kristne milits i Sydlibanon til at angribe og indtage landsbyen Maroun al-Ras der ligger lige på grænsen til Israel. Landsbyen var beboet af libanesiske shia-muslimer, som - trods at israellerne havde foregøglet militsen det modsatte - ikke nærede noget ønske om at blive invaderet. Det skete den 1. marts og kostede militsen 7 mand da Fatah og deres libanesiske allierede kom byen til undsætning. Den kristne milits måtte trække sig tilbage. Da to af dens ledere sammen med deres israelske kontaktmand tog tilbage til Israel, mødtes de med den israelske hærchef Rafael Eitan som trøstede dem med at "i løbet af et par

⁵⁸⁷ Helena Cobban, op. cit. s. 151.

⁵⁸⁸ Ibid., s. 154.

ugers tid når vejret bliver bedre vil vi tage hele Sydlibanon. Der vil ikke være en palæstinenser tilbage hverken i Bint Jbeil eller i Tibnin eller i resten af området.”⁵⁸⁹

Den israelske presse fik at vide at det var palæstinensere og syrere der havde angrebet landsbyen, og denne nye trussel blev brugt som forklaring på de følgende dages israelske bombardementer af Sydlibanon. Stemningen var yderst spændt, og i Libanon frygtede man en større israelsk invasion. Ti dage senere fik Israel et påskud der var endnu bedre end Maroun al-Ras, nemlig at en Fatah-kommandogruppe havde kidnappet en bus på kystvejen i Israel. I den officielle israelske historieskrivning er rækkefølgen: ”Den 11. marts 1978 gik en PLO-enhed fra Libanon i land på Israels kyst. Dens første offer blev Gail Rubin, en amerikansk-jødisk kvindelig fotograf som arbejdede der hvor de gik i land. Enheden hijackede derefter en bus på Haifa-Tel Aviv vejen og tvang chaufføren til at køre sydpå. Kort efter at bussen var kørt igennem Herzliya blev den standset og i den efterfølgende kamp blev 39 personer i bussen dræbt. Israel svarede igen fire dage senere ved at invadere Sydlibanon - kendt i Israel som Fatahland - og fortsatte nordpå helt til Litanifloden. Flere dusin PLO-soldater blev dræbt eller taget til fange, og et 10 kilometer bredt område langs grænsen blev besat af israelske tropper. Alle PLO-installationer blev systematisk ødelagt. Tre måneder senere, den 13. juni, trak de israelske styrker sig ud, og FN-tropper, The United Nations Interim Forces in Lebanon (UNIFIL) overtog kontrollen med området.”⁵⁹⁰

I realiteten var der ikke mange palæstinensiske guerillaer tilbage i området da mange af dem var flygtet mod nord, og derfor gik krigshandlingerne som så ofte før og siden i området hovedsageligt ud over civilbefolkningen. Nogle af de israelske soldater var inden invasionen blevet belært om ikke at tage fanger ”Vær ikke vegetarer. Vi vil ikke have fanger, bare dræb, dræb, dræb”.⁵⁹¹ Og hvad israelerne ikke formåede blev ordnet af major Sa’ad Haddads milits som ryddede op efter israelerne, bl.a. i landsbyen Khiam hvor militsen myrdede mindst 30 gamle mænd, kvinder og børn og derefter kørte deres ejendele bort på lastbiler. ”En fin og venlig styrke”, kaldte forsvarsminister Ezer Weizman dem.⁵⁹² Ikke desto mindre bad lokalbefolkningen israelerne om at beskytte sig mod denne fine og venlige styrke. Operation Litani - eller Operation Visdom som den også blev kaldt - strakte sig helt op til Beirut hvis sydlige forstad Ouzai i midten af marts 1978 blev udsat for et voldsomt israelsk luftbombardement. Også landsbyen Damour 15 kilometer syd for Beirut blev bombet. De kristne indbyggere i Damour var i februar 1976 blevet

⁵⁸⁹ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 52.

⁵⁹⁰ Martin Gilbert, op. cit. s. 490.

⁵⁹¹ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 54.

⁵⁹² Ibid., s. 57. Weizman var indtil sommeren 2000 Israels præsident. Hans sidste år blev præget af en anklage for korruption i form af at have modtaget bestikkelse.

massakreret af palæstinensiske guerillaer,⁵⁹³ og nu to år senere var landsbyen beboet af palæstinensiske flygtninge blandt andet fra.a. flygtningelejren Tal al-Zaater.

I løbet af to dage havde Israel fået kontrol med det 10 kilometer brede grænseområde. Men hæren fortsatte, og det samme gjorde flygtningestrømmen på et par hundredtusinde der lignede tidligere og senere flygtningestrømme: nogle til fods, andre på æsel, og de heldige i bil eller lastbil medbringende alt hvad de kunne have med. Men i de kristne landsbyer langs grænsen var stemningen en anden; herfra kunne de israelske journalister der blev holdt væk fra kampzonen, rapportere om "kristne landsbyboere som modtog de israelske tropper med uforfalsket glæde. De mødte børn som råbte "shalom" - fred - til soldaterne og viftede med Davidsstjernen. Eller kvinder som kastede ris over køretøjerne for at ønske dem velkommen."⁵⁹⁴

USA havde ikke noget imod at Israel besatte de første ti kilometer ved grænsen, for præsident Carter havde planer om at indsætte FN-styrker i området for at få ro til sine fredsforhandlinger med egypterne. Men da statsminister Begin den 17. marts på et regeringsmøde sagde at han ikke ville trække sine tropper ud før han fik en politisk aftale med Libanon fortalte Carter ham at FN's Sikkerhedsråd den 19. marts ville beslutte at sende FN-styrker til området. Den dag vedtog Sikkerhedsrådet ganske rigtigt en resolution (nr. 425) der opfordrede til våbenhvile i Libanon, til øjeblikkelig israelsk tilbagetrækning, og til udstationering af 6.000 FN-soldater i Sydlibanon⁵⁹⁵.

Men den israelske fremmarch fortsatte med støtte af flyvevåbenet. For første gang i Operation Litani brugte israelerne "clusterbombs", dvs. klyngebomber som eksploderer et stykke over jorden og sender i tusindvis af metalsplinter ud over et område på størrelse med en fodboldbane. Splinterne kan skære benene over omkring knæhøjde. Oprindeligt er dette våben beregnet til brug imod artillerikoncentrationer.⁵⁹⁶ Israel fik bomberne fra USA første gang i 1973 og de blev brugt i Libanon fra 1976. Da Carter kom til som præsident i 1977 nægtede han først at sende flere klyngebomber til Israel, men lod sig siden overtale til at overholde den tidligere regerings leveringsaftale; dog blev det præciseret at bomberne kun måtte bruges i selvforsvar. På en international konference i Oslo i oktober 1982 om Israels krigsforbrydelser i Libanon fortalte en amerikansk våbenekspert om

⁵⁹³ Thomas L. Friedman: From Beirut to Jerusalem, s. 161.

⁵⁹⁴ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 60. De syriske tropper var også blevet modtaget med ris i de kristne landsbyer i Østlibanon, da de kom til Libanon i 1976.

⁵⁹⁵ Helena Cobban op. cit. s. 162.

⁵⁹⁶ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 288.

klyngebomberne. Der havde været problemer med dem da de skulle nedkastes fra lav højde; det kunne let bringe piloterne i fare. Men det var nu blevet løst efter tusinder af forskertimer og efter at 2/3 af luftvåbnets udviklingsbudget en overgang var blevet allokeret til klyngebomben. Nu kunne den kastes ned fra stor højde og fik derefter navnet "the darling of the aviator". Der er dog det problem ved klyngebomben - ligesom ved bl.a. fosforbomben og vakuumbomben - at den ikke alene er forbudt efter Genève- og Haagkonventionerne men også strider imod den bilaterale våbenaftale mellem USA og Israel. Af den fremgår det at bomberne kun må bruges hvis Israel bliver invaderet af mindst to arabiske lande, og at de under ingen omstændigheder må anvendes imod civile.⁵⁹⁷

Da USA blev gjort opmærksom på at deres klyngebomber blev anvendt i den israelske invasion indkaldte den amerikanske ambassadør i Israel forsvarsminister Weizman til et møde som også den israelske hærchef Mordechai Gur deltog i. De oplyste at Israel tidligere havde anvendt klyngebomber i Libanon og at de derudover ikke havde brug for at USA fortalte dem hvordan de skulle føre krigen, endsigse belærte dem om moral: "Ingen i hele verden skal lære Israel moral, og Israel gør det landet synes er rigtigt."⁵⁹⁸ Der blev ikke gjort mere ud af den sag og intet tyder på at leverancerne af klyngebomber blev indstillet, i hvert fald blev de hyppigt anvendt i 1982.

Operation Litani fortsatte indtil den 21. marts 1978, da var omkring 1000 civile blevet dræbt.⁵⁹⁹ I slutningen af marts begyndte UNIFIL-soldater at komme til området, og i løbet af et par måneder indfandt der sig 6000 mand fra Canada, Frankrig, Fijiøerne, Ghana, Irland, Iran, Nepal, Nigeria, Norge, Sverige og Senegal. Det skulle vise sig at blive en uriaspost for FN i et område hvor ingen af de krigsførende parter havde planer om at overholde de internationale spilleregler. Selvom syrerne havde intervenseret i Libanon for at forhindre israelerne i at gøre det, gjorde syrerne intet for at forsvare Libanon mod den israelske invasion i 1978.

Magtkampen om ledelsen af maronitterne førte i juni 1978 til en massakre på den tidligere præsident Suleiman Franjehs (1970-76) søn Tony og hans familie i Zghorta i det nordlige Libanon. Lederen af De Libanesiske Styrker Bashir Gemayel sendte 100 mand op til Franjehfamiliens sommerresidens hvor Tony Franjeh, hans kone og tre måneder gamle datter blev myrdet om natten sammen med 29 andre sovende beboere. Tony Franjeh havde været leder af en mindre milit. Franjeh familien havde et gammelt venskab med Asad-familien i Syrien, og Suleiman Franjeh havde flere gange rådet højrekoalitionen Den Libanesiske Front til ikke at

⁵⁹⁷ Birgitte Rahbek: Hovedsageligt kvinder og børn..., kronik i Information den 12. november 1982.

⁵⁹⁸ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 71.

⁵⁹⁹ Ibid., 74.

bryde med syrerne. Men da de ikke lyttede til ham valgte han selv i maj 1978 at bryde med Den Libanesiske Front som altså svarede igen med at myrde hans søn.

I 1980 fulgte nedkæmpelsen af Dany Chamouns "Tiger-milits". Dany Chamoun var søn af en anden fremtrædende højrefløjsleder Camille Chamoun⁶⁰⁰ der havde været Libanons præsident 1952-58. Tidligt om morgenen den 7. juli omringede Bashir Gemayels milits alle "Tigrene"s baser i Østbeirut og langs kystvejen mod nord. Denne gang valgte man dog at give hovedpersonen Dany Chamoun mulighed for at flygte sammen med sin familie. Da det var sket, satte angrebet ind. Da dagen var omme var mellem 100 og 150 blevet dræbt, heriblandt mange civile.⁶⁰¹ Det handlede ikke om politik eller ideologi men om penge og magt, om hvem der skulle kontrollere de illegale havne der var blevet bygget i løbet af borgerkrigen, hvem der skulle indkassere beskyttelsespenge, og om forsikringssvindler i Østbeirut. Men det gjorde ikke opgøret mindre blodigt; nogle af Chamoun-tilhængerne blev koldblodigt henrettet ved nakkeskud, andre blev smidt ud af vinduerne fra et hotel og skudt i faldet.⁶⁰² Fra nu af behøvede den libanesiske præsident kun at indkalde én person når han ønskede at konsultere den kristne højrefløj: Bashir Gemayel. Falangistpartiets hensigt var enten at få Libanon delt op i sekteriske småstater eller - som det optimale - selv at overtage magten i landet. Før borgerkrigen havde falangisterne under 10 af de kristnes 54 pladser i parlamentet som i alt havde 99 pladser.

I juli 1981 optrappedes kampene mellem Israel og palæstinenserne i det sydlige Libanon. Israelske luftbombardementer blev besvaret med palæstinensiske raketangreb på det nordlige Israel. Den 19. juli angreb Israel inde i selve Beirut og efterlod over 200 dræbte palæstinensere og libanesere. Året forinden var præsident Carter blevet afløst af Ronald Reagan som snart udpegede en særlig Mellemøstenudsending, Philip Habib. Det lykkedes ham at etablere den første våbenhvileaftale mellem Israel og PLO den 24. juli. PLO følte det som lidt af en anerkendelse og så det som et resultat af Yasser Arafats bestræbelser på at opnå amerikansk anerkendelse. I flere år havde Arafat intenst arbejdet på gennem CIA at oprette en forbindelse til USA; blandt andet havde han tilbudt amerikanerne PLO's hjælp til at beskytte deres personale i Libanon. Af samme grund var palæstinenserne meget omhyggelige med at overholde våbenhvilen. Den israelske ekspert i den palæstinensiske modstandsbevægelse, Yehoshua Porath, mener at denne palæstinensiske omhu lige præcis var årsagen til israelernes invasion: "Det forekommer mig," skriver han, "at regeringens beslutning (eller mere præcist dens

⁶⁰⁰ Det var Camille Chamoun der i 1958 tilkaldte amerikanske marineinfanterister til at hjælpe med at slå omfattende uroligheder ned i Libanon.

⁶⁰¹ Helena Cobban, op. cit. s. 168.

⁶⁰² Friedman op. cit. s. 137-138.

to ledes [Begin og Sharon] beslutning) skyldes selve den kendsgerning at våbenhvilen var blevet overholdt." Det var lykkedes Arafat at disciplinere de mange PLO-fraktioner til at overholde den våbenhvile der var kommet i stand ved amerikansk hjælp. Hans succes på dette område udgjorde "en sand katastrofe i den israelske regerings øjne" fordi det viste at PLO "i fremtiden kunne gå med til en mere vidtrækkende aftale." ... "Regeringens håb er at det slagte PLO af mangel på en logistisk og territorial base vil vende tilbage til tidligere tiders terrorisme og vil bombe overalt i verden, kapre fly, og myrde mange israelere. På denne måde vil PLO miste en del af den politiske legitimitet som det nu har opnået og vil mobilisere det store flertal i den israelske nation til had og foragt imod sig og dermed tage vinden ud af sejlene på den risiko at der blandt palæstinenserne kunne udvikle sig elementer som kunne gøre dem til en legitim forhandlingspartner i fremtidige politiske forlig."⁶⁰³

De mange kampe igennem årene mellem Israel og palæstinenserne i Libanon var ofte gået hårdt ud over de sydlibanesiske landsbyboere, og den omstændighed havde - sammen med uviljen mod PLO's stat i staten - vendt ikke kun de kristne, men også de shi'a-muslimske beboere imod palæstinenserne. Shi'a-muslimerne havde tidligere følt sig knyttet til den libanesiske venstrefløj og til PLO, men da deres leder Musa Sadr i august 1978 sammen med sin nærmeste medarbejder rejste til Libyen og forsvandt sporløst skete der et skift i deres holdning. Og fra begyndelsen af 1981 begyndte en del shi'a-muslimer at samarbejde med Israels libanesiske stråmand, major Haddad. Men før Israel kunne sætte al sin kraft ind mod Libanon var det nødvendigt at få den israelsk-egyptiske fredsaftale på plads; man manglede endnu den sidste israelske tilbagetrækning fra Sinai. Den fandt sted den 26. april 1982, så nu var det kun et spørgsmål om tid og - i mindre udstrækning - et påskud til at invadere Libanon.

"Den 3. juni 1982 skød palæstinenserne Hassan Said den israelske ambassadør Shlomo Argov i London, da han forlod en middag... Det lykkedes kirurgerne at redde Argovs liv selvom han blev totalt lammet. Attentatet mod Argov skete samtidig med fornyede PLO-granatgreb fra baser i det sydlige Libanon mod israelske bosættelser langs grænsen i det nordlige Galilæa. Ingen israelere blev dræbt, men granatangrebet medførte fornyede opfordringer i Israel til at tage hårde midler i brug over for PLO-baser. Og mordforsøget på Argov øgede den vrede som den israelske offentlighed nærede over for regeringens tilsyneladende magtesløshed over for PLO-aktioner. Den israelske efterretningstjeneste fortalte Begin at pistolmanden ikke var medlem af PLO, men tilhørte den lille irakisk-støttede "Palæstinas Nationale Befrielsesbevægelse" ledet af Abu Nidal som var

⁶⁰³ Porath i Ha'aretz, den 25. juni 1982, citeret fra Noam Chomsky: The Fateful Triangle, s. 200-201.

indædt modstander af Arafats ledelse. Begin tilbageholdt denne oplysning for sin regering."⁶⁰⁴ I dag er der kun få uden for Israel der betragter mordforsøget på Argov som andet end et påskud. PLO fordømte straks forbrydelsen og fralagde sig ethvert ansvar.

Året før havde Menachem Begin udnævnt Ariel Sharon til forsvarsminister. Allerede dengang var Sharon kendt for sin brutalitet og for ikke at sky nogen midler for at nå sine mål. Han gik med det samme i gang med at udarbejde en plan for invasion af Libanon og efterfølgende ødelæggelse af PLO. Planen blev præsenteret på en pressekonference i november 1981. "Det hele skulle være en prøveballon for at se om den nye aftale med Washington om strategisk samarbejde virkede - og desuden for at kontrollere holdbarheden af fredstraktaten med Egypten...Kun om tidspunktet var der uenighed mellem Washington og Jerusalem. USA krævede at Israels tilbagetrækning fra Sinai først skulle være afsluttet sådan at invasionen i Libanon ikke skulle true Camp David-processen...Israel bøjede sig, og efter at den israelsk-egyptiske fredsftale omsider var halet sikkert i land kunne Ariel Sharon i maj aflægge et sidste besøg i USA med henblik på koordinering af planerne."⁶⁰⁵

Alt tydede på at Israel kunne få held med sit forehavende. Freden med Egypten var næsten helt gennemført. Syrien var isoleret og havde et problematisk forhold til sine naboer Jordan og Irak, som ikke billigede Syriens støtte til Iran i den første Golfkrig (1980-88); heller ikke internationalt stod Syriens stjerne højt og da slet ikke efter massakren på mange tusinde indbyggere i den syriske by Hama i februar 1982. Hvad angik PLO var deres "stridbare militser dårligt ledet, elendigt bevæbnet og dybt infiltreret af israelske agenter"⁶⁰⁶. På Israels plusside talte naturligvis især den trofaste støtte fra USA. Men den amerikanske udenrigsminister Alexander Haig havde sagt til Sharon at for at legitimere invasionen af Libanon havde de brug for en "større, internationalt anerkendt provokation... I måneder prøvede Begin og Sharon at provokere palæstinenserne til en væbnet aktion der kunne retfærdiggøre et storstilet israelsk angreb. Fem gange mellem juli 1981 og juni 1982 samlede Israel store mængder af tropper på grænsen, og fem gange kaldte de dem tilbage fordi palæstinenserne nægtede at slås."⁶⁰⁷

⁶⁰⁴ Martin Gilbert op. cit. s. 503.

⁶⁰⁵ Amos Wollin: Israels krig i Libanon, Palæstina-Orientering nr. 4 1982, 4. årgang, s. 7.

⁶⁰⁶ Patrick Seale: Abu Nidal... s. 223.

⁶⁰⁷ Ibid.. Der var mange spekulationer om hvem Abu Nidal havde lejet sine mordere ud til. En vestlig efterretningskilde fortalte Patrick Seale, at "israelske agenter, der er trængt ind i [Abu Nidals] organisation(en) kan have modtaget generelle instrukser om at mobilisere den for at skaffe Israel det påskud som det havde brug for. Angrebet på Argov kan have været et individuelt initiativ der var en følge af en sådan generel instruks.

Den 4. og 5. juni 1982 bombede israelske fly Vestbeirut, og kanonbåde bombarderede palæstinensiske flygtningelejre. Ofrene kunne tælles i hundredvis. Den 6. juni kom den længe ventede invasion i Sydlibanon, 15 år og en dag efter Junikrigen 1967. Invasionen fik navnet "Fred i Galilæa", men navnet var malplaceret da der havde været fred i Galilæa siden våbenhvilen året før.⁶⁰⁸ I april 1982 havde Israel brudt denne våbenhvile ved at bombe den libanesiske kyststrækning efter at en af deres soldater var stødt på en mine som lå i - Sydlibanon!

Operationen havde dog meget videre perspektiver end "fred i Galilæa". De vigtigste mål for invasionen var: 1) at ødelægge PLO ikke kun militært men også politisk; hele dets administrative og politiske apparat som det havde udviklet i Libanon skulle tilintetgøres. Herigennem håbede Israel også at underminere PLO's internationale status og samtidig slå den palæstinensiske modstand ned i de besatte områder - eller som Kissinger udtrykte det: "den israelske intervention i Libanon forbedrer chancerne for en aftale om Vestbreddens status",⁶⁰⁹ 2) at blokere for hele fredsprocessen. Efter at den sidste tilbagetrækning fra Sinai var gennemført rykkede det palæstinensiske spørgsmål fra Camp David op i dagsordensrækkefølgen. Ved at sætte fokus på Libanon ville Israel aflede opmærksomheden fra de besatte områder sådan at man kunne sætte yderligere fart i bosættelserne, og 3) at få Libanon over på Israels side ved at indsætte en stærk regering som kunne slutte fred med Israel og finde frem til en aftale om afledning af Litaniflodens vand i Sydlibanon.⁶¹⁰

De libanesiske falangister var ikke uvidende om de israelske planer. I midten af januar 1982 havde forsvarsminister Sharon i hemmelighed besøgt falangisternes hovedkvarter i Østbeirut. Senere fortalte Sharon den amerikanske journalist Thomas L. Friedman om sit besøg: "Jeg ønskede at besøge falangisterne hjemme for at se hvordan der så ud dér. Det jeg husker bedst er da vi kom ind i deres havn [Jounieh] om natten. Der var en masse lys rundt omkring. Da jeg spurgte dem hvad alle lysene var for noget svarede de: "Vore skibe - vi handler. Skibe løsser her og så sendes varerne videre til Saudi Arabien og Golfen og alle mulige steder". De sagde til mig: "Arik [kælenavn for Ariel], krig er krig og forretning er forretning." Så kørte vi omkring overalt i Beirut. Bashir Gemayel kørte mig i sin egen bil. Vi havde et par vagter, men vi kørte rundt i byen på egen hånd. Jeg så alle de smukke piger og alt hvad der foregik. De var i krig men folk passede deres arbejde."⁶¹¹ I Beirut forklarede Sharon falangisterne hvordan han så deres opgave under invasionen, og

⁶⁰⁸ Alain Gresh: PLO, op. cit. s. 226.

⁶⁰⁹ Ibid.

⁶¹⁰ Ibid., s. 226-227.

⁶¹¹ Thomas L. Friedman op. cit. s. 128.

han udpegede nogle af de stillinger som de skulle indtage. Et par måneder senere besøgte den israelske hærchef Beirut sammen med chefen for det israelske flyvevåben, specialister fra hæren og lederne af nogle af de enheder der var udpeget til at spille en central rolle i kampen om Vestbeirut.⁶¹²

Washington var velinformeret: i december 1981 havde Sharon i detaljer fortalt Reagans Mellemøstenudsending Philip Habib om sine planer for Libanon. Habib havde svaret at planerne var uacceptable for USA og spurgt hvad han ville gøre med de hundredtusinder af palæstinensere. "Vi vil overdrage dem til falangisterne" havde Sharon svaret.⁶¹³ Et halvt år senere var han i Washington og forklarede embedsmændene i udenrigsministeriet at Israel havde to planer for Libanon: en mindre som skulle pacificere Sydlibanon, og en større som skulle ændre det politiske system i landet til fordel for falangisterne. Hvis der kom bare én provokation mere fra palæstinenserne ville Israel "knock-out'e dem i Libanon."⁶¹⁴

På et hastemøde dagen før invasionen forsikrede Ariel Sharon den israelske regering om at operation Fred i Galilæa skulle være begrænset, at hæren ikke skulle trænge længere end 40 kilometer ind i landet, og at det hele ville være overstået i løbet af to-tre dage. Dette gik både regeringen og oppositionslederne Rabin og Peres der også blev informeret med til.⁶¹⁵ Samme dag havde Israel bedt USA om at fortælle den syriske præsident at hans tropper i Libanon ikke ville blive indblandet med mindre de gik til angreb på israelerne.

Havde politikerne set den hær som den følgende dag, 6. juni 1982, krydsede grænsen til Libanon ville de givetvis have fået deres tvivl om sandheden i oplysningerne om de begrænsede mål. Under generalmajor Amir Droris ledelse deltog 76.000 mand, 1.250 kampvogne, 1.500 pansrede mandskabsvogne, 350 ambulancer og 300 busser til at transportere fanger;⁶¹⁶ dertil kom at hæren havde støtte fra flyvevåbenet og flåden. Over for denne moderne udrustede hær stod 15.000 palæstinensiske guerillaer fra mindst otte forskellige organisationer. Palæstinenserne udstyr bestod af katuscharakterer, antiluftskytskanoner, antitankkraketter, nogle gamle kanoner og 38 antikverede kampvogne fra Anden Verdenskrig. Standardbevæbningen var kalashnikovs.⁶¹⁷

⁶¹² Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 127.

⁶¹³ Ibid.

⁶¹⁴ Ibid., s. 128.

⁶¹⁵ Martin Gilbert, op. cit. s. 504.

⁶¹⁶ Saïd K. Aburish op. cit. s. 171.

⁶¹⁷ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 135.

Allerede på krigens første dag nåede den israelske hær frem til Litanifloden 27 kilometer fra grænsen. Fremrykningen gik så hurtigt at det ikke engang gik op for det israelske flyvevåben hvor langt hæren var stødt frem, så på et tidspunkt angreb og tilintetgjorde de to af deres egne kampvogne. Samme dag som krigen begyndte sendte Begin et brev til Reagan som forsikrede at krigen ikke ville involvere syrerne, og dagen efter bad Begin Philip Habib om at tage til Damaskus med det samme budskab. Den 8. juni rettede Begin en henvendelse til Asad fra Knessets talestol: "Vi ønsker ikke krig med Syrien. Fra dette podium anmoder jeg præsident Asad om at instruere den syriske hær om ikke at angribe israelske soldater, i så fald vil syrerne overhovedet ikke lide overlast. Faktisk ønsker vi ikke at skade nogen, vi ønsker kun en ting: at vore bosættelser i Galilæa ikke bliver angrebet...Hvis vi skubber linjen 40 kilometer tilbage fra vores nordlige grænse vil vort arbejde være udført og al kampaktivitet vil blive indstillet. Jeg kommer med denne henvendelse til den syriske præsident fordi han ved hvordan man overholder en aftale."⁶¹⁸

Det sidste havde Begin til gengæld selv problemer med, for samtidig med at han talte stødte store specialtrænede kampgrupper frem for at omringe syrerne i Shoufbjergene ved byen Jezzín, og andre stødte frem længere mod øst i Beqa'adalen. De mange forsikringer havde ikke mindst haft til formål at holde syrerne ude af kampene i de første 72 afgørende timer; og meget tyder på at syrerne intet ønske havde om at blande sig for at redde deres palæstinensiske brødre. Det var jo ikke for at beskytte dem at syrerne befandt sig i Libanon.

På dagen for invasionen vedtog FN's Sikkerhedsråd en resolution (nr. 509) der krævede at Israel betingelsesløst og øjeblikkeligt trak sig ud af Libanon. Begin ignorerede resolutionen, og dagen efter stod den israelske hær uden for kystbyen Damour 15 kilometer syd for Beirut. Det var dog ikke ensbetydende med at al modstand var knust på vejen. Både i Tyr og i den store kystby Saida gjorde palæstinenserne modstand. Den store flygtningelejr Ain al-Helweh ved Saida hvor der boede henved 50.000 palæstinenserne holdt ud i over en uge selvom israelerne allerede den 9. juni gik i gang med en systematisk ødelæggelse af lejren med artilleri og kampvogne samtidig med at luftvåbenet kastede napalmbomber ned over lejren.⁶¹⁹

Ikke kun Ain al-Helweh blev udsat for massive bombardementer fra land-, sø- og luftstyrker som jævtede lejren med jorden. Mange havde søgt tilflugt i beskyttelsesrummet under det libanesiske hospital lige uden for lejren som var tydeligt afmærket som hospital. Her blev over 400 libanesere og palæstinensesere dræbt og siden begravet i en massegrav. Da indbyggerne fra Ain al-Helweh til sidst

⁶¹⁸ Patrick Seale: Asad, s. 379.

⁶¹⁹ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 144.

blev jaget ud af flygtningelejren blev de sammen med titusinder af andre - i alt regner man med 50.000 - samlet på stranden i Saida. Her blev de tvunget til at sidde i den brændende sol uden lov til at bevæge sig, mændene med bind for øjnene og hænderne bundet på ryggen i smertefulde stillinger. De blev bevogtet af nervøse israelske soldater der ikke havde nået at holde øvelser i hvad man stiller op med titusinder af flygtninge og fanger når forsyningerne kun udgør 1600 skiver brød og en kubikmeter vand. Både i Saida og i Tyr, senere også i landsbyerne, blev alle mænd mellem 14 og 60 år arresteret for siden hen at blive konfronteret med angivere der med hætter over hovedet – for at skjule identiteten – kunne udpege dem for israelerne.⁶²⁰ Mange blev taget med til Israel i lastbiler eller busser eller endog transporteret i net der hang ned fra helikoptere.⁶²¹

“De første uger efter invasionen var berusende dage for de israelske drenge i Libanon, dage med opdagelser og, troede de, nye venskaber. Hver anden israelsk soldat jeg mødte i Libanon fortalte mig om sine nye libanesiske bekendtskaber, en “Pierre”⁶²² og en “Leila”. Ikke så få israelske officerer nød at spille Lawrence of Lebanon når de fik ansvaret for den ene eller anden besatte landsby og blev behandlet som “Lord-High-Everything” af de lokale der kom med gaver til dem for at indynde sig hos Libanons nyeste besættelsesmagt. Det virkede som om alle israelske soldater havde medbragt deres kamera og konstant tog billeder af de enorme libanesiske villaer der lå oppe på bakketoppene, af landskabet der mindede om schweizisk chokoladepapir, af de mediterrane fiskerestauranter i Juniehs havn, og af de yppige libanesiske piger med Kleopatraøjne iført modebikinier der ikke overlod meget til fantasien. Dette var ikke Sinai fyldt med skeløjede beduiner og egyptiske soldater uden sko. Dette var verdens største toldfrie forretning, og israelske tropper kom tilbage fra krigens første uger belæsset med bagværk, videoer, kirsebær og førsteklasses libanesiske hash. Mange soldater smuglede disse godter ud ved at fylde dem ind i de hule panserplader der dækkede Merkava-kampvognene. Hvem sagde at krig var et helvede?”⁶²³ Og så var fjenden jo blot - med Begins ord i Knesset to dage efter invasionen - “tobenede dyr”.

Mens Philip Habib den 9. juni sad i Damaskus og ventede på at komme til at fortælle Asad at israelerne ikke ville angribe syrerne udslettende israelerne med luft-til-jord-, jord-til-jord missiler og med langtrækkende artilleri alle Syriens SAM-missiler i Beqa’a-dalen. Derefter fulgte et voldsomt luftslag mellem 70 syriske og 100 israelske fly. Syrerne havde ikke en chance, israelerne var dem langt overlegne i udstyr og træning. Syrien mistede 29 fly, israelerne ikke et eneste. Dagen efter

⁶²⁰ Ibid., s. 151.

⁶²¹ Patrick Seale: Asad, s. 378.

⁶²² Navnet viser at der er tale om en kristen, Leila bruges af både muslimer og kristne.

⁶²³ Thomas L. Friedman op. cit. s. 131.

fortsatte luftslaget og Syrien mistede yderligere 35 fly. Det gik lidt bedre på jorden hvor syrerne samme dag trængte israelerne nogle kilometer tilbage og ødelagde 33 af deres tanks.⁶²⁴ Men den 10. juni udtalte en israelsk general til israelsk TV: "Aldrig har en israelsk hær konfronteret fjenden under så optimale betingelser; det er en luksuskrig".⁶²⁵ Samme morgen havde det israelske luftvåben kastet flyveblade ned over Vestbeirut som opfordrede de syriske tropper til at forlade byen; på bagsiden af flyvebladet var der indtegnet to mulige flugtruter.⁶²⁶

Den 11. juni var begge parter indstillet på en våbenhvile for selvom Israel ikke frygtede Syrien var de bekymrede for om situationen kunne føre til en stormagtsindgriben; Syrien var jo allieret med Sovjetunionen. Da våbenhvilen kom befandt de israelske tropper sig tre kilometer syd for Beirut lufthavn, mod øst stod de kun nogle få kilometer fra Damaskus-vejen, og i Beqa'a-dalen var de seks-syv kilometer fra den syriske grænse. Den 13. juni om eftermiddagen var de israelske tropper nået frem til præsidentpaladset i Ba'abda øst for Beirut for straks at begynde den videre koordinering med falangisternes leder Bashir Gemayel. Med falangisterne og israelerne øst og nord for Beirut og med de israelske tropper i syd var Beirut omringet. Foruden nogle syriske tropper og PLO husede Libanons vestlige hovedstad over en halv million mennesker: civile libanesere, kristne (især græsk-ortodokse) og muslimer, og palæstinensere.

Der var nu gået otte dage siden Ariel Sharon havde forsikret den israelske regering om at målet var at trænge 40 kilometer ind i Libanon. I dag vil de fleste israelere nok sige at de var imod krigen i Libanon, men mens den stod på var der udbredt tilslutning til den: "Arbejderpartiet ville muligvis aldrig have iværksat en invasion af Libanon, men da angrebet først var begyndt sprang de på krigsvognen og blev i de tidlige måneder villige medskyldige...I krigens første måned stod den tidligere arbejderparti-statsminister Yitzhak Rabin sammen med Ariel Sharon i udkanten af Vestbeirut og bad ham indstændigt om at stramme besættelsen af byen og afskære vandforsyningen."⁶²⁷ Den 4. juli lukkede israelske officerer for Vestbeiruts vand- og elforsyning.⁶²⁸ Rabins enke har senere skrevet, at "rådet om at lukke for vandhanerne plagede Yitzhak. Folk var forbavsede over hans holdning og spekulerede på hvordan Yitzhak Rabin kunne støtte denne forfærdelige krig". Rabin var ikke tilhænger af krigen tilføjede hun, "men han var bevidst om at den israelske hær allerede havde mistet hundreder af soldater, og han ønskede ikke at

⁶²⁴ Patrick Seale: Asad, s. 382.

⁶²⁵ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 158.

⁶²⁶ Ibid., s. 166.

⁶²⁷ Thomas L. Friedman op. cit. s. 130.

⁶²⁸ Helena Cobban op. cit. s. 183.

denne ukloge kampagne skulle ende i en total katastrofe. Han troede på at man ved at lukke for vandhanerne ville hjælpe til at slutte krigen hurtigere.”⁶²⁹

Den 13. juni begyndte to måneders næsten uophørlige bombardementer af Vestbeirut. 400 israelske tanks og 1.000 kanoner var sat ind samtidig med at israelske fly systematisk bombede alle kendte PLO-tilholdssteder i byen. Ved udgangen af juni lå 500 bygninger i ruiner.⁶³⁰ Nogle af dem var blevet jævnet med jorden af vakuumbomber som ikke eksploderer når de rammer en bygning men trænger flere etager ned i bygningen og først derefter eksploderer og blæser alt væk. Det var derfor ikke uberettiget når den israelske militærindustri efter bombardementet af Beirut kunne indlede en annonsekampagne under overskriften: “Bomber som du kan stole på. Bomber der gør hvad de er tiltænkt. Det er den slags bomber vi fabrikere... Vi laver bomber til det israelske luftvåben og tyve andre lande i den frie verden...kære køber, kontakt venligst os før du køber din næste forsyning. Vi vil med glæde give dig alle oplysninger om vore bombers perfekte funktion.”⁶³¹

De første bombardementer varede fra den 13. til den 25. juni og var hovedsageligt artillerispærreild. Derefter fulgte luftbombardementer fra den 5. til den 12. juli, og fra den 22. juli til den 12. august bombardementer fra styrker på land, til søs og i luften. Det var den første krig som blev sendt direkte i TV. Ganske vist var israelerne, som det skulle vise sig, helt uvidende om den libanesiske virkelighed, men de fleste udenrigskorrespondenter og statsoverhoveder kendte Vestbeirut og vidste at byen ikke var en terroristrede, men et hjem for hundredtusinder af civile. Alligevel nøjedes verden med at se til; for Begin havde stærke argumenter: “Hvis Adolf Hitler under Anden Verdenskrig havde søgt dækning i en lejlighed sammen med mange uskyldige civile ville ingen have haft nogen skrupler med at bombardere lejligheden selvom det bragte civile liv i fare.”⁶³² “Som Israel havde forventet det var den amerikanske holdning stort set på det niveau som blev udtrykt i en leder i New York Times (11. juni 1982): “Man behøver ikke at godkende alle sider af Israels politik for at se den mulighed den har skabt”.”⁶³³

Indbyggerne i Vestbeirut organiserede sig for at modstå ikke alene bombardementerne, men også belejringens mange følgevirkninger - som dog blev lidt afhjulpnet af at de israelske soldater viste sig lige så bestikkelige som andre.

⁶²⁹ Martin Gilbert, op. cit. s 507.

⁶³⁰ Ibid., s. 506.

⁶³¹ Ma'ariv 20. oktober 1982.

⁶³² Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 178. Han citerer Jerusalem Post fra 20.-26. juni 1982.

⁶³³ Citeret fra Noam Chomsky: “De Forenede Stater og Israel”, Palæstina-Orientering nr. 3, 1982, 4. årgang s.

Bombardementerne og den fælles skæbne skabte også en bred solidaritet i Vestbeirut. Mens nogle af de libanesiske shi'iter havde modtaget de israelske styrker som befriere i Sydlibanon reagerede deres trosfæller i Beirut's sydlige forstæder anderledes; her blev de en meget vigtig del af kampen imod israelerne. Samtidig begyndte en bizar form for turisme i den anden del af byen. Den amerikanske journalist Thomas Friedman havde regnet med at være den eneste jøde i Beirut, men nu fik han ikke alene selskab af de mange israelere, snart kom der også amerikanske jøder til på turistudflugt: "Hadassah-kvinder [fra en velgørende kvindeorganisation] og de store donorer til United Jewish Appeal blev i busser sendt til Østbeirut og af den israelske hær taget på særlige ture til fronten hvor de iført skudsikre veste kunne posere på toppen af tilmudrede tanks og se gennem kikkerter på rigtigt levende artilleri der sprængte rigtigt levende terrorister i stykker. De virkelig store donorer - med tilskud på \$ 100.000 om året eller mere - fik særlige efterretnings-briefinger med topografiske kort. Der gives ikke nogen bedre måde at præparere en amerikansk jødisk donor på end at give ham en tur sammen med sejrende israelske tropper. Det var noget helt andet end at plante træer eller at besøge en kibbutz og se en israelsk bonde malke 30 køer på en gang. Dette var magt, rå jødisk magt, og man fik de amerikanske jøder til at føle sig som en del af det. Lige meget hvor man tog hen i Libanon så man jøder der fik taget billeder af sig selv. Dette var ikke en nation i krig, men en nation på udflugt. Det skal indrømmes at der var et par grimme gadekampe med lommer af palæstinensisk modstand omkring den sydlibanesiske havneby Saida som ødelagde nogle billeder, men de ville snart blive "fejret væk". Israelerne brugte altid vendinger som "mopping up"; Libanon var blot et snavset gulv som de skulle rense for at genskabe dets oprindelige glans."⁶³⁴

Den amerikanske udsending Philip Habib rejste stadig i pendulfart mellem Washington og Mellemøsten i et forsøg på at nå frem til en løsning. Den libanesiske statsminister Shafik al-Wazzan var dog ikke tilfreds med Habibs indsats og opfattede ham som arrogant over for de libanesiske muslimer.⁶³⁵ Desuden oplevede al-Wazzan at hver gang man var ved at nærme sig en aftale fulgte en ny militær optrapning.⁶³⁶ Krigens første runde kulminerede den 25. juni da Vestbeirut udsattes for en totalbombning der begyndte i den tidlige morgen og slog ned overalt. Sent på dagen lykkedes det Habib at få gennemført en våbenhvile, og i de næste par uger begrænsede bombardementerne sig til artilleriild. Et par dage efter nedkastede israelske fly igen flyveblade, denne gang henvendt til civilbefolkningen som blev opfordret til at flygte mens tid var. Mange tog mod tilbuddet og prøvede at komme ud via den eneste større gennemfartsvej i retning mod Damaskus. Men

⁶³⁴ Thomas L. Friedman op. cit. s. 132.

⁶³⁵ Det gjaldt af indlysende grunde ikke PLO, som han sket ikke måtte forhandle med.

⁶³⁶ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 179.

det var ikke alle man lod slippe igennem. Ved overgangen mellem Vest- og Østbeirut stod falangister - med israelerne nogle få meter derfra - og kontrollerede folks identitetskort. For de fleste palæstinensere var det ikke umagen værd at forsøge at flygte.

I begyndelsen nægtede libanenserne at lade sig diktere af israelerne og amerikanerne. Men efter ugers bombardementer forekom prisen dem at være for høj, og de indledte forhandlinger med PLO om at organisationen skulle rømme byen. Den 3. juli blev Yasser Arafat indkaldt til et møde med de ledende sunnimuslimske politikere i den tidligere statsminister Saeb Salams hus i Vestbeirut. Her hørte han de ledende politikere sige at det var nødvendigt at PLO forlod Beirut for at redde menneskeliv. "PLO har indhyllet sig i ære" sagde Salam, "og nu er det på tide at det tager af sted med ære."⁶³⁷ Der fulgte en ophedet diskussion hvor Arafat ikke ville være med til at tabe ansigt over for israelerne, men hvor Salam og de andre insisterede; der var ikke andet at gøre. De blev efter fem timer enige om at holde en pause og fortsætte diskussionen om aftenen efter middagen. Da Arafat havde nippet lidt til maden gik han afsides for at bede og vendte tilbage med et stykke papir: "Til vor broder, statsminister Shafik al-Wazzan. Med henvisning til de diskussioner vi har haft har den palæstinensiske ledelse taget følgende beslutning: PLO ønsker ikke at forblive i Libanon."⁶³⁸ Måske var det et forsøg fra Arafats side på at vinde tid - han regnede med at andre lande ville gribe ind imod Israels bombardementer og belejring af Vestbeirut. Men både de arabiske brødre, de vestlige demokratier og vennerne i øst havde alle snart vænnet sig til kun at være tilskuere til dette blodige sceneri.⁶³⁹

Da den israelske hær i næsten tre uger havde stået uden for Beirut organiserede den israelske fredsbevægelse "Fred Nu" en demonstration i Tel Aviv. Omkring 100.000 mødte op, et uhørt stort antal i krigstid. Og i avisen Ma'ariv skrev den tidligere udenrigsminister Abba Eban at "disse uger har været en mørk tid i det jødiske folks moralske historie". Efter Fred Nu-demonstrationen organiserede Likud en moddemonstration i Tel Aviv. I den deltog 200.000 som blev kørt til byen i busser fra hele landet. Under demonstrationen bebrejdede Begin Arbejderpartiet at der i partiet optrådte israelere der var imod krigen.⁶⁴⁰

22 hjemvendte reservister underskrev i juli en protestresolution som udtrykte deres "totale mangel på tillid til forsvarsminister Ariel Sharons hensigter. Vi betragter

⁶³⁷ Thomas Friedman, op. cit. s. 147.

⁶³⁸ Ibid., s.148.

⁶³⁹ Seale: Asad s. 388 og 516.

⁶⁴⁰ Gilbert, op. cit. s. 507.

ham som ansvarlig for den kyniske brug af hæren uden folkets godkendelse"⁶⁴¹ Men Sharon fik støtte fra religiøs side: "Hvis den israelske hær ikke gør sit job færdigt og driver PLO ud af Beirut vil det føles som om alle de faldne er døde forgæves" sagde overrabbiner Shlomo Goren i et interview med Jerusalem Post. Overrabbineren karakteriserede krigen som ikke blot retfærdig men også påkrævet; han tilføjede at den kendsgerning at en civil befolkning bliver holdt som gidsler ikke ifølge Halaka [jødisk religiøs lov] er nogen gyldig grund til at undlade at rykke ind i byen. Men hæren måtte gøre sit yderste for ikke at såre uskyldige - "jeg ved ikke hvordan den vil bære sig ad, men den ved hvad der skal gøres" sagde Goren.⁶⁴²

Andre israelere protesterede mod de rabbinere der søgte at retfærdiggøre krigen: "Uri Avneri som er formand for partiet Sheli har krævet at forsvarsministeren omgående sætter en stopper for udbredelsen af hær-rabbinatets yderligtgående højrefløjspropaganda. Ifølge Avneri har hærens rabbinere givet de tjenstgørende i Libanon en pamflet med et kort over Libanon på hvilket byer og landsbyer udelukkende har gamle hebraiske navne. Beirut hedder "Be'erot" hvilket betyder "kilder". Og hele Libanon er på kortet beskrevet som tilhørende Asser stamme. Avneri kalder dette for bagtalerisk propaganda for en annektering af Libanon."⁶⁴³

Mens Philip Habib prøvede at løse konflikten fortsatte Ariel Sharon med at presse falangisternes leder Bashir Gemayel til sammen med israelerne at gå ind i Beirut og foretage en "udrensningsoperation". I slutningen af juni havde Bashir Gemayel været i Jerusalem, og Begin havde som en anden skolelærer skældt ham huden fuld for ikke at ville befri Beirut. Bashir Gemayel søgte råd hos Habib som han efterhånden havde fået et fortroligt forhold til. En sen aften i slutningen af juli opsøgte han Habib i den amerikanske ambassadørbolig og sagde bekymret: "Jeg er kommet under stort pres. Sharon vil have mig til at udrense lejrene i Vestbeirut. Han ønsker at jeg skal gå ind fra øst, mens han går ind fra syd....Der vil blive en masse myrderier. Det vil blive hårdt og jeg vil miste mange mænd. Men hvordan kan jeg modstå Sharon?" Habib svarede: "Du ved, Bashir, at jeg er ved at forhandle palæstinenserne tilbagetrækning. Du ved også at du ønsker at blive præsident engang. Hvis du gør hvad Sharon beder dig om vil det nedkalde forbandelser over dig. Det vil gøre det svært for dig at blive præsident for alle libanesere, muslimer såvel som kristne. Gør det ikke, Bashir. Sig nej."⁶⁴⁴

⁶⁴¹ Trykt i Haaretz den 6. juli 1982.

⁶⁴² Jerusalem Post den 1. juli 1982.

⁶⁴³ Ha'aretz 26. juli 1982.

⁶⁴⁴ Seale: Asad op. cit. s. 388-389.

Sidst i juli blev bombardementerne intensiveret og den 1. august gav Sharon ordre til 14 timers uafbrudt bombardement fra luften, havet og landjorden. To dage senere gik de israelske tropper ind i den sydøstlige del af Beirut, og dagen efter omringede de den store palæstinensiske flygtningelejr Bourj al-Barajneh hvor de kæmpede i 20 timer. Samtidig besatte de Beirut lufthavn.⁶⁴⁵ Der var nu gået en måned siden PLO havde sagt ja til at forlade landet, og forhandlingerne om de praktiske detaljer - herunder sikkerheden for såvel PLO som for de tilbageblevne palæstinensere - havde med Habib som mellemmand stået på uafbrudt.

På det tidspunkt havde Beirut været udsat for blokade og lukning for vand og el i en måned, meget effektivt i en 40 grader varm og fugtig by. Værst gik det ud over hospitalerne som manglede vand til at vaske sengetøj i, og hvor operationer måtte udføres i kældre i lommelygters skær. På gaderne hobede affaldet sig op, og stanken fra det afbrændte affald blandede sig med krudtrøgen. På indbyggerne virkede det som om israelerne bevidst bombede hospitaler og ambassader til trods for at Røde Kors omhyggeligt kontrollerede at hospitalerne ikke blev brugt af guerillaer.⁶⁴⁶ Lægerne måtte kæmpe med skader de aldrig havde set før, blandt andet fra klyngebomber og fosforgranater. De detonerer ved kontakt og sprøjter fosfor ud som antændes når det kommer i forbindelse med ilt. Tøj går op i flammer og huden begynder at brænde. Brandsårene kan ikke behandles med medikamenter; man må skære vævet bort.⁶⁴⁷ USA reagerede fortsat ikke. Først den 12. august løftede præsident Reagan røret og talte med Begin. Kort efter blev et elleve timer langt terrorbombardement af Beirut indstillet.

Den libanesiske statsminister forhandlede med Philip Habib om de endelige detaljer i forbindelse med PLO's rømning af Beirut.⁶⁴⁸ Et af de vanskelige punkter var spørgsmålet hvor PLO skulle tage hen. Ingen arabiske lande stod på spring for at modtage dem. Men i slutningen af august lykkedes det, til dels med penge fra Saudi Arabien, at få dem fordelt i Syrien, Jordan, Yemen, Sudan, Somalia, Algeriet og først og fremmest Tunesien hvor Arafat skulle få sit nye hovedsæde. Den 18. august var planen - Habib-aftalen - klar og tre dage senere begyndte de palæstinensiske partisaner at forlade Beirut. Beirut's libanesere og palæstinensere tog en gribende afsked med dem da de kørte igennem byen ned til havnen hvor amerikanske og franske krigsskibe skulle eskortere dem ud til græske skibe som skulle transportere dem videre. Forinden havde de afleveret deres tunge våben til den libanesiske hær som dog ikke var særligt ivrig efter at rykke ind i Vestbeirut. De palæstinensiske frihedskæmpere gjorde V-tegnet da de rejste bort - uden at dét

⁶⁴⁵ Martin Gilbert, op. cit. s. 508.

⁶⁴⁶ Odd Karsten Tveit: Nederlag, s. 187.

⁶⁴⁷ Ibid., s. 188-190.

⁶⁴⁸ Ibid., 195-197.

narrede nogen. Den 1. september var evakueringen slut, og Beiruts indbyggere håbede på at freden ville komme.

Et af hovedpunkterne i Habib-aftalen om PLO's afrejse fra Beirut lød: "Lovlydige ikke-kæmpende palæstinensere som bliver tilbage i Beirut, inklusive familierne til dem der er rejst, vil blive underlagt libanesiske love og bestemmelser. Regeringerne i Libanon og USA vil give følgende sikkerhedsgarantier: Den libanesiske regering vil give garantier på grundlag af forsikringer fra væbnede grupper som den har været i kontakt med. USA vil give garantier på grundlag af forsikringer fra Israels regering og fra ledelsen i visse libanesiske grupper som USA har været i kontakt med." I forbindelse med PLO's afrejse fra Libanon blev der sammensat en såkaldt multinational styrke (MNF) til at beskytte deres afrejse. Styrken bestod af soldater fra USA, Frankrig og enkelte andre vestlige lande. Det var et amerikansk arrangement uden for FN-regi. Meningen var at styrken skulle blive i Beirut indtil den 22. september 1982, men allerede den 10. september erklærede amerikanerne opgaven for udført og forlod landet fulgt af franskmændene. Nu var palæstinenserne og deres libanesiske allierede overladt til sig selv og til falangisternes og israelernes forgodtbefindende.

Præsident Reagan havde også planer om at hjælpe freden på vej i Mellemøsten. Den 1. september fremsatte han sin plan - udarbejdet af den nye udenrigsminister George Shultz - til løsning af det palæstinensiske problem. Planen havde fire punkter: 1) der skulle ikke oprettes nogen uafhængig palæstinensisk stat i Gaza og på Vestbredden, men områderne skulle heller ikke annekteres af Israel, 2) byggeriet af bosættelser skulle omgående indstilles, 3) der skulle oprettes et palæstinensisk selvstyre på Vestbredden og i Gaza i samarbejde med Jordan, 4) Jerusalem skulle

forblive udelt og dens fremtid afgøres gennem forhandlinger, og 5) USA ville varigt garantere Israels sikkerhed. Planen gjorde Begin både chokeret og rasende. Havde amerikanerne da intet forstået af fordelene ved Libanon-krigen?

En uge senere kom endnu en "truende fredsplan" på bordet. Det var Den Arabiske Liga der under et møde i Fez i Marokko gav deres bud på en løsning. Denne plan – Fezplanen – indeholdt seks punkter: 1) Israel skulle trække sig tilbage fra alle de områder det besatte i 1967, inklusive Østjerusalem, 2) de bosættelser som Israel havde oprettet siden 1967 skulle fjernes, 3) bekræftelse af det palæstinensiske folks ret til selvbestemmelse og af PLO som dets eneste legitime repræsentant, 4) Vestbredden og Gaza skulle i en overgangsperiode overvåges af FN, 5) der skulle oprettes en uafhængig palæstinensisk stat med Jerusalem som hovedstad, og 6) FN skulle garantere fred mellem alle stater i området.

Den 23. august 1982 var Bashir Gemayel blevet valgt som Libanons præsident. Ved det forudgående valg havde syrerne fået deres kandidat, Sarkis, valgt; nu var turen kommet til israelernes kandidat. Men det kneb lidt med at få sammenkaldt de 62 parlamentsmedlemmer som var nødvendige for at afstemningen kunne gennemføres. Kløkken 11 om formiddagen var der kun mødt 50 medlemmer op, og om flere af dem hed det at de skulle bestikkes, mens andre var blevet "overtalt" af israelerne og falangisterne til at møde frem. Afstemningen blev udsat i to timer som falangisternes milits brugte til at inddrive de sidste tøvende medlemmer.⁶⁴⁹ Det var ikke noget nyt at udefrakommende magter var med til at afgøre præsidentvalget, men det opsigtsvækkende var at man denne gang overhovedet ikke havde inddraget sunni-muslimerne. Det er den gruppe som statsministeren skal komme fra.

Da valget var overstået jublede såvel falangister som israelere, og om aftenen festede de sammen. De seje israelere som plejede at give den i tennisko og jeans og med maskingevær over skulderen var nu blevet "libaniseret" så nu var Libanons nye præsident omgivet af smokingklædte Mossad-agenter som falangisternes gæster på Casino du Liban.⁶⁵⁰ Tidligere på dagen havde Gemayel modtaget et telegram fra den israelske ministerpræsident: "Alle mine hjerteligste lykønskninger i anledning af Deres valg. Gud beskytte Dem, kære ven, i gennemførelsen af Deres store historiske hverv for Libanons frihed og uafhængighed. Deres ven, Menachem Begin."⁶⁵¹ Seks års anstrengelser havde båret frugt.

⁶⁴⁹ Ibid., s. 204.

⁶⁵⁰ Ibid., 203-204.

⁶⁵¹ Amnon Kapeliouk: Sabra og Chatila - Rapport om en Massakre, s. 13.

Men israelerne kunne ikke spises af med buffet og champagne. Begin forlangte at Bashir Gemayels første handling skulle være et besøg i Israel og et løfte om at underskrive en fredsaftale med Israel inden året var omme. Kravene blev forelagt ham da han den 1. september i hemmelighed fløj til den israelske kystby Nahariya for at mødes med Begin, Sharon og Shamir. Men Gemayel hverken ville eller kunne levere varen; han forklarede at han blev nødt til at have sin regering med i en fredsproces: "At underskrive en fredsaftale med Israel i dag vil være det samme som at anbringe en dynamitladning midt i Mellemøsten" sagde han. Han bad indtrængende Begin om at vise tålmodighed, om at vente til det var lykkedes ham at befæste sin magt. "En fred de facto, lad gå, men en lovformeligt underskrevet fred, først senere."⁶⁵² Sharon betydede ham at Israel havde et fast greb om Libanon og at Gemayel gjorde klogest i at adlyde Begin. Gemayel blev rasende, rakte hænderne frem og sagde: "Sæt håndjernene på. Jeg er ikke jeres vasal".⁶⁵³ Som hævn lækkede Israel nyheden om mødet til pressen, og Gemayel kunne ikke benægte at mødet havde fundet sted. I et interview til det amerikanske ugeblad Time forklarede Gemayel at freden med Israel vil komme når tiden er inde, men at hans vigtigste mål var at genvinde sin myndighed og sit ansvar med hensyn til hele Libanons sikkerhed.⁶⁵⁴

Om dette var sandt får vi aldrig at vide, for den 14. september bragte 50 kilo TNT Bashir Gemayel derhen hvor han selv havde sendt i tusindvis af uskyldige mennesker, og dermed blev der sat en brat stopper for en brutal og blodig karriere. Ved attentatet blev 84 medlemmer af partiet dræbt og såret. Israelerne sendte straks helikoptere med læger og mandskab til oprydningsarbejdet på gerningsstedet i Ashrafiyyeh-kvarteret i Østbeirut. Snart kom kampvogne til, og israelske soldater gennemsøgte området. Falangisterne anholdt kort efter en mistænkt, en ung maronit med tilknytning til det pro-syriske PPS-parti (Parti Populaire Syrien). Da Ariel Sharon fem timer senere fik bekræftet at Gemayel var blevet dræbt havde han allerede givet sin hærchef ordre om at gøre klar til at invadere Vestbeirut - i klar modstrid med Habib-aftalen af 18. august. For Sharon var det en længe næret drøm der her gik i opfyldelse. Invasionen blev accepteret af såvel Begin som Shamir, men regeringen blev ikke underrettet. Israelske officerer har siden fortalt at forberedelserne til angrebet var blevet udarbejdet til mindste detalje under den lange belejring; iværksættelsen krævede blot en ordre.⁶⁵⁵ Klokkeren 18 begyndte en israelsk luftbro til Beirut lufthavn med indsættelse af både kampvogne og styrker. Besættelsen af Vestbeirut fik navnet "Operation Jernhjerne".

⁶⁵² Ibid., s. 14.

⁶⁵³ Gilbert op. cit. s. 508.

⁶⁵⁴ Amnon Kapeliouk, op. cit s. 16.

⁶⁵⁵ Ibid., s. 18.

Operationens hensigt stod hurtigt klart. Den israelske hærchef general Eitan fortalte avisen Ma'ariv: "Vi er nu indenfor. Vi skal udrense Vestbeirut, beslaglægge alle våben og arrestere terroristerne, akkurat som vi har gjort det i Saida, Tyr og overalt i Libanon. Vi skal nok finde frem til dem og deres ledere...Vi forlader ikke Beirut før en overenskomst er opnået og før vi har nået vore mål i hele Libanon."⁶⁵⁶

Klokken 5 om morgenen den 15. september 1982 rykkede den israelske hær ind i Vestbeirut. Hæren rykkede frem ad fem ruter med støtte fra luftvåbenet og fra israelske torpedobåde ud for kysten. Hæren havde fået ordre om at undgå civile tab og først og fremmest at undgå tab i egne rækker. Det sidste lykkedes da også næsten, besættelsen af Vestbeirut kom til at koste israelerne 7 dræbte og omkring 100 sårede. På libanesisk side kostede den første dag 100 døde og 300 sårede. Der var kun ringe modstand, og invasionen skred planmæssigt frem. General Sharon kunne om formiddagen tage sig tid til et kondolencebesøg hos Gemayel-familien som han kunne trøste med at "historien ikke afgøres af en enkelt person." Efter sigende blev han køligt modtaget.⁶⁵⁷

Lidt tidligere på dagen havde statsminister Begin haft besøg af den amerikanske udsending Morris Draper som skulle tale om Habib-aftalens punkt to, nemlig tilbagetrækning af alle fremmede styrker fra Libanon. Men Begin kunne fortælle ham at den israelske hær tværtimod var rykket frem: "Vort mål er at opretholde lov og orden i byen. Med den situation der er opstået efter mordet på Bashir Gemayel kan man risikere programmer."⁶⁵⁸ Draper blev beroliget med at der kun var tale om en indskrænket og meget begrænset operation med hensyn til såvel mål som varighed. Risikoen for programmer blev de første par dage brugt som et argument over for den israelske offentlighed. Senere sagde hærchef Rafael Eytan at PLO havde efterladt tusinder af bevæbnede og skjulte terrorister i Beirut og i flygtningelejrene. Et par timer før mordet på Gemayel havde han fortalt Knessets udenrigs- og forsvarsudvalg at "tilbage i Vestbeirut er kun et par terrorister og et lille PLO-kontor."⁶⁵⁹

De libanesiske politikere følte at de var blevet misbrugt da Israel den morgen brød den indgåede aftale, og de nægtede at lade den libanesiske hær samarbejde med israelerne. Ved middagstid omringede den israelske hær de to palæstinensiske flygtningelejre Sabra og Shatila. Sabra er nærmest et folkeligt kvarter beboet af både palæstinensere og fattige libanesere, mens Shatila mere har karakter af en lejr. Begge områder blev omringet af den israelske hær der rettede deres kanoner imod

⁶⁵⁶ Ibid., s. 20-21.

⁶⁵⁷ Ibid., s. 26-27.

⁶⁵⁸ Ibid., s. 29.

⁶⁵⁹ Ibid., s. 30.

lejren. Derefter installeredes kontrolposter hele vejen rundt om lejrene for at israelerne kunne overvåge hvem der gik ud og ind. Selvom der ikke var spor af terrorister affyrede israelerne granater ind over Sabra og Shatila, og lejrens to hospitaler modtog de første sårede. Da mørket faldt på blev al elektricitet afbrudt i Vestbeirut; kun de to lejre lå oplyst af israelske lysraketter.⁶⁶⁰

Ved daggry begyndte skyderierne. Israelske eliteskytter udpegede mål i de snævre gader, og fra bakkerne uden for byen begyndte granaterne at falde. De sårede strømmede til hospitalerne i lejrene og det nærliggende større al-Makassed hospital. Klokkeren 8 om morgenen meddelte hærchef Eytan sine folk at falangisterne nu snart var parate til at rykke ind i Sabra og Shatila. Ved 12-tiden mødtes chefen for Israels nordkommando med chefen for De Libanesiske Styrker (falangisternes milits) for at høre om alt var klart. Det var det; falangisternes 1500 mand kunne rykke ind øjeblikkeligt. Ved hjælp af luftfotografier leveret af Israel planlagde de sammen i detaljer indrykningen i lejrene. Den israelske general forsikrede dem at hans tropper ville yde al den hjælp de måtte få brug for til at fuldende "udrensningen af terroristerne i lejrene". Den israelske general Drori telefonerede derefter til Ariel Sharon og meddelte ham: "Vore venner rykker frem i lejrene. Vi har koordineret deres entré." "Bravo!" svarede Ariel Sharon, "vore venners operation er godkendt".⁶⁶¹

Sidst på eftermiddagen begyndte de myrderier der kom til at stå på i uafbrudt 40 timer. Fra deres udkigsposter så de israelske soldater og officerer på - "som fra første række i teatret" som en af dem senere udtrykte det. Nede på jorden havde blødrusen grebet falangisterne og deres allierede fra syd: det var Haddads folk der var kommet rejsende til. "I de første timer dræber de falangistiske militser hundreder af mennesker. De skyder på alt som bevæger sig i gaderne. Efter at have slået dørene ind dræber de hele familier midt i måltidet. Beboere dræbes i pyjamas i deres senge. Men ofte nøjes morderne ikke med at dræbe. I mange tilfælde hugger drabsmændene arme og ben af deres ofre inden de dræber dem. De knuser børns og spædbørns hoveder mod murene. Kvinder og endog småpiger bliver voldtaget inden de myrdes med øksehug. Undertiden bliver mændene trukket ud af husene for at blive henrettet gruppevis midt på gaden...Ind imellem skåner de med vilje et enkelt medlem af en familie mens de dræber alle de andre for øjnene af ham for at staklen senere kan berette hvad han har set. De gør heller ikke forskel på kristne og muslimer, libanesere og palæstinensere..."I har levet sammen med disse palæstinensiske svin, så jeres skæbne bliver den samme som deres," råber de.⁶⁶²

⁶⁶⁰ Ibid., s. 33-34.

⁶⁶¹ Ibid., s. 38.

⁶⁶² Ibid., s. 47-48.

Klokken 23 den første aften fik den ansvarlige israelske general for Beirut en rapport fra lederen af falangistmilitsen. Den sagde at "indtil nu er 300 civile og terrorister blevet dræbt".⁶⁶³ Rapporten blev sendt til Tel Aviv hvor den blev læst af mere end tyve stabsofficerer. Alligevel fortsatte den israelske hær med at yde støtte i form af lysraketter over lejrene, to raketter i minuttet; andre lysraketter blev affyret fra israelske fly.

Dagen efter fortsatte myrderierne som israelerne fulgte i kikkerterne fra deres observationsposter. De så at der lå dynger af lig, og de så civile blive henrettet. Nogle af de israelske soldater rapporterede til deres overordnede hvad de så i lejren - de kunne også høre skrig - men kl. 11 hørte en faldskærmssergent sin officer melde over radiosenderen: "Dette er ikke for vor fornøjelses skyld, men jeg forbyder jer at gribe ind i hvad der sker i lejrene."⁶⁶⁴ På et tidspunkt prøvede 500 personer at flygte fra Shatila med hvide flag i hænderne. De blev standset af israelske soldater som tvang dem tilbage i lejren.⁶⁶⁵ Om fredagen bad de israelske generaler falangisternes forbindelsesofficer "Jessy" om at rapportere hvad der foregik i lejrene. Han forklarede at nogle af hans chefer havde mistet kontrollen over deres mandskab. Israelerne forlangte skyderiet indstillet, men beordrede hverken falangisterne ud af lejrene eller kontrollerede at de adlød. Senere på dagen kom den israelske hærchef Eitan til Beirut, og da han om eftermiddagen mødtes med nogle falangistofficerer lykønskede han dem med deres operation. Falangisterne fortalte at amerikanerne havde bedt dem om at indstille operationen, men at de havde bedt israelerne om at få lidt mere tid til at "udrense stederne". Parterne enedes om at alle falangister skulle have forladt lejrene lørdag morgen.

Da grusomhedernes omfang nåede ud til hele verden via reportager og billeder begyndte kritikken straks at hagle ned over Israel som omgående fralagde sig ansvaret. Klokken 20 hed det på radioen "Israels stemme" at "i henhold til autoriserede militære kilder er falangisterne i går rykket ind i den yderste del af Shatila-lejren. De kom tilbage og meldte til den israelske hær at en hård kamp havde fundet sted og at der var flere ofre på begge sider. Hæren havde grebet ind for at sætte en stopper for fjendtlighederne. I stedet for at rette bebrejdelser mod vores hær skulle man hellere lykønske den for dens - omend sene - indgriben på et område hvor den ikke havde behøvet at gribe ind, og for derved at have forhindret en endnu større ulykke." Senere på aftenen fordømte det israelske udenrigsministerium massakren og meddelte at der havde været en skudveksling mellem de israelske styrker og yderligtgående falangister.⁶⁶⁶

⁶⁶³ Ibid., s. 54.

⁶⁶⁴ Ibid., s. 59.

⁶⁶⁵ Ibid., s. 60.

⁶⁶⁶ Ibid., s. 85.

Mange israelere så dog meget alvorligt på massakren. Den 25. september indkaldte "Fred Nu" til demonstration i Tel Aviv. 400.000 deltog og forlangte en juridisk undersøgelseskommission nedsat til at afdække hvad der var sket og hvad Israels ansvar var.⁶⁶⁷ To dage tidligere havde man i Knesset diskuteret om der skulle nedsættes en undersøgelseskommission. Begin-regeringen var imod, og Sharon beskyldte Arbejderpartiet for at ville slå politisk mønt af begivenhederne. Og det var der måske noget om; i hvert fald slog Arbejderpartiets leder Shimon Peres til lyd for at man ikke skulle inddrage den israelske hær i en eventuel undersøgelse. "Vi er sikre på at de israelske forsvarsstyrker ikke medvirkede i denne blodsudgydelse" sagde han.⁶⁶⁸

Hverken Likud eller Arbejderpartiet fik deres vilje. Der blev nedsat en kommission under ledelse af højesteretsdommer Yitzhak Kahan som i sin rapport i februar 1983 konkluderede, at "der eksisterede ingen hensigt hos noget israelsk element om at skade den ikke-kæmpende befolkning i lejrene."⁶⁶⁹ Den amerikanske journalist Thomas Friedman var overbevist om at det var rigtigt at israelerne hverken hørte eller så uskyldige blive dræbt. Israelerne så kun terrorister: terroristiske sygeplejersker, terroristiske børn og terroristiske kvinder.⁶⁷⁰

Kahan-rapporten leverede dog ikke en total hvidvaskning af den israelske ledelse. Den stærkeste kritik rettedes mod chefen for den militære efterretningstjeneste Yehoshua Saguy der måtte trække sig tilbage, og mod forsvarsminister Ariel Sharon der blev opfordret til at drage personlige konklusioner af rapportens kritik. Men Sharon levede op til rapportens ord om at han "ikke bekymrede sig det mindste om humanitære forpligtelser" og gjorde end ikke mine til at træde tilbage. Begin var ikke blind for det problematiske i at lade Sharon fortsætte som forsvarsminister men ønskede ikke at smide ham ud af regeringen, og derfor kunne Sharon nøjes med at gå ud af den ene dør som forsvarsminister og ind af den anden som minister uden portefølje.⁶⁷¹ Der var også stærk kritik af hærchefen Rafael Eitan, men han skulle alligevel gå af et par måneder senere og blev på sin post indtil da.

Dagen efter falangisternes massakre skulle de israelske styrker selv på arbejde. De finkæmmede byen og foretog husundersøgelser og nåede frem til PLO's

⁶⁶⁷ Martin Gilbert op. cit. s. 509-510.

⁶⁶⁸ Noam Chomsky: *The Fateful Triangle*, s. 376.

⁶⁶⁹ Martin Gilbert op. cit. s. 510.

⁶⁷⁰ Thomas Friedman op. cit. s. 163.

⁶⁷¹ Martin Gilbert op. cit. 510-511. I 90'erne har Ariel Sharon været udenrigsminister, han er i dag leder af Likudpartiet og har indtil videre undgået tiltale ved Menneskerettighedsdomstolen i Haag.

forskningscenter. Forskningscentret var blevet oprettet i 1965 "som en videnskabelig og kulturel institution der havde til formål at registrere det palæstinensiske folks historie, zionismens og den israelske stats historie og alle aspekter af den arabisk-jødiske konflikt...endvidere at offentliggøre informationsmateriale om disse emner...Centret blev et af de vigtigste akademiske centre i Mellemøsten, særligt dets bibliotek som ansås for at være et af de største og mest specialiserede med hensyn til det palæstinensiske spørgsmål, Israel og den zionistiske bevægelse. Det rummede over 25.000 bind, heraf 11.000 på engelsk, 5.000 på arabisk, 3.000 på hebraisk og resten på andre sprog. Centrets arkiver havde samlet og registreret alt trykt informationsmateriale og dokumenter om den palæstinensiske sag fra utallige arabiske og udenlandske aviser og tidsskrifter...En af de vigtigste afdelinger i centret var forsknings- og studieafdelingen der producerede mere end 300 bøger...Besættelsen af centret varede i fire dage hvilket var tilstrækkeligt til at tømme det for alt: Bøger, arkiver, dokumenter, teknisk udstyr, skriveborde, blyanter, papir, telefonapparater, støvsugere - alt blev fjernet og helt åbenlyst læsset på militære køretøjer og transporteret til Israel. Israelerne glemte ikke at efterlade deres ædle signaturer: Skældsord på væggene og lort overalt. De forvandlede hele bygningen til en kæmpemæssig latrintønde."⁶⁷²

Den 21. september blev Amin Gemayel, broder til Bashir, valgt til Libanons præsident, og den næste dag begyndte israelerne at trække sig ud af Vestbeirut, men ikke af resten af landet. I slutningen af september ankom udenlandske enheder: amerikanske tropper som overtog kontrollen med lufthavnen, italienske som tog stilling rundt om flygtningelejrene (og som i tiden fremover blev opfattet som et venligt skjold) og franske som blev placeret i Vestbeiruts mondæne Hamraområde.⁶⁷³ Men til trods for de multinationale styrkers tilstedeværelse gik præsident Amin Gemayel - som ellers havde et bedre ry end sin broder - i gang med en massiv etnisk undertrykkelse: massearrestationer, deportationer og fordrivelse af muslimske flygtninge. Det var et overgreb som blev udført af den libanesiske hær som efterhånden var blevet falangisternes forlængede arm.

Druserne havde ikke gjort modstand da den israelske hær var rykket frem i deres område i Shoufbjergene øst for Beirut, og senere modtog de ligefrem våben fra israelerne. Også falangisterne der havde mange kristne tilhængere i Shoufområdet blev bevæbnet af israelerne der godt var klar over at parterne på et tidspunkt ville vende våbnene mod hinanden. Det skete også, og situationen blev efterhånden helt uoverskuelig. De der havde troet at palæstinenserne var årsag til krigstilstandene

⁶⁷² Foruden forskningscentret blev Karameh-kunstgalleriet og den palæstinensiske forfatterforenings lokaler plyndret og ødelagt tillige med private kunstværker. Kilde: den palæstinensiske digter Mahmoud Darwish på den internationale konference om Israels Krigsforbrydelser i Libanon, Oslo 30.-31. oktober 1982.

⁶⁷³ Helena Cobban op. cit. s. 190.

måtte se sig om efter andre forklaringer og andre syndebukke. Også de israelske tab voksede. Indtil efteråret 1982 havde Israel mistet 350 mand, og i løbet af de følgende fem måneder kom der hundrede mere til. Israeernes modstandere var nu ikke længere palæstinenserne, men forskellige libanesiske grupper.

De israelske tab i Libanon skabte hjemme i Israel stor modstand imod krigen, og det fik Begin til at søge en aftale med det libanesiske regime. Gennem USA's udenrigsminister George Shultz' penduldiplomati nåede man den 17. maj 1983 frem til en aftale, den første mellem Libanon og Israel siden våbenhvileaftalen i 1949. Aftalen indebar en formel afslutning på krigstilstanden mellem de to lande. Begge parter skulle have ret til at opretholde et forbindelseskantor på den andens område, og der blev nedsat en fælles forbindelseskomité - hvor også USA sad - for at etablere normale forbindelser mellem de to lande. Der blev desuden oprettet en sikkerhedszone fra Awali floden (nord for Saida) mod syd og østover til Golanhøjderne. Fælles overvågningshold skulle inspicere sikkerhedsforanstaltningerne såvel i zonen som i resten af landet. Aftalen forpligtede endvidere Israel til at trække sig ud af Libanon i løbet af 8-12 uger. Det stod der i teksten, men i en hemmelig aftale indgået samme dag mellem USA og Israel udtrykte amerikanerne forståelse for at den israelske tilbagetrækning først ville finde sted når også syrerne havde accepteret at trække sig ud af Libanon.⁶⁷⁴ Men syrerne nægtede at gå med til at Israel skulle bevare så stor indflydelse i Libanon. Det eneste der derfor kom ud af aftalen var at Israel oprettede et forbindelseskantor i det maronittisk-dominerede område nord for Beirut. USA havde en klar interesse i at skabe fred i Libanon, for også amerikanerne havde været ramt af tab. I april 1983 havde den amerikanske ambassade i Beirut været mål for den libanesiske modstand; en voldsom bombe dræbte 46, heriblandt deltagere i et større CIA-møde i bygningen. I oktober samme år blev de amerikanske og franske militære hovedkvarterer ramt af voldsomme selvmordsbomber hvor 265 amerikanske og 58 franske soldater mistede livet.

Situationen var blevet fuldstændig kaotisk. I Shoufbjergene øst for Beirut sloges druserne mod falangister efter at israelerne havde trukket sig tilbage fra dette frontafsnit i sensommeren 1983. Amerikanerne støttede falangisterne fra søsiden. I Beirut kæmpede den shi'itiske Amal-bevægelse mod hæren, der efterhånden var blevet identisk med falangisternes De Libanesiske Styrker. I begyndelsen af 1983 havde mange shi'itter sluttet sig til druserne for at kæmpe mod israelerne der med borgmesteren i Saida's ord "invaderede os for at jage palæstinenserne ud - og er blevet for at besætte vores land."⁶⁷⁵ I sommeren 1983 var der blevet dræbt lige så

⁶⁷⁴ Ibid., s. 195-196.

⁶⁷⁵ Ibid., s. 195.

mange israelske soldater i Libanon som PLO havde dræbt i løbet af seksten år.⁶⁷⁶ Libaneserne var nu blevet israelernes fjender, men libaneserne sloges altså også indbyrdes. Tusinder af kristne flygtede fra Shoufområdet, og i februar 1984 blev De Libanesiske Styrker smidt ud af Vestbeirut af Amal-bevægelsen og druserne i forening. Samme måned trak Reagan de amerikanske marinesoldater i Libanon ud på amerikanske flådefartøjer ud for den libanesiske kyst. Herfra gav amerikanerne sig selv lov til at deltage i krigen imod en hvilken som helst styrke der måtte angribe Storbeirut. De satte ind med raketangreb fra hangarskibet "New Jersey" mod Shouf-bjergene hvor druserne holdt til.⁶⁷⁷

Samtidig havde israelerne den totale magt i det sydlige Libanon fra Awalifloden og sydpå. Det blev vanskeligt for folk at bevæge sig fra syd til nord og omvendt. De libanesiske bønder havde problemer med at sende deres varer nordpå, og ydermere fik de konkurrence fra Israel hvis ulovlige eksport af subsidierede grøntsager til Libanon var ved at ødelægge den lokale økonomi. Alene i løbet af juli og august 1982 havde Israel eksporteret varer til en værdi af 12 millioner dollars til Libanon.⁶⁷⁸ Det lykkedes hurtigt israelerne at forandre en venligtindet civilbefolkning til frihedskæmpere som ikke længere kastede med ris og blomster, men med bomber. Alene i 1984 var der 900 angreb på israelske stillinger i Libanon.⁶⁷⁹ Israelerne svarede igen med massiv undertrykkelse. Når soldaterne bevægede sig ind i landsbyerne i deres tanks blev de mødt af kvinder og børn som med brændende bildæk forsøgte at forhindre dem i at arrestere deres mænd. Men modstand var forgæves mod overmagten. Libaneserne og palæstinensere blev arresteret i tusindvis. Ansar-fængslet i Israel rummede på et tidspunkt 9.500 fanger; mange blev torteret, og nogle døde under torturen.⁶⁸⁰ Ydmygelsen og undertrykkelsen af de 800.000 shiamuslimer i Sydlibanon bevirkede efterhånden at folk strømmede til Guds Parti, Hizbollah, som var mere radikalt end Amal.⁶⁸¹

Men værst var det for palæstinenserne. Efter PLO's afrejse var de blevet jaget vildt. Massakrerne i Sabra og Shatila havde varslet den totale undertrykkelse og ydmygelse som skulle komme. I slutningen af 70'erne var Libanon politisk set nogenlunde ligeligt delt mellem maronitterne og Den Nationale Bevægelse som PLO var allieret med. Dengang havde palæstinenserne haft en tilværelse nogenlunde jævnbyrdig med libaneserne. Det var muligt for dem at få arbejde og et pas. Men det var slut nu. Mange palæstinensere kunne nu ikke få fornyet deres

⁶⁷⁶ Odd Karsten Tveit: Nederlag op. cit. s. 257.

⁶⁷⁷ Helena Cobban op. cit. s. 205.

⁶⁷⁸ Odd Karsten Tveit: Nederlag, op. cit. s. 243.

⁶⁷⁹ Ibid., s. 260.

⁶⁸⁰ Rosemary Sayigh: Too Many Enemies, The Palestinian Experience in Lebanon, s.205.

⁶⁸¹ Se også Augustus Richard Norton: Amal and the Shi'a, Struggle for the soul of Lebanon.

opholdstilladelse, og mange som havde opholdt sig i udlandet fik ikke lov til at vende tilbage. Det drejede det sig om 100.000 personer.⁶⁸² Det var alt sammen et led i en halvofficiel plan om at reducere antallet af palæstinensere fra 500.000 til 50.000.

Imens fortsatte konfrontationerne i Sydlibanon mellem Israel og libaneserne. I efteråret 1984 fik Israel en national samlingsregering. Shimon Peres blev ministerpræsident, Yitzhak Rabin forsvarsminister og Yitzhak Shamir udenrigsminister. Peres og Rabin besluttede og beordrede at der skulle slås hårdt ned over for modstanden i Sydlibanon. Men det medførte blot endnu større modstand og dermed flere dræbte israelere - i foråret 1985 havde Israel mistet 648 mand, og modstanden mod krigen voksede støt alt imens den almindelige israelske utilfredshed tog til: 6,1% af befolkningen var nu i færd med at udvandre og 3% overvejede at gøre det.⁶⁸³ I februar 1985 trak den israelske hær sig yderligere tilbage, men satte sig fast i en zone i Sydlibanon. Det var i store træk det samme område som israelerne havde besat i 1978. Her havde de indsat et terroristisk lakajregime, Den Sydlibanesiske Hær (SLA).

Årene 1985-1987 blev den værste tid for palæstinenserne i flygtningelejrene i Beirut. De blev nu angrebet af Amal-bevægelsen hvis medlemmer i årevis havde været fredsommelige og venlige naboer til palæstinenserne. Mange shi'iter havde efterhånden sluttet sig til den palæstinensiske modstandsbevægelse, andre havde sluttet sig til det libanesiske kommunistparti, og en af hensigterne med oprettelsen af Amal i 1975 var at få shi'iterne tilbage i den sekteriske libanesiske fold, dvs. i et rent shi'itisk parti. Sektens snævre interesser og ledernes personlige magtinteresser medførte at gruppen indgik skiftende alliancer: snart med israelerne, snart med druserne, snart med falangisterne. Problemerne mellem Amal og palæstinenserne havde - trods det formelle samarbejde - ulmet længe, men blev først rigtigt alvorlige efter at Amal havde befriet Vestbeirut fra falangisterne i februar 1984. Herefter gik Amal i stilling rundt om Sabra- og Shatila-lejrene. "Den egentlige årsag til den nuværende konfrontation er ikke så meget lokale småstridigheder som den lange forbundetheds søskenderivalisering... De libanesiske shi'iter var blevet negligeret af deres egen regering og så nu med misundelse på de skoler og lægeklinikker som UNRWA og fremmede solidaritetsgrupper havde forsynet palæstinenserne med."⁶⁸⁴ En anden nok så tungtvejende årsag var at palæstinensiske guerillaer, først og fremmest medlemmer af Fatah, i mellemtiden var vendt tilbage til Libanon og havde allieret sig med

⁶⁸² L'Orient/Le Jour den 26. februar 1983, citeret fra Rosemary Sayigh op. cit, s. 207.

⁶⁸³ Tveit: Nederlag s. 275.

⁶⁸⁴ Rosemary Sayigh: "De der var undertrykt er de værste undertrykkere", Palæstina-Orientering nr. 3-4 1985, 7. årgang s. 20

sunni-muslimske militser⁶⁸⁵ i deres opgør med Amal. Sidst men ikke mindst ønskede Amal for enhver pris at forhindre at de palæstinensiske guerillaer kom til Sydlibanon og endnu engang kunne give Israel påskud til invasion eller bombardementer.⁶⁸⁶

Amals første storangreb på flygtningelejrene Sabra og Shatila kom i midten af maj 1985. I begyndelsen så det kun ud til at være en enkeltstående episode, men det udviklede sig til en regulær krig med belejringer der også omfattede den store flygtningelejr Bourj el Barajneh. Den første belejring varede lidt over en måned. Opfyldt af had angreb Amals militsfolk lejrene iført pandebånd med ordene "Vi er Guds soldater"; de skød efter vandtankene, dræbte civile i flæng og hev sårede ud fra hospitalerne og dræbte dem. "Vi vil trampe alle jer palæstinensiske sunnier ned" råbte de.⁶⁸⁷ Det var som så ofte før en politisk kamp kamufleret af religionen, dog ikke mere end at de religiøse shi'itiske ledere fordømte Amals angreb,⁶⁸⁸ og det samme gjorde Hizbollah. Den 1. juni 1985 vedtog FN's Sikkerhedsråd en resolution der krævede våbenhvile og flytning af sårede fra lejrene. Men kampene fortsatte, støttet af den libanesiske hær og af dele af den syriske hær. Til trods for det meget ulige styrkeforhold var der hårde tab på begge sider. Belejringen blev hævet den 22. juni, men chikanerierne over for indbyggerne i lejrene fortsatte; først og fremmest var Amal opsat på at forhindre at der blev transporteret byggematerialer ind i lejrene til at reparere de store skader.⁶⁸⁹ Det var også tydeligt at hverken Amal eller Syrien der støttede og udrustede Amal havde til hensigt at lade dette være den sidste konfrontation.

Det følgende år var domineret af væbnede sammenstød mellem Amal og palæstinenserne såvel i Beirut som i Sydlibanons flygtningelejre. I juni 1986 blev indbyggerne i Beirut flygtningelejre igen udsat for en måneds belejring. Denne gang var de bedre forberedt, blandt andet efter at have fået et underjordisk operationsrum og oprettet folkekomitéer. Sammenlignet med hvad der havde været og hvad der skulle komme blev denne belejring kaldt "skovturen".⁶⁹⁰ Fem måneder senere blev Shatila igen omringet af Amal. På det tidspunkt havde Rashidiyeh-lejren i Sydlibanon og Bourj al-Barajneh i Beirut været belejret i to måneder. Dette blev for indbyggerne i lejrene den værste periode i den nu godt ti år lange libanesiske krig. Det var vinter og derfor skulle folk nu ikke kun skaffe vand og mad, men også brænde. Tabene var meget store og mange af de dræbte var

⁶⁸⁵ Yezid Sayigh op. cit. s. 583. - Da den libanesiske borgerkrig var slut havde de fleste grupperinger været i kamp mod hinanden.

⁶⁸⁶ Augustus Richard Norton: Amal and the Shi'a, Struggle for the Soul of Lebanon, 1987, s. 121.

⁶⁸⁷ Rosemary Sayigh i Palæstina Orientering op. cit. s. 20.

⁶⁸⁸ Rosemary Sayigh: Too Many Enemies, s. 245.

⁶⁸⁹ Yezid Sayigh, op. cit. s.585.

⁶⁹⁰ Rosemary Sayigh: Too Many Enemies, s. 262.

børn. Indbyggerne i Rashidiyeeh og Bourj al-Barajneh begyndte at spise ukrudt og rode i affalddyngerne efter mad, selvom det et par gange lykkedes for Hizbollah⁶⁹¹ at sende madforsyninger ind i lejrene. I Shatila havde man også forhandlet sig frem til at kunne modtage forsyninger, men da lastbilerne nærmede sig lejren satte Amal ild til dem. I februar fik de desperate flygtninge i Bourj Al-Barajneh en muslimsk præsts fatwa⁶⁹² for at islam tillod dem at spise hunde og katte. Den tredje lejrkrig sluttede i begyndelsen af april 1987. Året efter overtog palæstinenserne selv myrderierne da Fatah-dissidenter og Fatah-tilhængere bekæmpede hinanden i Shatila og til sidst efterlod lejren i ruiner.⁶⁹³

I slutningen af 1987 rettedes kameraernes søgelys mod det palæstinensiske oprør Intifadaen som begyndte i de besatte områder i Israel. I mellemtiden fortsatte de forskellige religiøse og politiske grupperinger i Libanon deres indbyrdes kampe, hvor de mest brutale foregik internt i de respektive sekter, shi'iter mod shi'iter og især maronitter mod maronitter. De forskellige politiske grupperinger stræbte hver især efter at være ene om at repræsentere deres trosfæller. Sidst på året standsede Amals leder Nabih Berri under indtryk af Intifadaen sine militære operationer imod palæstinenserne og vendte sig i stedet mod den shi'itiske konkurrent Hizbollah. I 1988 udløb Amin Gemayels præsidentperiode uden at der blev valgt en ny præsident, og i det følgende år var det militæret der styrede landet.

I april 1989 indledte den libanesiske general Michel Aoun en kampagne for at få den syriske hær ud af Libanon. Han forsøgte at få udlandet til at støtte bestræbelserne, men først i oktober blev det libanesiske parlament indkaldt til et møde i den saudiarabiske by Taif. Her blev de under saudiarabisk pres tvunget til at acceptere at de syriske tropper skulle trækkes ud af Libanon i løbet to år. Et andet vigtigt punkt i aftalen var at den politiske magt i landet skulle fordeles mere ligeligt, dvs. med 50% til muslimer og 50% til kristne - mod tidligere 40 - 60. Præsidenten skulle dog fortsat være maronit, men til gengæld blev hans magt indskrænket til fordel for statsministerens. Aftalens store svaghed var at den fortsat byggede på den sekteriske opdeling i landet.

I november 1989 blev Libanons nyvalgte præsident René Mo'awad myrdet. Han blev efterfulgt af den prosyriske Elias Hrawi. Hans magt var dog stærkt begrænset på grund af den oprørske general Aoun som indtil juli 1990 engagerede sig i voldsomme kampe mod De Libanesiske Styrker under ledelse af falangisten Samir

⁶⁹¹ Året efter udbrød der voldsomme kampe mellem Hizbollah og Amal, der endte med at de sidste blev fordrevet fra området omkring lejrene, som Hizbollah overtog beskyttelsen af. Se Yezid Sayigh op. cit. s. 620.

⁶⁹² Fatwa er en udtalelse af en mufti om et aktuelt anliggende. Se Anders Jerichow og Jørgen Bæk Simonsen: Mellemøstens Hvem Hvad Hvor.

⁶⁹³ Rosemary Sayigh: Too Many Enemies, s. 324.

Geagea. I oktober blev Aouns styrker slået af syrerne, og han måtte søge tilflugt i den franske ambassade. Året efter fik han lov til at rejse i eksil i Frankrig.

I december 1990 var de forskellige militser trukket ud af Beirut som nu blev kontrolleret af den syriske og den libanesiske hær. Amal og Hizbollah sluttede fred og trak deres militser ned til Sydlibanon for at bekæmpe den fortsatte israelske besættelse. Men på dette tidspunkt var verdens interesse blevet vendt mod Golfkrisen, og her støttede præsident Hrawi Syrien der igen støttede USA's alliance imod Irak. Denne politik skaffede Libanon nogle hårdt tiltrængte ressourcer fra Saudi Arabien. I 1991 fik præsidenten dannet en regering som imidlertid hverken lederen af De Libanesiske Styrker Samir Geagea eller druserlederen Walid Joumblatt ønskede at sidde i. Den 30 mand store regering ansås for at være helt overvejende pro-syrisk, og i maj 1991 indgik Libanon og Syrien da også en traktat om broderskab, samarbejde og koordinering. Syrien anerkendte Libanons selvstændighed, og Libanon lovede ikke at være årsag til nogen trusler imod Syriens sikkerhed, dvs. at det aldrig vil tillade en anden stat, styrker eller organisation at bruge Libanon til fjendtlige handlinger mod Syrien.⁶⁹⁴

Syrien har aldrig trukket sig ud af Libanon,⁶⁹⁵ og først den 23. maj 2000 trak Israel sig ud af den såkaldte sikkerhedszone i Sydlibanon. Det skete i al hast og i ly af mørket; den israelske presse sammenlignede det med USA's flugt fra Sydvietnam 25 år tidligere. Hizbollah fulgte triumferende med til grænsen som flere tusinde libanesiske kollaboratører og deres familier havde krydset kort forinden. Lederen af Den Sydlibanesiske Hær (SLA), Israels allierede Antoine Lahad, havde dog i god tid skaffet sig og sin familie til Frankrig. Mens titusinder af glade sydlibanesere der i op til et par årtier havde været fordrevet nu vendte tilbage til deres landsbyer, var en ny flygtningegruppe ved at opstå syd for grænsen, heriblandt mange børn hvis fædre havde valgt så katastrofalt forkert - hvis de da havde haft noget valg.

Den libanesiske borgerkrig endte i 1991, og bortset fra de mange israelske angreb og kampe i Sydlibanon har der været noget der ligner fred i landet siden 1991. Flere faktorer har formentlig bidraget til det nationale sammenhold: alle parter i Libanon, religiøse såvel som politiske, fik blod på hænderne i den brutale borger- og broderstrid - måske med undtagelse af de græsk-ortodokse kristne der aldrig fik en milit. Alle begik de overgreb og massakrer på civile. Det er ikke længere muligt at skabe fjendebilleder af henholdsvis muslimer og kristne, for frænde viste sig at være frænde værst. En anden faktor var Israels fortsatte besættelse af Sydlibanon som i perioder kunne samle befolkningen, for eksempel under det katastrofale

⁶⁹⁴ Richie Ovendale: The Middle East since 1914, s. 142.

⁶⁹⁵ I forbindelse med de Israels tilbagetrækning fra Sydlibanon i maj 2000 er nogle libanesere begyndt at stille krav om at også den syriske hær skal trækkes ud.

israelske angreb i 1996 på flygtningene i Qanaa der havde søgt tilflugt hos UNIFIL. Men til trods for modstanden over for den israelske besættelse har Libanon fastholdt palæstinenserne i rollen som syndebuk. Palæstinenserne blev aldrig en del af forsoningsprocessen der også omhyggeligt afholdt sig fra et retsopgør.

Kapitel 16 **INTIFADAEN**

I 1987 havde Israel holdt Golan, Vestbredden, Østjerusalem og Gaza besat i 20 år. Alle palæstinensiske tilløb til oprør var blevet slået ned, og de arabiske lande syntes at have affundet sig med situationen efter at Egypten havde valgt sin egen løsning i Camp David og dermed var trådt ud af det arabiske fællesskab. Israel havde ikke spildt tiden, men havde eksproprieret omkring 52% af Vestbredden og 42% af Gaza foruden den formelle annektering af Østjerusalem og Golan. Bosætternes antal var kommet op på 175.000, fordelt på 130 bosættelser inklusive tolv nybyggede jødiske forstæder i de annekterede dele af det udvidede Jerusalem. Det palæstinensiske befolkningstal på Vestbredden var stagneret siden 1967, mens det under normale forhold ville være fordoblet efter 20 år.⁶⁹⁶

Der var mere afvikling end udvikling i området. Den palæstinensiske tilværelse blev ødelagt og undergravet af at Israel ledte over halvdelen af Vestbreddens vand ind i Israel eller hen til de israelske bosættelser i de besatte områder. Dertil kom at flere og flere palæstinensere blev arbejdsløse efterhånden som beskæftigelsen i den hjemlige produktion faldt både inden for industri og landbrug og i servicesektoren. Og med forsvarsminister Yitzhak Rabins ord i 1985 ville "den israelske regering ikke tage initiativ til nogen udvikling i de besatte områder, og der vil ikke blive givet tilladelser til at udvide landbrug eller industri som kunne være konkurrenter til staten Israel."⁶⁹⁷

Den israelske militære besættelse af de erobrede områder var dyr for israelerne. Finansieringen af den skete blandt andet ved at beskatte palæstinensere hårdt. De der ikke kunne betale blev fængslet. I 1986 strammede forsvarsminister Yitzhak Rabin yderligere grebet om palæstinenserne da han genindførte de gamle britiske undtagelseslove som gjorde det muligt i lange perioder at fængsle folk uden anklager og uden appelmulighed.⁶⁹⁸ Den undertrykkende politik fik da også det ønskede resultat. Mange palæstinensere valgte at udvandre, og desværre for det palæstinensiske samfund var det ofte dem med de fleste ressourcer som valgte denne udvej - især de veluddannede kristne palæstinensere. Fra 1967 til 86 faldt deres andel af befolkningen fra 11% til 3%⁶⁹⁹ - den procentuelle ændring skyldtes dog ikke kun udvandring men også den højere fødselsrate blandt muslimerne. Blandt de veluddannede palæstinensere som blev i landet eller som vendte tilbage

⁶⁹⁶ Göran Rosenberg op. cit. s. 401.

⁶⁹⁷ Yezid Sayigh op. cit. s. 608.

⁶⁹⁸ Saïd K. Aburish op. cit. s. 200.

⁶⁹⁹ Ibid., s. 201.

fra udlandet med universitetsuddannelser var der stor bitterhed over at de vanskeligt kunne finde beskæftigelse og i givet fald kun sjældent svarende til deres kvalifikationer. Fængslerne havde en sørgelig statistik. En undersøgelse af palæstinensiske politiske fanger viste at 87% var under 30 år, 82% havde studentereksamen og højere eksamen, og 25% var studerende. Lovovertrædelser som stenkast og deltagelse i demonstrationer mere end tredobledes i årene mellem 1985 og 87. Bevæbnede angreb steg også voldsomt. I 1985 regnede man med at 250.000 palæstinensere havde oplevet at blive forhørt eller holdt tilbage, 40% af alle voksne mænd havde siden 1967 tilbragt mindst én nat i fængsel, og i Gaza alene var 43.000 blevet idømt fængselsstraffe. I perioden 1985-87 blev hen ved 800 palæstinensere dræbt eller såret og 12.842 arresteret under sammenstød med israelske sikkerhedsstyrker, og 7.457 blev idømt straffe.⁷⁰⁰ Rabins "jernnævepolitik" medførte desuden administrative tilbageholdelser, forbud mod at forlade en by, afskedigelse fra offentlige stillinger, lukning af palæstinensiske kontorer, og deportationer.⁷⁰¹

I 1987 voksede såvel undertrykkelse som modstand. I oktober myrdede israelske sikkerhedsstyrker fire medlemmer af en Islamisk Jihad-gruppe⁷⁰². Måneden efter myrdede en palæstinenser seks israelske soldater i nærheden af Kiryat Shmona i det nordlige Israel.⁷⁰³ Stemningen blev mere og mere spændt i landet, og flere israelske journalister begyndte at advare mod en forestående eksplosion.

I Gaza kørte en israelsk lastbil den 9. december 1987 ind i to biler med palæstinensiske arbejdere. Fire blev dræbt. Israelerne betragtede det som et hændeligt trafikuheld, men palæstinenserne var overbevist om at der var tale om en hævnakt efter at en israelsk handlende to dage tidligere var blevet dolket ihjel i Gaza. Det kom til optøjer hvor palæstinensiske børn kastede sten mod de israelske soldater som skød tilbage og dræbte en 17årig palæstinenser fra den nærliggende Jabaliya-flygtningelejr.⁷⁰⁴

Mordet på den 17årige var den glød der antændte eksplosionen: "Børnene fra Gazaflygtningelejrene... rejste sig som én mand. Med ternede kuffiyas⁷⁰⁵ som

⁷⁰⁰ Yezid Sayigh op. cit. s. 608.

⁷⁰¹ Ibid., s. 609.

⁷⁰² Jihad betyder "anstrengelse" eller at man skal lide for Gud, bruges ofte – og som regel fejlagtigt - i betydningen "hellig krig".

⁷⁰³ Det var et medlem af PFLP-General Command, en lille rabiya gruppe, der kom i en motoriseret drageflyver fra Syrien. Se Yezid Sayigh op. cit. s. 607

⁷⁰⁴ I 1987 boede der ½ million oprindelige indbyggere i Gaza plus 445.397 flygtninge hvoraf godt halvdelen fortsat boede i flygtningelejre. Gaza er kun lidt større end Langeland. I alt var der 27 palæstinensiske flygtningelejre i de besatte områder. På Vestbredden boede 100.000 af de 372.586 flygtninge fortsat i lejre. Se Martin Gilbert op. cit. s. 525.

⁷⁰⁵ Den arabiske hovedbeklædning som ikke mindst kendes fra Yasser Arafat.

masker dannede de små mobile grupper og angreb israelske patruljer og soldater med det eneste tilgængelige våben, sten... I løbet af en uge havde oprøret spredt sig til Vestbredden, og en hær af børn sluttede sig til stenkasterne fra Gaza. Skoler blev lukket, barrikader blev bygget, udgangsforbud blev indført, hundreder af børn blev arresteret og utallige andre slået med stokke og geværkolber. Når det ikke hjalp blev israelerne nødt til at øge deres tunge militær ved at indkalde tusinder af reservister og indføre undtagelsestilstand."⁷⁰⁶

Der gik ti dage. Så nåede oprøret Jerusalem. Det blev nu organiseret. Brændende bildæk fyldte gaderne og store grupper af demonstranter stormede hærgende gennem byen, og i løbet af mindre end en uge havde 5.000 unge fra Jerusalem sluttet sig til oprøret. Byen blev adskilt i to dele, og bjerge af jord og affald, væltede affaldsspande og bunker af sten gendannede den gamle grænse. I årene fremover var der ikke mange israelere der vovede sig ind i Østjerusalem.

Til gengæld strømmede den internationale presse til. Den fornemmede nemlig snart at der ikke var tale om et forbigående fænomen. Billederne af kuffiyaklædte børn der gjorde V-tegnet og kastede sten mod Mellemøstens stærkeste hær gik verden rundt og forstyrrede billedet af palæstinenserne som terrorister. Børn helt ned til femårsalderen var på gaden, og kvinder stillede sig imellem deres børn og de israelske soldater der søgte at slæbe af med dem. Det var ikke muligt at se billederne som andet end en befolknings kamp for frihed. Børn kravlede op i telefonmaster og på hustage og anbragte det palæstinensiske flag der i smug var blevet syet i de små hjem. Det var ulovligt at vise det palæstinensiske flag, og flere af dem der alligevel gjorde det blev skudt af israelske soldater - eller døde af elektriske stød eller forbrændinger når de blev beordret op i elmasterne for at hente flagene ned. De israelske soldater var ikke begejstrede for pressens tilstedeværelse, og de så pressen som den direkte årsag til urolighederne som ofte først begyndte når journalisterne var til stede. For første gang var palæstinenserne bedre til at udnytte pressen end israelerne.

Lige så demoraliserende Intifadaen virkede på israelerne og især den israelske hær, lige så opløftende var den for palæstinenserne: "Solidaritetsfølelsen i disse første måneder af opstanden havde faktisk aldrig været stærkere i det palæstinensiske samfund der længe havde været kendt for sin splidagtighed. Israel var ikke mindre forbløffet over hvor villige palæstinenserne var til at tåle ofre og lidelser fra lange forretningsstrejker, uger uden arbejde eller løn, belastende udgangsforbud og blokader til mere end 500 døde og 8.500 sårede i løbet af oprørets første to år. Lige så uventet var deres selvbeherskelse. Trods deres modvilje og vrede tyede

⁷⁰⁶ Saïd K. Aburish, op. cit. s. 202.

palæstinenserne ikke til våben - hvilket gav dem en klar fordel i kampen om den offentlige menings medfølelse.”⁷⁰⁷

Den israelske hær der for en stor del består af unge mennesker på 18-19 år, var ikke trænet i kamp mod børn. Som forsvarsminister Yitzhak Rabin sagde til en TV-journalist: “Det er meget nemmere at løse klassiske militære problemer. Det er langt vanskeligere at kæmpe mod 1,3 millioner palæstinensere der bor i områderne,⁷⁰⁸ som ikke ønsker vort styre og som systematisk anvender vold uden våben.”⁷⁰⁹ En af de måder Rabin valgte at svare igen på var ved at lade sine soldater knuse knoglerne i modstandernes lemmer. En af de mange lemlæstelser blev filmet af et udenlandsk TV-hold, og billederne af den systematiske knusning af et par palæstinenseres arme og ben gik jorden rundt til stor skade for Israels image. Tanken bag fremgangsmåden var formentlig at Israel hermed skulle fremstå mere human – ved at slå frem for at skyde på demonstranterne.⁷¹⁰ Men det holdt ikke stik. I stedet blev kniplen “et tegn på barbari, brugt hæmningsløst af mænd der simpelthen havde ladet sig gå på af opstanden.” Tusindvis af palæstinensere blev invaliderede på denne måde, hvor kniplerne igen og igen ramte lemmer og ribben indtil man kunne høre dem knage.⁷¹¹ Men kniplerne afløste ikke israelernes tåregas, gummikugler, plastikkugler og almindelige kugler – de var blot et supplement.

I begyndelsen var den israelske hær sikker på at kunne nedkæmpe oprøret ved hjælp af våben og deportationer⁷¹², massearrestationer, langvarige udgangsforbud, økonomiske afstraffelser, plombering og nedrivning af aktivisters eller deres familiers huse, rydning af træer og hele frugtplantager, aflukning af skoler, universiteter, osv. De israelske myndigheder troede at “jernhandsken” var det sikre middel, og hver gang der var en pause i urolighederne følte de sig bekræftet i deres opfattelse. Når urolighederne vendte tilbage slog hæren til med endnu voldsommere metoder. “Ligesom andre regimer og herskende klasser der havde stået overfor en lignende udfordring, optog israelerne opstanden personligt. De opfattede det som en uforskammethed, som en krænkelse af statens prestige og ofte af deres egen personlige ære. Regeringen og medierne forsøgte at beskrive det som en strøm af “civile uroligheder” i stedet for som en folkeopstand, eller som en

⁷⁰⁷ Ze’ev Schiff og Ehud Ya’ari: *Afmagtens Oprør* s. 38.

⁷⁰⁸ Områderne er israelsk eufemisme for de besatte områder.

⁷⁰⁹ Martin Gilbert op. cit. s. 526.

⁷¹⁰ Ibid.

⁷¹¹ Kniplerne var specialvåben, fremstillet af et firma, der hovedsageligt beskæftigede palæstinensiske arbejdere fra Gaza . Se Ze’ev Schiff og Ehud Ya’ari op. cit. s. 147 - 148

⁷¹² Ifølge den 4. Genevekonvention af 1949, artikel 49 er det forbudt at foretage “enkelt- eller massetvangsforflytninger såvel som udvisning af beskyttede personer fra besat område...uanset hensigten”. Israels Højesteret har imidlertid afgjort, at artiklen ikke kan anvendes i Israel, for selvom Israel har underskrevet den har de ikke ratificeret den gennem lovgivning i Knesset. Se Ze’ev Schiff og Ehud Ya’ari, op. cit s. 144.

isoleret begivenhed i stedet for som kulminationen på en lang altomfattende proces."⁷¹³

I løbet af den første måned blev 26, fortrinsvis unge, palæstinensere dræbt og 320 såret af israelske skud. 56 soldater og 30 israelske civile blev såret i samme periode hvor der blev registreret 1.412 demonstrationer.⁷¹⁴ Selvom det som sædvanlig var palæstinenserne der led de største tab følte den israelske hær sig magtesløs over for demonstranterne, ikke mindst fordi så mange af dem var børn og kvinder. En femtedel af de sårede var i Intifadaens begyndelse piger og kvinder. "Ved et af de største paradokser i Mellemøstens historie havde palæstinenserne ved hjælp af de mest primitive våben opnået hvad der i to generationer gang på gang var mislykkedes for alle de arabiske hære: at berøve IDF [den israelske hær] dens evne til at manøvrere hurtigt og forhindre den i at demonstrere sin magt. Der skulle gå mange uger før militæret indstillede sig på disse nye omstændigheder og udstyrede sit mandskab med mere passende aktionsmidler, men da havde opstanden fået så megen styrke at den alligevel kunne fortsætte."⁷¹⁵

Dekanen for det humanistiske fakultet på Bir Zeit Universitetet uden for Ramallah på Vestbredden, Hanan Ashrawi, oplevede Intifadaen fra første parket og blev en vigtig person i den politiske proces: "Til trods for den smerte, de kvaler, de lemlæstelser og de prygl og drab som overgik de palæstinensere der deltog i Intifadaen, var der en følelse af opstemthed der opladede atmosfæren. Vi fandt behag i vores egen styrke, vores viljestyrke, der skabte et sammenhold imellem os. Selve ordet Intifada betyder opstand eller det at ryste noget af sig, som når man lige pludselig vågner og ryster søvnen af sig. Denne massive og spontane folkelige opstand frigjorde vores skjulte eller undertrykte ressourcer og energier, og den forvandlede dem."⁷¹⁶

Men var israelerne overraskede over Intifadaen⁷¹⁷ blev chokket ikke mindre i PLO's hovedkvarter i Tunis. I årevis havde PLO "fejlbedømt graden af den lidelse der herskede i områderne, og ligesom de aldrig havde loddet dybderne af den fortvivlelse der havde sænket sig over de palæstinensiske masser, kunne de heller

⁷¹³ Ibid., s. 140-141.

⁷¹⁴ Ibid., s. 113. Den 22. december 1987 vedtog FN's Sikkerhedsråd en resolution - nr. 605 - der fordømte Israels voldsanvendelse i de besatte områder. Israelerne tog det med ro i forvisning om at forslaget som sædvanlig ville blive nedstemt af USA. Men det skete for en gangs skyld ikke; USA afholdt sig fra at stemme og et par måneder senere, i februar 1988, fremlagde den amerikanske udenrigsminister en fredsplan med udgangspunkt i FN-resolutionerne 242 og 338 og med en selvstyreplan à la Camp David-aftalen. Både Israel og PLO afviste planen.

⁷¹⁵ Ibid., s. 117.

⁷¹⁶ Hanan Ashrawi: *Freden*, s. 44-45.

⁷¹⁷ Intifada blev tidligere brugt i 1952 om det folkelige oprør i Irak imod kongedømmet. Se Saïd K. Aburish, *op.cit.* s. 205.

ikke vurdere den voldsomme dønning af energi der nu steg op til overfladen.”⁷¹⁸ I begyndelsen tøvede Arafat med at støtte oprøret da han frygtede endnu et nederlag, og da det ikke var ham der havde givet ordre til opstanden. De andre palæstinensiske organisationer forstod heller ikke omfanget af det der var ved at ske – eller måske brød de sig ikke om at pressen kunne fortælle verden at disse ubevæbnede demonstranter havde opnået mere i løbet af et par uger end efter mange års kostbar væbnet kamp.⁷¹⁹ Og tilmed uden at vifte med billeder af Arafat eller råbe PLO-slagord!

I januar 1988 var alle de palæstinensiske organisationer imidlertid parate til at tage æren for Intifadaen. Arafat påstod at PLO tidligere havde besluttet at besvare belejringerne af flygtningelejrene i Libanon med massedemonstrationer i de besatte områder, og i sin nytårstale hævdede han at der bestod et symbiotisk forhold mellem lejrene og Intifadaen, mellem ”RPG⁷²⁰-børnene” i Libanon og ”stenbørnene” (children of the stones) i de besatte områder. PLO’s militærchef Khalid al-Wazir, alias Abu Jihad, beskrev opstanden som resultatet af lang tids akkumulering af kampe.

PLO-lederen Abu Jihad havde allerede i 1982 indset at den eneste metode til at få Israel til at trække sig tilbage var at gøre de besatte områder ikke-regerlige, og det skulle ske gennem masseaktioner og civil ulydighed - ikke gennem væbnet kamp. Derfor opfordrede Abu Jihad efter PLO’s nederlag i Beirut i 1982 Fatahs kadrer i de besatte områder til at gå ind i masseorganisationer som studenter- og kvindeforeninger, områder der tidligere havde været domineret af den palæstinensiske venstrefløj. Da Fatah var langt den største og rigeste organisation kunne de meget hurtigt overtage ledelsen af dem. Formålet med masseorganiseringen var at skabe en såkaldt ”infrastruktur for modstand”⁷²¹, og det var den der muliggjorde Intifadaens udbredelse til Vestbredden og dens fortsættelse i uger, måneder og år. I løbet af 20 år havde Abu Jihad tilegnet sig et meget omfattende detailkendskab til de besatte områder hvis sociale, politiske og økonomiske sammensætning han kendte til fingerspidserne. I løbet af 4 uger ødelagde Intifadaen myten om Israel som en menneskevenlig besættelsesmagt.⁷²²

I bevidstheden om den store PR-værdi der lå i billederne af de ubevæbnede palæstinensere imod de stærkt bevæbnede israelske soldater, lagde Abu Jihad stor

⁷¹⁸ Ze’ev Schiff og Ehud Ya’ari, op. cit. s. 52.

⁷¹⁹ Yezid Sayigh, op. cit. s. 614.

⁷²⁰ RPG er en anti-tank raket.

⁷²¹ Graham Usher: foredrag på Carsten Niebuhr instituttet, København, september 1999.

⁷²² Denne myte var så stærk, at selv Israels mest fremtrædende militære kommentator Ze’ev Schiff i 1989 – 7 år efter invasionen af Libanon – kunne skrive op. cit. s. 142: ”IDF [den israelske hær] der altid havde været stolt af at være en moralsk og menneskekærlig hær”.

vægt på at de palæstinensiske aktivister ikke måtte gribe til våben.⁷²³ Et senere led i taktikken var nogle sporadiske væbnede aktioner imod bosættelser, og endelig skulle Intifadaen sprede sig til de godt én million palæstinensere i selve Israel. Først når dette var ført ud i livet skulle man gå over til diplomati. Abu Jihads bekymring var at Arafat tidligt i forløbet ville ødelægge det hele ved at sætte ind med sine diplomatiske initiativer, og han advarede derfor om at "ingen stemme skal hæve sig over Intifadaens, derfor skal al snak om en eksilregering [Arafats kongstanke] forstumme".⁷²⁴

Vi får aldrig at vide hvordan det kunne være gået, for i april 1988 sendte den israelske regering en kommandogruppe af sted til Tunis for at myrde Abu Jihad. Mossadagenter i Tunis havde fundet frem til hans hus. Den daværende israelske vicehærchef Ehud Barak ledede operationen fra en af den israelske flådes skibe ud for kysten.⁷²⁵ Ved et natligt attentat myrdede to kommandogrupper brutalt den palæstinensiske leder der lå og sov sammen med sin familie. Mordet på Abu Jihad gav Intifadaen dens mest berømte martyr. Selvom Yasser Arafat uden tvivl græd ægte tårer over Abu Jihad der i Damaskus blev fulgt til graven af hundredtusinder, gav elimineringen af ham unægtelig Arafat mulighed for at dreje Intifadaen i den retning han ønskede det.

Israel forsøgte nu at kvæle Intifadaen. Våbnet var chikane. Israel lukkede grænserne for de 125.000 palæstinensere der tjente til livets opretholdelse som daglejere i Israel. I Jerusalem satte myndighederne ind med massive administrative foranstaltninger over for palæstinensiske biler: standsning, kontrol og ransagning, check af vinduesviskere og sikkerhedsseler, kontrol af om chauffør og passagerer havde betalt skat. 4.000 identitetskort blev indsamlet for at frasortere uromagere, og det blev forbudt muslimer der ikke var fra Jerusalem at bede på Haram al Sharif [Tempelbjerget], og for at håndhæve dette forbud blev identitetskort checket ved indgangen til moskeerne. I urolige kvarterer blev der dekretet udgangsforbud.⁷²⁶ For at udenlandske donationer - især fra PLO - ikke skulle bidrage til at forlænge oprøret, blev det forbudt for rejsende at tage mere end \$ 1000 (mod tidligere \$ 5.000) med ind i de besatte områder.

Intifadaen var "en af vor tids store anti-koloniale oprør"⁷²⁷ som brød med arabernes traditionelle hierarkiske ledelsesstil og lod tusinde initiativer blomstre. Ungdoms-

⁷²³ Yezid Sayigh, op. cit. s. 618.

⁷²⁴ Ibid., s. 618.

⁷²⁵ Martin Gilbert op. cit. s. 528.

⁷²⁶ Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari, op. cit. S 111-112.

⁷²⁷ Edward W. Said: Culture & Imperialism, s. 311.

og aktionskomiteer skød op overalt i boligkvarterer, landsbyer og flygtningelejre. Folk fandt sammen i kvindegrupper, studenter- og fagforeninger. Der blev oprettet grupper til at holde vagt, skaffe mad, hjælpe med høsten og fordele donationer. Der blev iværksat lokale produktioner som skulle forsøge at gøre det muligt at boykotte israelske varer. Der blev nedsat sundhedsgrupper der rejste rundt i landet og ydede lægehjælp. Butiksejere lukkede med jævne mellemrum deres forretninger som tegn på opbakning til Intifadaen. Da Israel lukkede 900 skoler, vel vidende at palæstinenserne betragtede uddannelse som deres vigtigste kapital, blev der organiseret hemmelig undervisning i alle tænkelige lokaliteter. Israel havde ligefrem ved lov gjort undervisning af palæstinensiske børn til en kriminel aktivitet! Universiteterne havde været lukket under næsten hele Intifadaen, og 270.000 skolebørn på Vestbredden havde mistet to fulde skoleår. Den israelske professor i kriminologi Stanley Cohen gjorde opmærksom på at skole- og universitetslukninger var uforenelig med såvel den lokale lov (dvs. jordansk lov der endnu var i kraft på Vestbredden) som den 4. Genèvekonvention og menneskerettighedserklæringen. "Lærere på Vestbredden er med trusler om afstraffelser endog blevet forhindret i at uddele hjemmeopgaver som forældre skal give deres børn. Universitetsforelæsninger henlagt til lokaler uden for universitetet er blevet stormet af politiet eller hæren."⁷²⁸

Intifadaen vendte på mange måder op og ned på de sociale normer i det palæstinensiske samfund. Kvinderne blev aktive i et hidtil uset omfang, men det skabte nye problemer - for med aktiviteterne fulgte risikoen for arrestationer; og dertil angsten: angsten for kvindernes dyd og familiens dermed forbundne ære, angsten for hvilken behandling kvinderne ville blive udsat for. Mange forældre valgte derfor at få deres døtre tidligt gift for på den måde at holde dem borte fra gaderne. Også mange unge mænd blev af deres forældre presset til tidligt ægteskab i håb om at det kunne redde dem fra gaderne og på den måde fra arrestation og kugler. Langtfra alle lyttede selvsagt til forældrene. Og de unge stenkastende helte havde svært ved at aflægge attituden i hjemmet. Da Intifadaen var slut stod det palæstinensiske samfund tilbage med en ungdom der i vid udstrækning var blevet berøvet deres skolegang og som ikke tillagde viden den store betydning - den havde jo heller ikke bragt dem langt. I skolen oplevede lærerne at blive truet af børn - nogle gange med våben - til at lade dem bestå ved eksamen. De unge var blevet berøvet autoriteter som de kunne respektere.

Intifadaen blev ledet af UNC (The Unified National Command) som blev oprettet en måned efter Intifadaens begyndelse. Det var Arafat selv der annoncerede dens oprettelse, og for at undgå at den skulle fremstå som et alternativ til - eller en

⁷²⁸ Stanley Cohen citeret fra Martin Gilbert op. cit. s. 534.

trussel mod - PLO holdt man navnene på lederne hemmelige.⁷²⁹ I et 14-punkts-program anerkendte UNC PLO's ledelse og gik ind for overholdelse af FN's resolutioner om Palæstina herunder retten til selvbestemmelse. Desuden opfordrede ledelsen de palæstinensere der var ansat i israelsk politi til at sige deres stillinger op. De opfordrede til strejker og gav instrukser til børn om hvordan de skulle kaste med sten og hvad de skulle sige under forhør.⁷³⁰ I den første løbeseddel blev "heltene i sten- og brandbombekrigen" opfordret til "at forstærke det revolutionære indhold" i deres protest og "ryste det undertrykkende regime helt ned i dets grundvold" og skabe "ubrydelig enhed" omkring PLO, "vort palæstinensiske folks eneste lovlige repræsentant" ... "Alle veje skal lukkes for besættelsesmagten...Dens feje soldater skal forhindres i at komme ind i flygtningelejre og store befolkningskoncentrationer ved hjælp af barrikader og brændende bildæk...Sten skal havne i hovederne på besættelsessoldaterne og dem der samarbejder med dem. Overalt fra minareter, kirker, hustage og elmaster skal der vaje palæstinensiske flag...Vi skal få jorden til at brænde under besættterne. Lad hele verden vide at den vulkanske opstand der har opflammet det palæstinensiske folk, ikke vil standse før vi har opnået vores uafhængighed i en palæstinensisk stat hvis hovedstad er Jerusalem!"⁷³¹ Løbesedlerne blev trykt i ca. 100.000 eksemplarer og bibragte palæstinenserne en tillid til at der var nogen der styrede begivenhederne, nogen der vidste hvad de skulle føre til. Men ved udsendelsen af den sjette løbeseddel i begyndelsen af februar 1988 opsnappede den israelske efterretningstjeneste en af dem der distribuerede løbesedlerne, og det førte straks til arrestation af bagmændene.⁷³²

Uanset hvor ofte det lykkedes israelerne at finde frem til og arrestere ledere af UNC kom der en uges tid efter atter løbesedler i omløb, og en ny ledelse blev etableret. Da det sidste hold af UNC's ledere blev arresteret i begyndelsen af 1989 betød det ikke længere så meget, for på det tidspunkt var deres arbejde blevet overtaget af hundredvis af folkekomitéer i hver eneste by, landsby og flygtningelejr med titusindvis af aktivister: sundhedskomitéer der tog sig af de sårede der ikke turde komme på hospitalet af frygt for at blive arresteret, og kvindekomiteer der indsamlede penge til de fattigste, drev blodbanker til hospitaler, lærte husmødre ikke at lade noget gå til spilde, og tog sig af ofrenes familier. Undervisningskomitéer etablerede undervisning i private hjem og i ungdomsklubber. Juridiske komitéer overtog domstolens arbejde.

⁷²⁹ Det var folk fra den palæstinensiske elite i de besatte områder: Sari Nusseibeh, Hanan Ashrawi, Hanna Seniora m.fl. - Feisal Hussein kom først med senere, da han var fængslet fra sensommeren 1987 og syv måneder frem.

⁷³⁰ Saïd K. Aburish, op. cit. s.208.

⁷³¹ Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari, op. cit. s. 188.

⁷³² Ibid., s. 199.

Landbrugskomiteer opfordrede folk til at dyrke al jord der ikke havde nogen ejer.⁷³³ Israelerne havde allerede i august 1988 erklæret folkekomiteerne for ulovlige og arresteret i hundredvis af deres medlemmer. Efterhånden lykkedes det den israelske hær at standse mange af aktiviteterne.

Ved siden af udarbejdelsen af løbesedler og afholdelse af demonstrationer arbejdede man med strategisk planlægning. En gruppe lærere fra Bir Zeit Universitetet etablerede en slags tænketank der skulle udforme forslag der rakte ud over de daglige konfrontationer. De forskede i muligheden for at opbygge en lukket økonomi, altså palæstinensisk selvforsyning blandt andet i form af hjemmeindustri. Folk begyndte snart at opdrætte kaniner, omdanne gamle køleskabe til rugemaskiner og holde høns på taget af husene. Der blev indrettet systuer, oprettet hjemmebagerier og foretaget hjemmesyltning til videresalg. Akademikerne opfordrede til dannelse af et uddannelsesnet som var helt adskilt fra Israel. Et af medlemmerne fra Betlehems Universitet udarbejdede en håndbog i landbrug.⁷³⁴ Universitetslærerne og deres studerende blev sammen med andre akademikere nogle af de vigtigste støtter i Intifadaen.

I mellemtiden var et par andre modstandsgrupper som lå helt uden for Arafats og PLO's kontrol arriveret på scenen, nemlig Hamas⁷³⁵, en forkortelse af Harakat al Muqawama al-Islamiyya, den islamiske modstandsbevægelse, samt Islamisk Jihad. Begge var sunni-muslimske grupper med forbindelser til og rødder i det egyptiske Muslimske Broderskab.⁷³⁶ Lederen af Hamas var den lamme sheik Ahmad Ismail Yasin der også var leder af Islamisk Kongres, en afdeling af det Muslimske Broderskab. For at beskytte Islamisk Kongres mod repressalier oprettede han i februar 1988 Hamas som en islamistisk undergrundsbevægelse, men efterhånden som flere og flere gamle medlemmer sluttede sig til Hamas skete der en sammensmeltning af de to organisationer. Hamas' styrke skyldes at den fra starten kunne trække på Det Muslimske Broderskabs netværk og institutioner. Yasin havde allerede demonstreret sit organisatoriske og politiske talent i 1986 da han overtog ledelsen af det islamiske universitet Al Azhar i Gaza. Det skete efter voldsomme stridigheder med de andre palæstinensiske organisationer som han aldrig havde haft andet end foragt tilovers for: "flæskespisere og vindrikkere" kaldte han PLO's ledelse.⁷³⁷ I 1989 blev han idømt livsvarigt fængsel; han blev dog løsladt i 1997 i forbindelse med en fejlslagen Mossad-aktion mod en Hamas-leder i Jordan. Kong Hussein tvang efter dette overgreb Israel til at løslade Yasin.

⁷³³ Ibid., s. 239.

⁷³⁴ Ibid., s. 202-203.

⁷³⁵ Hamas betyder også ildhu eller entusiasme, se Irving Jensen og Laursen, op. cit. s. 146.

⁷³⁶ Yezid Sayigh op. cit. s. 627 ff.

⁷³⁷ Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari, op. cit. s. 215.

Islamisternes fremmarch faldt sammen med en generel trang i befolkningen til at vende tilbage til Islam; ingen anden ideologi havde vist sig duelig til at tilbageerobre Palæstina, hverken socialisme eller nationalisme for slet ikke at tale om pan-arabisme. De islamiske bevægelser var blevet bakket op af økonomiske tilskud fra Golfstaterne, af revolutionen i Iran og af Hizbollahs sejr i Libanon som pressede Israel ud af det meste af landet.⁷³⁸ Samtidig forestod de islamiske organisationer et stort hjælpearbejde med hjælp til fattige, stipendier til børn og unge, erstatning af ødelagte ejendele, advokathjælp, børnehjem, sportsforeninger med karate og fodbold, og meget mere. En mindre imødekommende side var at de chikanerede alle der ikke efterlevede Islams gamle forskrifter, og de øvede hærværk mod biografer og mod cafeer og butikker der solgte alkoholiske drikke. Efter Seksdageskrigen var antallet af moskéer både i Gaza og på Vestbredden i øvrigt blevet mere end fordoblet; de fungerede ikke kun som bede- men også som samlingssteder.

Islamisk Kongres havde eksisteret i mange år og var altid blevet tolereret af israelerne som en kærkommen konkurrent til PLO. Islamisterne talte jo om tilbagevenden til Islam og ikke til Palæstina; " Hamas anser det palæstinensiske problem for at være et religiøst problem og ikke et problem der omhandler land og jord" stod der i en af deres løbesedler⁷³⁹. Gruppen Islamisk Jihad betragtede den militære kamp imod Israel som en religiøs pligt for alle muslimer og en forudsætning for at samfundet kunne blive islamisk. De bebrejdede Det Muslimske Broderskab som de brød med i 1980 at have valgt troens vej uden Jihad, og PLO at have valgt Jihad uden tro.⁷⁴⁰

Hamas udsendte sine egne løbesedler og dekreterede strejkedage uden hensyn til Den Forenede Ledelses beslutninger og øgede dermed antallet af strejkedage som i forvejen var en hård belastning for såvel butiksindehavere som arbejdere, og undertiden forekom det at være en måde at skyde sig selv i foden på. Lederne og mange af medlemmerne i Hamas kom ofte fra de dårligere stillede lag som ved hjælp af arabiske legater havde fået adgang til højere uddannelser. Og hvad arabiske universiteter ikke kunne tilbyde i form af politisk skoling modtog mange af dem i de israelske fængsler som igennem alle årene fungerede som et glimrende rekrutteringssted for diverse modstandsgrupper. Arafat prøvede at begrænse disse organisationers indflydelse ved at anmode de arabiske stater om ikke at yde dem økonomisk støtte.

⁷³⁸ Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 139.

⁷³⁹ Citeret fra Ibid., s. 148.

⁷⁴⁰ Yezid Sayigh op. cit. s. 627.

Intifadaen havde også gjort indtryk i de andre arabiske lande. I juni 1988 blev der afholdt et ekstraordinært topmøde i Den Arabiske Liga hvor medlemsstaterne lovede at støtte det palæstinensiske oprør økonomisk og diplomatisk. Der var Intifadaen til forskel mellem dette topmøde og det foregående i november 1987 hvor de arabiske stater dårligt nok havde beskæftiget sig med palæstinenserne situation.

Også Kong Hussein af Jordan blev påvirket af Intifadaen som han ikke ønskede skulle brede sig til palæstinenserne i Jordan, og den 31. juli 1988 udsendte han en erklæring om at han ikke længere gjorde krav på Vestbredden. Området skulle fremover repræsenteres af palæstinenserne. Samtidig standsede han lønudbetalingerne til de ca. 20.000 tidligere ansatte i den daværende jordanske administration på Vestbredden der fortsat havde modtaget løn fra Jordan efter den israelske besættelse i 1967. Til gengæld inddrev han ikke de pas der var udstedt til indbyggerne på Vestbredden. Kong Hussein havde afkodet Intifadaen rigtigt og indset at demonstranterne ikke råbte på genforening med Jordan men på frihed og selvbestemmelse. "Det var Intifadaen der virkelig skabte vores beslutning om at afstå fra krav på Vestbredden. Problemet var igen vores manglende evne til at få en aftale i stand med vore palæstinensiske brødre. Jeg ville ved Gud ønske at de havde været åbenhjertige nok til at sige hvad de ønskede, så ville de have fået friheden for længe siden" sagde Hussein.⁷⁴¹ Det kom helt bag på den israelske regering at Jordan ikke havde større indflydelse på Vestbredden. Alle fløje i Israel blev chokeret over Jordans brud, og en del fortrød at de ikke i tide havde fundet frem til en aftale med Kong Hussein; nu stod de i stedet alene tilbage med PLO.⁷⁴²

Den 12. november afholdt PLO sit 19. Nationalrådsmøde i Algier. "Intifadamødet" blev det kaldt, og Intifadaen og de konsekvenser man måtte drage af den var da også emnet for mødet hvor PLO skulle "gennemgå forandringen fra at være en befrielsesbevægelse til at blive en selvstændighedsbevægelse".⁷⁴³ Intifadaen havde skabt nye muligheder for PLO som nu kunne lægge de revolutionære befrielsesidéer bag sig for at koncentrere sig om de palæstinensiske selvstændighedstanker. Til Nationalrådsmødet var der udarbejdet forslag til hvordan det kunne håndteres. Og allerede et par måneder tidligere havde Arafat i en tale i Europaparlamentet sagt at PLO var rede til at forhandle med Israel på basis af resolutionerne 242 og 338 og at "PLO til gengæld for en israelsk anerkendelse af en uafhængig stat ville acceptere Israels ret til sikkerhed."⁷⁴⁴

⁷⁴¹ Interview med kong Hussein i Avi Shlaim: The Iron Wall op. cit. s. 457-58.

⁷⁴² Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari, op. cit. s. 265.

⁷⁴³ Edward W. Said: The Politics of Dispossession, s.146.

⁷⁴⁴ Citeret fra Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 27.

Palæstinenserne skulle på Nationalrådsmødet bryde med tidligere tiders nej-politik og sige ja til FN-resolutionerne 181 (delingsplanen fra 1947), 242 (fra 1967) og 338 (fra 1973). Det var ikke så ligetil og det mødte da også en del modstand på mødet, for svagheden ved resolutionerne 242 og 338 er at de udelukkende behandler palæstinenserne som flygtninge og ikke som et folk. Abu Iyad påtog sig at forsvare PLO's nye kompromislinje der ikke alene havde baggrund i nødvendigheden af at føre Intifadaen videre, men som også skyldtes et voldsomt internationalt pres: "De der gerne vil leve som høge har det nemt. Men den kloge høg der kender sine begrænsninger er at foretrække for en højtflyvende høg der er blind for det der sker under den... Dette er en stat for kommende generationer. Den begynder i det små, men hvis Gud vil det vil den vokse sig stor.⁷⁴⁵ Det blev en kamp om ord og sætninger. Der skulle vedtages en politisk resolution og desuden ville Arafat komme med en uafhængighedserklæring. Den var gået igennem digteren Mahmoud Darwish' poetiske hænder, men var igen blevet lemlæstet af diverse upoetiske indskud og udelukkelse. Det politiske program blev vedtaget med 253 stemmer for og 46 imod.

Ved det afsluttende plenarmøde den 15. november 1988 oplæste Yasser Arafat - der nu efter sigende lignede en sejrende general⁷⁴⁶ - til stående ovationer erklæringen om oprettelsen af en palæstinensisk stat. Det blev understreget at det skulle være en stat der skulle bygge på principper om lighed, gensidighed og social retfærdighed.⁷⁴⁷ Der blev talt om en fredelig løsning på konflikten, ingen resolutioner nævnedes væbnet kamp, og der blev taget afstand fra terrorisme. Den palæstinensiske stat skulle have Jerusalem som hovedstad og Arafat som præsident. Han anerkendte alle de relevante FN-resolutioner og opfordrede til indkaldelse af en international konference om Mellemøsten. Med et lån fra de Gaulle talte han om de modiges fred og opfordrede den nyvalgte amerikanske præsident George Bush - der endnu ikke var indsat i embedet - til at tage positivt imod denne udstrakte fredsgestus.

I USA nøjedes man nu med at sige at erklæringen ganske rigtigt indeholdt nogle positive aspekter, hvorefter amerikanerne sammen med Israel stemte imod FN's invitation til Arafat om at tale i Generalforsamlingen. Men der var flertal for at høre ham i FN, og en måned senere gentog Arafat i New York sin opfordring til fred: "PLO vil arbejde for at nå frem til en omfattende fredelig løsning mellem de parter der er involveret i den arabisk-israelske kamp: den palæstinensiske og den israelske stat såvel som de andre nabostater. Vi vil inden for rammerne af en international fredskonference om Mellemøsten søge at nå frem til lighed og en afbalancering af

⁷⁴⁵ Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari, op. cit. s. 273.

⁷⁴⁶ Saïd K. Aburish, op. cit. s. 213.

⁷⁴⁷ Edward W. Said: The Politics of Dispossession, op. cit. s. 149.

interesser...Alt sammen i overensstemmelse med resolutionerne 242 og 338.”⁷⁴⁸
Dagen efter skar Arafat det ud i pap på en pressekonference hvor han igen gav afkald på anvendelse af terror. Fire timer senere meddelte den amerikanske udenrigsminister George Shultz at USA var “parat til en selvstændig dialog med PLO-repræsentanter”.⁷⁴⁹

I Mellemøsten var der som sædvanlig dårlig timing imellem parterne. Netop som palæstinenserne begyndte at bevæge sig hen imod et territorielt kompromis fjernede israelerne sig fra det. Shamirs reaktion på PLO's Nationalrådsmøde den 15. november kom samme dag: “PLO's beslutninger og erklæring om en stat er en vildledende propagandaøvelse der har til formål at give indtryk af moderation og af at de der har udført voldelige handlinger i Judæas og Samarias områder har opnået noget.” Fem dage senere istemte den israelske regering: “Det Palæstinensiske Nationalråds erklæring er endnu et forsøg på misinformation, et virvar af illusioner der har til hensigt at vildlede verdensoffentligheden. PLO har ikke ændret sit charter, sin politik, sin terroristiske vej eller sin karakter.”⁷⁵⁰

I begyndelsen af det nye år slog forsvarsminister Yitzhak Rabin dog til lyd for at indlede en dialog med palæstinensere fra de besatte områder; hensigten var at gå bag om ryggen på PLO. Rabins dialog skulle især føre til ophør af den palæstinensiske vold (dvs. Intifadaen), men der blev også vagt nævnt muligheder for valg og drøftelser af områdernes endelige status. Forhandlinger kom det ikke til; taktikken med at løbe bag om PLO gik ikke. USA pressede imidlertid på for at få indledt forhandlinger, og i foråret 1989 fremsatte statsminister Shamir en plan der heller ikke gav ved dørene: der skulle nok afholdes valg i de besatte områder, men de opstillede kandidater måtte ikke være tilknyttet PLO og skulle i øvrigt godkendes af Israel. Der skulle ikke oprettes nogen palæstinensisk stat, PLO skulle udelukkes fra forhandlingerne, bosættelsesbyggeriet skulle fortsætte, og Israel skulle fortsat have kontrol over landet, sikkerheden og vandforsyningen.⁷⁵¹ Palæstinenserne kunne ikke andet end afvise Shamirs plan.

Udenrigsminister James Baker reagerede otte dage senere da han talte til årsmødet i AIPAC (American-Israel Public Affairs Committee), den største israelske lobbyorganisation i USA. Han sagde at Shamirs initiativ var “en vigtig og positiv begyndelse på vejen til at indlede forhandlinger der kan fungere.” Men så standsede samdrægtigheden, for Baker fortsatte barsk: “Nu er tiden inde til at Israel én gang for alle lægger sin urealistiske vision om et Storisrael til side.

⁷⁴⁸ Saïd K. Aburish, op. cit. s. 214.

⁷⁴⁹ Ibid., s. 215.

⁷⁵⁰ Avi Shlaim: The Iron Wall op. cit. s. 466.

⁷⁵¹ Ibid., s. 468 og Saïd K. Aburish, op. cit. s. 217.

Israelske interesser på Vestbredden og i Gaza - sikkerhed og andet - kan ordnes på basis af resolution 242. Afsværg annektering. Stop bosættelsesaktiviteter. Tillad skoler at åbne. Ræk ud mod palæstinenserne som naboer der fortjener politiske rettigheder.”⁷⁵² Det amerikanske pres fik Shamir til at trække sin plan tilbage. I marts 1990 faldt hans regering, men da Arbejderpartiet ikke var ikke i stand til at sammensætte en ny, dannede Shamir igen regering i juni, nu med Knessets yderste højrefløj som parlamentarisk grundlag. Det medførte et endnu mere anspændt forhold til USA.

Intifadaen fortsatte. I foråret 1989 var en ny aktionsform kommet til da indbyggerne i den lille by Beit Sahur uden for Betlehem nægtede at betale skat til Israel. Byen havde været aktiv under hele Intifadaen og havde udvist stor opfindsomhed med at gøre byen selvforsynende. Men skatteunddragelse blev opfattet som en ny og farlig trussel for den israelske regering der svarede igen med arrestationer og ødelæggelse af i hundredvis af oliventræer. I slutningen af august blev byen omringet af israelske styrker, og der blev erklæret udgangsforbud. Derefter gik soldaterne i gang med at ransage huse og konfiskere indbo.⁷⁵³ Værdier for over \$ 1,5 millioner blev konfiskeret, fødevareforretninger og apoteker blev tømt; befolkningen var uden mad og medicin under det 44 dage lange udgangsforbud. Beit Sahurs fredelige kamp imod den israelske besættelse vakte opmærksomhed over hele verden. De arabiske stater opfordrede FN til at kræve at Israel hævede belejringen af byen, men USA nedlagde veto imod resolutionen.

Beundringen for Beit Sahur blev ikke delt i Tunis hvor Arafat ikke ønskede at reklamere for aktionen; han var jo stadig på frierfodder over for USA. Han nægtede at yde økonomisk støtte til indbyggerne og anbefalede den interne ledelse at tale andre byer fra at følge Beit Sahurs eksempel. Til sidst måtte indbyggerne give op og folk fra PLO overtog snart kontrollen over byen.⁷⁵⁴

Nu begyndte en generel tendens i de besatte områder bort fra civil organisation og hen imod militære strukturer. Intifadaens folkekomiteer blev gradvist opløst på grund af den israelske undertrykkelse og fordi Arafat ikke støttede dem økonomisk. De blev erstattet af Fatahs høge og De Sorte Pantere, en slags militsgrupper der udførte nogle operationer imod israelerne, men som mere og mere optrådte som politistyrker i de besatte områder. Det var dem der dræbte kollaboratører eller påståede kollaboratører,⁷⁵⁵ det var dem der gik ind i

⁷⁵² Avi Shlaim: *The Iron Wall*, s. 469.

⁷⁵³ Saïd K. Aburish, op. cit. s. 218.

⁷⁵⁴ *Ibid.*, s. 219.

⁷⁵⁵ Ifølge Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari op. cit. s. 7 skyldtes over en fjerdedel af palæstinensiske dødsfald i forbindelse med Intifadaen overfald fra andre palæstinenseres side, og skydevåben blev anvendt mere over

forretningerne hver den 9. i måneden og befalede at der skulle lukkes for i dag, og det var dem der fortalte folk at de skulle deltage i generalstrejker. Slagstyrker blev de kaldt, og de var effektive med deres våben og penge. Det var og er Arafats foretrukne organisationsform. Skal man have en revolver har man brug for penge til at betale den, og den der ydede pengene var Arafat; autoriteten kom derfor fra Arafat og ikke fra folket.⁷⁵⁶

I den endelige statistik over Intifadaens palæstinensiske ofre som Rabin offentliggjorde i begyndelsen af 1994 var tallene: 2.156 dræbte, 25.000 sårede og 120.000-140.000 tilbageholdte eller arresterede.⁷⁵⁷

Den 2. august 1990 blev verdenskameraerne drejet fra de besatte områder over mod Golfen da Irak invaderede nabostaten Kuwait. "Den irakiske invasion af Kuwait opildnede palæstinenserne til begejstrede støttetilkendegivelser til Saddam Hussein hvilket yderligere forværrede situationen. Den hast hvormed PLO tilgav ødelæggelsen af en suveræn stat med våbenmagt, og den fryd som de palæstinensiske masser tilkendegav over for Iraks trusler om at bruge kemiske våben mod Israel havde en knusende virkning på den israelske befolknings følelser - især da stedlige palæstinensiske ledere havde erklæret 1990 for det år da en særlig indsats skulle formilde den offentlige mening i Israel. Mange israelere, deriblandt dem der længe havde krævet en retfærdig bilæggelse af konflikten, var bekymrede over palæstinenserens beredvillighed til at forsvare enhver der lovede at udslutte staten Israel."⁷⁵⁸

Invasionen af Kuwait skabte et nyt begreb, "linkage", som betød at løsningen af Kuwait-Irak-krisen skulle kædes sammen med en overordnet løsning på konflikterne i Mellemøsten, først og fremmest den israelsk-palæstinensiske konflikt. Saddam Hussein udtalte ti dage efter invasionen at Irak ville trække sig tilbage fra Kuwait hvis Israel ville trække sig tilbage fra alle besatte arabiske områder, og hvis Syrien ville trække sig ud af Libanon. Det er overflødigt at nævne at Saddam Hussein herved gjorde sig til helt, ikke kun i palæstinenserens øjne, men også blandt de fleste almindelige arabere. Israel betegnede udtalelsen som propaganda, og præsident Bush afviste den umiddelbare forbindelse mellem konflikterne. Bush lovede dog at når Irak havde forladt Kuwait ville en løsning på

for andre palæstinensere end over for israelerne. Undertiden lå der alle mulige andre motiver bag mordet, som bekvemt blev kamoufleret som henrettelse af en kollaboratør.

⁷⁵⁶ Graham Usher i foredrag på Carsten Niebuhr Institutet, september 1999.

⁷⁵⁷ Said K. Aburish op. cit. s. 271. Mange var som nævnt blevet dræbt af andre palæstinensere på grund af beskyldninger om at være kollaboratører.

⁷⁵⁸ Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari op. cit. s. 14-15. Saddam Husseins trussel om at udslutte halvdelen af Israel var dog under forudsætning af, at "den zionistiske enhed [arabisk eufemisme for Israel], som har atombomber, vovede at angribe Irak" se Avi Shlaim, the Iron Wall, s. 473.

den arabisk-israelske konflikt stå højt på den amerikanske regerings prioriteringsliste. Med dette løfte kunne USA afvise et sovjetisk forslag om i begyndelsen af september at indkalde til en international fredskonference om Mellemøsten.⁷⁵⁹

Under hele Golfkrisen løb verdenspressen i hælene på de militære opbud, og de mange fredsinitiativer påkaldte sig kun ringe opmærksomhed. Stormagterne kunne med sindsro fremture med krigsforberedelserne, da der jo øjensynligt ikke var noget alternativ. Sammenhængen gjorde det naturligt at fremstille Yasser Arafat som en Saddamkyssende rygklapper - uanset at virkeligheden var mere nuanceret og at Arafat faktisk ihærdigt søgte at nå frem til kompromisforslag. Men i perioden op til invasionen af Kuwait var forholdet mellem Irak og PLO ganske rigtigt blevet stadigt tættere. I mange artikler i PLO's blad *Filastin al Thawra* (Revolutionens Palæstina) blev Irak hyldet som forsvareren af "den arabiske nations østlige port", og sammen støttede Saddam Hussein og Arafat den libanesiske general Michel Aoun i hans forsøg på at få Syrien ud af Libanon. Irak var også med til at overtale flere tredjeverdens lande til at anerkende PLO mod til gengæld at modtage olie og våben fra Irak i PLO's navn.⁷⁶⁰

Umiddelbart efter invasionen tog Arafat kontakt med Bagdad, og via en palæstinensisk forretningsmand viderebragte han til Det Hvide Hus Bagdads forslag om at trække sig ud af Kuwait, at lade Emiren af Kuwait blive genindsat, at irakiske tropper indtil en endelig aftale skulle forblive på Bubiyan-øen og i det omstridte grænseområde mod nord, at Iraks gæld og compensation (for krigen mod Iran) skulle løses på en for Irak tilfredsstillende måde, og at den irakiske præsident var parat til at nå frem til en aftale med den amerikanske regering angående alle spørgsmål om olie.⁷⁶¹

Der kom intet svar fra Washington der allerede havde sendt forsvarsminister Dick Cheney og general Norman Schwarzkopf til Riyadh for at overtale saudiaraberne til at bede USA om hjælp. Senere fulgte mange andre fredsinitiativer, også fra kong Husseins side, men de blev alle skudt ned i en blanding af amerikansk krigsdrift og Saddam Husseins utilregnelighed og løgne. Men Arafats forsøg på at mægle og ikke mindst hans manglende fordømmelse af invasionen gjorde at han meget hurtigt blev anset for at tilhøre den irakiske front. Det fik ikke mindst følger i de besatte områder hvor den interne ledelse øjeblikkeligt opfordrede Arafat til en klar holdningstilkendegivelse. For et folk der selv er besat skulle det ikke være vanskeligt at tage stilling mod enhver militær besættelse. Men det lykkedes ikke at

⁷⁵⁹ Ibid., s. 475.

⁷⁶⁰ Yezid Sayigh op. cit. s. 640.

⁷⁶¹ Mohamed Heikal: *Illusions of Triumph*, 1993 s. 310.

vryste en sådan fordømmelse ud af Arafat, ja fra PLO's hovedkvarter i Tunis forsøgte man endda at censurere den interne ledelses fordømmelser. Men den havde mod og mandshjerte nok til at gå uden om censuren og udsende sit budskab til en ligeglad verden der helst ville identificere alle palæstinensere med Saddam Hussein. "Det at vores ledelse i eksilet syntes at gøre alt muligt for at forværre det forvrængede billede gjorde kun tragedien værre, og vrede og ophidsede masser reagerede imod den historiske uretfærdighed der var overgået dem som arabere, og svingede i retning af en umodificeret opbakning bag Saddam."⁷⁶² Efterhånden som konflikten skred frem blev Arafats rolle som mægler mere og mere utroværdig, og den 6. januar 1991 henvendte han sig til USA med ordene "welcome to war"⁷⁶³.

Invasionen af Kuwait havde for første gang stillet Israel og flere af de arabiske lande, herunder Syrien, på samme side i en konflikt. Men målene var ikke de samme. Mens Syrien, Egypten og Golfstaterne ønskede at bringe situationen tilbage til den oprindelige status, ønskede Israel - og USA - at knuse det irakiske militær én gang for alle og dermed forrykke den samlede balance mellem de arabiske lande og Israel endnu mere i Israels favør. Nogle israelske politikere, blandt andre Yitzhak Rabin, gik så langt som til at mene at der måtte ikke-konventionelle våben til for at standse Irak.⁷⁶⁴

Da Golfkrigen brød ud den 16. januar 1991 dekreterede Israel udgangsforbud i de besatte områder hvor der i modsætning til i Israel ikke var blevet udleveret gasmasker. Udgangsforbudet blev opretholdt i alle krigens 40 dage. "Nogle mener at Intifadaen mistede sin sjæl på grund af krigen, fordi palæstinenserne identificerede sig med Saddam Hussein for alvor viste at de var gået væk fra "gør-det-selv-fremgangsmåden" der var Intifadaens alfa og omega. I samme øjeblik de gik ind på at gøre en udenforstående magt til en kilde til håb, gjorde de det meget svært for sig selv at genoprette den selvsikkerhed der havde præget dem i opstandens første tre år."⁷⁶⁵

Et par dage før Golfkrigen begyndte blev en af PLO's og Fatahs ledere Abu Iyad myrdet af en af den palæstinensiske terrorist Abu Nidals håndlangere.⁷⁶⁶ Det betød at Arafat stod mere alene - men også mere styrket - end nogensinde. Abu Jihad og Abu Iyad havde været med til at holde Arafats enevældige tilbøjeligheder i ave. Fra

⁷⁶² Hanan Ashrawi op. cit. s. 78.

⁷⁶³ Citeret fra Saïd Aburish op. cit. s. 226.

⁷⁶⁴ Avi Shlaim, the Iron Wall, op. cit. s. 474.

⁷⁶⁵ Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari op. cit. s. 15.

⁷⁶⁶ Patrick Seale: Abu Nidal, a gun for hire, s. 32f.

nu af var det slut med de relativt demokratiske diskussioner, fra nu af kunne Arafat uhindret forfølge sin egen moderate og kompromissøgende politik.

Kapitel 17

OSLOAFTALEN: MOD PALÆSTINENSISK SELVSTYRE

Under Golfkrigen lovede amerikanerne flere gange deres arabiske allierede og den franske præsident Mitterand at der efter sejren skulle afholdes en israelsk-arabisk fredskonference og at Frankrig skulle sidde med ved forhandlingsbordet. Det var en af grundene til at Mitterand gik med til at deltage i krigen. Et par uger efter sejren mødtes den amerikanske udenrigsminister James Baker med sin franske kollega Roland Dumas i Paris og meddelte ham at den israelsk-arabiske konference ville blive afholdt sådan som Frankrig havde ønsket det, men at Frankrig var blevet udelukket fra konferencen. Israelerne ville ikke have Frankrig med, og araberne havde accepteret det israelske standpunkt.⁷⁶⁷

Det var ikke kun Frankrig der blev narret i fredsspillet. Det blev PLO også. PLO var nemlig heller ikke blandt de direkte inviterede, men en af lederne, Farouk Kaddoumi, udtalte at de ikke havde noget andet valg end "at slutte sig til fredsprocessen eller at forlade historien".⁷⁶⁸ Og der var da også løfterige ord i luften da præsident George Bush i begyndelsen af marts 1991 holdt sin sejrstale efter Golfkrigen for den amerikanske kongres og sagde at der var behov for en omfattende fred i Mellemøsten baseret på FN's Sikkerhedsrådsresolutioner 242 og 338 og princippet land-for-fred. I oktober forsikrede præsidenten palæstinenserne at hans regering ville modsætte sig "bosættelsesaktivitet i de områder der blev besat i 1967". Det løfte viste sig dog ikke at være meget værd. For samme år lykkedes det Israel at ekspropriere 187.000 dunum palæstinensisk jord på Vestbredden og i Gaza og desuden at oprette 13.650 boliger.⁷⁶⁹ Antallet af påbegyndte bosættelser var i 1991 60% højere end det gennemsnitlige for alle årene mellem 1967 og 1990. Hvis bosættelsesbyggeriet fortsatte i det tempo ville der til sidst ikke være noget at forhandle om. "Bosættelsesaktiviteten var ikke alene uforenelig med fredsprocessen; den havde til hensigt at få den til at lide skibbrud. På et afgørende tidspunkt i opløbet til Madrid offentliggjorde israelske embedsmænd planer for en ny bølge af byggeri som var beregnet til at fordoble den jødiske befolkning i de besatte områder i løbet af 4 år. Det gik stik imod det tidligere løfte om at der ikke ville finde storstilet byggeri sted på den anden side af Den grønne Linje [grænsen fra før Junikrigen 1967]"⁷⁷⁰

⁷⁶⁷ Eric Rouleau i et interview med forfatteren i maj 1998.

⁷⁶⁸ Yezid Sayigh op. cit. s. 643.

⁷⁶⁹ Graham Usher: Palestine in Crisis, s. 4.

⁷⁷⁰ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 486. De nye bosættelser kunne for israelerne begrundes med den store tilstrømning af sovjetiske jøder der kom til Israel efter at Mihail Gorbatsjov i slutningen af 80'erne havde åbnet for udvandring af jøder. I 1988 fik 18.961 lov til at udrejse, heraf valgte kun 2.173 at tage til Israel. Året efter var tallet 12.117 til Israel og 58.888 til andre lande først og fremmest USA. Det fik den israelske regering til at lægge pres på USA for at få det til at nægte jøderne indrejse. Israel pointerede at efter statens oprettelse

Det var Israel der havde fået gennemtruffet at PLO ikke måtte deltage i fredsforhandlingerne. Palæstinenserne skulle indgå i en fælles jordansk-palæstinensisk delegation, deltagerne skulle komme fra de besatte områder, dog ikke fra Jerusalem som israelerne ikke betragtede som besat, og de skulle alle godkendes af den israelske regering. Efter et utal af møder mellem palæstinenserne i de besatte områder og de amerikanske udsendinge James Baker og Dennis Ross lykkedes det at nå frem til en aftale. Der blev sammensat en palæstinensisk delegation under ledelse af Gaza-lægen Heidar Abdel Shafi og med Hanan Ashrawi blandt deltagerne. PLO i Tunis nedsatte en baggrundsgruppe der skulle operere i kulissen. Den fik Nabil Sha'ath som leder.

Madridkonferencen

Fredsforhandlingerne begyndte med en konference i Madrid den 30. oktober 1991. Værter for konferencen var den spanske statsminister Felipe Gonzales samt præsidenterne Bush og Gorbatsjov. De arabiske stater Jordan, Syrien, Libanon og Egypten havde sendt deres udenrigsministre, mens Israel var repræsenteret ved statsminister Yitzhak Shamir. Endvidere var der repræsentanter for EU til stede.

Shamirs tale afspejlede hans dybtføjte modvilje mod konferencen: han fremstillede Israel som offer for arabisk aggression; alle arabere var kun ude på at ødelægge staten Israel, sagde han, de var blot uenige om hvordan det skulle gøres. "Hans tale var lang med hensyn til anti-arabiske klichéer, men overordentlig kort med hensyn til substans",⁷⁷¹ blev det sagt. En israelsk journalist var lige ved at tro at Shamir ved en fejltagelse var kommet til at trække en af Golda Meirs gamle taler fra begyndelsen af 1970'erne op af skuffen.⁷⁷²

Hanan Ashrawi havde lavet udkastet til den tale som Haidar Abdel Shafi skulle holde. Den 72-årige palæstinensiske veteran der var kendt for at besidde en i palæstinensisk politik sjælden integritet og hæderlighed havde trods israelske protester fået lige så lang taletid som de andre delegationsledere: "Vi er kommet til jer fra et forpint land, men vi er et stolt folk selvom vi ligger i lænker. Vi er blevet anmodet om at forhandle med dem der holder os besat, og vi har ladet Intifadaens

var der ikke noget der hed "jødiske flygtninge". I begyndelsen lagde USA dog vægt på jødernes frie valg, men i 1989 skiftede de kurs fordi der simpelthen kom for mange jøder til landet, og derfor forlangte USA at jøderne allerede i Moskva skulle søge om visum til USA og de satte en kvote med højst 50.000. Det hjalp: I løbet af de næste to år kom der 390.682 russere til Israel. En del af dem skulle senere vise sig ikke at være jøder. Kilde: Martin Gilbert op. cit. s. 534-37 og Graham Usher: Palestine in Crisis, s. 2.

⁷⁷¹ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 488.

⁷⁷² Ibid., s. 490.

børn blive tilbage...Mens vi taler her er der i tusindvis af vores brødre og søstre der hentares i israelske fængsler og interneringslejre, og de fleste af dem tilbageholdes uden beviser, anklager eller rettergang...Vi taler i deres navn, og vi siger: løslad dem. Mens vi taler her er der titusinder som er såret eller som er blevet lemlæstet og hvis liv er en pinsel. Lad freden hele deres sår. Mens vi taler her er der i tusindvis af palæstinensere som siden 1967 er blevet flygtninge, er blevet deporteret eller er blevet hjemløse og hvis blikke følger os intenst fordi eksilet er en hård skæbne. Før dem hjem. De har ret til at vende tilbage."⁷⁷³

Haidar Abdel Shafi nøjedes ikke med at beskrive det palæstinensiske folks lidelser men rakte også hånden frem til forsoning: "I det palæstinensiske folks navn ønsker vi at henvende os direkte til det israelske folk med hvem vi har en lang udveksling af smerte: lad os i stedet dele håb. Vi er villige til at leve side om side...Men at dele kræver to parter der er villige til at dele som ligemænd... Jeres og vores sikkerhed er gensidigt afhængige, lige så sammenvævet som vore børns frygt og mareridt."⁷⁷⁴

Abdel Shafi gjorde det klart, at palæstinenserne ønskede deres egen stat, men at de var parate til at acceptere en overgangsordning forudsat at den ikke udviklede sig til en permanent ordning, og endelig forudså han en føderation mellem et uafhængigt Palæstina og Jordan.⁷⁷⁵ Rygtet vil vide at Shamir efter Abdel Shafis tale fortrød at han ikke i stedet havde bedt PLO om at deltage.⁷⁷⁶

Efter Madridkonferencen fortsatte forhandlingerne i Washington – nu som bilaterale drøftelser sådan som Israel altid havde ønsket og praktiseret det. Det første møde blev holdt den 10. december, og i de følgende par år blev det til en halv snes møder rundt omkring i verden. Det stod dog hurtigt klart at Yitzhak Shamir ikke havde planer om at forhandlingerne skulle føre til noget som helst. I maj 1992 indrømmede han åbent at hans strategi havde været at tale til araberne og palæstinenserne "i femten år" og i mellemtiden bosætte en million jøder på Vestbredden og i Gaza.⁷⁷⁷ Israel ønskede ikke at diskutere territoriale indrømmelser, de ville indskrænke diskussionerne til at dreje sig om en form for begrænset autonomi for palæstinenserne sådan som det havde været skitseret i Camp David-aftalen.

Den 28. januar 1992 blev det næste møde afholdt i Moskva der knap en måned tidligere var overgået fra at være Sovjetunionens hovedstad til at være hovedstad i

⁷⁷³ Hanan Ashrawi, op.cit. s. 165.

⁷⁷⁴ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 488.

⁷⁷⁵ Ibid., s. 489.

⁷⁷⁶ Ibid.

⁷⁷⁷ Graham Usher i interview med forfatteren i september 1999.

den nye russiske føderation. Denne statsomvæltning fik ikke kun betydning for de mange sovjetborgere, men også for hele magtbalancen i Mellemøsten – og i verden; nu stod det pro-israelske USA tilbage som eneste supermagt. Forhandlingerne i Moskva drejede sig om fordeling af vandressourcer og økonomisk samarbejde. Senere blev flygtningespørgsmålet diskuteret; det skete på en konference i Ottawa i Canada. I Tokyo var emnet miljøbeskyttelse og havforurening; i Wien igen fordeling af vandressourcerne; i Bruxelles var det økonomisk samarbejde, og tilbage i Washington stod der våbenkontrol på dagsordenen.⁷⁷⁸ Alle disse forhandlinger var multilaterale og involverede ikke kun Israel og dets naboer, men også de andre arabiske lande, USA, Sovjetunionen, EU og Japan.

Samtidig fandt der bilaterale forhandlinger sted i Washington men de gik meget trægt, og i de besatte områder blussede volden op igen. Israel havde sat flere midler af på budgettet til opførelse af nye bosættelser, og det fik de palæstinensiske delegerede til at mene at det ville være bedst at indstille forhandlingerne. Det gik Yasser Arafat dog imod selvom han ikke var ubetinget begejstret ved tanken om at de palæstinensiske repræsentanter fra de besatte områder måske kunne gennemføre en aftale som PLO efter krav fra Israel havde været udelukket fra at forhandle.

I maj 1992 bragte parlamentsvalget Arbejderpartiet til magten. Den ny stats- og forsvarsminister Yitzhak Rabin lovede at slutte fred med palæstinenserne i løbet af ni måneder samt at fastfryse byggeriet af hvad han kaldte "politiske bosættelser". Løftet fik amerikanerne til at frigive den lånegaranti på \$ 10 milliarder⁷⁷⁹ som de havde indefrosset på grund af Shamirs manglende imødekommenhed i fredsprocessen. Men Rabins "frysepakke" inkluderede ikke byggeriet af 24.000 boliger der var under opførelse i Østjerusalem, og den tillod derudover opførelse af 1-2.000 boliger på Vestbredden for at dække behovet ved naturlig vækst.⁷⁸⁰

Palæstinenserne har set forskellen mellem Likud og Arbejderpartiet som at den ene part spiser dem med fingrene mens den anden bruger kniv og gaffel; og som regel har lighederne også været nemmere at få øje på end forskellene der først og fremmest viser sig i stil og retorik snarere end i den basale politik. Alligevel var den ny regering med Rabin i spidsen den mest duegtige til dato, og den efterfulgte Israels hidtil mest høgegtige regering.⁷⁸¹ Yitzhak Rabin var den første statsminister

⁷⁷⁸ Ibid.

⁷⁷⁹ I 1992 havde USA i alt støttet Israel med \$ 77 milliarder, og det fortsatte med 3 milliarder om året.

Lånegarantien var oveni. "Aldrig i den menneskelige historie har så få skyldt så mange så meget", se Avi Shlaim: *The Iron Wall*, s. 487.

⁷⁸⁰ Graham Usher, *Palestine in Crisis*, s. 3-4.

⁷⁸¹ Avi Shlaim: *The Iron Wall*, s. 503.

i Israel der var født i landet (dvs. i Palæstina), og han havde gjort tjeneste i de første krige, i 1967 som hærchef. Hans militære baggrund havde formet hans politiske tankegang som var præget af en naturlig mistroiskhed over for araberne parret med en følelse af personligt ansvar for Israels sikkerhed. Araberne var for ham først og fremmest en militær trussel, og enhver af hans beslutninger blev truffet ud fra forestillingen om et "worst-case-scenario". For ham var diplomati en forlængelse af krig blot med andre midler. Ligesom sine forgængere ønskede han bilaterale forhandlinger, én fred ad gangen til den lavest mulige pris hvad angik territoriale indrømmelser.⁷⁸² For at sikre sig at det også skete overlod han kun de multilaterale forhandlinger til udenrigsminister Shimon Peres og tog sig selv af de bilaterale. Peres' visioner var meget mere vidtrækkende end Rabins fokusering på sikkerhed: først og fremmest havde Peres tillid til at økonomien kunne blive en solid brobygger mellem parterne; han var inspireret af EU-modellen og drømte om et Mellemøsten præget af konkurrence og ikke af dominans.⁷⁸³

Forhandlingerne i Washington fortsatte, men ved den sjette runde i slutningen af august havde parterne ikke nærmet sig hinanden. Israel tilbød palæstinenserne at afholde valg til et såkaldt administrativt råd med 15 medlemmer, mens palæstinenserne forlangte et 120 mand stort parlament med lovgivende myndighed.⁷⁸⁴ Israelerne ville kun diskutere et begrænset selvstyre, mens palæstinenserne ønskede at forhandle på grundlag af FN-resolutionerne 242 og 338. Ganske vist havde amerikanerne lovet at de to resolutioner skulle danne basis for fredsprocessen, men nu nærmede det amerikanske præsidentvalg sig og amerikanerne var ikke parate til at gentage deres støtte til resolutionerne. Imens voksede bosættelserne, ikke mindst omkring Jerusalem. Fra PLO i Tunis lød instrukserne til delegationen at den skulle stå fast, og hvis israelerne ikke ville forhandle ud fra Resolution 242 "så giv dem Resolution 181" (FN's delingsplan fra 1947).⁷⁸⁵ I løbet af den syvende forhandlingsrunde i oktober og november 1992 blev det åbenbart at man ikke kunne nå til enighed da intentionerne gik i hver sin retning: palæstinenserne ønskede at bringe besættelsen til afslutning, og israelerne ønskede at bevare så meget kontrol som muligt så længe som muligt.⁷⁸⁶

Da Bill Clinton vandt valget i november 1992 stod det palæstinenserne klart at de ikke skulle regne med støtte fra USA i forhandlingerne, for mens fredsinitiativet var republikanernes prestigeprojekt var - og er - demokraterne afhængige af de pro-israelske lobbygrupper i USA, først og fremmest AIPAC (American-Israeli

⁷⁸² Ibid., s. 504.

⁷⁸³ Shimon Peres: *Battling for Peace*, s. 419.

⁷⁸⁴ Avi Shlaim: *The Iron Wall*, s. 509.

⁷⁸⁵ Hanan Ashrawi, op. cit. s. 247.

⁷⁸⁶ Ibid., s. 509.

Public Affairs Committee) hvis tidligere formand Martin Indyk i dag – for anden gang – er USA's ambassadør i Israel. Den ottende forhandlingsrunde der begyndte primo december blev afbrudt den 16., en dag før tiden, efter at Rabin havde meddelt at han ville deportere 415 medlemmer af Hamas til Libanon. Ingen af de deporterede havde været anklaget eller stillet for en domstol. Men for en gangs skyld bøjede et arabisk land ikke blot nakken og tog imod: Libanon nægtede at lukke palæstinenserne ind, og i stedet blev de henvist til at slå lejr på grænsen hvor de lod sig filme til alverdens TV-selskaber. Rabins beslutning var en reaktion på den tiltagende vold i de besatte områder: på en enkelt måned havde der været 24 palæstinensiske knivoverfald, 3.000 episoder med stenkastning, og 400 biler var blevet sat i brand. Den israelske hær svarede omgående igen og voldsspiralen udviklede sig yderligere .

Sidst i april 1993 tog man efter en pause på 4½ måned hul på den niende forhandlingsrunde i Washington. Under disse forhandlinger kom israelerne med indrømmelser til palæstinenserne: de tillod Feisal Hussein at fungere som forhandler uanset at han kom fra Østjerusalem, og de godkendte i princippet oprettelsen af en palæstinensisk politistyrke i de besatte områder. Områderne havde hidtil været lovløse med hensyn til kriminalitet imellem palæstinenserne medmindre der var tale om forbrydelser begået mod kollaboratører. Israel gik også med til en overgangsordning indtil en endelig aftale om palæstinensisk selvstyre; ordningen gav det palæstinensiske råd lovgivende magt. Og vigtigst af alt bekræftede de at forhandlingerne om den endelige aftale om de besatte områders status skulle baseres på FN's resolution 242.⁷⁸⁷ Imidlertid var der dyb uenighed om fortolkningen af resolution 242, om forholdet mellem overgangsfasen og den endelige aftale, og om den palæstinensiske overgangsmyndigheds beføjelser. Men efter nogle uger ændrede israelerne igen signaler og nægtede nu at fortsætte diskussionen om menneskerettigheder, og de fremlagde et udkast der ikke afspejlede de indrømmelser som var fremkommet i de nedsatte arbejdsgrupper.

Forhandlingerne blev ikke lettere af at det nu var Bill Clinton der præsiderede i det ovale værelse. Han ændrede hurtigt den hidtidige amerikanske formulering af at Vestbredden, Gaza og Østjerusalem var "besatte områder" til at de var "omstridte områder". Fra nu af skulle der ikke lægges pres på Israel. Til gengæld blev der lagt pres på palæstinenserne fra PLO i Tunis: de måtte ikke gå med til noget som helst. "Midt under mødet fik jeg en seddel med en besked fra Abu Amar [Yasser Arafat] i Tunis om at vi end ikke skulle diskutere det amerikanske dokument, men derimod utvetydigt erklære at det var uacceptabelt og følgelig ikke engang kunne danne grundlag for en diskussion" skrev Hanan Ashrawi.⁷⁸⁸ Den tiende og sidste

⁷⁸⁷ Ibid., 510-11.

⁷⁸⁸ Hanan Ashrawi, s. 275.

forhandlingsrunde fandt sted fra midt i juni 1993 og måneden ud og endte uden resultat. Men på det tidspunkt var der for længst åbnet en anden forhandlingskanal, men det vidste de færreste af de delegerede. Heller ikke amerikanerne.

Forhandlinger i Oslo

I maj 1992 havde et vigtigt møde fundet sted på en indisk restaurant i Tel Aviv mellem nordmanden Terje Rød-Larsen fra det norske FAFO⁷⁸⁹ og israeleren Yossi Beilin fra Israels økonomiske samarbejdsråd (Economic Cooperation Foundation). Beilin var et fremtrædende medlem af Arbejderpartiet. Terje Rød-Larsen nævnte de fastkørte forhandlinger i Washington og foreslog at Norge kunne lægge hus til direkte forhandlinger mellem PLO og Israel. Det var som talt ud af Beilins mund, for han havde længe støttet direkte forhandlinger. Ved det israelske valg tre dage senere blev Yossi Beilin viceudenrigsminister.⁷⁹⁰

Den 4. december fandt et hemmeligt møde sted i London mellem den israelske historiker Yair Hirschfeld og den fremtrædende PLO-repræsentant Abu Ala⁷⁹¹; Hanan Ashrawi var også til stede. Det skulle vise sig at blive startskuddet på de hemmelige forhandlinger mellem israelere og repræsentanter for PLO der blev indledt i Sarpsborg 90 kilometer syd for Oslo den 21. januar 1993. Dagen før havde Knesset ophævet forbudet mod at israelere måtte have kontakt med PLO. Mødet var kamoufleret som et FAFO-seminar om menneskelige ressourcer. Der var fem deltagere: på den ene side to israelske akademikere med nære forbindelser til regeringen, Yair Hirschfeld og Ron Pundak, og på den anden side palæstinenserne Suleiman Ahmad Qurei, PLO's "finansminister" og kendt som Abu Ala,⁷⁹² Maher el-Kurd og Hassan Asfour. I de følgende otte måneder blev det til i alt fjorten møder. Det lykkedes at holde møderne hemmelige for alle inklusive de officielle israelske og palæstinensiske forhandlere, og indtil maj måned var også statsminister Rabin kun løseligt informeret om dem. Hemmelighedskræmmeriet kunne lykkes fordi drøftelserne fandt sted mellem folk der ikke havde medierne i hælene. I Norge var det udenrigsminister Johan Jørgen Holst og Terje Rød-Larsen der arrangerede møderne.

⁷⁸⁹ Forskningsstiftelsen for Studier av Arbeidsliv, Fagbevegelse og Offentlig Politikk, der studerede levevilkårene i de besatte områder.

⁷⁹⁰ Saïd K. Aburish, op. cit. s. 247.

⁷⁹¹ Benny Morris: Righteous victims, s. 617.

⁷⁹² Abu Ala er født i Abu Dis uden for Jerusalem, som for øvrigt er den landsby som israelerne håber at kunne overtale palæstinenserne til at tage som hovedstad i stedet for Jerusalem.

Abu Ala lagde ud med et palæstinensisk forslag i tre punkter: 1) En Gaza-først-model efter hvilken Israel skulle forpligte sig til at trække sig ud af Gaza i løbet af to-tre år. Gaza skulle derefter i en begrænset periode være under egyptisk og internationalt formynderskab. I mellemtiden skulle man finde frem til en overgangsordning for Vestbredden. 2) En "mini-Marshall-plan" for Vestbredden og Gaza hvor det internationale samfund skulle forpligte sig til gennem hjælp og investeringer at puste liv i økonomien. 3) Intensivt økonomisk samarbejde mellem Israel og de palæstinensiske overgangsmyndigheder.⁷⁹³

Tanken om "Gaza først" faldt i god jord hos israellerne som vidste at de fleste af deres landsmænd efterhånden fandt det tillokkende at slippe af med Gazastriben, og allerede under Camp David-forhandlingerne havde Peres lanceret ideen om "Gaza først": "Vores tilstedeværelse dér tilføjede kun yderligere ulykke til denne ulykkelige stribe land – og gav os intet andet end en tiltagende nagende følelse af skam over vores manglende evne til at afhjælpe nogle af dets problemer. Vi havde ingen interesse og så ikke nogen opgave i at styre livet i Gazastriben eller at holde orden i dens myldrende, beskidte gader. Vort styre over Gaza var en fortsat frygtelig fejltagelse. Jeg var helt ærligt ked af at vi overhovedet havde oprettet bosættelser der. Det var som at røve fra de fattige; der er under alle omstændigheder så lidt jord der. Bosættelserne bidrager på ingen måde til national sikkerhed, men de binder et stort antal israelske tropper for at sikre bosætternes sikkerhed."⁷⁹⁴ I december 1992 havde Rabin udtalt at han ville ønske at Gaza ville løsrive sig fra Israel og derpå synke i Middelhavet.⁷⁹⁵

Men mange palæstinensere havde mistanke om at det ikke alene var Gaza først men også sidst, altså at der ikke ville komme yderligere ud af det, og der var egentlig ikke nogen der var rigtigt interesserede i Gaza med de mange mennesker og de få ressourcer. Den palæstinensiske jøde Ilan Halevi der var medlem af PLO fortalte i et interview at da forslaget om "Gaza først" kom på bordet, foreslog han at PLO skulle svare: "OK, men hvad vil I give os til gengæld?"⁷⁹⁶ Derfor fremsatte Arafat et andet forslag: "Gaza og Jeriko først". Den lille dampende varme oaseby der først og fremmest er kendt fra fortidens mytiske trompeter (og spiritual'en om "Joshua fit the battle of Jericho") skulle tjene som en pied-à-terre på Vestbredden.

Det næste møde fandt sted den 11.-12. februar 1993, igen i Sarpsborg. Der viste sig nu at være problemer på fire områder: 1) hvordan skulle man definere de geografiske og lovgivningsmæssige grænser for et palæstinensisk selvstyre? 2) ville

⁷⁹³ Shimon Peres, op. cit. s 381.

⁷⁹⁴ Ibid., s. 376-377.

⁷⁹⁵ Graham Usher, Palestine in Crisis, s. 8.

⁷⁹⁶ Christopher Hitchens forord i Edward W. Said's: Peace and its discontents, Gaza-Jericho, s. xii.

palæstinenserne fra Østjerusalem få lov til at stille op og stemme ved valget til selvstyrrådet? 3) hvordan skulle mægling i kommende stridsspørgsmål finde sted, og 4) i hvilken udstrækning skulle Israel stå for sikkerheden i de besatte områder i en overgangsperiode?⁷⁹⁷

Ved det tredje møde den 20.-22. marts fandt man frem til en løsning på spørgsmål 2), stemmeafgivningen i Jerusalem. Palæstinenserne i Østjerusalem skulle afgive deres stemmer på de hellige steder, dvs. i al-Aksa moskeen for muslimernes og i Gravkirken for de kristnes vedkommende. På den måde holdt Israel sig inden for den anerkendte accept af palæstinenserens religiøse rettigheder til de hellige steder; man undgik med andre ord en direkte forbindelse mellem Jerusalem og det palæstinensiske selvstyre.⁷⁹⁸ Løsningen bringer tankerne hen på historien om Paven der efter sigende har udtalt at der er to mulige løsninger på konflikten i Mellemøsten: en realistisk og en mirakuløs. Den realistiske løsning indebærer guddommelig indgriben; den mirakuløse ville være en frivillig aftale mellem parterne.⁷⁹⁹ Senere trak israelerne dog forslaget tilbage og foreslog at valgstederne skulle ligge uden for Jerusalem.⁸⁰⁰

I forsommeren 1993 stod det Rabin klart at det var vigtigt at involvere sig seriøst i Oslo-forhandlingerne, ikke mindst på grund af problemerne med Syrien. En aftale med syrerne lå ikke lige for med mindre Israel var parat til at trække sig helt ud af Golan. Rabin modtog desuden rapporter om at hvis man skulle forhandle med PLO under Arafats ledelse skulle man snart slå til da såvel hans egen som PLO's tilstand forekom meget skrøbelig, blandt andet på grund af PLO's økonomiske problemer efter Golfkrigen: pengestrømmen fra Golfen til PLO var standset hvad der var en alvorlig forhindring for Arafats ledelsesstil med bestiktelser som et centralt element. Endvidere forlød det fra både hæren og efterretningstjenesterne at der var en voldsom stigning i opbakningen til Hamas og Islamisk Jihad, hvad der også var en trussel for Arafat.⁸⁰¹ I midten af maj blev Rabin grundigt informeret om forhandlingernes forløb, og mens Arafat fra Tunis gav ordre til de palæstinensiske forhandlere i Washington om at stå fast, kunne Peres fortælle Rabin at PLO-forhandlerne i Oslo var meget mere fleksible og opfindsomme end forhandlerne fra de besatte områder,⁸⁰² men de havde selvfølgelig også opnået det de ønskede, nemlig direkte kontakt mellem PLO og Israel.

⁷⁹⁷ Shimon Peres, op. cit, s. 382-383.

⁷⁹⁸ Ibid., s. 383.

⁷⁹⁹ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 484-485.

⁸⁰⁰ Shimon Peres, op. cit. s. 389.

⁸⁰¹ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 515. Arafat har i hele processen frygtet konkurrencen fra Hamas langt mere end fra Hanan Ashrawi og de andre intellektuelle palæstinensere i Madrid/Washington, da de ikke repræsenterede et politisk alternativ.

⁸⁰² Shimon Peres, op. cit. Battling for Peace, s. 385.

Peres ville selv gerne være taget til Oslo for at lede forhandlingerne, men det satte Rabin sig imod – han var endnu ikke overbevist om at der ville komme noget afgørende ud af det og derfor følte han heller ikke trang til at indvi sine nærmeste; foruden Rabin og Peres var kun Yossi Beilin fra regeringen informeret. I stedet sendte Peres departementschefen i udenrigsministeriet, Uri Savir, til Oslo hvilket af palæstinenserne blev opfattet som et signal om Israels seriøse hensigter. Den 20 maj ankom Uri Savir i al hemmelighed til Oslo. Da han mødte Terje Rød-Larsen fik han at vide at "palæstinenserne er så begejstrede som børn".⁸⁰³ Derefter blev Savir introduceret for sin "fjende nr. 1", Abu Ala. Uri Savir havde klare instrukser med hjemmefra og lagde ud med de første to betingelser: den palæstinensiske autonomi kunne ikke udstrækkes til Jerusalem; det stod ikke til diskussion. Desuden ville man ikke acceptere mægling udefra, alt skulle løses gennem dialog og ikke ved inddragelse af for eksempel FN. Dagen efter understregede Savir at Israel ikke ville afvikle bosættelser, men til gengæld stillede krav om sikkerhed - et mantra gennem alle forhandlingerne. Palæstinenserne accepterede: "Vi er interesserede i at samarbejde med jer på alle livets områder"⁸⁰⁴ sagde Abu Ala.

På dette tidspunkt var Dan Kurtzer, en af de amerikanske forhandlere i Washington, informeret om at der blev forhandlet i Oslo, men han betragtede det kun som et supplement til de andre forhandlinger. Den amerikanske udenrigsminister Warren Christopher bad dog den norske udenrigsminister om at komme til Washington og fortælle mere om det.

Den 14. juni var der igen møde i Norge, og forinden havde Peres aftalt rammerne med sine forhandlere, herunder at de skulle gøre det helt klart at israelsk troppetilbagetrækning fra de besatte områder skulle foregå efter Israels ønsker efter konsultation - men ikke nødvendigvis efter aftale - med palæstinenserne. Abu Ala stillede sig forstående over for kravet, for "mine instrukser går på at i sikkerhedsspørgsmål skal jeg være åben over for jeres forslag."⁸⁰⁵ Al tale om egyptisk eller internationalt formynderskab blev begravet én gang for alle, til gengæld brugte man de fleste kræfter på at diskutere det palæstinensiske selvstyresammensætning og beføjelser. Mange af de vanskelige problemer blev udsat, herunder Jeriko-områdets udstrækning - for ikke at tale om de helt basale spørgsmål om flygtningenes ret til at vende tilbage. Og Jerusalem var slet ikke til drøftelse. På vej hjem fra mødet gjorde Uri Savir et lille notat om sine indtryk af modparten: "Jeg tvivler ikke på at palæstinenserens mål er oprettelsen af en uafhængig stat og at de ville foretrække en føderation med Jordan, samtidig

⁸⁰³ Uri Savir: *The Process, 1,100 days that changed the Middle East*, s. 11.

⁸⁰⁴ *Ibid.*, s. 20.

⁸⁰⁵ Shimon Peres, *op. cit.* s. 391.

med at de dyrker fælles interesser med Israel. De er interesseret i at få Arafat til at komme til områderne, og hans mål er at afvæbne Hamas. Men de er forsigtige med hensyn til at påtage sig forvaltningen af selvstyret og véd at de vil være afhængige af Israel. De er meget følsomme over for den palæstinensiske offentlige mening, men viser kun ringe påskønnelse af den lokale [palæstinensiske] ledelse der fører forhandlingerne i Washington.”⁸⁰⁶

Ved mødet den 12. juli rejstes spørgsmålet om forbindelsen mellem Gaza og Vestbredden og mellem Jeriko og Jordan. Abu Ala fremlagde et forslag om at begge passager skulle være ”de palæstinensiske myndigheders ansvar under international overvågning og i samarbejde med Israel”. Men igen viste han sig villig til at acceptere Israels ændringsforslag som gav ansvaret for Allenby-broen over Jordanfloden til Israel i koordinering med de palæstinensiske myndigheder og med en international tilstedeværelse som begge parter kunne blive enige om. Intet under at Peres igen og igen roste Abu Ala’s forhandlingsvilje.

Også Arafat var efterhånden blevet helt spiselig for israelerne. Abu Ala havde til mødet medbragt et imødekommende brev fra Arafat som understregede at PLO’s formand tog forhandlingerne alvorligt: ”Vort behov for at tage dette skridt er åbenbart for jer, og jeres behov for at tage dette skridt er også klart for os.” Han forstod at Jerusalem var et følsomt emne for begge parter, men ”vi kan ikke udelukke det fuldstændigt i overgangsperioden, og der er aftaler på bordet angående retten til at deltage som vælgere og kandidater til valg...som ikke vil skade nogen af parternes position mens man afventer de endelige forhandlinger.”⁸⁰⁷ Palæstinenserne gik på dette tidspunkt først og fremmest efter en anerkendelse af det palæstinensiske folks nationale rettigheder, et løfte om at implementere FN-resolution 242, et selvstyrråd med både en udøvende og en lovgivende del, og en vis status i Østjerusalem som for eksempel at palæstinensere i Østjerusalem kunne stille op til valg; endvidere skulle det gøres muligt i overgangsperioden at repatriere flygtninge fra 1967-krigen. Men det var at gå for langt. Man måtte ikke nævne Jerusalem, og Abu Ala blev da også straks sat til vægs med at sådan forhandlede man ikke. Den israelske reaktion havde den ønskede virkning. Om aftenen lod Arafat over telefonen forstå at han så sandelig var interesseret i at forhandle.⁸⁰⁸

De norske værter følte sig tydeligvis nærmere knyttet til israelerne end til palæstinenserne. I en håndskreven rapport til israelerne skrev den norske udenrigsminister Johan Jørgen Holst at han under et møde i Tunis den 20. juli 1993

⁸⁰⁶ Uri Savir, op. cit. s. 34.

⁸⁰⁷ Shimon Peres, op. cit. s. 399.

⁸⁰⁸ Uri Savir op. cit. s. 38-39.

med Arafat var trængt ind til "den anden Arafat", dog kun når han mødtes med ham privat; i større fora var Arafat lige så brovtende som han plejede. Holst selv havde, skrev han, været "venlig men bestemt" over for Arafat og havde gjort ham det klart at PLO aldrig ville kunne opnå en bedre aftale end denne.⁸⁰⁹ Holst kunne også berette fra dette møde at Arafat pressede meget på for at få en korridor mellem Gaza og Jeriko og mellem Jeriko og Jordan. Det eneste han lagde endnu mere vægt på var hans egen tilstedeværelse i områderne.⁸¹⁰

Ved det følgende møde den 24.-26. juli forsøgte palæstinenserne igen at fremsætte krav. De ville have 10.000 politifolk til Gaza og Jeriko, palæstinensisk kontrol ved grænseovergangene, og israelsk tilbagetrækning fra Gaza i løbet af 3 måneder. De krævede også at omfanget af fremtidige omgrupperinger skulle afgøres ved forhandling, og at PLO skulle være den part der gennemførte aftalen. Israellernes reaktion var en blank afvisning, og for at understrege alvoren forlod Uri Savir lokalet. Abu Ala fulgte efter og beroligede ham. Derefter begyndte den efterhånden tilbagevendende proces med at få palæstinenserne til at trække alle krav tilbage. På et tidspunkt blev det for meget for Abu Ala: "I ønsker fuldt ansvar for sikkerhed, men I vil ikke give os fuld civil jurisdiktion. I vil ikke anerkende vore nationale rettigheder. Bosættelserne skal forblive intakte. Og det kalder I selvstyre. Det er ikke andet end en fortsættelse af besættelsen med andre midler. Vi vil foretrække at vente endnu et årti på en retfærdig aftale."⁸¹¹ Mødet endte uden konkrete resultater, og efter at være blevet briefet af Abu Ala skrev udenrigsminister Holst igen til Peres at han havde fået opfattelsen af at palæstinenserne var bange for at blive snydt af israelerne.⁸¹²

Da forhandlingerne var ved at gå i hårdknude, skiftede israelerne kurs og foreslog at man skulle stile mod en gensidig anerkendelse, altså PLO af Israel og Israel af PLO, og derefter skulle Abu Ala forelægge Arafat syv punkter: 1) anerkendelse af Israels ret til at eksistere i sikkerhed og fred, 2) anerkendelse af resolution 242, 3) løsning af konflikten med fredelige midler, 4) løsning af uoverensstemmelser gennem forhandlinger, 5) afkald på terrorisme, 6) stop for Intifadaen, og 7) fjernelse af de paragraffer i det palæstinensiske charter som opfordrer til ødelæggelse af Israel og på anden vis modsiger fredsprocessen.⁸¹³ Samme nat kom der besked fra Tunis om at Arafat i princippet godkendte de syv punkter.

⁸⁰⁹ Shimon Peres, op. cit. s. 400.

⁸¹⁰ Uri Savir op. cit. s. 44.

⁸¹¹ Ibid., s. 46.

⁸¹² Shimon Peres, op. cit. s. 400.

⁸¹³ Uri Savir, op. cit. s. 49-50.

I august 1993 var Shimon Peres på et længe planlagt besøg i Stockholm og benyttede opholdet her til at mødes med udenrigsminister Johan Jørgen Holst og hans hustru Marianne Heiberg som havde været med i FAFO-undersøgelsen af palæstinensiske levevilkår i de besatte områder⁸¹⁴ samt med Terje Rød-Larsen og hans hustru Mona Juul der også havde været involveret i både FAFO-projektet og i fredsforhandlingerne. Rød-Larsen sagde henkastet og lidt i spøg at "palæstinenserne elsker drama" og foreslog at ringe til Tunis for at fortælle Arafat og Abu Ala at Peres var i Skandinavien og parat til at forhandle det sidste på plads. Klokkeren lidt over et om natten lykkedes det Rød-Larsen at få fat på Abu Ala i Tunis. Alle fik kodenavne under de indbyrdes telefonsamtaler af hensyn til efterretningstjenesterne: Arafat blev Bedstefar, Abu Mazen Helligånden, Abu Ala Nummer Et. På den anden side var Rabin Bedstefar, Peres Far, Beilin Sønnen og Savir Nummer Et. Men det kneb med at huske dem: ""Jeg har de to fædre her hos mig" sagde Rød-Larsen, "han vil gerne tale med dig." Så tog Holst telefonen og begyndte at oplæse de udestående paragraffer. Af sikkerhedshensyn forsøgte han også at sløre sine henvisninger, men han blev ved med at forglemme sig og sagde "Israel". Til sidst besluttede han at sige "blurp" i stedet for "Israel", og det fik os andre til at knække sammen af grin. Abu Ala sagde at han var sammen med "min far og vi har brug for 90 minutter alene før vi vender tilbage til jer." Samtalen blev genoptaget kl. 2.25, igen kl. 2.45, kl. 3.00, så kl. 4.00 og endelig kl. 4.20. På det tidspunkt var jeg gået i seng men blev vækket hver gang de var nået frem til en ny løsning. Ved det sidste opkald var begejstringen i Arafats kontor tydelig gennem røret. Da det sidste punkt blev erklæret afgjort kunne vi høre dem juble og græde, og vi vidste at de omfavnede hinanden."⁸¹⁵

Den israelsk-palæstinensiske aftale var hermed en kendsgerning. To dage efter var Peres på besøg i Oslo, og i en sen nattetime overværede han ceremonien hvor de tre palæstinensiske og fire israelske repræsentanter underskrev aftalens dokumenter, bevidnet af udenrigsminister Holst. Peres der var fyldt 70 samme dag, tænkte ved sig selv hvor mærkeligt det i grunden var at israelerne med denne aftale tilbød palæstinenserne det samme som englænderne i slutningen af Første Verdenskrig havde tilbudt jøderne, nemlig et "hjemland i Palæstina".⁸¹⁶ Aftalen var i hus, men skulle først gøres officiel ved en højtidelighed foran Det Hvide Hus i Washington en lille måned senere.

Inden da var Peres sammen med Holst i Californien for at træffe den amerikanske udenrigsminister Warren Christopher som blev overrasket over at høre at en aftale

⁸¹⁴ Marianne Heiberg and Geir Øvøsen: Palestinian Society in Gaza, West Bank and Arab Jerusalem, A Survey of Living Conditions, FAFO-report 151, 1993.

⁸¹⁵ Shimon Peres, op.cit, s. 404 - 405.

⁸¹⁶ Ibid., s. 405-409.

allerede var klar. Både Holst og Peres var parate til at lade amerikanerne tage æren for aftalen, men det mente Christopher ville være en dårlig idé, da det før eller siden ville komme for en dag at USA ikke havde spillet nogen rolle i forløbet. Den senere iscenesættelse foran det Hvide Hus har dog fået de fleste til at glemme den kendsgerning.

Osloaftalen

Fire dage før underskrivelsen af aftalen i Washington udvekslede Yasser Arafat og Yitzhak Rabin de afgørende breve:

"9. september 1993

Hr. Statsminister.

Underskrivelsen af Principerklæringen markerer en ny æra i Mellemøstens historie. Med det som min faste overbevisning ønsker jeg at bekræfte følgende forpligtelser fra PLO's side:

PLO anerkender staten Israels ret til at eksistere i fred og sikkerhed.

PLO anerkender FN's Sikkerhedsråds resolutioner 242 og 338.

PLO forpligter sig til den mellemøstlige fredsproces og til en fredelig løsning på konflikten mellem de to parter og erklærer at alle udestående spørgsmål der har med den endelige status at gøre skal løses gennem forhandlinger.

PLO mener at underskrivelsen af Principerklæringen udgør en historisk begivenhed der indleder en ny epoke med fredelig sameksistens, fri for vold og alle andre handlinger der bringer fred og stabilitet i fare. Derfor giver PLO afkald på anvendelse af terrorisme og andre voldshandlinger og vil tage ansvar for alle PLO-elementer og -personale for at sikre deres indvilgelse, forhindre overtrædelser og straffe overtrædere.

Med henblik på løftet om en ny æra og underskrivelsen af Principerklæringen og med udgangspunkt i PLO's accept af Sikkerhedsrådets resolutioner 242 og 338 bekræfter PLO at de artikler i PLO's Charter som ikke er i overensstemmelse med dette brev's forpligtelser ikke længere er i kraft og er ugyldige. Derfor vil PLO fremlægge de nødvendige ændringer med hensyn til Det Palæstinensiske Charter for Det Palæstinensiske Nationalråd til formel godkendelse.

*Med venlig hilsen
Yasser Arafat*

*Formand
Palæstinas Befrielsesorganisation"*

Statsminister Yitzhak Rabin svarede ganske kort:

"Hr. Formand.

Som svar på Deres brev af 9. september 1993 ønsker jeg at bekræfte over for Dem, at i lyset af PLO's forpligtigelser som er indeholdt i Deres brev har Israels regering besluttet at anerkende PLO som det palæstinensiske folks repræsentant og at påbegynde forhandlinger med PLO inden for den mellemøstlige fredsproces.

*Yitzhak Rabin
Israels statsminister
10.9.1993"*

Hermed var en æra slut: Palæstinenserne var blevet anerkendt som en uafhængig part med PLO som deres repræsentant. Det var det de palæstinensiske ledere havde kæmpet for i et kvart århundrede under parolen "Ingen fred uden palæstinenserne og ingen palæstinensere uden PLO". Nu skulle det så vise sig om PLO kunne leve op til det palæstinensiske folks krav og forventninger, eller om det gamle slogan skulle blive en boomerang hvor anerkendelsen ikke modsvarede indrømmelserne i Oslo i forhold til Madrid/Washington.

Osloaftalen eller Den israelsk-palæstinensiske Principerklæring⁸¹⁷ som dens officielle titel er, blev underskrevet af Shimon Peres for Israel og Abu Mazen for PLO og med den amerikanske og den russiske udenrigsminister som vidner. Endvidere var der en halv snes sider med bilag og noter med nærmere bestemmelser om det palæstinensiske valg, om tilbagetrækningen fra Gaza og Jeriko, en protokol om samarbejde i forbindelse med økonomi- og udviklingsprogrammer og en protokol om samarbejde angående regionale udviklingsprogrammer. Endelig var der et par siders godkendte notater.

Den 13. september skulle principerklæringen underskrives på plænen foran Det Hvide Hus. I sidste øjeblik opstod en krise fordi man ikke som krævet af PLO havde fået ændret alle referencer fra "den palæstinensiske delegation" til "PLO".

⁸¹⁷ Se Appendiks bag i bogen.

Problemet blev løst, og kl. 11.07 gik ceremonien i gang i overværelse af 2 tidligere amerikanske præsidenter, 20 udenrigsministre og 3.000 gæster.

Clinton førte Yitzhak Rabin og Yasser Arafat ind på scenen, og ingen kunne se end mindre høre på ham at han ikke var arkitekten bag denne aftale: "På vegne af USA og Rusland, garanter for den mellemøstlige fredsproces, byder jeg velkommen til denne storslåede historiske og løfterige begivenhed...Lige siden Harry Truman anerkendte Israel har alle amerikanske præsidenter, demokrater og republikanere, arbejdet for fred mellem Israel og dets naboer. Nu har anstrengelserne hos alle dem der har arbejdet hårdt før os båret frugt og bragt os frem til dette øjeblik. Et øjeblik hvor vi vover at afgive det løfte som det så længe har syntes vanskeligt blot at forestille sig, at det israelske folks sikkerhed vil blive forenet med det palæstinensiske folks håb, og at der vil komme mere sikkerhed og mere håb for alle."

Også Shimon Peres fandt de store ord frem: "Det vi gør i dag er mere end at underskrive en aftale, det er en revolution. Hvad der i går var en drøm er i dag en forpligtelse. De israelske og palæstinensiske folk som har bekæmpet hinanden i næsten et århundrede er blevet enige om beslutsomt at bevæge sig på dialogens, forståelsens og samarbejdets vej...Vi lever i et gammelt land og lige så lille vort land er, lige så stor må vor forsoning være; lige så lange vore krige har været, lige så hurtig skal vores heling være. Store kløfter kræver høje broer...Jeg ønsker at fortælle den palæstinensiske delegation at vi er seriøse og ønsker resultater, vi ønsker ikke at forme jeres liv eller bestemme over jeres skæbne, lad os alle gå fra kugler til valgurner, fra geværer til skovle, vi skal bede sammen med jer, vi vil tilbyde vor hjælp til at få Gaza til at nyde fremgang og Jeriko til at blomstre igen."

Derefter var det palæstinenserens Abu Mazens tur: "Vi er nået hertil fordi vi tror på at fredelig sameksistens og samarbejde er de eneste midler til at imødekomme israelernes og palæstinenserens håb...fred er den eneste vej til stabilitet og sikkerhed...Vi ser med store forhåbninger og optimisme frem til en dag der ligger to år fremme i tiden, hvor forhandlinger om den endelige ordening for vort land skal begynde. Vi skal da løse de fundamentale spørgsmål der står tilbage, især angående Jerusalem, flygtningene og bosættelserne. Til den tid vil vi lægge den sidste sten i denne fredens bygning hvis fundament er blevet skabt i dag."

Så var de indledende taler forbi, og man kunne gå over til underskrivelse af Principerklæringen. Derpå fulgte de obligatoriske håndtryk: Clinton gav først hånd til Yitzhak Rabin, derefter til Yasser Arafat og efter et lille tryk på Rabins venstre skulder fra Clinton blev også Rabins hånd tøvende rakt frem mod Arafat. Det er

senere blevet kaldt "det omhyggeligt koreograferede første håndtryk."⁸¹⁸ Det havde Rabin tydeligvis gerne været foruden. Som han senere skrev: "Jeg vidste at den hånd der blev strakt frem mod mig fra den fjerne side af podiet var den samme hånd der førte kniven, som holdt geværet, hånden der gav ordre til at skyde, at dræbe. Af alle hænder i verden var det ikke den hånd jeg ønskede eller drømte om at røre. Men det var ikke Yitzhak Rabin, den private borger der bor i Rav Ashigaden i Tel Aviv, der stod på det podium..."⁸¹⁹ Rabin ville hellere have indgået en fredsaftale med Holland eller Luxembourg eller New Zealand, men han måtte her sande at man slutter fred med sine fjender og ikke med sine venner.

Rabins tale bar præg af at han skulle tage sig sammen for at huske at det handlede om fred og ikke om blodhævn, og vidste man ikke bedre ville man have troet at det var Rabins land der havde været holdt besat i årtier: "Denne underskrivelse af Den israelsk-palæstinensiske Principerklæring i dag er ikke så nem, hverken for mig personligt som soldat i Israels krige, eller for Israels folk, eller for det jødiske folk i diasporaen som nu betragter os med store forhåbninger blandet med ængstelse. Det er afgjort ikke nemt for familier til ofrene for krigen, volden og terroren, hvis smerte aldrig vil heles; for de mange tusinde som har forsvaret vore liv med deres egne, og som endog har ofret deres liv for os; for dem er denne ceremoni kommet for sent. I dag på tærsklen til en mulighed, en mulighed for fred og måske afslutning på vold og krige, husker vi hver enkelt af dem med evig kærlighed. Vi er kommet fra Jerusalem, det jødiske folks gamle og evige hovedstad...fra et folk, et hjem, en familie som ikke har kendt et eneste år, ikke en eneste måned, hvor mødre ikke har grædt over deres sønner...Lad mig sige til jer palæstinensere: Det er vores skæbne at vi skal leve sammen på den samme jord i det samme land. Vi soldater som er vendt hjem fra slaget plettet med blod, vi der har set vore slægtninge og venner blive dræbt for øjnene af os, vi der har deltaget i deres begravelser og ikke kan se forældre og forældreløse i øjnene, vi der kommer fra et land hvor forældre begraver deres børn, vi der har kæmpet imod jer palæstinensere. Vi siger til jer i dag med høj og klar stemme: Der har været blod og tårer nok. Nok. Vi har intet ønske om hævn. Vi nærer intet had til jer. Vi er som I et folk, der ønsker at bygge et hjem, plante et træ, elske, leve side om side med jer - i værdighed, i medfølelse, som mennesker, som frie mænd. I dag giver vi freden en chance og siger til jer: Det er nok. Lad os bede til at der vil komme en dag hvor vi alle siger farvel til våbnene."⁸²⁰ Yitzhak Rabin sluttede sin tale med at citere fra Prædikerens Bog, kapitel 3, vers 1-8: "Alt har sin stund og hver en ting under himmelen sin tid: Tid til at fødes og tid til at dø, tid til at plante og tid til at rydde...tid til at elske og tid til at hade, tid til krig og tid til fred". "Tid til fred er kommet", gentog Rabin.

⁸¹⁸ Joe Stork i forordet til Graham Ushers "Palestine in Crisis" s. vii.

⁸¹⁹ Citeret fra Martin Gilbert op. cit. s. 566.

⁸²⁰ Ibid., s. 567 - de øvrige taler er oversat fra den direkte transmission af underskrivelsesceremonien.

Så blev det Yasser Arafats tur ved mikrofonen. Han indledte med at takke præsident Clinton og hans regering for at stå bag denne historiske begivenhed, han forsikrede præsidenten og det amerikanske folk om at palæstinenserne deler og har kæmpet for de amerikanske værdier om frihed, retfærdighed og menneskerettigheder. "Mit folk håber at den aftale som vi underskriver i dag markerer begyndelsen til enden på et kapitel med smerte og lidelser som har varet igennem hele århundredet. Mit folk håber at aftalen... vil føre til en tid med fred, sameksistens og lige rettigheder. Vi stoler på Deres rolle, hr. Præsident, og på alle de lande som mener at uden fred i Mellemøsten vil verdensfreden ikke være fuldkommen." Og næsten som en besværgelse gentog Yasser Arafat Abu Mazens ord: "Det vil være et palæstinensisk og israelsk ansvar at gennemføre aftalen og i løbet af to år at bevæge os frem til den endelige ordening for at gennemføre alle aspekter af FN's resolutioner 242 og 338 og løse alle problemer angående Jerusalem, bosættelser, flygtninge og grænser."

Også Arafat henvendte sig direkte til det israelske folk: "Mens vi nu står på tærsklen til denne nye historiske periode, så lad mig henvende mig til det israelske folk og dets ledere som vi mødes med i dag for første gang, og lad mig forsikre dem om at den vanskelige beslutning vi sammen er nået frem til har krævet et stort og exceptionelt mod, og vi vil få brug for mere mod og beslutsomhed for at fortsætte kursen mod sameksistens og fred imellem os... Vort folk betragter ikke det at kunne udøve retten til selvbestemmelse som et overgreb på naboens rettighed eller som en krænkelse af deres sikkerhed; det vil snarere bringe en afslutning på deres fælles følelse af at have været forurettet og at have lidt en historisk uretfærdighed. Dette er den stærkeste garanti for at sikre sameksistens og åbenhed mellem vore to folk og fremtidige generationer." Dernæst appellerede Arafat til det internationale samfund om at yde økonomisk og politisk støtte til udviklingen i området, og han sluttede med at henvende sig til Clinton med ordene: "Mr. President, thank you, thank you, thank you". Den egyptiske redaktør Muhammed Heikal syntes at Arafat lignede en Hollywoodskuespiller der modtog en Oscar.⁸²¹

Og så klappede alle og så glade ud – de mange på plænen. En af dem der havde takket nej til invitationen var den palæstinensisk-amerikanske professor Edward Said der besvarede Det Hvide Hus' invitation med at sige at for alle palæstinensere burde den 13. september være en sørgedag.⁸²² Senere betegnede han underskrivelsen som en "triumf for kræmmere".⁸²³ Principerklæringen er ifølge

⁸²¹ Said K. Aburish op. cit. s. 258.

⁸²² Edward W. Said: Peace and its Discontents, Gaza – Jericho 1993-1995, s. xxv.

⁸²³ Hanan Ashrawi, op. cit. s. 309.

Said⁸²⁴ enhver tolks mareridt: "et kludetæppe af gamle israelske og amerikanske udkast, ufuldstændige procedureforslag, overlagte flertydigheder og uklarerheder." Nogle steder står der at den israelske hær skal trække sig tilbage, andre steder at den blot skal omgrupperes." For første gang i vores historie har vores ledelse simpelthen opgivet visionerne om selvbestemmelse, Jerusalem og flygtningene og tilladt at de bliver en del af et ubestemt sæt "endelige forhandlinger". For første gang i nyere tid har vi accepteret en deling af vort folk – hvis enhed vi har kæmpet for som en national bevægelse siden 1948 – nemlig i indbyggerne i de besatte områder og alle de andre uden for landet som tilfældigvis i dag udgør 55% af den palæstinensiske befolkning; de eksisterer i en anden kategori der ikke er dækket af fredsprocessen..."⁸²⁵

Dagen efter betegnede den israelske forfatter Amos Oz i et interview med BBC begivenheden som "den næststørste sejr i zionismens historie."⁸²⁶ I et interview en måneds tid senere fortalte det senere palæstinensiske Knessetmedlem Azmi Bishara at den israelske regering den 11. juni 1967 havde skrevet et brev til præsident Johnson og tilbudt at tilbagelevere alle de besatte områder til gengæld for arabisk anerkendelse. "Israel har nu fået anerkendelse uden tilbagetrækning" tilføjede Bishara.⁸²⁷

Da Hanan Ashrawi i slutningen af august var kommet til Tunis og havde læst aftalen var hun blevet chokeret: "Det er helt klart at de der har undertegnet aftalen ikke har levet under besættelsen. De har udskudt spørgsmålet om bosættelserne og Jerusalem uden at få garantier for at Israel ikke fortsat vil ændre på de faktiske forhold i de besatte områder og på denne måde foregribe det endelige resultat. Og hvad med menneskerettighederne? Vores befolkning "indenfor" er holdt i fangenskab, og deres rettigheder må beskyttes og lidelserne afhjælpes..."⁸²⁸ Hun var dog selv til stede ved ceremonien i Washington, men var ikke imponeret over Arafats tale: "Formandens tale ved underskrivelsesceremonien sendte et bedrøveligt signal til palæstinensere over hele verden. Den talte ikke til vores hjerte og vores fornuft som en helbredende nådeshandling, men lød som upersonlige lydbølger der skitserede et vagt billede af noget man ikke kunne identificere. Vi kunne ikke genkende os selv i den. Verden ville ikke komme til at lære os at kende i

⁸²⁴ Edward W. Said: The Politics of Dispossession, The struggle for Palestinian self-determination 1969-1994, s.413.

⁸²⁵ Edward Said var medlem af det Palæstinensiske Nationalråd fra 1977-1991. Han trak sig ud dels på grund af alvorlig sygdom dels fordi han var uenig i grundlaget for Madridforhandlingerne og i ledelsens opførsel under Golfkrisen. Se Edward W. Said: Peace and its Discontents, Gaza – Jericho 1993-1995, 1995. s. xxiv.

⁸²⁶ Citeret fra Edward W. Said: The politics of Dispossession, op. cit. s. xxxv.

⁸²⁷ Joe Stork i Middle East Report no. 186 s. 6.

⁸²⁸ Hanan Ashrawi, op. cit. s. 294.

kraft af den.”⁸²⁹ Talen bar da også præg af at digteren Mahmoud Darwish’ poetiske pen denne gang ikke havde berørt manuskriptet. Den 3. september havde Arafat indkaldt PLO’s eksekutivkomité for at få dem til at godkende aftalen. Kun 13 ud af komiteens 18 medlemmer var mødt op: syv havde stemt for aftalen. Mahmoud Darwish havde derefter trukket sig ud af eksekutivkomitéen, og det havde lederen af palæstinenserne i Libanon, Shafiq al Hout, også gjort.⁸³⁰

Den fremtrædende palæstinensiske økonomiprofessor Yusif Sayigh⁸³¹ har i et interview med forfatteren i november 1997 kritiseret de palæstinensiske forhandleres evner og baggrund. Forhandlerne var først og fremmest blevet valgt efter deres politiske tilhørsforhold. Arafat ønskede at tage så mange palæstinensiske grupperinger i ed som muligt. ”Ingen af dem havde særlige kvalifikationer, de var alle praktikere” sagde Sayigh. Den manglende palæstinensiske juridiske ekspertise i forhandlingerne afspejler sig i aftalernes manglende klarhed; det har gjort det muligt for israelerne at fortolke dem efter forgodtbefindende.

Yasser Arafat havde bevidst ikke inddraget nogen af de mange kompetente palæstinensiske intellektuelle da han vidste at de ville have underkastet hele processen en grundig og selvstændig analyse. Palæstinenserens problem var også denne gang med Yusif Sayighs ord at ”vi har altid været et folk der har været sine ledere overlegne.” Han mener at Osloaftalen indgød palæstinenserne det falske indtryk at de havde opnået noget; men det var en aftale mellem to parter hvor den ene vidste hvor den ville hen og hvor den anden var totalt uforberedt.

I november 1993 arresterede de tunesiske myndigheder palæstinenser Adnan Yasin som havde været medarbejder hos PLO’s sikkerhedschef. Yasin var Mossadagent og havde haft held til at installere aflytningsudstyr i PLO-lederne Abu Mazen og Abu Ala’s kontorer. Derfor vidste Israel alt om hvor presset,

⁸²⁹ Ibid., s. 309. ”Man har stjålet vores sprog”, sagde Mahmoud Darwish senere til Hanan Ashrawi.

⁸³⁰ Said K. Aburish op. cit. s. 256. Også flere af de mest fremtrædende medlemmer af Arafats egen organisation, Fatah, var imod aftalen, blandt andre Farouk Kaddoumi og brødrene Khaled og Hani al-Hassan.

⁸³¹ Ifølge Shimon Peres (op cit. s. 384) var Yusif Sayigh på et tidspunkt med i en af de multilaterale forhandlinger i forbindelse med Madrid forhandlingerne – samtidig med at Osloforhandlingerne foregik – men da Israel ikke ønskede at forhandle med nogen fra PLO, og Sayigh var medlem af det palæstinensiske Nationalråd, bad Peres den israelske forhandler Hirschfeld om at rejse spørgsmålet hos Abu Ala, og han tog sig straks af sagen og fjernede Sayigh fra forhandlingedelegationen. På det tidspunkt arbejdede Yusif Sayigh dør om dør med Abu Ala, hvis hyppige rejseaktivitet havde fået Sayigh til at studse og han fik blot som svar ”Jeg skal ud at rejse”. Yusif Sayigh har altid været kendt som et meget selvstændigt og kritisk medlem af PLO, og man kan formode at det snarere var hans analytiske evner og autonomi end hans medlemskab af PLO der har generet modparten.

isoleret, splittet og fattig⁸³² PLO var, eller som Rabin sagde: "det PLO som forhandlede i Oslo var kun en skygge af sit tidligere selv."⁸³³ Efter Golfkrigen manglede PLO de \$ 120 millioner som de plejede at få fra Saudi Arabien, Kuwait og Irak. I august 1993, umiddelbart før Osloaftalen, havde PLO set sig nødsaget til at skære deres udgifter ned med 75%. Det betød at de ikke længere kunne betale til familierne til Intifadaens ofre og til de palæstinensiske politiske fanger; også bidragene til hospitaler og universiteter i de besatte områder blev beskåret⁸³⁴. Uden for de besatte områder lukkede PLO deres afdelinger for information, kultur, velfærd osv., tusinder blev afskediget, og repræsentationskontorer lukket⁸³⁵. PLO var bankerot. Det var ikke alene en økonomisk trussel men også en trussel mod Arafats styre.

Mens de delegerede ved Washington-forhandlingerne løbende havde holdt de arabiske regeringer underrettede om udviklingen, var araberne – med undtagelse af Egyptens præsident Mubarak – under Osloforhandlingerne slet ikke blevet informeret eller taget med på råd, og derfor kunne de heller ikke senere være behjælpelige ved implementeringen og fortolkningen af aftalen. Hvordan Peres fortolkede aftalen fremgår af hans bog hvor han refererer en samtale med Dennis Ross der spørger om han er sikker på at Arafat vil leve op til sine forpligtelser. Peres svarer: "Ja, han gav indrømmelser på Jerusalem fordi han ønskede Gaza"⁸³⁶

Blandt de palæstinensiske flygtninge i Libanon var der fortvivlelse over at Osloaftalen ikke indeholdt nogen løfter i forhold til dem. Fra nu af blev Arafat og PLO slået i hartkorn med de andre arabiske statsledere som også havde svigtet dem. Palæstinenserne i Libanon følte at de var blevet udelukket af det palæstinensiske samfund. Problemet for dem og for de andre palæstinensiske modstandere af Oslo var at der ikke var noget politisk alternativ.

For andre tændte Osloaftalen håb og skabte euforiske øjeblikke; nu kunne man svinge med det palæstinensiske flag uden at blive beskudt eller komme i fængsel. Oslo åbnede også såvel israelernes som palæstinenserne øjne for at en fredelig løsning på konflikten var mulig – ja den eneste mulige – og den nedbrød mange fjendebilleder og tabuer i begge lejre. Men samtidig skete der en adskillelse mellem de to folks civilsamfund da israelerne nu anså det for tilstrækkeligt at have kontakt med den palæstinensiske selvstyremyndighed PNA i stedet for med befolkningen. I

⁸³² Den 17. november 1993 indrømmede Abu Ala, at PLO var bankerot, citeret fra Said K. Aburish op. cit. s. 266.

⁸³³ Citeret fra Said K. Aburish op. cit. s. 261.

⁸³⁴ Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 30.

⁸³⁵ Graham Usher, Palestine in Crisis, s. 1-2.

⁸³⁶ Peres op. cit. s. 413.

samme retning gik det at israelerne nu i mindre grad oplevede det problematiske i at være besættelsesmagt; fra nu af kunne de i stedet lægge skylden og ansvaret på de palæstinensiske myndigheder.

Palæstinenserne forventninger til fremtiden, ikke mindst til en forbedring af levestandarden, voksede i takt med de mange udenlandske donorer indrejse i landet. Hele verden kom i de følgende måneder og år rejsende til Palæstina. De mødtes i lounge'n på The American Colony Hotel i Jerusalem og derfra spredtes de ud i de besatte områder hvor de på paternalistisk vis målte og vejede de palæstinensiske græsrodde efter deres bureaukratiske opbygning og kønspolitiske orientering. En ny form for besættelse og dominans var gået i svang, men da Yasser Arafat året efter kom til Palæstina forstod han på eminent vis at få kanaliseret de tilhørende milliarder ned i sin uigennemskuelige kasse.

Trods professor Yusif Sayighs utilfredshed med Osloaftalen gik han med til at forhandle med Verdensbanken, og det lykkedes ham at få den aftalte støtte til den palæstinensiske økonomi og områdernes genopbygning hævet fra \$ 3 milliarder til \$ 4,8 milliarder. Men pengene kunne ikke tilgå selvstyremyndighederne før Osloaftalen var begyndt at blive ført ud i livet; af den grund blev det helt afgørende for Arafat at presse israelerne til at leve op til aftalen og samtidig skabe opbakning i egne rækker. I oktober 1993 var der møde i PLO's Centralråd; her skulle den formelle godkendelse af Principaftalen ske. Flere medlemmer af Centralrådet mente at det øverste organ, PLO's Nationalråd, burde indkaldes, men det anså Arafat ikke for nødvendigt. Han lovede deltagerne at de forskellige partier ved fælles rådslagning skulle udpege medlemmerne til de fremtidige forhandlinger med israelerne. Men næppe havde Centralrådet godkendt aftalen før Arafat glemte alt om sine løfter og selv udpegede alle forhandlerne.⁸³⁷ En af dem var den for sin bjergsomhed senere berygtede Nabil Shaath som i Washingtonforhandlingerne havde fungeret som Arafats øjne og øren. Også i de tekniske komitéer hvor lokalkendskab ville have været en stor fordel, indsatte Arafat folk der havde tjent ham i Tunis og i Beirut.

Israelerne kunne Arafat til gengæld ikke løbe om hjørner med. Tilbagetrækningen af de israelske tropper fra Gaza og Jeriko skulle begynde den 13. december, dvs. tre måneder efter aftalens underskrivelse. Men israelerne havde ikke travlt. Rabin fortalte pressen at der ikke var noget helligt ved den dato, og Arafats bekymringer lod ham kold: "hvis Arafat sveder, så lad ham svede" udtalte han.⁸³⁸ Israelerne havde da heller ikke ladet aftalen ændre noget ved deres almindelige adfærd. I slutningen af september ødelagde den israelske hær 17 huse i forbindelse med

⁸³⁷ Joe Stork and Beshara Doumani: After Oslo, Middle East Report no. 186 s. 2-4.

⁸³⁸ Citeret fra Said K. Aburish op. cit. s. 267.

mindre uroligheder i Gaza, arresterede 16 personer og henrettede to af Hamas' aktivister. Da hærchefen Ehud Barak blev spurgt om det var i overensstemmelse med ånden fra Oslo svarede han at "jo flere terrorister der bliver arresteret før den israelske hær trækker sig ud, des lettere vil det nye Gazapolitis opgave blive."⁸³⁹

I midten af oktober gik forhandlingerne mellem Israel og palæstinenserne i gang. Men uklarhederne i aftalens tekst voldte snart vanskeligheder. Palæstinenserne mente at Jeriko skulle forstås som et område på 390 km², hvorimod det efter israelsk fortolkning var et byområde på kun 25 km². Bosættelserne i Gaza skulle betragtes som hele blokke, og for at garantere deres sikkerhed krævede Israel at beholde næsten 40% af Gaza, det vil sige en fordobling af det israelske beboede område i Gaza. Den endelige aftale om Gaza er udskudt til de afsluttende forhandlinger om den endelige status for de palæstinensiske områder.

Gaza-Jeriko-aftalen og Pariser-protokollen

Det blev ikke til nogen tilbagetrækning i december, men den 9. februar 1994 underskrev parterne i Cairo Gaza-Jeriko-aftalen, den første af en række aftaler der skulle fylde Oslorammen ud og implementere Principaftalen. Nu trådte følgerne af aftalens uklare formuleringer frem, og resultaterne af de to parters forskellige intentioner blev anledning til de kommende års trakasserier. Det var sandhedens time for palæstinenserne, for som Uri Savir skriver var Israel kun parat til at anerkende palæstinensiske symboler - flaget for eksempel - hvorimod bevægelsesfrihed for palæstinenserne og deres varer ikke ville blive accepteret. Det var igen et spørgsmål om "sikkerhed". Man kan undre sig over hvorfor PLO aldrig stillede krav om sikkerhed for sine borgere - imod vold og overgreb fra bosætternes side. Men PLO bøjede sig for Israels sikkerhedskrav uanset at de var i strid med internationale konventioner og derved undergravede PLO fra starten sin position. PLO accepterede videre at Israel fik vetoret med hensyn til de personer der måtte vende tilbage til Gaza sammen med Arafat, og PLO accepterede også Israels definition af området Jeriko som nu ikke skulle gå ret meget ud over det område som Israel havde krævet fra begyndelsen.⁸⁴⁰ Så Osloaftalen tegnede mere og mere til at blive det palæstinensiske Versailles som Edward Said kaldte den.⁸⁴¹ But you haven't seen anything yet, som Al Gore siger.

16 dage efter aftalen i Cairo gik den israelske bosætter Baruch Goldstein, oprindeligt læge i New York, iført den israelske hærs uniform ubemærket forbi

⁸³⁹ Citeret fra Graham Usher, *Palestine in Crisis*, s. 16.

⁸⁴⁰ *Ibid.*, s. 19 og Said K. Aburish op. cit. s. 268.

⁸⁴¹ Edward W. Said: *Peace and its discontents*, op. cit. s. 5.

israelske vagter ind i Ibrahimi-Moskéen i Hebron og myrdede 29 bedende palæstinensere og sårede 300 andre før han selv blev overmandet og dræbt af palæstinensere. Goldstein tilhørte den lille fanatiske jødiske menighed i Kiryat Arba lige uden for Hebron, og han havde handlet i raseri over at muslimer havde adgang til moskéen som også rummer patriarkernes og Rebekkas grave. De 120.000 muslimer og de 3.000 jøder i området havde delt adgangen til stedet ligeligt - trods gruppernes numeriske forskel. Som svar på massakren dekretede Israel udgangsforbud for de 120.000 palæstinensere i byen, og de israelske patruljer fik besked om at skyde og dræbe folk der overtrådte udgangsforbudet som kom til at vare i næsten seks uger. Der blev dræbt 33 palæstinensere. Den kommission som udlandet senere pressede Israel til at nedsætte kom frem til at Goldstein havde handlet på egen hånd, og at man ikke kunne bebrejde de israelske soldater at de ikke havde standset ham før eller under skyderiet.⁸⁴² De jødiske indbyggere i Kiryat Arba fik derimod ikke udgangsforbud, de lod sig i stedet interviewe til TV hvor de hylkede Goldstein. Hans grav blev - indtil den blev fjernet i 1999 - mål for fanatiske jøders pilgrimsrejser.

For første gang afbrændte palæstinensiske demonstranter nu billeder af Arafat i de besatte områder.⁸⁴³ Arafat var rasende og anmodede FN om yde de besatte områders palæstinensere beskyttelse, men han ønskede ikke at afbryde forhandlingerne. Det gjorde til gengæld PLO's forretningsudvalg som følte at de nu var uden folkets opbakning; selv Abu Mazen stemte for at indstille forhandlingerne. Da FN senere på måneden vedtog at udstationere 160 ubevæbnede observatører⁸⁴⁴ i Hebron, brugte Arafat det som påskud til at genoptage forhandlingerne. Han fandt det ikke nødvendigt først at indkalde forretningsudvalget. Desværre benyttede Arafat ikke de efterfølgende forhandlinger til én gang for alle at få de jødiske bosættere ud af Hebron. Det var ellers en oplagt chance som uden tvivl ville have fået ikke alene palæstinenserne og udlandets støtte men også de fleste israeleres. Der var dengang udbredt forståelse for at det i enhver henseende er for kostbart at et par tusinde fanatikere skal terrorisere mere end hundredtusinde indbyggere.

I april kom den første palæstinensiske hævnaktion på Hebronmassakren. Et medlem af Hamas sprængte sig selv i luften i en bus i byen Afula og dræbte 8 israelere. Hamas meddelte at det var den første aktion i en angrebsserie. Den næste kom syv dage senere i Tel Aviv og dræbte seks israelere. Terrorhandlingerne fik dog ikke Rabin til at afbryde forhandlingerne med palæstinenserne der gik videre i hemmelighed i henholdsvis Bukarest og Cairo. "Vi vil fortsætte processen som om

⁸⁴² Said K. Aburish op. cit. s. 271.

⁸⁴³ Graham Usher, *Palestine in Crisis*, s. 20 og Said K. Aburish op. cit. s. 270.

⁸⁴⁴ Det var et særligt arrangement, som betød, at der ikke var tale om FN-observatører.

der ikke er nogen terror. Og vi vil bekæmpe terroren som om der ikke er nogen proces" sagde Rabin.⁸⁴⁵

En af de sidste dage i april underskrev palæstinensiske og israelske forhandlere en "Israel-PLO protokol om økonomiske forbindelser"⁸⁴⁶ i Paris. PLO stillede med to hovedkrav: der skulle være 1) toldgrænser mellem Israel og det palæstinensiske selvstyreområde, og 2) en garanti for et fastsat antal palæstinensiske arbejdere i Israel. Aftalen blev imidlertid en tro kopi af det israelske oplæg hvor det vigtigste var at man på den ene side ikke ville være så afhængig af palæstinensisk arbejdskraft og på den anden side ønskede åbne handelsforbindelser. Det hedder i aftalen at "de to parter betragter det økonomiske område som en af hjørnestenene i deres gensidige forbindelser med henblik på at fremme deres interesser i at opnå en retfærdig, varig og omfattende fred." Den palæstinensiske chefforhandler sagde at "der er intet mindre end en uafhængig palæstinensisk stat bag den aftale". Peres var lidt mere kryptisk og sagde at Osloaftalen er en "politisk skilsmisse og et økonomisk ægteskab".⁸⁴⁷ Sikkert er det at den palæstinensiske økonomi var og er tæt forbundet med den israelske. I årene op til 1993 var 25% af områdernes økonomi kommet fra palæstinensiske arbejdere i Israel. I april 1993 arbejdede over halvdelen af den palæstinensiske arbejdsstyrke i Israel, men herefter begyndte Israel regelmæssigt at lukke områderne, dels som gengældelse for uroligheder, dels for at påbegynde den fysiske adskillelse fra Israel. I slutningen af 1993 arbejdede 84.000 palæstinensere fra Gaza og Vestbredden i Israel, men i oktober 1994 havde Israel i stedet importeret 53.000 fremmedarbejdere fra Sydøstasien og Østeuropa, og året efter steg tallet til 70.000. For palæstinenserne betød det mere end en halvering af områdernes indtægter og en arbejdsløshed som i Gaza kom op på 52%.⁸⁴⁸

Selvstyret konsoliderede Israels kontrol over de besatte områders økonomi og styrkede også den israelske økonomi da palæstinenserne ud over at levere billig arbejdskraft udgør et stort marked. For Israel betød Osloaftalen endvidere at den arabiske boykot imod landet nu blev brudt; nye markeder i den tredje verden og i den arabiske verden begyndte at åbne sig. Så Israel har tjent på Osloaftalen fordi landet har fået interessekontorer, en slags ambassader, i flere lande i Nordafrika og Golfen; desuden er udenlandske firmaer begyndt at investere i landet.⁸⁴⁹

⁸⁴⁵ Martin Gilbert op. cit. s. 569-570.

⁸⁴⁶ Aftalen indgik senere i en let revideret udgave i Oslo II aftalen.

⁸⁴⁷ Citeret fra Graham Usher, *Palestine in Crisis*, s. 35.

⁸⁴⁸ Graham Usher, *Palestine in Crisis*, s. 56-57.

⁸⁴⁹ Ron Pundak på en konference på Christiansborg i juni 1998.

Cairoaftalen

Den 4. maj 1994 var der dækket op til underskrivelse af en ny aftale, Cairoaftalen. Begivenheden var lagt på den egyptiske præsident Mubaraks 66 års fødselsdag, og der var indbudt 2500 gæster inklusive den amerikanske og den russiske udenrigsminister. De fleste palæstinensere og andre arabere der var blevet indbudt havde takket nej. Men under ceremonien der blev sendt direkte over alverdens TV-stationer, opførte Yasser Arafat en lille trodsig scene. Da Rabin var ved at underskrive stablen af papirer der udgjorde aftalen, opdagede han at Arafat ikke havde skrevet under på kortene over Jeriko-området. Rabin holdt inde og gik over til Mubarak, Peres og Warren Christopher og fortalte hvad han havde opdaget. De gik derefter i gang med at overtale Arafat; Mubarak pressede ham med en løftet pegefinger over i et hjørne; men, beretter Hanan Ashrawi, "Abu Amar [Arafat] tøvede. Hele verden holdt vejret. Denne gang blev sidste-øjeblikks-dramaet opført på selve scenen. Underskrivelsen fandt sted. Det var en klart ophidset Abu Amar der bladede i dokumenter og kort og som kom med sine tilføjelser - for dernæst at skrive under. Alt var som det plejer, men ikke i denne forpinte del af verden. Vi stod tilbage med de daglige og jordnære aspekter af en fred der var skabt for os af andre."⁸⁵⁰ Inden ceremonien havde Arafat modtaget en henvendelse fra 25 fremtrædende personligheder i de besatte områder som havde bedt ham om ikke at skrive under. Han var også bekendt med at generalsekretæren for Den Arabiske Liga tilligemed flere arabiske ambassadører boykottede seancen.

Det er svært ikke at få lidt ondt af Arafat. Hans forfængelighed havde drevet ham ind i denne forhandlingstunnel, og han prøvede hele tiden om han ikke kunne få sat blot et lille fingeraftryk på aftalerne, men hver gang blev han og hans folk sat på plads. Derfor oplevede israelerne også gentagne heftige vredesudbrud fra Arafat: "Jeg er en klovn i jeres øjne, jeg ved det". Det samme skete i forbindelse med den senere Oslo II-aftale hvor han vredt råbte: "Jeg vil ikke vanæres af jer. Jeg er ikke jeres slave! Jeg er ikke jeres slave!"⁸⁵¹ Men det var præcis hvad han var.

Underskrivelsen af Cairoaftalen - hvis fulde navn er "Israel-PLO aftalen om Gazastriben og Jerikoområdet" - skulle være startsignalet til den femårige overgangsperiode som man var blevet enige om i Osloaftalen. Men man var allerede blevet næsten 8 måneder forsinket; en af årsagerne til det var striden om størrelsen på Jeriko-området. Israelerne ville ikke strække sig til mere end 55-65 km² hvad der var meget langt fra det palæstinensiske krav på 360 km². Cairoaftalen vedtog nu at Den Palæstinensiske Myndighed (PA = Palestinian Authority) som

⁸⁵⁰ Hanan Ashrawi, op. cit. s. 332 - hun havde ikke ønsket at deltage i ceremonien i Cairo.

⁸⁵¹ Citeret fra Uri Savir op. cit. s. 139 og 238.

palæstinenserne fastholder skal hedde Den Palæstinensiske Nationale Myndighed (PNA) på 24 personer skulle have lovgivningsmæssig, administrativ og juridisk myndighed, herunder en (let)bevæbnet 9.000 mand stor politistyrke. Politistyrken skulle være ansvarlig for at forhindre terror mod israelere. PNA skulle være bemyndiget til at forhandle aftaler med fremmede stater om økonomiske forhold, regional udvikling og om kulturelle, uddannelsesmæssige og videnskabelige forhold. Israel skulle opretholde kontrollen med udenrigspolitik og forsvar og kontrollere grænserne mellem de to selvstyreområder og omverdenen. De jødiske bosættelser og deres tilkørselsveje i Gaza var selvsagt også under israelsk kontrol, men der skulle være en fælles israelsk-palæstinensisk patruljering på vejene. Israel skulle sørge for sikker passage for palæstinensere mellem Jeriko og Gaza. Det har overrasket mange hvorfor palæstinenserne ikke fik hele Gaza med det samme i betragtning af at der også i den israelske befolkning fortsat var tilslutning til at afvikle de bosættelser som ikke kunne begrundes med andet end ønsket om magt. Nogle tolker det som udtryk for de palæstinensiske forhandlers svaghed. Andre mener at det viser "at Israel ikke ønsker at afvikle så meget som én eneste bosættelse, og at Israel i praksis ønsker at opretholde kontrollen med resten af Gazastriben⁸⁵² sammen med kontrollen over havet og grænsen til Egypten."⁸⁵³

Det mest populære punkt i aftalen var uden tvivl artikel XX, punkt 1 som forpligtede Israel til i løbet af fem uger at løslade cirka 5.000 fængslede og tilbageholdte palæstinensere som hverken havde været involveret i terrorhandlinger eller tilhørte organisationer der var imod fredsprocessen.⁸⁵⁴ Men det skulle snart vise sig at israelerne ikke havde til hensigt at overholde dette punkt. Man nøjedes i første omgang med at løslade 500 mænd og nogle kvindelige fanger som alle blev tvunget til at underskrive et løfte om fremtidig god opførsel som betingelse for deres løsladelse.⁸⁵⁵ Hver gang en løsladelse skulle finde sted trak Israel tiden ud og løslod kriminelle i stedet for politiske fanger.

Aftalens ordlyd og hele sammensætning varslede den kommende udvikling: bestemmelserne om sikkerhed, offentlig orden og den palæstinensiske politistyrkes funktioner fyldte en side, hvorimod spørgsmålet om menneskerettighederne fik en vag formulering med på vejen: "Israel og den palæstinensiske myndighed skal udøve deres magt og ansvar i overensstemmelse med denne aftale under tilbørligt hensyn til internationalt accepterede normer og principper for

⁸⁵² Tallene for hvor stor en del Israel kontrollerer i Gaza varierer fra 13-40 %. Ifølge Graham Usher fra MEI kontrollerer Israel 30% af Gaza.

⁸⁵³ Mustafa Barghouthi i interview med forfatteren 24. marts 2000.

⁸⁵⁴ Benny Morris: Righteous Victims op. cit. s 625.

⁸⁵⁵ Said K. Aburish op. cit. s. 285.

menneskerettigheder og en retsstat.”⁸⁵⁶ Arafat var nu annekteret af det amerikansk-israelske sikkerhedssystem. Som modydelse fik han intet - undtagen tilladelse til at være lokal diktator.⁸⁵⁷

Godt en uge efter aftalen i Cairo blev de israelske tropper trukket ud af Gaza og Jeriko og erstattet af Arafats tro væbnere som var ”9.000 sikkerhedsfolk [hvoraf de 7.000 kom fra den Palæstinensiske Befrielseshær] som havde boet i forskellige arabiske lande siden de blev jaget ud af Libanon; desuden Tunis-bureaukratiet og en lille gruppe pengemænd og betydningsfulde personer der havde været mere loyale over for lederen end over for den palæstinensiske sag. For folk i de besatte områder var disse nyankomne en fremmed styrende gruppe, mange af dem talte med libanesisk, syrisk eller anden accent. De kaldte tanken hen på mamelukkerne der regerede Egypten mellem det 13. og 16. århundrede - en privilegeret gruppe lejetropper.”⁸⁵⁸

Arafat tilbage i Palæstina

Den 1. juli 1994 vendte Yasser Arafat tilbage til Gaza efter 27 års eksil. Hanan Ashrawi kørte med ham ind i området: ”Jeg så kun de særdeles iøjnefaldende israelske soldater med dødbringende våben i den ene hånd og indrejsetilladelser på hebraisk i den anden. De gjorde deres bedste for at optræde høfligt så vi ikke skulle få den fejlagtige opfattelse at vi stadig var besat. Men i Gaza kom vi ud for en menneskelig eksplosion - der var i tusindvis af højlydt syngende palæstinensere med flag i hænderne. De havde et forsigtigt håb i hjertet, og deres spørgende blikke var fulde af tårer.”⁸⁵⁹ Arafat manede til forsigtighed: ”Der vil komme hårde tider, der vil komme sult, og som altid kan palæstinenserne kun stole på sig selv.”⁸⁶⁰ Dagen efter sagde han på et møde i flygtningelejren Jabalya i Gaza: ”Jeg ved at mange af jer her mener at Oslo er en dårlig aftale. Det er en dårlig aftale. Men det var den bedste vi kunne få i den værste situation.”⁸⁶¹

To dage senere gentoges højtideligheden i Jeriko. Der var ikke så mange mennesker som man havde forventet, nogle var blevet afvist ved vejspærringerne, andre var bange for bosætternes vold, og andre igen mente ikke at der var meget at fejre.⁸⁶²

⁸⁵⁶ citeret fra Graham Usher, *Palestine in Crisis*, s. 111.

⁸⁵⁷ Den israelske menneskerettighedsforkæmper Israel Shahak, citeret fra Said K. Aburish op. cit. s. 275.

⁸⁵⁸ Said K. Aburish op. cit. s. 275.

⁸⁵⁹ Hanan Ashrawi, op. cit. s. 342.

⁸⁶⁰ Graham Usher, *Palestine in Crisis*, s. 61.

⁸⁶¹ *Ibid.*, s. 1.

⁸⁶² Hanan Ashrawi, op. cit. s. 342.

Det skulle hurtigt vise sig at PLO på ingen måde var klædt på til at overgå fra at være modstandsbevægelse til parlamentarisk organisation. Formanden flyttede ind i den gamle britiske guvernørbolig i Gaza som præsident for PNA, statsminister, leder af de væbnede styrker (politiet og sikkerhedsfolkene) og præsident for det lovgivende råd. Han havde desuden beføjelser til at udpege, forfremme og fyre medlemmer af domstolene. Med andre ord var den udøvende, lovgivende og dømmende magt samlet i én person.⁸⁶³ Arafat udnævnte PLO's tidligere ambassadør i Tunis, en mand hvis kontor havde været gennemsyret af Mossadagenter, til øverste koordinator for efterretnings- og sikkerhedstjenesterne. I begyndelsen var der 5-6 efterretningstjenester, senere voksede de til 9, og i dag er der 13 af dem; dette skyldes ikke hensynet til at opnå størst mulig effektivitet, men lægger op til at de skal holde hinanden i skak og konkurrere indbyrdes så der ikke opstår et alternativt magtcentrum. Denne opsplitning har imidlertid også ført til groteske episoder hvor flere sikkerhedsstyrker har villet arrestere den samme person.

Udnævnelserne til det 24 mand store Selvstyrråd foregik også efter de værste rygklapperprincipper. Folk blev ikke valgt efter deres kvalifikationer men efter deres familietilhørsforhold og deres forhold til Arafat. Også byrådene i de palæstinensiske byer fik flere steder skiftet deres folkevalgte ledere ud med "inkompetente Arafat-loyalister".⁸⁶⁴ Senere kom turen til de palæstinensiske NGO'er der havde spillet en væsentlig rolle i samfundet med hensyn til sundhed og uddannelse. De skulle nu alle ind under PNA, og det lagde frøene til både bureaukrati og korrupktion. Fagforeninger og kvindeorganisationer blev også afdemokratiseret, ledere der havde været imod fredsprocessen blev afsat og erstattet med loyale folk. Omlægningerne havde forinden ramt PECDAR, Palestinian Economic Council for Development and Reconstruction som var blevet oprettet efter Osloaftalen på forlangende af Verdensbanken for at sikre at bistandspengene til PNA kanaliseredes de rigtige steder hen. Men Arafat udnævnte sig selv til leder af PECDAR og på den måde blev "Arafat ansvarlig over for Arafat".⁸⁶⁵ Den hidtidige leder af organisationen, dr. Yusif Sayigh, trådte øjeblikkeligt tilbage da han ikke ville acceptere den politiske indblanding. Sayigh og hans kolleger havde i tre år arbejdet på et større forskningsprojekt om udvikling af den økonomiske politik for en palæstinensisk stat og havde samtidig udarbejdet statutter for PECDAR's opbygning; målene var effektivitet, synlighed, gennemskuelse og evne til at skabe udvikling i tråd med vedtagne prioriteringer. De havde insisteret på kontrol med pengenes anvendelse og de havde en ledelsesstruktur med en blot rådgivende bestyrelse sammensat af alle de

⁸⁶³ Said K. Aburish op. cit. s. 276.

⁸⁶⁴ Ibid., s. 278.

⁸⁶⁵ Graham Usher, Palestine in Crisis, s. 63.

indflydelsesrige personer, mens den reelle magt skulle ligge hos kompetente fagfolk. Efter en pinagtig farce hvor Arafat forsøgte - med Yusif Sayighs ord - at "outfoxe", snyde,⁸⁶⁶ repræsentanterne for Verdensbanken nægtede han at godkende denne struktur. Da han udnævnte sig selv til ansvarlig leder af PECDAR erklærede han om Verdensbanken: "Hvem har brug for deres penge? Jeg kender nok af rige palæstinensere der er villige til at sende milliarder til landet."⁸⁶⁷ Så mange rige palæstinensere kendte Arafat nu alligevel ikke, og da PNA det første år kun modtog \$ 140 af de lovede \$ 700 millioner måtte Terje Rød-Larsen gribe ind for at redde dem fra bankerot. Arafat fik i november 1994 overført en nødhjælpsspakke på \$ 150 millioner blandt andet til betaling af lønninger.⁸⁶⁸

Arafats fortsatte enevælde som syntes mindre og mindre oplyst fik mange af hans nærmeste til at falde fra i protest mod den politik der indtil videre ikke havde ført til andet end ulykker: i Jordan 1970, i Libanon 1982 og nu efter Osloaftalen. PLO's tidligere "udenrigsminister" Farouk Kaddoumi havde boykottet hele fredsprocessen, og i Gaza meldte også chefforhandleren Abu Mazen fra.⁸⁶⁹ Folk klagede over korrupsion og ineffektivitet, og det hed sig at Arafat forlangte mindst tre chauffører til hver bil og krævede at de alle kørte samtidig. "Arafat praktiserer den dag i dag at betragte penge som kilden til al magt; han underskriver selv alle checks og holder budgettet hemmeligt."⁸⁷⁰ Dette er lykkedes Arafat så godt at der nu, syv år efter Osloaftalen, er forsvundet næsten \$ 326 millioner i regnskabet uden at han som lovet har gennemført Singapores økonomiske mirakel i Gaza.⁸⁷¹ Det førte til yderligere frustrationer i den palæstinensiske befolkning at han favoriserede de gamle kendte familier og samtidig nærmest ignorerede de mange flygtninge som i Gaza udgør 60% af befolkningen og på Vestbredden 30%.

⁸⁶⁶ Fra interview med forfatteren i november 1997.

⁸⁶⁷ Danny Rubinstein: Gåden Arafat, s. 132.

⁸⁶⁸ Said K. Aburish op. cit. s. 288.

⁸⁶⁹ Danny Rubinstein: Gåden Arafat, s. 131. Abu Mazen kom dog tilbage i folden og den 15. marts 2000 skrev Danny Rubinstein i Ha'aretz, at Abu Mazen, der nu er generalsekretær for PLO's executivekomité, lader til at have de bedste chancer for at efterfølge Yasser Arafat, selvom denne for tiden synes at foretrække en anden "kandidat", Abu Ala, der er formand for Selvstyret og som ved Arafats afgang formelt skal overtage præsidentembedet i 60 dage, hvorefter der skal afholdes direkte valg til præsident. Ifølge Irving Jensen & Laursen ejer Abu Mazen dårligt "skyggen af legitimitet i befolkningen," og heller ikke Abu Ala nyder befolkningens støtte. op. cit. s. 210.

⁸⁷⁰ Ibid., s. 132.

⁸⁷¹ Af den seneste rapport udarbejdet af Verdensbanken i samarbejde med PNA's fattigdomskommission fremgår det at Vestbredden og ikke mindst Gaza er nogle af de fattigste områder i verden på niveau med Nicaragua, Ghana og Vietnam. I Gaza lever 33% af befolkningen under fattigdomsgrænsen (\$ 765 per person om året, dvs. ca. 15 kr. om dagen) på Vestbredden drejer det sig om 14,5%. Den relative fattigdom er endnu højere på grund af de besatte områders integration i den israelske økonomi, der betyder at palæstinenserne lever med "tredje verdens" indtægter men med vestlige priser. Rapporten understreger at den skæve indkomstfordeling på ingen måde er skyld i den høje fattigdom. Kilde: Amira Hass: "Report: West Bank, Gaza among poorest areas in the world." Ha'aretz 28.5.2000.

Man hører sjældent det rygte at Arafat er korrupt for at opnå personlige materielle fordele. Derimod har han organiseret importmonopoler på sukker, ris, frosset kød, cement, grus, stål, træ og benzin osv. gennem blandt andet Palestinian Commercial Services Company (PCSC), og overskuddet herfra bliver kanaliseret til Arafats kontor. Hvad der herefter sker med pengene ved ingen, men det antages at de bruges af ham til at købe sig loyalitet og popularitet. Måske er der en naturlig forklaring på korrruptionen: "De palæstinensiske ledere har korrumpet sig, for efter 40 års kamp har de ikke alene intet opnået, men de har heller ikke meget håb om at opnå noget, og de der har en svag karakter siger til sig selv: vi er nu 50 eller 60, hvor længe vil vi leve, vi vil aldrig få et Palæstina at se, så lad os berige os for vores børn og børnebørn. Det er en menneskelig svaghed som absolut må fordømmes, men ud fra en politisk og sociologisk analyse er det normalt. Hvis man derimod forestiller sig at palæstinenserne ligesom Mandela i Sydafrika straks kunne få territorier, en stat osv., så ville der være hundrede gange mindre korrruption for så ville folk have et håb, men i dag har vi med et folk at gøre som har mistet håbet, og i det folk er der nogle der er svage og lader sig korrumpere."⁸⁷²

I dag sidder Arafat hvis fysiske helbred ikke synes at være godt på 60 forskellige poster, og han sidder stadig på pengekonten; selv små udgifter skal have hans godkendelse. Ansøgninger om ferie og orlov fra ansatte i ministerier og politi passerer ofte hans skrivebord.⁸⁷³

Israel og Jordan underskrev en fredsaftale i oktober 1994. Med den begyndte Shimon Peres at ane konturerne af det fællesmarked han altid havde drømt om. Sammen med 2.500 israelske, arabiske, amerikanske og europæiske politikere og forretningsfolk deltog han kort efter fredsaftalen i et økonomisk topmøde for Mellemøsten og Nordafrika. Peres appellerede til at man lagde alle kræfter i for at skabe "syv gode år" for området, men for at det kunne gå i opfyldelse måtte alle skære ned på militærudgifterne: "I de sidste ti år er \$ 700 milliarder blevet investeret i dette område til køb af hadets metal, af våben som ikke producerer andet end frygt og ødelæggelse. Sammen kan vi skære disse udgifter ned med det halve eller en tredjedel og føre dem ind i en konstruktiv bane...Der er næsten 300 millioner mennesker i Mellemøsten. Det valg som de og den omgivende verden nu skal træffe er om de fortsat ønsker at være fattige og bitre mennesker der bærer protestens kappe eller fundamentalismens kåbe - eller at være 300 millioner produktive forbrugere der investerer i uddannelsen af deres egen fremgang og således bliver i stand til at træde ind i det 21. århundrede som ligestillede med folk fra Europa, USA og Asien...Drømmen er at skabe et nyt Mellemøsten. En region

⁸⁷² Eric Rouleau i interview med forfatteren i maj 1998.

⁸⁷³ Ibid.

uden krige og fronter der frembringer et missilfrit og hungerfrit Mellemøsten” sagde Peres.⁸⁷⁴

Livet gik videre i de besatte områder hvor nu både de palæstinensiske og de israelske sikkerhedsstyrker sammen eller hver for sig holdt enhver modstand nede, og hvor den økonomiske elendighed dagligt voksede undtagen for dem der havde fået deres navn på Arafats lønningsliste eller fingrene ned i den internationale kagedåse. Samtidig tog terrorhandlingerne til: i oktober sprængte et Hamasmedlem sig selv og en bus i luften i Tel Aviv; 72 blev dræbt og såret. I november blev tre israelske soldater dræbt, og Arafat blev indkaldt til et hastemøde med Rabin. Han prøvede at overbevise ham om at han gjorde alt hvad han kunne for at slå ned på bombemændene ”Jeg kan ikke gøre mere uden at fængsle hele mit folk” sagde han til Rabin der truede med at lade israelske styrker skyde på palæstinensere i flæng hvis terrorangrebene fortsatte.⁸⁷⁵

Den 18. november eksploderede vreden i Gaza. Uden for den store moské demonstrerede 2.000 mænd med skældsord mod Arafat. Det fik Arafats sikkerhedsstyrker til at gå amok og skyde løs på menneskemængden. Da roen havde lagt sig var 14 blevet dræbt og 300 såret, og Arafats popularitet var sunket yderligere. Israel gjorde intet for at hjælpe deres mand i Gaza; efter endnu en bombe i en bus i Jerusalem sidst i november lukkede Israel de besatte områder og øgede dermed arbejdsløsheden mærkbart. Lukningen var for palæstinenserne et yderligere bevis på at Osloaftalen ikke indeholdt noget fremskridt for dem.⁸⁷⁶

⁸⁷⁴ Martin Gilbert op. cit. s. 577. Den 14. marts 2000 kunne man i den israelske avis Ha'aretz læse en artikel af Aluf Benn, som fortæller at Bill Clinton i forbindelse med Wye aftalen (se senere) lovede Netanyahu at Israel kunne få lov til at beholde sine atomvåben, hvis det blot tav med det. Samtidig er departementchefen i det israelske forsvarsministerium, general Amos Yaron, ved at lægge sidste hånd på udformningen af den ønskeseddel over våben som Israel kræver i forbindelse med en eventuel fredsaftale med Syrien, den beløber sig til \$17 milliarder . Højt på ønskesedlen står Tomahawk krydsermissiler som vil kunne ramme mål i Irak og Iran.

⁸⁷⁵ Said K. Aburish, op. cit. s. 287.

⁸⁷⁶ Ibid., s. 288.

Tildelingen af Nobels Fredspris til Arafat, Peres og Rabin i Oslo den 10. december 1994 bekræftede blot palæstinenserne i at det var en fred indgået af andre og for andre. Samme måned gav Rabin tilladelse til at opføre 33.000 nye boliger til 120.000 israelere i Storjerusalem-området.

Med den store utilfredshed i befolkningen havde Arafat brug for flere sikkerhedsstyrker til at beskytte sig, og allerede i slutningen af året var antallet oppe på 30.000. I dag beskæftiger PNA omkring 100.000 hvad der svarer til en fjerdedel af den palæstinensiske arbejdsstyrke. Der arbejder mindst 40.000 i politistyrken, og over halvdelen af dem er ansat i sikkerhedsstyrkerne. For hver 50 palæstinensere er der en politibetjent eller efterretningsagent.⁸⁷⁷ I Danmark er forholdet 1:424.⁸⁷⁸ Ressourcer blev brugt til at sikre regimet og ikke til at give det palæstinensiske folk frihed. Pressefriheden blev begrænset, menneskerettighedsaktivister blev fængslet, der blev oprettet militærdomstole, og folk der selv havde været udsat for tortur i israelske fængsler viste nu at de ikke havde problemer med at overtage det gamle håndværk som bødler. Palæstinensiske menneskerettighedsorganisationer som for eksempel LAW kunne den ene uge berette om arrestanter der døde under tortur i israelske fængsler og i den følgende om andre der døde i palæstinensiske fængsler. PNA har med hensyn til mangel på demokrati overgået selv de værste forudannelser. Allerede tre dage efter Arafats tilbagevenden til Gaza døde den første palæstinenser under tortur i Gazas centrale fængsel. Siden er mindst 20 døde af tortur og

⁸⁷⁷ I sit foredrag på Carsten Niebuhr Instituttet september 1999 sammenlignede Graham Usher det med London hvor der er 1 politibetjent for hver 2.000 indbyggere selvom kriminaliteten i London er meget højere end i Palæstina.

⁸⁷⁸ Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 71.

mange flere har været udsat for slag med knytnæver, kæder og piske, ophængning, skoldning, brændemærkning og seksuelle overgreb.⁸⁷⁹

Terroren fortsatte, og de palæstinensiske sikkerhedsstyrker arresterede i stribetvis af medlemmer af Hamas og Islamisk Jihad og stillede dem for militærdomstole der i løbet af få timer idømte dem lange fængselsstraffe. I februar 1995 gjorde israelerne deres skyd-for-at-dræbe-politik officiel, og voldsspiralen fortsatte. Det gjorde de videre fredsforhandlinger mellem PNA og de israelske ledere imidlertid også. Allerede i august var der blevet underskrevet en aftale om "forberedende overførsel af myndighed og ansvar på Vestbredden", og i august 1995 fulgte en protokol om yderligere overførsel af myndighed og ansvar.⁸⁸⁰

Oslo-II-aftalen

Ifølge Osloaftalens Artikel VII skulle "de israelske og palæstinensiske delegationer forhandle sig frem til en aftale for overgangsperioden." Det skete med Oslo-II-aftalen som i september 1995 blev udarbejdet i den lille ferieby Taba i Egypten og fire dage senere underskrevet ved en ny ceremoni i Washington. Aftalen var på 314 sider,⁸⁸¹ og hovedindholdet var at Vestbredden – bortset fra Jeriko, der var under PNA-kontrol– skulle deles op i

⁸⁷⁹ Ibid., s. 82.

⁸⁸⁰ Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 48.

⁸⁸¹ Uri Savir skriver 410 sider og 8 kort.

tre zoner: område A, B og C⁸⁸². Hensigten med opdelingen var at skelne mellem to former for myndighed som skulle overdrages til PNA: dels en funktionel civil myndighed, dels en territorial myndighed. PNA fik gennem den civile myndighed selvbestemmelse over i alt 40 civile funktioner såsom landbrug, arkæologi, bankvæsen, handel og industri, inddrivelse af skatter, uddannelse, sundhed osv. Den territoriale myndighed vedrørte udøvelsen af jurisdiktion over land - samt sikkerhed. I område A havde PNA både den funktionelle civile myndighed og den territoriale inklusive ansvaret for den offentlige ro og orden og indre sikkerhed, dvs. politimæssige opgaver. Der ligger ingen israelske bosættelser i område A som ved underskrivelsen af Oslo II dækkede 4% af Vestbredden og omkring 29% af Vestbreddens palæstinensiske befolkning, de fleste bosat i de 7 største byer. Ingen del af område A ligger i grænzonen.⁸⁸³ I område B fik PNA den funktionelle civile myndighed men skulle dele ansvaret for sikkerheden med israelerne. Det palæstinensiske politi fik lov til at oprette 25 politistationer, hovedsageligt anbragt i landsbyerne - uden for landsbyerne havde politiet begrænset bevægelsesfrihed - mens det israelske politi og militær fik det overordnede ansvar for sikkerhed herunder at beskytte israelske borgere og bekæmpe terror. En israelsk borger kan under ingen omstændigheder stilles for en palæstinensisk domstol, heller ikke selvom vedkommende begår en forbrydelse i område A; de palæstinensiske domstole har kun strafferetlig jurisdiktion over palæstinensere og ikke-israelere. Område B omfattede først og fremmest omkring 400 palæstinensiske landsbyer der dækkede omkring 23% af Vestbredden og husede knapt 70% af befolkningen. Område C der dækkede 73%⁸⁸⁴ af Vestbredden med kun 4% af befolkningen skulle forblive under direkte israelsk kontrol; det gjaldt naturligvis også de israelske bosættelser i dette område der skulle have bygget nye til- og omkørselsveje for at undgå kontakt med den palæstinensiske befolkning.⁸⁸⁵ Ifølge Oslo II skulle israelerne efter den senere tredje omgruppering⁸⁸⁶ have overdraget PNA "West Bank and Gaza Strip territory" - igen⁸⁸⁷ mangler den bestemte artikel - med undtagelse af Jerusalem, bosættelser, de udvalgte militære områder og

⁸⁸² Den palæstinensiske journalist Bilal al-Hassan har hævdet at palæstinenserne gik med til opdelingen i ABC-områder for til gengæld at få lov til at øge antallet af medlemmer til den lovgivende forsamling og for at få direkte valg til formands/Ra'es-posten.

⁸⁸³ I tilfældet med område A i og omkring Jeriko går grænsen nogle steder tæt på grænsen til Jordan, men aldrig helt op til, da Israel ønsker at bevare al kontrol med de ydre grænser.

⁸⁸⁴ Tallene er taget fra Søren Højmark: Planer for fred i Palæstina-Orientering nr. 1 2000 s. 5. De kan variere lidt i de forskellige kilder, men størrelsesordenen er den samme.

⁸⁸⁵ Martin Gilbert op. cit. s. 583-584.

⁸⁸⁶ Den tredje omgruppering forhandles fortsat i maj 2000.

⁸⁸⁷ Som i tilfældet med den engelske udgave af FN-resolution 242.

grænserne.⁸⁸⁸ Israel opretholdt kontrollen over vandet som først skal diskuteres i de endelige forhandlinger. Israelernes holdning er at de vil beholde deres nuværende andel af vandet; så vil man se om man eventuelt kan finde noget mere til palæstinenserne et andet sted. Men de skal ikke nære for store forhåbninger: "Når det drejer sig om vand, hr. formand, håndterer Deres folk det ved at sejle tilbage i historien og tale om vandrettigheder"⁸⁸⁹ sagde Peres til Arafat under en forhandling i midten af 1995.

Kort: Vestbredden ifølge Oslo II aftalen

I Oslo-II-aftalen blev der indsat en paragraf om endnu en forøgelse af de palæstinensiske sikkerhedsstyrker og et løfte om løsladelse af palæstinensiske fanger. Desuden skulle Israel omgruppere sit militær efter en nærmere bestemt plan. Første fase var en omgruppering i slutningen af 1995 som forudsætning for valget til det palæstinensiske lovgivende råd (PLC). Derefter skulle der i tre omgange følge yderligere omgrupperinger som skulle være afsluttet 18 måneder efter PLC's etablering.⁸⁹⁰ PLC har kompetence til at vedtage og udstede love inden for de områder som det har myndighed over, herunder en såkaldt forfatning for overgangsperioden. Retten til at lovgive ligger hos PLC, men regeringen kan også fremsætte lovforslag og udstede følgebestemmelser. Regeringen består af lederen/Arafat og medlemmer der dels vælges blandt PLC's⁸⁹¹ medlemmer, dels - for højst en femtedels vedkommende - hentes uden for rådet.⁸⁹² Der var en del diskussion om hvilken titel Arafat måtte besmykke sig med. Israelerne insisterede på, at han skulle hedde "formand" (chairman) og ikke "præsident". Til sidst enedes man om den arabiske titel "ra'es" som ganske vist kan betyde formand, men som også betyder præsident og er den titel som den egyptiske præsident Mubarak har.

Palæstinenserne havde endnu engang prøvet at få bremset bosættelserne⁸⁹³ men var igen blevet mødt med total afvisning; israelerne ville ikke engang høre tale om det stop for bosættelser som Rabin tidligere havde talt om, for som Peres sagde til Arafat: "Vi kan ikke forhandle en fastfrysning med jer.

⁸⁸⁸ Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 51 og 53. Formuleringen giver vide fortolkningsmuligheder med hensyn til omfanget af disse undtagelser.

⁸⁸⁹ Uri Savir op. cit. s. 213-214.

⁸⁹⁰ Søren Højmark: "Planer for fred" i Palæstina-Orientering, 22. årgang, nr. 1, 2000, s. 5.

⁸⁹¹ PLC kaldes i dag også Selvstyrrådet, men må ikke forveksles med det første udpegede Selvstyrråd.

⁸⁹² Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 50.

⁸⁹³ Uri Savir op. cit. s. 225-226.

Det var en ensidig israelsk beslutning, og vores regering lavede den i forbindelse med Principerklæringen. Men jeg er parat til at sende jer en kopi af beslutningen som et følgebrev.”⁸⁹⁴ Igen var den israelske tilfredshed med en aftale stor, og igen lagde de en dæmper på deres begejstring for ikke at give palæstinenserne et forkert – eller rettere rigtigt – indtryk.

Alligevel var det med nød og næppe – 61 stemmer mod 59 – at Rabin fik Oslo-II-aftalen igennem i Knesset, og grænseløse fordømmelser og forbandelser haglede ned over ham; ”fjænder og morder” blev han kaldt. Den 28. oktober 1995 blev der afholdt en demonstration i Jerusalem med Benjamin Netanyahu som hovedtaler. Her blev der uddelt løbesedler med billeder af Rabin klædt i nazi-uniform, og man så en kvinde der stak en kniv igennem et fotografi af Rabin.

Men den 4. november 1995 svarede tilhængerne af fredsprocessen igen med en storstilet demonstration i Tel Aviv. Rabin var hovedtaler: ”Dette er en vej der er fuld af vanskeligheder og smerte. For Israel findes der ingen vej uden smerte. Men vejen til fred er at foretrække frem for vejen til krig. Jeg siger jer som gammel militærmand der i dag er forsvarsminister og ser smerten hos familierne til soldaterne i den israelske hær: for dem, for vore børn og i mit tilfælde for vore børnebørn ønsker jeg at denne regering skal udnytte enhver åbning, enhver mulighed for at fremme og opnå en omfattende fred. Selv med Syrien vil det blive muligt at slutte fred.”⁸⁹⁵

⁸⁹⁴ Ibid., s. 236.

⁸⁹⁵ Martin Gilbert op. cit. s. 587.

Det sidste billede offentligheden fik af Yitzhak Rabin var da han på podiet istemte en israelsk fredssang. På vej ind i den ventende bil bag pladsen blev han skudt og dræbt af den unge fanatiker Yigal Amir som dermed sendte Rabin over i historien som en fredens mand.

Israelere som tidligere havde været kritiske over for Rabin hævdede at han ændrede sig med alderen. Israels ihærdige fredsforkæmper Uri Avneri skrev i avisen Ma'ariv: "I en alder af 70 år ændrede Rabin hele sin mentale verden. Intellektuelt, ideologisk og følelsesmæssigt betrådte han en fuldstændig ny vej. Efter det første tøvende håndtryk med Arafat tog han freden mere og mere til sig, langt ud over de skrevne aftaler. I sin allersidste tale i Knesset da han introducerede endnu en aftale med palæstinenserne udtalte han, at "vi kom ikke til et tomt land". Derved blev han far til Israels "nye historikere"."⁸⁹⁶

Mere end 80 lande var repræsenteret ved Rabins begravelse, heriblandt fem arabiske. Men Arafat blev bedt om at holde sig borte; hans fremmøde ville trods alt have været for meget for israelerne, også selvom Arafat kunne fortælle at Rabin under det sidste møde i Washington i forbindelse med Oslo-II havde sagt til ham at "han var begyndt at spekulere på om jeg måske var tæt på at være jødisk"⁸⁹⁷. Det havde Arafats modstandere længe beskyldt ham for.

⁸⁹⁶ Ma'ariv den 31.10.1999.

⁸⁹⁷ Martin Gilbert op. cit. s. 591. - Ifølge Savir faldt Rabins bemærkning på et tidspunkt hvor kemien var blevet meget bedre imellem dem, og Rabin havde sagt at Arafat ved at holde så mange taler var ved at blive jødisk, Uri Savir op. cit. s. 243.

Umiddelbart efter mordet på Rabin blev Peres bedt om at danne regering. Den 22. november præsenterede han den nye regering med sig selv som stats- og forsvarsminister og den tidligere hærchef Ehud Barak som udenrigsminister. I sin tiltrædelsestale sagde Peres at han ville fortsætte Rabins kurs mod fred. "Nej til vold, ja til fred" var hans slogan.⁸⁹⁸ Peres drømte fortsat om et Mellemøsten domineret af banker og ikke af tanks, og af valgurner og ikke af kugler (det klinger bedre på engelsk: banks not tanks, ballots not bullets), og hvor de eneste generaler skulle være General Motors og General Electric.⁸⁹⁹ Hvis Peres havde valgt straks at udskrive valg ville han ifølge alle meningsmålinger have vundet stort.

Kort efter sin tiltræden blev han kontaktet af sin minister uden portefølje Yossi Beilin som kunne fortælle at der i den senere tid var foregået hemmelige forhandlinger mellem nogle israelske (Hirschfeld og Pundak) og palæstinensiske (Ahmed Khalidi og Hussein Agha) intellektuelle som havde rapporteret tilbage til henholdsvis ham selv og Abu Mazen uden at Rabin eller Peres havde været orienteret. Nu var de nået frem til en plan for den permanente løsning af problemet: Israel skulle annektere omkring 6% af Vestbredden hvor ca. 75% af alle bosætterne bor. De resterende bosættere skulle have valget imellem at flytte mod kompensation eller at forblive under palæstinensisk myndighed. Israel fast holdt kravet om suverænitet over hele Jerusalem, hvorimod palæstinenserne kun ville godkende Vestjerusalem som Israels hovedstad. De hellige muslimske steder i byen skulle have en eksteritorial status, og den palæstinensiske hovedstad skulle ligge lige uden for

⁸⁹⁸ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 552.

⁸⁹⁹ Ibid.

kommunegrænsen som den var fastlagt af Israel. Beilin foreslog Peres at planen skulle danne udgangspunkt for de endelige forhandlinger der skulle indledes i maj 1996 og tillige være en del af Arbejderpartiets valgprogram ved valget i oktober samme år.⁹⁰⁰

Men Peres ville ikke godtage planen som i hans øjne manglede at specificere forholdet mellem Palæstina og Jordan, og som var ufuldstændig med hensyn til Jerusalem. Desuden gav den afkald på Jordandalen som efter Peres' mening skulle være Israels strategiske grænse.⁹⁰¹ Selvom Peres havde optrådt i rollen som en fredens mand i længere tid end Rabin, afslørede de følgende måneder at han ikke var i stand til at tage de afgørende beslutninger; eller rettere: han tog de forkerte. I begyndelsen af januar 1996 gav han den israelske sikkerhedstjeneste Shabak tilladelse til at myrde Hamasmedlemmet Yahya Ayyash, også kaldet ingeniøren. Dette mord skulle rette lidt op på Shabaks dårlige image efter attentatet på Yitzhak Rabin som sikkerhedstjenesten ikke havde forhindret – hvad der havde afstedkommet megen berettiget kritik.⁹⁰² Ayyash havde stået bag Hamas' hævnaktioner efter Goldstein-massakren og havde været skyld i at 50 israelere var blevet dræbt og 340 såret. Men han havde ikke rørt på sig i over et halvt år, og Shabak havde af den palæstinensiske sikkerhedstjeneste fået besked om at Ayyash heller ikke ville foretage terroroperationer i fremtiden. Alligevel gav Peres grønt lys for mordet som han mente kunne hæve moralen i

⁹⁰⁰ I et interview med forfatteren og ved et møde i Det Udenrigspolitiske Selskab 24. marts 2000, sagde den israelske journalist og sociolog Danny Rubinstein, at han mente at Beilin-Mazen planen ville blive grundlaget for den endelige aftale mellem Israel og palæstinenserne. Den palæstinensiske læge og leder af den største NGO "Medical Relief Committees, Mustafa Barghouthi, betragtede det – ved samme møde – som udelukket, og sagde at ingen af parterne Beilin og Mazen længere støttede aftalen.

⁹⁰¹ Avi Shlaim: *The Iron Wall*, s. 555-556.

⁹⁰² Se herom Amnon Kapeliouk: *Rabin, Un assassinat politique*.

nationen, og den 5. januar blev Ayyash sprængt i stykker af en bombe gemt i en mobiltelefon.

Dette skulle vise sig at blive Peres' største fejltagelse. Mordet på Ayyash udløste en bølge af terrorbomber i Jerusalem, Ashkelon og Tel Aviv. Den første bombe eksploderede den 25. februar på to-årsdagen for Goldstein-massakren i Hebron. Der fulgte yderligere tre terrorbombninger som dræbte 60 israelere og sårede mange flere. I midten af februar besluttede Peres at udskrive valg; meningsmålingerne viste på det tidspunkt at han førte med 20% over Likuds kandidat Benjamin Netanyahu. Men for hver bombe der blev bragt til eksplosion faldt Peres' popularitet - og Netanyahus steg tilsvarende. I et desperat forsøg på at vise sig hård og beslutsom afbrød Peres forhandlingerne med palæstinenserne. Han var uforstående og rasende over at israelerne efter at have trukket hæren ud af 450 landsbyer og 6 byer på Vestbredden modtog bomber i stedet for tak.⁹⁰³ Terrorbombningerne fik det palæstinensiske politi til at arrestere i hundredvis af Hamasmedlemmer, flere blev dræbt i skudvekslinger med politiet, og mange andre blev torteret i fængslerne. Arafat fortsatte med at erklære flere af de islamiske organisationer for ulovlige og lukkede nogle af deres skoler, børnehaver og velgørenhedsinstitutioner. Men selv det var ikke nok. Så sendte Peres den israelske hær ind i selvstyreområderne for at foretage yderligere arrestationer. Da heller ikke dét syntes at tilfredsstille de israelske vælgere lod Peres i et sidste desperat forsøg på at udvise styrke den israelske hær invadere Libanon den 11. april i den såkaldte Operation

⁹⁰³ Martin Gilbert op. cit. s. 593.

Vredens Druer. Hundreder blev dræbt og såret under operationen der med bombardementerne og mordene på over hundrede civile flygtninge som havde søgt tilflugt i FN-bygninger påkaldte sig international fordømmelse.

I mellemtiden havde palæstinenserne afholdt deres første valg til Det Lovgivende Råd PLC i januar 1996. Osloaftalen havde krævet det afholdt den 13. juli 1994, men det var som alt andet blevet forsinket. Enhver palæstinenser på Vestbredden og i Gaza som på valgdagen var fyldt 18 år og var blevet optaget i valgregisteret kunne stemme, og der blev registreret over 1 million vælgere.⁹⁰⁴ Valget betragtedes som nogenlunde hæderligt selvom Arafat havde haft det afgørende ord med hensyn til hvem der skulle opstille ved valget. PNA sørgede for at den palæstinensiske radio- og TV-station ikke gav sendetid til kandidater der var imod Osloaftalen. Fatah vandt 30% af stemmerne, men fik 58% af pladserne i Selvstyrrådet, dvs. 51 af de 88 pladser. Dertil kom 15 Fatah-sympatisører, 2 fra et par småpartier, og 20 uafhængige - heriblandt den største stemmesluger Haidar Abdel Shafi med 58.000 personlige stemmer.⁹⁰⁵ Afgørende for valgets udfald var det formentlig at oppositionsgrupperne PFLP, DFLP og islamisterne ikke deltog. I Jerusalem stemte kun 40%; her havde israelerne inden valget spredt det rygte at folk fra Jerusalem som stemte ville miste deres israelske ID-kort.⁹⁰⁶ Generelt var valgdeltagelsen stor med 79,9% af de

⁹⁰⁴ Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 87.

⁹⁰⁵ Ibid., s. 92.

⁹⁰⁶ Said K. Aburish op. cit. s. 294-295.

stemmeberettigede, 88% i Gaza og 70% på Vestbredden.⁹⁰⁷ Arafat kunne konstatere at 85% af de valgte var tilhængere af hans fredsproces.⁹⁰⁸ Samtidig med valget til PLC fandt præsidentvalget sted. Foruden Arafat opstillede en ukuelig kvinde fra Ramallah, Samiha Khalil, der fik 12% af stemmerne mod Arafats 88%.

Det var palæstinenserens første valg – og indtil nu også det sidste. Israelerne har været til valgurnerne 3 gange siden Osloaftalen. Der skulle have været afholdt lokalvalg, altså kommunevalg, i august 1997, men en måned før afholdelsen blev det udskudt på ubestemt tid, måske under indtryk af at Hamas havde meddelt at ville deltage. Der skulle også have været afholdt valg til PLC i maj 1999 da overgangsaftalen efter planen udløb, men det har heller ikke fundet sted. Med de nuværende meningsmålinger higer Arafat ikke efter at høre vælgernes dom.

Netanyahu

Shimon Peres havde udskrevet valg i slutningen af maj 1996, og i et forsøg på at støtte ham i hans valgkamp indkaldte Arafat til det første Nationalrådsmøde på palæstinensisk jord. Her vedtog man at fjerne de paragraffer i det palæstinensiske nationalcharter som taler om Israels ødelæggelse.

⁹⁰⁷ Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 91.

⁹⁰⁸ Benny Morris, Righteous Victims, op. cit. s. 636.

Men Peres tabte det israelske valg, og i stedet kom Benjamin Netanyahu til magten. Det var det første israelske valg hvor man dels skulle stemme på statsministerkandidaten, dels på et parti. Netanyahu vandt med 30.000 stemmer over Peres.⁹⁰⁹ Netanyahus far var udvandret til USA da sønnen var 13. Benjamin vendte tilbage til Israel for at gøre militærtjeneste, studerede senere i USA, men kom så igen til Israel hvor han blev indvalgt i Knesset for Likud og blev udnævnt til viceudenrigsminister i Yitzhak Shamirs regering i begyndelsen af 90erne.

I sin bog *Kampen Mod Terrorisme* der udkom i valgåret raser Netanyahu mod Osloaftalen og skriver: "En af de stærkeste saltvandsindsprøjtninger den islamiske terrorisme har fået siden dannelsen af Den Islamiske Republik Iran er PLO-enklaven i Gaza i kølvandet på Oslo-aftalerne mellem Israel og PLO fra 1993."⁹¹⁰ Bogen varsler med stor tydelighed at både retorikken og holdningerne i den nye Likud-regering ville blive anderledes; og Netanyahu havde før valget utvetydigt erklæret at ville nedfryse fredsforhandlingerne - selvom han måtte erkende ikke at kunne tilbagekalde Osloaftalen. Med adresse til Arbejderpartiet udtalte han at han ville skabe fred med sikkerhed. Til det israelske dagblad Ha'aretz sagde

⁹⁰⁹ Avi Shlaim: *The Iron Wall*, s. 563.

⁹¹⁰ Benjamin Netanyahu; *Kampen mod terrorisme*, s. 87.

han at Israel var dømt til at leve ved sværdet fordi araberne ikke ville se i øjnene at Israel ikke er et overgangsfænomen som vil forsvinde igen.⁹¹¹

Netanyahu blev leder af en regeringskoalition der også rummede tilhængere af Osloaftalen. Det var det religiøse parti Shas, dele af Likudpartiet, partiet Den Tredje Vej og nogle af de russiske partier; alle anså de fredsprocessen for et gode så længe den foregik på israelernes betingelser.

Netanyahu var besluttet på at sætte fredsaftalen i stå med undtagelse af de afsnit der drejede sig om israelsk sikkerhed. I august ophævede han alle restriktioner på bosættelsesbyggeri.

Med hensyn til bosættelser ligner Likud og Arbejderpartiet hinanden til forveksling; man siger gerne at når Likud meddeler at de vil bygge 100 bosættelser bygger de 1, hvorimod Arbejderpartiet meddeler at de vil bygge 1, men bygger 100. En åbenbar provokation var det da Netanyahu besluttede at åbne en tunnel lige op til de store moskeer i Jerusalem.

Tunnelen som er fra oldtiden havde været lukket men blev nu genåbnet. Det blev den gnist der fik ophobede frustrationer til at eksplodere i flere dages sammenstød mellem israelske soldater og palæstinensiske demonstranter, og for første gang så man palæstinensiske politifolk åbne ild mod israelske soldater. 16 israelere og 60 palæstinensere blev dræbt⁹¹². Nu begyndte præsident Clinton der ellers havde travlt med sin valgkamp at lægge pres på parterne for at få fredsprocessen genoptaget. Han indkaldte til topmøde i Det Hvide Hus mellem Kong Hussein, Yasser Arafat og Benjamin Netanyahu – Mubarak takkede nej. I

⁹¹¹ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 574.

⁹¹² Ze'ev Schiff: Violence spotlights PA violations. Ha'aretz 22.5.2000.

midten af januar 1997 kom en aftale om Hebron i stand, den såkaldte Hebronprotokol.

Hebron var den eneste af de større palæstinensiske byer som endnu ikke havde været udsat for en israelsk omgruppering.⁹¹³ Israel fik tildelt kontrollen over 20% af byen, inklusive byens handelscentrum hvor der boede 450 bosættere og 20.000 palæstinensere. De resterende 80% kom under palæstinensisk kontrol, dog med mange restriktioner. Hebronprotokollen pålagde desuden Israel tre yderligere tilbagetrækninger – eller rettere omgrupperinger – på Vestbredden i løbet af de kommende 18 måneder. Det var en betydelig indrømmelse fra Netanyahu's side.

Hebronaftalen var den første aftale mellem Likud og palæstinenserne, og den var for hård kost for flere af Likuds medlemmer. Begins søn trak sig tilbage fra sin post som minister for videnskab og teknologi, og i den følgende afstemning i Knesset som krævede elleve timers uafbrudte diskussioner, stemte 17 imod – mange af dem fra regeringskoalitionen – mens 87 endte med at stemme for.⁹¹⁴ Netanyahu betonedede at Israel ikke trak sig ud af Hebron men alene omgrupperede sine styrker. Desuden kunne israelerne omdefinere tidsrammen for omgrupperingerne alt efter hvordan palæstinenserne opførte sig.⁹¹⁵ De aftalte datoer skulle også i dette tilfælde vise sig ikke at være hellige.

⁹¹³ Der var ikke tale om tilbagetrækning (withdrawal) som i tilfældet med Gaza og Jeriko, men om omgruppering (redeployment). Tilbagetrækning betyder at flertallet af tropper mv. fjernes fra et område, mens omgruppering ikke stiller krav til en reduktion af antallet, kun til hvor de er placeret. (se Irving Jensen og Laursen op. cit. s. 51). Begreberne er dog efterfølgende ofte brugt i flæng.

⁹¹⁴ Avi Shlaim: *The Iron Wall*, s. 580.

⁹¹⁵ Elaine C. Hagopian: "Is the peace process a process for peace? A retrospective analysis of Oslo" i "The June 1967 War after three Decades" ed. by Eilliam W. Haddad et. al. s. 64.

Hebronaftalens begrænsede betydning for palæstinenserne fremgår af at selv efter denne omgruppering kontrollerede Israel stadigvæk 71% af Vestbredden (område C) og udøvede fortsat sikkerhedskontrol over andre 23% (område B). Palæstinenserne havde kun fuld kontrol over 6% (område A). Måske var princippet om det historiske hjemlands integritet blevet kompromitteret, men meddelelsen om den storiisraelske ideologis død var noget forhastet.⁹¹⁶

To måneder senere erklærede Netanyahu at kampen om Jerusalem var begyndt. Ordene faldt mens bulldozere gik i gang med at ødelægge endnu en bakketop for at gøre klar til bygning af boliger til 30.000 israelere på Jabal Abu Ghoneim - eller Har Homa som israelerne kalder stedet - mellem Østjerusalem og Betlehem.⁹¹⁷ Med denne nye bosættelse skulle ringen omkring Jerusalem sluttes, hvorved Vestbredden var afskåret fra det arabiske Østjerusalem. Planerne havde ligget klar i to år men var blevet standset; man ville ikke ødelægge fredsprocessen, og spørgsmålet om byggeriets lovlighed var blevet indbragt for retten. Palæstinenserne svarede igen med generalstrejke og demonstrationer og blev bakket op af israelske fredsaktivister. Byggeriet blev fordømt fra mange sider, og på et hastemøde i FN's Generalforsamling blev der vedtaget en resolution der opfordrede til indstilling af byggeriet og til stop for alle andre bosættelser i de besatte områder. Som så ofte før – og siden – stemte kun tre lande imod: Israel, USA og Mikronesien; sidstnævntes trofaste og ensomme

⁹¹⁶ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 581.

⁹¹⁷ Ibid.

opbakning bag Israel var tit genstand for vittigheder – også i Israel. I slutningen af 1999 blev den faste støtte Mikronesien afløst af Marshalløerne.⁹¹⁸

I maj 1997 vedtog Arbejderpartiet der nu havde fået Ehud Barak som leder, at fjerne forbeholdene mod oprettelsen af en palæstinensisk stat fra sit valgprogram. Det var ikke ensbetydende med en direkte støtte til palæstinenserne, men dog en erkendelse af at ordene om retten til selvbestemmelse havde et konkret indhold, og det var også hvad et flertal af israelere mente. Barak kritiserede Netanyahus politik og sagde at "Israel ikke har råd til og ikke skal forsøge at regere over et andet folk...vi skal adskille os fra palæstinenserne. Vi har hverken brug for en slags apartheid eller et Bosnien, og under Netanyahu får vi måske begge dele."⁹¹⁹ Et par år senere gentog han omtrent ord til andet denne maksime over for nogle medlemmer af Knesset - heriblandt medlemmer af regeringen - som nægtede at give landsbyen Anata på Vestbredden på grænsen til Storjerusalem tilbage til palæstinenserne: "Jeg tror at kontrol over et andet folk vil føre til tragedie, moralsk sammenbrud eller apartheid," sagde Barak.⁹²⁰

I juni 1997 svarede Netanyahu igen ved at lancere den såkaldte Allon-plus-plan. Den israelske journalist Haim Baram kaldte den med vanligt vid for en "pieceplan" (i stedet for "peaceplan"; det var et lån fra den israelske vittighed fra 1967 som kun kan fortælles på

⁹¹⁸ Ian Williams: Resolutions reaffirmed i MEI, no. 614, 10. december 1999.

⁹¹⁹ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 583.

⁹²⁰ Citeret fra Ron Kampeas, AP: Barak reverses Jerusalem decision, 14. marts 2000.

engelsk: "We really do want peace – a piece of Egypt, a piece of Jordan and a piece of Syria").⁹²¹ Den første Allon-plan fra 1968 udarbejdet af daværende vicesstatsminister Yigal Allon gik ud på at Israel skulle beholde 30% af Vestbredden og give resten til Jordan. Efter Allon-plus skulle Israel beholde omkring 60% af Vestbredden og overlade PNA de resterende 40%; Israel skulle beholde Storjerusalem, korridoren fra Jerusalem til Tel Aviv skulle udvides, Jordandalen annekteres inklusive alle eksisterende og nye bosættelser, og et "sikkerhedsbælte" langs 1967-grænsen skulle brede sig østpå og rumme alle bosættelserne dér. Israel skulle fortsætte med at kontrollere vand, grænser og forsvar, og større økonomiske transaktioner skulle varetages af Israel. Det område palæstinenserne angiveligt skulle have var ikke ét sammenhængende område, men et område gennemskåret af israelske veje, forbeholdt israelere. Palæstinenserne ville blive anvist særlige veje til trafik imellem de forskellige dele af områderne.⁹²² Allon-plus blev afvist af palæstinenserne.

Imens fortsatte opførelsen af nye bosættelser med en stigning på 9% i forhold til året før. Der skete også en forøgelse af nedrivningen af palæstinensiske huse i Østjerusalem. I én uge alene jævnedes israelerne 32 huse med jorden. Begrundelsen var den sædvanlige: husene var opført uden byggetilladelse.⁹²³

⁹²¹ Haim Baram: Netanyahu's "piece" plan – a sick joke, i Middle East International nor. 552, 13. juni 1997, s. 3.

⁹²² Elaine C. Hagopian, op cit. s. 70.

⁹²³ Martin Gilbert, op. cit. s. 613.

I slutningen af juli eksploderede to selvmordsbomber på markedet i Jerusalem og dræbte 16. Israel svarede igen med at lukke grænserne til selvstyreområderne⁹²⁴ og standse overførsel af penge til PNA. Regeringen anførte at Israel indtil nu havde opfyldt alle sine forpligtelser i Osloaftalerne, hvorimod palæstinenserne ikke havde været i stand til at sikre ro og bekæmpe terror, og før det skete ville Israel ikke anvise pengene. I begyndelsen af september sprang endnu tre selvmordsbomber i luften i Jerusalem og dræbte fem israelere.⁹²⁵

Fredsprocessen var gået i stå. Israel gennemførte hverken den første eller anden planlagte omgruppering i henhold til både Oslo-II og Hebron-aftalen. Der blev heller ikke frigivet flere fanger, og Netanyahu tillod ikke palæstinenserne at åbne hverken en havn eller en lufthavn i Gaza; den sikre passage mellem Gaza og Vestbredden der havde været fastlagt i den første Osloaftale og gentaget i Oslo II og Hebron blev heller ikke til noget. Alligevel blev Netanyahu ved med at forlange gensidighed fra palæstinenserne side.⁹²⁶

Wye-aftalen

⁹²⁴ Ved grænselukning lukkes alle grænser mellem de besatte områder og Israel og ofte også mellem Vestbredden og Jordan og Gaza og Egypten. Undertiden skærpes lukningerne med en "intern grænselukning", hvor israelsk militær ud over grænselukningerne spærrer de checkpoints der er opstillet internt på Vestbredden på grænsen mellem de forskellige kategorier af områder (A, B og C), derved umuliggøres bevægelse mellem landsbyerne og byerne i de besatte områder. Se Irving Jensen & Laursen op. cit. s. 187 der tilføjer at grænselukninger umuliggør udviklingen af et selvstændigt palæstinensisk samfund. Det samme gør de fuldstændigt vanvittige restriktioner for palæstinensisk transport af varer. Se de komiske detaljer samme sted s. 188-189.

⁹²⁵ Martin Gilbert, op. cit. s. 614.

⁹²⁶ Benny Morris: *Rigorous Victims*, s. 645.

I mellemtiden var USA begyndt at lægge pres på Netanyahu. Udenrigsminister Madeleine Albright havde været på besøg i Israel i december 1997 og igen i februar 1998 alt imens Præsident Clinton var svækket af efterbyrden fra Monica Lewinsky og af problemerne i forbindelse med USA's bombetogter over Irak. Presset voksede også fra Egypten og Jordan som truede med at nedgradere deres repræsentation i Israel, og Arafat truede med ensidigt at udråbe en palæstinensisk stat i maj 1999 hvor overgangsperioden efter den første Oslo-aftale skulle afsluttes. I efteråret 1998 inviterede – eller måske snarere indkaldte – Clinton til et topmøde i Wye River Plantation i Maryland. Mødet skulle begynde den 15. oktober og slutte når en aftale var indgået. Jordans stærkt svækkede Kong Hussein blev fløjet til stedet fra sit sygeleje, og efter megen teatertorden barslede bjerget den 23. oktober med endnu en mus: Wye-aftalen. 75% af israelerne støttede aftalen. Middle East International skrev: "Israelerne kan genkende en god aftale når de ser den; hvad angår Israels territoriale ambitioner i de besatte områder er Netanyahus bedrifter i Wye intet mindre end bemærkelsesværdige. Hvad angår de indrømmelser han eller Præsident Clinton (eller begge) lykkedes at få ud af Yasser Arafat, må de karakteriseres som intet mindre end overgivelse."

927

Efter Wye-aftalen skulle Israel overføre yderligere 13% af Vestbredden til palæstinenserne. Tre af de 13 procent skulle dog forblive et naturområde⁹²⁸ som palæstinenserne ikke måtte røre ved. 12 % skulle gå fra område C til område B (med delt kontrol) og 1% skulle overgå

⁹²⁷ Lederen i MEI 30. oktober 1998, nr. 586, s. 2.

⁹²⁸ Hermed er der i realiteten indført et nyt områdebegreb, en slags område D.

fra område C til område A (med fuld palæstinensisk kontrol). Andre 14,5% skulle overgå fra område B til område A. Overførslen skulle finde sted i tre faser i løbet af de følgende tolv uger. PLO skulle – igen – tilbagekalde deres Nationale Charter ved at bekræfte et brev af 22. januar 1998 fra Yasser Arafat til Bill Clinton om fjernelse af de "truende" paragraffer. Endvidere skulle PLO i samarbejde med CIA bekæmpe "terroristorganisationerne og deres infrastruktur". CIA skulle være repræsenteret i komitéer der skulle evaluere de palæstinensiske initiativer, ikke mindst strafforfølgelse af formodede terrorister.⁹²⁹ PNA indvilligede desuden i at arrestere et nærmere bestemt antal Hamas- og Islamisk Jihad-aktivister som stod på Israels liste over mistænkte.⁹³⁰ Det konstante pres og den massive undertrykkelse af Hamas har nu ført til at bevægelsen er blevet svækket og har ændret kurs væk fra den militante linje for i stedet at være en del af oppositionen til PNA. Endnu før blækket var tørt i Wye havde det palæstinensiske politi arresteret elleve palæstinensiske journalister i Gaza. Deres udstyr blev konfiskeret, og en ledende officer betydede dem den vanskelige situation - de måtte kunne forstå at deres nyheder påvirkede fredsprocessen "særligt i dag da underskrivelsen finder sted."⁹³¹ Heller ikke denne aftale prioriterede menneskerettighederne, og kort efter underskrivelsen udstedte Arafat Præsidentdekret nr. 3 af 1998 som blandt andet var en yderligere indskrænkning af pressefriheden.⁹³²

⁹²⁹ Irving Jensen og Laursen, op. cit. s. 57.

⁹³⁰ Benny Morris: *Rigteous Victims*, s. 647.

⁹³¹ MEI 30. oktober 1998, nr. 586, s. 8.

⁹³² Irving Jensen og Laursen, op. cit. s. 81.

Wye-aftalen bekræftede at der skulle åbnes en industripark på grænsen til Gaza og stadfæstede endnu engang at Gaza skulle have en havn ligesom der skulle etableres to sikre passager mellem Gaza og Vestbredden; begge dele indgik som nævnt i de tidligere Osloaftaler, men var blevet forhindret af Israel af "sikkerhedsgrunde". Endelig blev parterne enige om øjeblikkeligt at genåbne forhandlingerne om den endelige aftale, og de skulle fortsætte uafbrudt med henblik på at have aftalen klar den 4. maj 1999. Israel fik et løfte om \$ 500 millioner fra USA til at dække omkostningerne ved omgrupperingen – hvad der i realiteten betød finansiering af de mange og store omkørselsveje på Vestbredden der kan lede de jødiske bosættere uden om de palæstinensiske områder.⁹³³ Den sydlige passage på 44 kilometer mellem Gazastriben og Hebron blev åbnet i slutningen af oktober 1999; den nordlige passage mellem Ramallah og Gaza er ikke forhandlet færdig. Der var en del sprogforbistring i forbindelse med passagerne. Palæstinenserne troede at de ville få frie passager, dvs. veje hvor de frit ville kunne færdes. Men israelerne ønskede – og fik – indført begrebet sikre passager, dvs. en passage hvor det er sikkert at færdes. Og fri blev passagen i hvert fald ikke: enhver palæstinenser der ønsker at færdes på vejen skal først ansøge om tilladelse hos de palæstinensiske myndigheder, og de skal derefter forelægge navnene for israelerne som træffer den endelige afgørelse.

Både amerikanerne og det israelske Arbejderparti rådede Arafat til at acceptere Wye-aftalen selv om den var meget dårlig for palæstinenserne. De var sikre på at Netanyahu gik ind for den udelukkende fordi han følte sig overbevist om at

⁹³³ Lederen i MEI 30. oktober 1998, nr. 586, s. 2.

palæstinenserne ikke ville skrive under. "Men hvis du skriver under på den vil Netanyahu's koalition ikke holde i mere end to måneder"⁹³⁴ sagde de til Arafat.

Den 20. november 1998 overførte Israel 2% (ud af de 13%) fra område C til område B, og 7,1% fra område B til område A. De fleste af områderne ligger i den nordligste del af Vestbredden. Fire dage senere åbnede Gazas internationale lufthavn som havde kostet \$ 64 millioner og havde stået klar siden 1996. Også her er det israelerne der bestemmer; de kontrollerer såvel passagerer som bagage der passerer lufthavnen, og folk skal møde tre timer før afgang for at nå igennem de israelske sikkerhedsforanstaltninger.⁹³⁵ Samtidig frigav Israel 250 palæstinensiske fanger hvoraf de 150 var almindelige kriminelle. Dette skabte voldsom vrede blandt palæstinenserne, ikke mindst hos de pårørende til de godt 2500 politiske fanger som for en stor dels vedkommende aldrig havde været stillet for en dommer. Palæstinenserne klagede og påstod at der skulle løslades politiske fanger og ikke diverse biltyve, men som så ofte før havde de ikke gjort deres arbejde og sikret sig ordentligt i den skriftlige aftale.

De landområder som israelerne afstod til PNA i denne omgang blev modsvaret af store israelske konfiskationer af jord til oprettelse af nye eller udvidede bosættelser. Ariel Sharon opfordrede direkte bosættere og andre til at besætte så meget jord som muligt: "Snup bakketoppene, for hvis I ikke gør det så gør de [=palæstinenserne] det." Men Arafat stod ved sin del af aftalen og indkaldte i december 1998 til et møde i PLO's Nationalråd – med

⁹³⁴ Graham Usher i interview med forfatteren september 1999.

⁹³⁵ Irving Jensen og Laursen, op. cit. s. 61.

Clinton som æresgæst –, og her fik han igen vedtaget at stryge de paragraffer der talte om Israels ødelæggelse. Clinton takkede. Men knap en uge senere besluttede den israelske regering at suspendere den næste omgruppering indtil palæstinenserne havde imødekommet fem nye krav. Derved undgik Israel at trække sig tilbage fra de næste 5% af Vestbredden som skulle være overgået fra område C til område B.⁹³⁶ Tre dage senere besluttede Netanyahu's regering at udskrive valg til den 17. maj 1999, et år før tiden.

Valget stod mellem Benjamin Netanyahu og hans tidligere chef i hæren Ehud Barak, Israels højest dekorerede soldat og en høg på sikkerhedsområdet. I valgkampen gjorde han det klart at han ville opfylde Wye-aftalen og at han ville genoptage forhandlingerne med palæstinenserne om den endelige aftale. Samtidig lovede han at Israel ikke ville trække sig tilbage til grænserne fra før 1967-krigen, at Israel ville kontrollere hele Jerusalem, og at de store jødiske bosættelsesblokke i såvel Gaza som Vestbredden skulle opretholdes.⁹³⁷ Ved statsministervalget fik Barak 56% af stemmerne mod Netanyahu's 44%. Det blev Netanyahu's exit og havde det ikke været for de efterfølgende korruptionsanklager mod ham var han glemt i dag. Sjældent har man set en tidligere statsleder glide så hurtigt over i glemslen. Valget blev "solopgangen efter de tre mørke og forfærdelige år hvor Israel var blevet ledet af de reaktionære fortalere for jernmuren" skriver den israelske historiker Avi Shlaim afslutningsvis i sin seneste bog "The Iron Wall".⁹³⁸ Men et gammelt husmoderråd

⁹³⁶ Avi Shlaim: The Iron Wall, s. 605.

⁹³⁷ Ibid., s. 608.

⁹³⁸ Ibid., s. 609.

lyder at man skal ikke rose kagen i ovnen. Til gengæld kan det være en god idé med jødisk humor: den israelske journalist Haim Baram sammenlignede Netanyahu med geden i historien om den jøde der i det 19. århundredes Polen kontakter rabbineren fordi han finder sit liv uudholdeligt: han, hans kone og deres ni børn bor i ét værelse, hvad skal han stille op? Rabbineren foreslår at han lukker geden der ellers står i baggården ind i værelset i en måned. Manden adlyder. Efter de længste 30 dage i sit liv vender han tilbage til rabbineren: "Jeg har lige sendt geden ud i gården igen, og jeg har aldrig haft det bedre. Så megen plads! Jeg vil aldrig beklage mig igen."⁹³⁹

Ved parlamentsvalget gik Arbejderpartiet 8 mandater tilbage - til 26. Likud blev reduceret fra 32 til 19 og var derefter kun 2 mandater større end det religiøse Shas-parti hvis tilhængere især kommer fra de arabiske lande og Iran. Barak sammensatte en koalitionsregering af Arbejderpartiet, Shas, Det nationalreligiøse Parti, Natan Sharanskys russiske immigrantparti og det venstre-zionistiske Meretz. Traditionen tro overtog statsminister Barak også posten som forsvarsminister.

Ehud Barak

⁹³⁹ "Good tidings from Zion" i Middle East International, 21. maj 1999 s. 7.

I løbet af de første tre måneder udbød Baraks regering 2.600 nye boliger i licitation i bosættelser på Vestbredden. Det var kun lidt under Netanyahus årlige kvote på 3.000.⁹⁴⁰ I december var tallet kommet op på 3.196.⁹⁴¹ Barak prøvede at imødegå kritikken ved at sige at byggetilladelserne var godkendt i den tidligere regerings tid. Men til de ovennævnte kom 42 uautoriserede bosættelser - de såkaldte bakketops- eller udpostsbosættelser som er blevet kaldt ulovlige (men det er alle bosættelser i henhold til international ret). Senere beordrede Barak 12 af disse bosættelser fjernet hvad der gav ham megen international goodwill. Det var en snedig handling da Barak herved indirekte gjorde de resterende 30 lovlige.

Det gik ikke helt så hurtigt med at komme i gang med fredsforhandlingerne. Baraks holdning var at Israel ikke skulle trække sig tilbage fra noget område på Vestbredden før man var nået frem til den endelige aftale; derfor ønskede han at se bort fra Wye-aftalen. I slutningen af juli sagde Arafat 17 gange til Barak at han ikke ville acceptere mindre end en fuld og øjeblikkelig gennemførelse af Wye-aftalen. Men i september var ryggen igen blevet knækket på Arafat, og han underskrev Sharm el-Sheik-aftalen, også kaldet Wye-II-aftalen, i Egypten. Igen stor festivitas, igen smukke ord om at fredsprocessen er tilbage på sporet, og igen yderligere indrømmelser fra palæstinenserne side.

⁹⁴⁰ Joel Beinin: The Oslo Process – Back on Track? fra MERIP 7. oktober 1999.

⁹⁴¹ Donald Neff: American into the breach i MEI no. 614, 10. december 1999 s. 6.

Med Wye-II-aftalen fik Israel udsættelse med den næste omgruppering til 20. januar 2000, en overskridelse på et år i forhold til den første Wye-aftale. Samtidig skulle Israel og PNA udarbejde en rammeaftale for de endelige forhandlinger. Rammeaftalen skulle ligge klar i midten af februar 2000, og de endelige forhandlinger skulle være afsluttet 13. september 2000. Det lykkedes heller ikke denne gang palæstinenserne at få indstillet bosættelsesbyggeriet, kun fik de et lille medfølelse klapp fra udenrigsminister Albright om at "USA ved hvor ødelæggende bosættelsesaktiviteten har været for bestræbelserne for en palæstinensisk-israelsk fred."⁹⁴² Endnu værre gik det på fangeområdet. Udgangspunktet i Wye havde været 750 fanger, og heraf havde Netanyahu løsladt 100 plus de småkriminelle, men Barak ville kun gå med til at tallet blev 350 politiske fanger. Dertil kom at Barak opstillede endnu flere vilkår for hvem der kunne løslades. Nu var det ikke længere kun "de palæstinensere der havde jødisk blod på hænderne" der blev udelukket, det gjaldt også medlemmer af de islamiske organisationer, palæstinensere der var blevet arresteret efter Osloaftalen, alle indsatte fra andre arabiske lande, og alle palæstinensere fra Israel og Østjerusalem.⁹⁴³ 199 fanger blev løsladt den 9. september og 150 den 8. oktober 1999. Wye-II-aftalen er Baraks forsøg på at tilpasse den første Wye-aftale til sin strategi. Den går ud på at oprette et selvstyre der kun af navn er en stat, at konsolidere bantustaniseringen, at opretholde flest mulige bosættelser og at skabe en svag og underdanig palæstinensisk enhed ved at omdefinere Vestbredden og Gaza fra at være "et palæstinensisk hjemland" til "et omstridt område". Desuden at erstatte de internationale love og regulativer med en aftale

⁹⁴² Graham Usher: From Wye to final status i MEI, no. 608 17. september 1999, s. 5.

⁹⁴³ Graham Usher: From Wye to final status, i MEI, no. 608, 17. september 1999, s. 5.

mellem de to parter. "Barak er en klog strategisk militærmand men det er samtidig hans svaghed. Han er ude af stand til at se værdien af økonomiske, sociale, historiske og kulturelle faktorer. Han har meget at lære, han har brug for at forstå at der er en magtens kultur, men at der også er en kulturens magt," udtalte den politisk aktive præsident for den store palæstinensiske NGO Medical Relief Committees, lægen Mustafa Barghouthi.⁹⁴⁴

Barak fortalte sin regering at de godt 4 millioner palæstinensiske flygtninge "aldrig ville få lov til at genbosætte sig inden for Israels grænser." Samme dag besøgte Barak den største israelske bosættelse i de besatte områder, Ma'aleh Adumim uden for Jerusalem, og han kunne berolige de fremmødte bosættere med, at "I er en del af Storjerusalem...hvert et træ der er plantet her, hvert et hus og hver en sten her vil for altid være en del af staten Israel."⁹⁴⁵ Ehud Baraks forhold til bosætterne blev efterhånden for meget selv for den bosættervenlige avis Jerusalem Post der i november 1999 advarede mod den hjertelige og rygklappende stemning mellem Barak og de religiøse bosætterledere: "Ikke alene kender Barak mange af bosætterlederne fra militæret, men han synes også at forstå dem og til tider at have empati for dem. Barak afviser ikke bosætterne sådan som Rabin gjorde, og han benægter heller ikke deres smerte".⁹⁴⁶ To dage efter Baraks besøg i Ma'aleh Adumim spiste Yasser Arafat en sen middag i Baraks hjem sammen med hans familie.

⁹⁴⁴ Fra ovennævnte interview med forfatteren.

⁹⁴⁵ Graham Usher: Oslo Mark III, MEI, no. 609, 1. oktober 1999, s. 14.

⁹⁴⁶ Citeret fra Haim Baram: Hero of peace i MEI, 12. november 1999, s. 7. Haim Baram tilføjer at det er blevet moderne i Israel at tale om de stakkels bosætteres smerte.

I september måned havde regeringen konfiskeret 23.000 dunum land i den sydlige del af Vestbredden, og måneden efter kom turen til 2.000 dunum i det sydlige Gaza.⁹⁴⁷

Selvom israelerne i 30-50 år har levet med palæstinenserne vil Arbejderpartiet i en kommende aftale gøre alt for at holde de to folk adskilt. Barak har gjort sig forestillinger om hvordan det skal tage sig ud: "Det er ikke let at skabe et hegn rundt om den palæstinensiske enheds 4-600 kilometer. Men jeg tror at når det kommer til stykket vil der komme en generation hvor adskillelse vil indebære et hegn. Ikke et hegn til at sikre at ingen kommer igennem, men snarere et som folk går igennem i overensstemmelse med visse bestemmelser og ét som ikke tillader enhver galning at komme ind med sprængstoffer. Når der er hegn kan vi også undertiden lukke det når det er nødvendigt."⁹⁴⁸ Barak er en stærk tilhænger af den påtænkte bro mellem Vestbredden og Gaza; den er påkrævet da Israel har forpligtet sig til altid at lade en vej være åben imellem de to områder. Det skal med at 80% af Israels jødiske indbyggere deler ønsket om adskillelse, og det samme gør 55% af Israels arabere.⁹⁴⁹

Den 8. november 1999 gik forhandlingerne om den endelige aftale mellem palæstinenserne og israelerne i gang. Dagen inden erklærede Ehud Barak på et regeringsmøde at FN-resolution 242 ikke har relevans for Vestbredden og Gaza fordi resolutionen kun har gyldighed for suveræne stater. For palæstinenserne kom det som et nyt chok, og udtalelsen stod i modstrid til Osloaftalens ord om at "det ligger klart at de provisoriske foranstaltninger er en integreret del af hele

⁹⁴⁷ Graham Usher: "Barak dismantles settlements" i MEI no 611, den 29. oktober 1999, s. 4.

⁹⁴⁸ Ibid.

⁹⁴⁹ Peretz Kidron. Dual Messages i Middle East International, no. 610, 15. oktober 1999, s. 6.

fredsprocessen, og at forhandlingerne om den permanente ordening vil føre til gennemførelse af Sikkerhedsrådets resolutioner 242 og 338.”

Den palæstinensiske forhandlingsleder Yasser Abed Rabbo opstillede trods Baraks restriktive ord tre punkter for forhandlingerne: 1) Forhandlingerne skal tage udgangspunkt i og føre til implementering af resolutionerne 242 og 338 og som følge deraf til fuld israelsk tilbagetrækning fra Vestbredden og Gazastriben, 2) forhandlingerne skal føre til en gennemførelse af palæstinensiske nationale rettigheder inklusive oprettelsen af en uafhængig palæstinensisk stat ved siden af Israel, samt for palæstinensiske flygtnings ret til repatriering og compensation. En sådan løsning vil være udgangspunktet for at opnå permanent sikkerhed for Israel og palæstinenserne, og 3) begge parter skal forpligte sig i forhold til de aftaler de har underskrevet og til alle FN's resolutioner og internationale konventioner.⁹⁵⁰

I forbindelse med forhandlingerne havde den palæstinensiske regering udarbejdet en liste på over 30 punkter som Israel enten ikke havde opfyldt eller hvor israelerne havde overtrådt de forpligtelser de havde indgået i de forskellige fredsftaler med palæstinenserne.

De israelske forhandlere mødte op med følgende instrukser fra Barak: 1) Rammeaftalen skal erklære en afslutning på konflikten mellem de to folk, 2) aftalen skal medføre en politisk og militær adskillelse mellem Israel og ”den palæstinensiske enhed der vil opstå af en permanent aftale”, og 3) der insisteres på de ”fire røde linjer”: et forenet Jerusalem under israelsk overherredømme som Israels hovedstad; ingen fremmed hær vest for Jordanfloden; ingen tilbagevenden af flygtninge til Israel; de fleste bosættelser skal forblive i blokke der skal annekteres af Israel.⁹⁵¹

Mange regner dog med at der vil ske en opblødning i begge holdninger. Israel vil måske gå med til at (nogle) palæstinensiske flygtninge kan vende tilbage til den kommende palæstinensiske stat og samtidig forsøge at få udlandet til at betale den compensation flygtningene har været lovet i over 50 år. De færreste anser det for sandsynligt at Israel vil bruge de erstatninger landet modtager fra Tyskland på de palæstinensiske flygtninge. Når Israel aldrig har påtaget sig ansvaret for de palæstinensiske flygtnings skæbne er det ikke kun udtryk for en moralsk og politisk modvilje, men det drejer sig også om penge: med indrømmelse af ansvar og skyld følger en enorm økonomisk forpligtelse. Men indtil videre er det lykkedes Israel at få USA til at hjælpe med til at finansiere den israelske besættelse ved for

⁹⁵⁰ Lamis Andoni: Final Status talks off to a non-start, i MEI no. 612, 12. november 1999, s. 4-5.

⁹⁵¹ Perets Kidron. Israel's tough parameters, i MEI no. 612, 12. november 1999, s. 6.

eksempel at betale for israelsk ekspropriation af arabisk jord. Nogle gange er det muligt både at blæse og have mel i munden.

Der skete ikke de store fremskridt i forhandlingerne. Der blev ikke indgået en rammeaftale i midten af februar, men i marts 2000 vedtog den israelske regering at afslutte den anden omgruppering af tropper på Vestbredden. Her blev 5,1% overført fra område B til område A, og 1% fra område C til område A. Der var bl.a. tale om et par landsbyer i Hebronområdet og et par andre i nærheden af Jerusalem - dog hverken den ønskede Abu Dis eller Anata⁹⁵² - der i 1999 havde fået konfiskeret 3.000 dunum jord; i 8 år havde de israelske myndigheder forbudt indbyggerne at dyrke denne jord hvorfor de havde kunnet inddrage dem som uopdyrket land. I begyndelsen af maj vedtog Knesset med et lille flertal at overføre landsbyerne Abu Dis, Azzariye og Suwahara til fuld palæstinensisk kontrol, dvs. som område A, som hermed ville blive forøget med 0.3% af Vestbredden. På grund af palæstinensiske uroligheder i midten af maj besluttede Ehud Barak den 19. maj at stille overførslen i bero indtil palæstinenserne havde lært at holde sig i skindet.

I alle fredsforhandlingerne har israelerne taget forbehold for hvad den israelske offentlighed kan og vil acceptere. En fredsaftale skal jo til folkeafstemning hos israelerne - men ikke hos palæstinenserne. De palæstinensiske forhandlere har på den måde på forhånd spillet sig et demokratisk kort af hænde.

Hele det flagrende aftaleforløb fra Madridforhandlingerne til de igangværende forsøg på at nå frem til en endelig aftale viser forskellen mellem en fuldt udviklet stat der ved hvad den vil og især hvad den ikke vil, og en befrielsesbevægelse i knæ uden de fornødne erfaringsmæssige og demokratiske instrumenter til at holde fast på nogle få essentielle ting (som for eksempel standsning af bosættelsesbyggeriet) og som i dag igen er vendt tilbage til volden som det vigtigste instrument til at beskytte egne interesser – ikke PLO's eller statens endsige folkets. Vestbredden og Gaza blev omdefineret fra "besatte områder" til "omstridte områder" og det betød at konflikten i stedet for at dreje sig om folkeret kom til at gå ud på

⁹⁵² Indbyggerne i bosættelsen Givat Ze'ev klagede over at hvis Anata kom på PNA's hænder ville bosættterne blive "farligt udsat". Givat Ze'ev er bygget på jord, der er konfiskeret fra Anata. Se Graham Usher: Another Climb-down, MEI nor. 621, 24. marts 2000.

politik og forhandlinger. De folkeretligt ulovlige bosættelser er under processens forløb i amerikansk sprogbrug blevet til "forhindringer for fred". Og desværre er der intet der tyder på at situationen i de besatte områder vil blive forbedret. Forhandlingerne om den endelige aftale begyndte i Eilat, men efter kort tid blev der åbnet en hemmelig forhandlingskanal i Stockholm under ledelse af Abu Ala. Det fik lederen af den palæstinensiske Eilat-delegation, Yasser Abed Rabbo, til at forlade forhandlingsbordet. Han sagde at han kunne forstå de hemmelige forhandlinger i Oslo fordi det dér var muligt at få Israel til at anerkende PLO hvad de ikke ville i Washington, men at åbne en hemmelig kanal nu havde kun til hensigt at forvirre palæstinenserne. "Jeg er en af de ledere der har skabt Oslo, og ikke en af dem der blev skabt af Oslo, derfor vil jeg ikke bevare Oslo for en hvilken som helst pris" skrev han til Yasser Arafat. Abed Rabbo var overbevist om at israelerne ikke ville tilbyde mere i Stockholm end i Eilat; de ville fastholde en palæstinensisk stat i flere kantonner uden indbyrdes forbindelse og uden suverænitæt og kontrol med grænser og ressourcer.⁹⁵³ Hvordan en sådan stat ser ud fremgår af det kort som israelerne har fremlagt i Stockholm. Her er Vestbredden opdelt i tre-fire blokke, hele området omkring Jerusalem er på israelske hænder, og områderne er på alle sider omgivet af Israel. Palæstinenserne får ikke adgang til Jordanfloden og heller ikke til Det Døde Hav, og dermed får de ikke fælles grænse med Jordan. En sådan stat vil være så utilfredsstillende for de fleste palæstinensere – både de godt fire millioner flygtninge og indbyggerne i de besatte områder - at det kun vil være muligt at holde sammen på det hele ved hjælp af en ekstrem autoritær og undertrykkende sikkerhedsorden og et uigennemskueligt bureaukrati til forvaltning af donorpengene.

⁹⁵³ Kilde: Noman Kanafani.

Medmindre man da vælger at gå helt andre veje.

Kapitel 18

ALTERNATIVE VEJE

Tankegangen bag Osloaftalen var at de to parter kun skulle beskæftige sig med det de kunne blive enige om. På forhånd vidste de at der var mange spørgsmål de ikke kunne komme overens om, og dem ville man udskyde til efter en overgangsperiode. Man håbede så på at der i løbet af den mellemliggende periode ville blive skabt tillid og en atmosfære der ville gøre det muligt at løse dem. De udskudte problemer var selvsagt de egentlige - og de vanskeligste.

Parterne havde vidt forskellige forestillinger om hvordan endemålet skulle se ud. Palæstinenserne forstod Osloaftalen som et historisk kompromis: til gengæld for at de anerkendte Israel - og dermed gav afkald på deres oprindelige krav på hele Palæstina - ville de få en uafhængig suveræn palæstinensisk stat på Vestbredden og i Gaza med Østjerusalem som hovedstad. Denne stat ville udgøre 23% af det gamle Palæstina fra før Israels oprettelse i 1948. Heroverfor stod den israelske forståelse af Osloaftalen som var at nu var palæstinenserne og araberne kommet til fornuft og var parate til at anerkende en løsning baseret på den nuværende magtbalance. Der skulle derfor oprettes en palæstinensisk myndighed til at administrere indbyggernes civile anliggender, samtidig med at Israel skulle opretholde kontrollen med land, vand og grænser. Denne myndighed kunne palæstinenserne så på et eller andet tidspunkt få lov til at kalde en stat.

Spørgsmålet melder sig om det var en rigtig beslutning at udskyde løsningen af de basale problemer til den endelige aftale. For palæstinenserne betød det at de forhandlede uden at kende slutresultatet som jo ikke var fastlagt.⁹⁵⁴ Og i stedet for at skabe tillid har denne fremgangsmåde uddybet mistilliden mellem de to folk. De fundamentale problemer er fortsat: flygtningene, Jerusalem, bosættelserne og grænserne.⁹⁵⁵

Flygtningenes tilbagevenden

Israel har en lov, "ha-hoq ha-shvut" eller "loven om tilbagevenden", som giver enhver jøde - i Peru og Sydafrika, i USA og Ukraine - ret til at "vende tilbage" til Israel. Loven har ikke hjemmel i nogen FN-resolution, men er et rent israelsk anliggende. I 90'erne gav denne lov mere end 3/4 million - mest russiske - jøder ret

⁹⁵⁴ Det er den lære syrerne i dag har draget, de vil kende slutresultatet før de accepterer en aftale.

⁹⁵⁵ Et andet problem er adgangen til vand som ikke vil blive behandlet her.

til at slå sig ned i Israel⁹⁵⁶. Hvis verdens øvrige 10 millioner jøder skulle ønske at udvandre til Israel, giver "ha-hoq ha-shvut" dem automatisk adgang til det.

De palæstinensiske flygtninge har også ret til at vende tilbage til Palæstina, det vil sige til staten Israel plus de besatte palæstinensiske områder. Det blev vedtaget af FN's Generalforsamling den 11. december 1948 som resolution 194, og den er siden blevet gentaget i FN mindst én gang om året: "De flygtninge der ønsker at vende tilbage til deres hjem og leve i fred med deres naboer skal have tilladelse til det så snart det er praktisk muligt, og der skal betales kompensation for tab af ejendom til dem der vælger ikke at vende tilbage og for tab eller beskadigelse af ejendom, som efter principper for international ret eller billighedsret skal erstattes af de ansvarlige regeringer eller myndigheder."

Israel blev optaget i FN i 1949 mod et løfte om at ville respektere såvel delingsplanen som resolution 194, men alligevel har Israel konsekvent nægtet at lade de palæstinensiske flygtninge vende tilbage - med undtagelse af nogle tusinde i forbindelse med familiesammenføringer efter krigen i 1948. En risiko ved Osloaftalens afsluttende forhandlinger er at de ændrer palæstinenserne internationalt anerkendte ret til at vende tilbage til deres land og i stedet gør den til et emne for forhandling: "palæstinenserne tilbagevenden er snarere end et ubestridt princip blevet en bøn, en ydmyg anmodning til Israel og USA".⁹⁵⁷

De omkring 5 millioner palæstinensiske flygtninge er kernen i Mellemøstproblemet. Kun 3% af de nulevende er født i Palæstina. De udgør verdens største⁹⁵⁸ og ældste flygtningeproblem, og løsningen på det er en forudsætning for en varig og stabil fred i området. Ikke desto mindre er spørgsmålet blevet udskudt eller negligeret i alle de fredsforhandlinger der har været mellem israelerne og palæstinenserne fra Lausanne til Oslo. Da et ledende medlem af Arbejderpartiet i 1999 foreslog at Israel kunne lade 100.000 palæstinensere vende tilbage til selve Israel, skabte det et voldsomt raseri i Knesset, og statsminister Barak fremkom med en skarp irettesættelse. Barak har gjort det klart at hvis palæstinenserne vil insistere på deres ret til at vende tilbage vil der

⁹⁵⁶ Det påstås at 40% af dem i virkeligheden ikke er jøder, i betydningen ikke har en jødisk mor. Kilde: Nissim Rejwan: Israel, in search of identity, 1999, s. 72.

⁹⁵⁷ Robert Fisk på Trans-Arab Research Institute's konference i Boston den 8. april 2000. Pressemeldelse den 12. april.

⁹⁵⁸ Ifølge Salman Abu Sitta drejede det sig i 1948 om 804.767 ud af en palæstinensisk befolkning på 1.441.177. Tallet er lidt større end de tal der traditionelt opgives og det skyldes at beduinerne fra Beer Sheba området er inkluderet. Dertil kommer de interne flygtninge, dvs. de palæstinensere der forblev i Israel men som blev fordrevet fra deres hjem og jord, deres tal er i dag 250.000. De palæstinensere der mistede deres jord, fordi den lå i den israelske del, men beholdt deres hjem som lå i den arabiske del, er ikke medregnet. Dr. Salman Abu Sitta: Palestinian Right to return sacred, legal and possible. The Palestinian Return Centre, London maj 1999.

ikke blive indgået en endelig aftale. Han mener desuden ikke at Israel har noget ansvar for de palæstinensiske flygtninge da årsagen til deres tragedie skal findes i de arabiske staters angreb på Israel dagen efter at staten blev udråbt: "... derfor er jeg ikke villig til at acceptere noget ansvar for skabelsen af flygtningeproblemet. Jeg er klar over at der har været en masse menneskelige lidelser her, og når tiden er inde vil vi bidrage til at afhjælpe denne lidelse på den humanitære side, og vi vil se hvordan staten Israel med dets begrænsede ressourcer kan bidrage til det. Men denne menneskelige lidelse blev skabt i kølvandet på en konflikt hvor vi forsvarede selve vores eksistens. Derfor er jeg ikke parat til at acceptere noget ansvar - hverken juridisk eller moralsk."⁹⁵⁹

I dag bor omkring 46% af palæstinenserne, svarende til 3,6 millioner mennesker, inden for grænserne af det gamle Palæstina, andre 42% bor i Jordan, Syrien og Libanon, og de resterende 12% i andre arabiske og ikke-arabiske lande. Noget af det der har holdt sammen på palæstinenserne og som har bidraget til opretholdelse af deres kultur, har været at 66% af dem flygtede sammen med hele deres landsby og at de i flygtningelejrene i vid udstrækning har opretholdt det gamle landsbyfællesskab. Endnu i dag bor 87% af flygtningene enten i Palæstina eller inden for en radius af 100 kilometer fra grænsen.⁹⁶⁰

Den palæstinensiske side af forhandlingsbordet holder officielt fast ved FN-resolution 194 om tilbagevenden og/eller kompensation. I opløbet til det der skulle være forhandlingerne om den endelige løsning ser israelerne med bekymring på at spørgsmålet om flygtninge bliver kørt frem med fuld styrke fra palæstinensisk side. Nogle taler ikke længere om "refugees" men om "returnees", og der er blevet oprettet komitéer der organiserer ture til de gamle landsbyer i de besatte områder hvor en stor del af befolkningen er internt fordrevne, dvs. at de er blevet jaget bort fra deres hjem og jord men ikke ud af landet. I Jerusalem-området bor de fleste af de internt fordrevne kun få kilometer fra deres gamle hjem, og nogle af dem kan hver dag se deres gamle hus; det kan gøre det svært at glemme.⁹⁶¹ Selvom kravet om flygtningenes tilbagevenden - ikke blot til de besatte områder men også til selve Israel - måske er et forsøg på at presse israelerne ved forhandlingsbordet, insisterer flere og flere på retten til at vende tilbage til deres oprindelige hjem; de hævder, måske med retlig hjemmel, at PNA på grund af FN's resolution 194 slet ikke har nogen folkeretlig mulighed for at opgive kravet.

Under alle omstændigheder er de fleste klar over at en fortsat tilstedeværelse af over 300.000 palæstinensiske flygtninge i Libanon er en evig trussel mod Israel og

⁹⁵⁹ Ari Shavit: Deconstructing Ehud, Ha'aretz den 19. maj 2000.

⁹⁶⁰ Salman Abu Sitta i Al-Ahram Weekly 9-15. marts 2000.

⁹⁶¹ Danny Rubinstein: Third generation's vision of return, Ha'aretz 19. maj 2000.

Libanon. Derfor er der blevet investeret megen energi i at udtænke alternative planer som både tilfredsstiller de libanesiske krav om at de palæstinensiske flygtninge skal ud, og de israelske krav om at de ikke må komme til Israel. Et af de mere kyniske forslag hvis oprindelse endnu ikke kan spores går ud på at flytte de palæstinensiske flygtninge i Libanon til Irak. Der bor i forvejen 35.000 palæstinensere i Irak, og prisen for at tage imod 10 gange flere skulle være at USA ville gå med til at hæve sanktionerne imod Irak til gengæld for denne tjeneste. Rygtet blev styrket da det i marts 2000⁹⁶² kom frem at Bagdadregimet igen har tilladt palæstinensere at eje fast ejendom i Irak.

Andre forslag går ud på at palæstinenserne med international hjælp skal gøres til borgere i de lande de nu bor i. UNRWA skal i givet fald nedlægges da palæstinenserne ikke længere skal være flygtninge. Det er også blevet foreslået at Israel skulle udstede en moralsk-psykologisk anerkendelse af palæstinenserens lidelser - uden dog at tage ansvaret for dem. Efter et tredje forslag skulle Israel tage ansvaret for dem, men kun hvis palæstinenserne accepterer at de aldrig kan vende tilbage og accepterer at FN-resolution 194 ophæves.⁹⁶³

Mange israelere erkender at palæstinenserne både har en juridisk og en moralsk ret til at vende tilbage til deres land - på samme måde som alle i 1999 var enige om at Kosovoalbanerne havde det. De mener imidlertid at det ikke vil være muligt for Israel at opsuge de mange flygtninge, dels af rent praktiske grunde (pladsproblemet!) dels af hensyn til Israels jødiske karakter.

Den palæstinensiske forsker Salman Abu Sitta har et svar på begge dele. Han har lavet en beregning af hvad det ville betyde for Israel hvis de palæstinensiske flygtninge fra Libanon og Gaza fik lov til at vende tilbage til Israel. En analyse af befolkningsfordelingen i Israel fra 1994 viser at 78% af de israelske jøder kun bebor 15% af landet. De resterende 85% bebos af 1 million jøder. Langt de fleste af dem bor i byerne; i landområderne bor der kun 154.000 - og det er overvejende herfra de palæstinensiske flygtninge stammer. Der er derfor god plads. Hvis flygtningene fra Libanon - her sat til 329.000⁹⁶⁴ - vendte tilbage til deres landsbyer og byer ville jøderne på landsbasis fortsat være i flertal med 76%.⁹⁶⁵ Hvis dernæst flygtningene

⁹⁶² I den arabisksprogede avis Al Hayat, 4. marts 2000, som udgives i London. Her citeret fra Ramzy Abroud: "Palestinian Refugees Remain a Target, not Only for Israel" i Palestine Chronicle, 8. april 2000.

⁹⁶³ Salman Abu Sitta: Palestinian Right to return sacred, legal and possible. s. 61-62.

⁹⁶⁴ Tallene for palæstinensiske flygtninge i Libanon varierer meget. FN sætter det til 370.000, andre mener at der kun er 200.000, da mange har forladt landet. Se bl.a. Hugh Dellios: Chicago Tribune: "Palestinian exiles' hopeless life in Lebanon fuels a growing rage, 25. april 2000.

⁹⁶⁵ Selvom hovedparten af de palæstinensiske landsbyer i dag er jævnet med jorden, vil det ikke være vanskeligt at finde ud af, hvor de har ligget, for Palæstina er et helt igennem kortlagt land tilbage fra 1871, og briterne udarbejdede i mandatperioden detaljerede kort over hele Palæstina.

fra Gaza vendte tilbage til deres oprindelige område som er næsten ubeboet med 6 personer per km², ville den samlede jødiske overvægt være på 72%.⁹⁶⁶ Selvom der har været megen tale om at jøderne har fået ørkenen til at blomstre, er det område der i dag bliver dyrket - hovedsageligt ved kunstvanding - meget mindre end det palæstinenserne dyrkede før 1948, og Abu Sitta påpeger at de tilbagevendende palæstinensere ville kunne hjælpe med at øge den israelske landbrugsproduktion som for øjeblikket kun tegner sig for 3% af nationalproduktet.⁹⁶⁷ En sådan hjælp vil israelerne nu nok betakke sig for, og eksemplerne rummer da også flere svagheder: hvis man vil holde sig til princippet om palæstinenserens ret til at vende tilbage giver det ikke mening kun at regne med to af flygtningegrupperne; palæstinenserne i Jordan og Syrien har (i princippet) lige så stor ret, og så bliver tallene nogle helt andre. Men beregningerne har igen rejst diskussionen om den praktiske mulighed for en tilbagevenden, og der er jo ingen der mener at der slet ikke er plads til flere i det lille land, da Israel fortsat står åbent for de resterende 10 millioner jøder i verden.

En af de - få - israelere der støtter Salman Abu Sitta og støtter palæstinenserens ret til at vende tilbage er professor Ilan Pappé der advarer PNA imod at opgive kampen: "Hvis den palæstinensiske myndighed giver efter for de israelske krav vil den fornægte det mest...grundlæggende element i den palæstinensiske eksistens...For mange palæstinensere vil den fredsdiskurs som man har ført siden Osloaftalens indgåelse omsættes til en virkelighed med undertrykkelse, indirekte besættelse og en videreførelse af flygtningeproblemet. Arsenalet af vold og væbnet kamp er endnu ikke blevet opbrugt på den palæstinensiske side, og til sin tid kan man forvente et nyt oprør eller en ny guerillakrig - voldsommere end nogensinde før i Palæstinas historie, motiveret af ren og skær frustration og modløshed. Fredsprocessen vil til sidst frembringe endnu en blodsudgydelse."⁹⁶⁸ Hvis vilkårene fortsætter med at forringes som nu, vil der opstå en ny bevægelse der vil udnytte den latente vrede og vilje til at gribe til våben som findes hos mange unge mænd for hvem fremtidsudsigterne ser endnu mørkere ud end nogensinde før.⁹⁶⁹

Så selvom det ikke er nogen nem opgave at genbosætte de palæstinensiske flygtninge, mener professor Pappé at man skal gå i gang med den praktiske løsning af problemet. Det vil kræve en kampagne for at gøre verden, først og fremmest

⁹⁶⁶ Gazaflygtningene udgør i alt 679.000, dvs. mindre end antallet af russiske jøder der kom til Israel i 1990'erne.

⁹⁶⁷ Abu Sitta op. cit.

⁹⁶⁸ Ilan Pappé: A Report on the Refugee Problem. (uplic. manus til foredrag på en konference i Boston den 8. april 2000 om palæstinenserens ret til at vende tilbage). I midten af maj 2000 viste sammenstød mellem palæstinensiske demonstranter (iblandt lidt palæstinensisk politi) og israelsk politi hvor voldsom vreden og frustrationen er i de besatte områder. I løbet af godt en uge blev over 700 såret og mindst fem dræbt.

⁹⁶⁹ David Hirst: "One day we'll rise again - and return" i Al-Ahram Weekly 28. oktober til 3. november 1999.

USA, opmærksom på de katastrofer der kan blive følgen af Oslo-aftalen. Her drejer det sig ikke mindst om at rive glorien af Baraks regering og gøre det synligt for enhver at den fortsætter Netanyahu's politik med undertrykkelse og chikane af palæstinenserne og med bosættelser i et hidtil uset omfang omkring Jerusalem.⁹⁷⁰ Det vil også kræve at man gør verden det forståeligt at medmindre flygtningeproblemet bliver løst, bryder fredsprocessen sammen. Og endelig er det vigtigt at bearbejde den israelske offentlighed, hvor der trods alt til venstre for midten er en voksende forståelse for det nødvendige i alvorligt at overveje de palæstinensiske flygtninges rettigheder.⁹⁷¹

Den kommende aftale mellem Israel og PNA om en planlagt palæstinensisk stat vil kun komme til direkte at berøre omkring en tredjedel af palæstinenserne; der vil stadig være et flertal tilbage som ikke vil blive omfattet af en aftale og som fortsat kan stille krav. Den 4. marts 2000 udsendte 100 fremtrædende palæstinensere fra hele diasporaen en erklæring til arabiske regeringschefer, PLO, europæiske regeringer og til FN's generalsekretær. Underskriverne, bl.a. Edward Said, Haidar Abdel-Shafi og lederen af palæstinenserne i Libanon Shafiq al Hout, opridses kort baggrunden for den palæstinensiske fordrivelse fra 531 byer og landsbyer i Palæstina, nævner den internationale lovgivning bag deres ret til at vende tilbage, og fortsætter: "Retten til at vende tilbage udspringer af den private ejendomsrets ukrænkelighed som ikke kan fjernes af et nyt herredømme eller nogen besættelse; det er efter dette princip at de europæiske jøder med held kræver erstatning for deres tabte ejendom i Anden Verdenskrig uden hjemmel i en eneste FN-resolution. Derfor erklærer vi hermed at vi absolut ikke accepterer eller anerkender et resultat af forhandlinger...der sætter nogen del af retten til at vende tilbage...over styr...og vi accepterer ikke compensation som erstatning for tilbagevenden; vi kræver i overensstemmelse med international lov og lovmæssig præcedens passende krigsskadeserstatninger for den psykologiske lidelse, de materielle tab og skader og krigsforbrydelser som flygtningene har lidt under i 51 år..."⁹⁷²

Mustafa Barghouthi var en af underskriverne, og han står ved appellen: "men jeg er også realistisk og ved at man ikke kan gøre det på kort tid. Man må skabe de betingelser som vil tillade at processen kan finde sted, og det vil formentlig betyde virkelig fred, og det første skridt i den retning er palæstinenserens ret til i det mindste at vende tilbage til og få ret til at blive borgere i deres egen stat. Hvis

⁹⁷⁰ Mens det aldrig lykkedes for Netanyahu at få iværksat byggeriet på det omstridte Abu Ghoneim/Har Homa, er arbejdet nu i fuld gang under Barak: "Megafonerne, TV-kameraerne, demonstrationerne og Netanyahu's højrøstede erklæringer blev erstattet af bulldozere og kraner." Baruch Kra: Only the Left can build Har Homa, i Ha'aretz 6. februar 2000.

⁹⁷¹ Ilan Pappé: A Report on the Refugee Problem. (uplic. manus fra april 2000)

⁹⁷² Al-Ahram Weekly 9-15. marts 2000.

nogen har mistet deres hjem eller deres hus i Israel, må Israel stå ved sit ansvar. Når nu Israel er glad for at paven beklagede hvad der skete med jøderne – og jeg støtter denne undskyldning, jeg forstår den lidelse som det jødiske folk har været igennem i alle de år - så burde deres første reaktion være at indse hvor megen lidelse de selv har påført det palæstinensiske folk. Og hverken jeg eller nogen anden palæstinenser vil nogensinde acceptere at en person der er født et fjernt sted i Rusland har ret til at komme hertil, mens palæstinenserne som i århundreder har levet på dette sted og som blev fjernet med magt, ikke har ret til at vende tilbage.”⁹⁷³

Jerusalem

Mens palæstinenserne kan hævde at flygtningespørgsmålet skal afgøres af det palæstinensiske folk, er det samme ikke tilfældet med Jerusalem. Her er det ikke kun et spørgsmål om hvad palæstinenserne mener; også andre muslimer og kristne føler at Jerusalem tilhører dem og ikke kun jøderne. Som det er fremgået har Jerusalem da også indtaget en særlig status i samtlige de fredsplaner der har været lagt på bordet igennem det sidste halve århundrede: Jerusalem som et *corpus separatum*, som en demilitariseret fredens by. I FN's resolution 194 omhandler artikel 8 Jerusalem som skal behandles særskilt, og Israels annektering af byen har ikke ændret ved det principielle i dette forhold, for som FN's Generalforsamling gentog den 1. december 1999 er Israels beslutning om at "påtvinge den hellige by Jerusalem sine love, jurisdiktion og administration ulovlig og derfor ugyldig og uden nogen form for retsgyldighed."⁹⁷⁴ De fleste lande har da også respekteret FN's henstilling om ikke at lægge deres ambassader i Jerusalem. I juni 1997 vedtog den amerikanske kongres dog at flytte USA's ambassade fra Tel Aviv til Jerusalem, men byggeriet er endnu ikke gået i gang selvom byggegrunden er fundet. I mellemtiden har en gruppe palæstinensere fundet frem til de retmæssige arabiske ejere af området, så en del tvistigheder ligger formentlig forude.

⁹⁷³ Interview med forfatteren 24. marts 2000. Mustafa Barghouthi havde været med ved de multilaterale forhandlinger i forbindelse med Madrid-konferencen.

⁹⁷⁴ Den 27. juni 1967 vedtog det israelske parlament, Knesset, formelt at lægge Jerusalem og omegn ind under israelsk lovgivning, dvs. at annektere byen, i israelsk terminologi blev byen dog blot "genforenet". Annekteringen skete med et lovtillæg: "Statens love, jurisdiktion og administration skal gælde for ethvert område i landet Israel, som regeringen udpeger." Områdets grænser blev trukket sådan at man fik så meget arabisk jord med så få arabiske indbyggere som muligt. De arabiske indbyggere i Østjerusalem fik særlige identitetskort udstedt af Israel men opretholdt deres jordanske statsborgerskab. Citeret fra Lars Ploug og Christian Ulstrup: 1967 Genforening eller besættelse? i *Palæstinaorientering* 21. årgang nr. 1 marts 1999, s. 21-23.

Den 15. februar 2000 indgik PLO og Pavestolen en aftale om at "en retfærdig løsning på spørgsmålet om Jerusalem baseret på internationale resolutioner er fundamental for en retfærdig og varig fred i Mellemøsten, og ensidige beslutninger og handlinger der ændrer Jerusalems særlige karakter og status er moralsk og juridisk uacceptable". Aftalen opfordrer til at Jerusalems særlige status garanteres internationalt.

Når man taler om Jerusalem som den hellige by ved alle hvad det drejer sig om, nemlig de gamle kvarterer omkranset af bymuren. Her finder man Haram al-Sharif, Grædemuren, Gravkirken og Via Dolorosa. Det er et område på mindre end 5 km². Da Israel besatte Jerusalem i 1967 bestod hele byen af cirka 7 km²; senere har israelerne inddraget 70 km² af Vestbredden og sammen med det israelske Vestjerusalems 40 km² er Storjerusalem i dag på over 110 km².⁹⁷⁵ Det er inden for dette Storjerusalem at israelerne mener at palæstinenserne skal finde deres hovedstad: "Jerusalem er symbolsk for os - vi har bedt for det i 2000 år - så dér vil der ikke blive gjort indrømmelser, men i Storjerusalem er der plads nok til en palæstinensisk hovedstad."⁹⁷⁶

Indtil 1948 havde der i halvandet årtusinde været et jødisk kvarter i Jerusalems gamle by i Østjerusalem. I forbindelse med 1948/49-krigen blev den gamle bys 2000 jøder fordrevet til Vestjerusalem hvorfra der til gengæld kom 30.000 arabiske flygtninge den anden vej⁹⁷⁷, så i 1967 boede der udelukkende arabere i Østjerusalem. I dag bor der godt 200.000 arabere og 170.000 jøder i Østjerusalem. Jøderne er fordelt på 10 bosættelser, og yderligere 55.000 bor i 18 tilgrænsende bosættelser på Vestbredden. Jerusalems kommunale administratorer skal ifølge et regeringsdirektiv sørge for at den palæstinensiske andel af byens befolkning ikke overstiger 28%. Det har kunnet lade sig gøre ved at begrænse arabernes livsmuligheder i byen, og derfor blev der i Storjerusalem mellem 1967 og 1995 kun bygget 9.000 lejligheder til arabere. Arabernes ejendom er for 86%'s vedkommende overtaget af israelerne til "offentlige formål", udvidelse af bosættelser eller "grønne områder" hvor der ikke må bygges før kommunen laver zoneopdelingen om og inddrager områderne til jødisk bebyggelse. Altsammen er det i fuld overensstemmelse med israelsk lovgivning, men i strid med internationale regler.

Ron Pundak har udtalt, at "Israel har sin hovedstad i Jerusalem...og vi vil ikke flytte vores Knesset, og det israelske regeringshovedkvarter skal forblive hvor det er; det palæstinensiske regeringssæde kan i fremtiden placeres i områder uden for Jerusalems kommune som er en del af den palæstinensiske definition af Jerusalem,

⁹⁷⁵ Herbert Pundik på Udenrigspolitisk Selskabs konference på Christiansborg den 24. marts 2000.

⁹⁷⁶ Danny Rubinstein på samme konference.

⁹⁷⁷ Karen Armstrong: Jerusalem, Tro, Historie, Politik, 1998, s. 357.

nemlig områderne i Abu Dis og Azzariyya. Jerusalems gamle by er åndeligt og symbolsk så betydningsfuld for begge parter at den ikke skal være centrum i hverken den officielle israelske eller palæstinensiske hovedstad, men skal regeres af begge sider sammen.”⁹⁷⁸ Pundaks udtalelser minder ikke overraskende om de tanker der blev fremlagt i Beilin-Abu Mazen planen.⁹⁷⁹

Spørgsmålet er om man kan få palæstinenserne til at kalde landsbyen Abu Dis for Jerusalem, på arabisk al-Quds, og acceptere den som landets hovedstad. Det ville vel svare til at danskerne skulle acceptere Glostrup som hovedstad i stedet for København. “Lige så hellig Jerusalem er for jøderne, lige så hellig er den for det palæstinensiske folk, for andre arabere og muslimer og kristne. Så der findes kun én løsning: Jerusalem, den gamle by, som hovedstad for to stater”⁹⁸⁰ Derfor skimtes der allerede en ny endeløs overgangsftale, som vil give israelerne yderligere anledning til at befæste deres position gennem massive bosættelsesbyggerier i og omkring Jerusalem. Siden 1967 er der blevet bosat i nærheden af 200.000 israelere i byen. Alligevel ligger der måske et håb i at kunne konstatere at “de samfund der har holdt længst i byen i det store og hele har været dem, som var indstillet på en eller anden form for tolerance og sameksistens i Den Hellige By.”⁹⁸¹

Bosættere og bosættelser

Det tredje store spørgsmål efter flygtningeproblemet og Jerusalem er hvad der skal ske med de israelske bosættere og deres bosættelser. Med placeringen af dem har Israel villet sikre sig så stor en del af Vestbredden og Gaza som muligt og samtidig skabe en sikkerhedszone. Derfor ligger bosættelserne tæt langs grænsen mellem Israel og Vestbredden (“den grønne linje”) og langs med Jordanfloden. Resten af Vestbreddens bosættelser er spredt ud over hele området som er blevet gennemskåret på kryds og tværs af de mange brede omkørselsveje. “Når man er i de besatte områder kan man se at der foregår en konsolidering af bosættelserne og ikke en afmontering af dem”⁹⁸²

⁹⁷⁸ Ron Pundak i interview med forfatteren juni 1998.

⁹⁷⁹ Se kapitel 17.

⁹⁸⁰ Mustafa Barghouthi på Udenrigspolitisk Selskabs konference på Christiansborg den 24. marts 2000. Den 28. maj foreslog Jerusalems borgmester Ehud Olmert på et møde i The Jerusalem Forum, at der når Abu Dis og Azzariye overdrages til palæstinensisk styre skal oprettes et sikkerhedshegn imellem de to småbyer og Jerusalem for at undgå sammenstød. Kilde: Nadav Shragai: Olmert want fence to split J’lem, Abu Dis. Ha’aretz 29.5.2000.

⁹⁸¹ Karen Armstrong: Jerusalem, 1998 s. 397.

⁹⁸² Mustafa Barghouthi, interview 24. marts 2000.

I Gaza ligger bosættelserne strategisk med hovedparten i et større område ved grænsen til Egypten. Resten er anlagt ved grænsen til Israel foruden at der er et par bosættelser langs hovedvejen gennem Gazastriben. Disse bosættelser har ikke været berørt i nogen af forhandlingerne siden Oslo-aftalen.

Nogle israelere tror at Israel er parat til at opgive omkring 90% af de besatte områder, og at det samtidig kan lade sig gøre for Israel at opretholde de fleste af bosættelserne da 80% af bosætterne kun bebor 5% af områderne. Ifølge FN har bosættelserne tilsammen beslaglagt 10% af Vestbredden. Men de har ofte afskåret palæstinensiske områder fra hinanden. Bosætterbæltet omkring Jerusalem har med den nyeste bosættelse, Har Homa, helt afskåret byen fra Vestbredden og har i praksis delt Vestbredden i to som det også fremgår af israelernes bud på den endelige løsning. Bosættelsernes betydning skal i øvrigt ikke kun opgøres i procent; de afspejler en israelsk aggression hvor bulldozerne fortsatte den krig som kampvognene havde indledt, og de repræsenterer en sørgelig vandalisering af det gamle kulturlandskab.

Problemet med bosættelser kan ikke løses gennem annektering, tvungne udvisninger og bulldozere, men skal ske "ved en retlig, psykologisk og sproglig ændring af kendsgerningerne. Bosættere og bosættelser skal ophøre med at eksistere for at blive erstattet af udenlandske borgere i Palæstina; byer og beboelsesområder som i begyndelsen vil være helt jødiske kunne med tiden blive blandede eller overvejende arabiske. Principielt skulle palæstinenserne ikke have problemer med at der bor jøder i staten Palæstina, eller at jøderne endog får status som borgere der, hvis de måtte ønske det. En million palæstinensere bor som borgere i Israel. Men palæstinenserne ville have et problem med de særlige diskriminerende og extraterritoriale rettigheder som bosætterne for øjeblikket nyder godt af."⁹⁸³

Grænser og Suverænitet

Det fjerde spørgsmål der er udsendt til de endelige forhandlinger er spørgsmålet om grænser og kontrol med grænserne. Problemet er forbundet med spørgsmålet om hvorvidt der reelt bliver tale om en suveræn stat, eller om Israel fortsat vil kontrollere alle grænserne. En af årsagerne til at Israel ønsker at kontrollere grænserne er formentlig angsten for at en palæstinensisk stat ville slå porten op på vid gab og lave en palæstinensisk lov om tilbagevenden. Flere arabiske lande ville uden tvivl være behjælpelige med at sørge for at strømmen af tilbagevendende

⁹⁸³ John Whitbeck: Why September is the Last Chance. Al-Ahram Weekly, 30. marts til 5. april 2000.

flygtninge blev betydelig, og det ville igen skabe en humanitær situation der ville få international opmærksomhed og dermed bidrage til at lægge pres på Israel. Det scenario ønsker den israelske regering for enhver pris at undgå.

Palæstinenserens udgangspunkt er at Israel skal vende tilbage til 1967-grænserne. Men intet tyder på at det vil ske. Alternativerne er en palæstinensisk stat der kommer til at omfatte det meste af Gaza og 80% af Vestbredden, sådan som den israelske viceudenrigsminister Nawaf Masalha⁹⁸⁴ mener - eller en stat omfattende 70% af Vestbredden hvilket den seneste israelske plan efter sigende⁹⁸⁵ går ud på; efter samme plan skal 10% af Vestbredden annekteres af Israel. De resterende 20% skal der tages stilling til på et senere tidspunkt. I maj 2000 blev planen konkret og visualiseret i form af et landkort som israelerne lagde på bordet ved fredsforhandlingerne. Her viste det sig at Israel planlægger at annektere de store blokke af bosættelser samt et bredt bælte fra Jerusalem til Jordan som deler området i to. Desuden en stribe land hele vejen langs grænsen til Jordan, altså langs Jordanfloden og Det Døde Hav⁹⁸⁶. Israel har meddelt Jordan at man ikke vil acceptere nogen form for palæstinensisk tilstedeværelse i Jordandalen.

Det efterlader palæstinenserne med en stat hvor Vestbredden deles over fra Jerusalem til Jordan, og hvor den nordlige del desuden er opdelt i tre: en større, en mindre og en meget lille kanton uden indbyrdes forbindelse. Endelig er der en tredje kategori land som hovedsageligt ligger vest for det planlagte israelske område langs Jordanfloden og Det Døde Hav. Ifølge den palæstinensiske forhandler Yasser Abed Rabbo foreslår israelerne at "leje" dette område af palæstinenserne i en periode på mindst 100 år. De palæstinensiske kantonner tænkes indbyrdes forbundet via broer og tunneller. En tidligere palæstinensisk forhandler siger at "for Barak er det vigtigste spørgsmål grænser. Barak ved at den der kontrollerer grænserne har herredømmet. Til sidst vil han nok være parat til at opgive kontrollen med grænserne, men først når der er indgået en aftale om flygtningene - om hvor mange der vil vende tilbage og hvortil. Hvis palæstinenserne accepterer et begrænset antal flygtninge som kun må vende tilbage til en palæstinensisk stat på Vestbredden og Gaza men ikke til Israel, kan vi få grænserne. Ellers ikke."⁹⁸⁷ Det bliver næppe Ehud Barak der vil opgive grænsekontrollen; til gengæld bliver han nødt til at komme med et mere realistisk bud hvis det skal komme til en fredsaftale i år 2000.

⁹⁸⁴ Fremsat på et møde i Dansk Udenrigspolitisk Institut den 31. januar 2000. Masalha er den første arabiske (vice)minister i Israel.

⁹⁸⁵ Lamis Andoni: Statehood at a price, Al-Ahram Weekly 20. til 26. april 2000.

⁹⁸⁶ Det er ud fra kortet ikke muligt at sætte procentsatser på de tre områder, men et gæt vil være knap 70% til palæstinenserne og resten fordelt på de to forskellige israelske områder.

⁹⁸⁷ Den tidligere palæstinensiske forhandler Khalil Tafakji i Graham Usher: Mapping the Future, MEI no 623, 21. april 2000. Der er formentlig tale om en optimistisk vurdering.

Efter den tredje fase af den anden israelske omgruppering i marts 2000 har palæstinenserne nu fuld kontrol (område A) over 17,2% af Vestbredden⁹⁸⁸ og funktionel civil kontrol (område B) over 23,8%, i alt 41%. Uanset hvilken procentsats aftalen ender på er det maksimalt opnåelige kun 23% af det oprindelige Palæstina og ved fratrækning af bosættelserne bliver der formentlig tale om en palæstinensisk stat på højst 15% af Det Hellige Lands oprindelige område.⁹⁸⁹

Det bliver mere og mere tydeligt at den palæstinensiske stat som mange regner med at Arafat udråber den 13. september 2000⁹⁹⁰ vil blive en stat af navn men ikke af gavn, en "virtuel stat". Der vil blive tale om et opsplittet område gennemskåret af bosætternes veje og områder, en stat der vanskeligt vil kunne brødføde ret mange af de 5 millioner palæstinensiske flygtninge, en afmilitariseret stat omringet af en af verdens stærkeste og mest moderne udrustede hære, en stat der vil være økonomisk afhængig af Israel og som ikke vil kunne kontrollere sine grænser. En sådan stat vil være totalt blokeret i sin økonomiske og industrielle udvikling og vil kun kunne opretholdes ved massiv støtte udefra og massiv undertrykkelse af dets utilfredse indbyggere.

Den binationale løsning

Derfor er mange palæstinensere - og nogle få israelske jøder - begyndt at tænke i andre baner. Hvis palæstinenserne ikke får deres egen uafhængige stat inden for 1967-grænserne med Jerusalem som hovedstad, hvis ikke flygtningene får ret til at vende tilbage og/eller får kompensation, og hvis ikke Israel anerkender den historiske uret der er begået mod det palæstinensiske folk, er den alternative løsning oprettelsen af en binational stat for de to folk i det historiske Palæstina.

Hvis Oslo-aftalen bryder sammen vil man stå tilbage med en palæstinensisk stat som ganske vist er anerkendt af verden, "men hvor det der i virkeligheden er skabt er kimen til en guerillakrig, en udmattelseskrig som vil prøve at flytte bosætterne en efter en...Bosætterprocessen har nået et stade hvor den er irreversibel. Man kan ikke fjerne Ma'aleh Adumim, Gush Etzion eller Ariel som er hele byer. Derfor kan

⁹⁸⁸ Når Abu Dis og de to andre landsbyer bliver overdraget skal der lægges 0,3% til.

⁹⁸⁹ Ifølge Herbert Pundik på ovennævnte konference arrangeret af Dansk Udenrigspolitisk Selskab den 24. marts 2000.

⁹⁹⁰ Oprindeligt ville Arafat have udråbt staten i maj 1999, hvor de endelige forhandlinger efter planen skulle have været afsluttet. Han blev overtalt til at udskyde det for at give freden en chance. En ny udskydelse er stadig mulig, da ingen datoer er hellige, men det er vanskeligt at tro at Arafat vil fortsætte med at vente på Godot. Det er dog vanskeligt at se hvad han med de nuværende israelske udspil skulle kunne kalde en stat.

tanken om en tostatsløsning ikke opfyldes inden for en tostatsformel, og så er der kun én anden mulighed og det er den binationale; med andre ord ikke to stater for to folk, men én stat for to nationer. Her skal israelske jøder og palæstinensere bo i det gamle mandat-Palæstina, men med deres egne nationale rettigheder. Men det vil automatisk indebære et opgør med zionismen som per definition kræver en stat udelukkende for jøder, ikke en stat for jøder og arabere.”⁹⁹¹

Hverken palæstinensere eller israelere er dog på nuværende tidspunkt parate til en sådan løsning. Palæstinenserne vil måske blive det når de først har fået deres stat og har indset at den ikke er levedygtig; når de har indset at deres kamp ikke gælder statsdannelse, men lighed og bevægelsesfrihed og at have de samme rettigheder som israelske jøder har.⁹⁹²

Det er næppe tilfældigt at fortalene for den binationale løsning især kan findes blandt de palæstinensere der bor i Israel (som regel kaldet israelske arabere) og som ønsker en demokratisk stat for alle landets borgere; ikke en jødisk stat som per definition diskriminerer den arabiske minoritet. Efter Osloaftalen som negligerede både diasporaens og Israels palæstinensere har sidstnævnte krævet lighed og samme borgerrettigheder som jøderne. Palæstinenserne i Israel vil uden tvivl blive en meget vigtig faktor i den fremtidige udvikling i Israel hvor de udgør en femtedel af befolkningen og formentlig vil øge deres andel på grund af deres høje fødselsrate. De nærer intet ønske om at blive en del af en palæstinensisk stat da de allerede bor i deres eget land – omend ikke altid på deres fædrenes jord da mange af dem er internt fordrevne. Siden 1999 er der sket en for israelerne foruroligende udvikling blandt de israelske arabere. Dels har der været tilfælde med terrorhandlinger, dels har der været store studenterprotester imod forskelsbehandling bl.a. på Haifas Universitet, og endelig højtideligholdt de israelske arabere for første gang al-Nakba, katastrofen, og nægtede til gengæld at deltage i israelernes fejring af 52-året for statens oprettelse. De tilkendegav hermed at de ikke er en del af den jødiske stat og markerede at israelerne ikke både kan diskriminere og få loyalitet. For Israels arabere er en binational stat en fristende mulighed.

Nogle palæstinensere vil måske forveksle binationalitet med tanken om en demokratisk stat i hele Palæstina hvor jøder, kristne og muslimer lever i fred side om side, jfr. det gamle PLO-slogan. Binationalitet indebærer eksistensen af to nationer. Palæstinensere og arabere skal anerkende at efter 50 år er israelerne blevet en nation, og israelerne skal tilsvarende anerkende palæstinenserne som en nation. Israelske jøder får ret til at slå sig ned midt i Hebron, og palæstinensere fra Hebron

⁹⁹¹ Graham Usher i interview med forfatteren september 1999.

⁹⁹² Ibid.

får ret til at slå sig ned midt i Haifa eller Tel Aviv. I en binational stat lever palæstinensere og israelske jøder i national sameksistens med total lighed; der er tale om en slags føderation eller én stat med to nationer i lighed med flamlændere og valloner i Belgien. Måske skal der være to lovgivende forsamlinger med et overordnet parlament til at beskytte henholdsvis den palæstinensiske og den israelsk-jødiske identitet og historiske arv.

Tankegangen vil være meget svær at kapere for israelerne, for alle zionismens bestræbelser er gået i den stik modsatte retning. Shimon Peres udtalte i et interview i 1999 at han fuldt ud støtter idéen om en palæstinensisk stat idet alternativet er en binational stat, og dét ville være afslutningen på Israel som jødisk stat. Og det var netop for at forhindre "mareridtet om den binationale stat" at Rabin gik ind i Osloprocessen, ikke fordi han følte skyld over for palæstinenserne. Slet ikke. Han var helt klar i sit syn på at hvis mindre end 80% af befolkningen er jødisk, er selve statens grundlag truet. For at forhindre en sådan udvikling er det nødvendigt at Israel giver områder tilbage til palæstinenserne.⁹⁹³

Fordelen ved en binational løsning er at den kunne løse problemet mellem palæstinenserne og israelerne, og jøderne kunne opretholde om ikke en jødisk stat så en jødisk nation, og det ville være muligt at indføre forholdsregler til forebyggelse af konflikter mellem de to nationer som forventeligt ikke ville elske hinanden fra starten. Der ville være tale om et ligeværdigt forhold og ikke den apartheidlignende relation som for tiden udtænkes og støttes af israelske politikere – også på venstrefløjens som ønsker de to folk holdt totalt adskilt efter princippet "good fences make good neighbours". Problemet med den binationale løsning er at den for øjeblikket ikke er realistisk. Men ingen ved bedre end israelerne at utopier kan blive til virkelighed. På titelbladet til Theodor Herzl's bog "Altneuland" stod: "Hvis du ønsker det, er dette ikke et eventyr."

Der er da også enkelte israelere der mener at en binational stat i sidste instans bliver resultatet: "Palæstinensere og jøder er i den grad flettet ind i hinanden i hele området at det vil være absurd at forestille sig to suveræne uafhængige stater i området mellem Jordan og Middelhavet. Derfor breder tanken om en binational løsning under en eller anden form sig langsomt blandt eksilpalæstinensere, palæstinensere i Israel og i en lille del af den israelske venstrefløj. Det skulle være en sekulær, demokratisk og pluralistisk stat hvor alle de mennesker der engang boede i Palæstina skal finde et hjem."⁹⁹⁴

⁹⁹³ Ibid.

⁹⁹⁴ Ilan Pappé i interview med forfatteren april 1999.

Men hvad enten man tror på muligheden af en binational stat i en fjern fremtid eller anser en sådan stat for et Utopia, er de fleste enige om at Oslo-aftalens nuværende kurs ikke vil føre til varig fred mellem israelere og palæstinensere. Og holdningen hos mange israelere er uden tvivl i overensstemmelse med den tidligere pressechef på den israelske ambassade i København der om palæstinenserne sagde at "de har ikke noget at tilbyde os." At palæstinenserne måske kunne tilbyde fred affødte kun svaret "well, yes"; det var tydeligt at handelsværdien ikke var høj.

En føderation mellem Jordan og Palæstina

En føderation mellem en palæstinensisk stat og Jordan forekom på et tidspunkt mere sandsynlig. Vestbreddens kantonner ville se nogenlunde fornuftige ud hvis de blev lagt sammen med Jordan hvis befolkning for 70%'s vedkommende i forvejen er palæstinensere. En sådan føderation ville skabe større muligheder for en bæredygtig økonomisk udvikling og ville samtidig gøre det muligt for de flygtninge der måtte ønske det at vende tilbage - om ikke til deres landsby så til en palæstinensisk/jordansk stat. Men det ville kræve at Israel skulle give Jordandalen tilbage til palæstinenserne hvad der ville være en indikation af at deres besættelse og ekspropriation af Vestbredden alene havde været begrundet i sikkerhedshensyn og ikke i kolonialistiske ønsker om at overtage og kontrollere land, vand og grænser. For Israel ville det imidlertid rumme den oplagte fordel at den binationale stat for altid ville være ude af billedet. Ulempen ved en føderation ville være at spændingen mellem jøder og arabere i Israel formentlig ville blive øget.

Oslos historiske kompromis

En tredje mulighed ville være at udnytte Oslos historiske kompromis ved at give palæstinenserne en stat på alle de palæstinensiske områder der blev besat i 1967. Det ville betyde at man løste alle udestående problemer frem for at blive ved med at udskyde dem. Denne model skulle kombineres med et sydafrikansk forbillede hvor begge parter indrømmer deres skyld og ansvar i forbindelse med de lidelser de har påført den anden part. Fordelen ved en sådan løsning er at Oslo allerede nyder international støtte, den befinder sig inden for en accepteret ramme. Svagheden er at det ikke ville løse problemerne for Israels arabere som fortsat ville presse på for at få gennemført en strukturel ændring i selve Israel hen imod en stat for alle landets borgere. Endelig ville modellen ikke give plads til alle flygtningene.

Forsoningens nødvendighed

Uanset om det bliver det ene eller det andet alternativ eller hvilken model man i sidste instans måtte finde frem til skal der arbejdes på mange fronter for at skabe en fremtidig fredelig sameksistens.

Selvom der for nylig er blevet ændret i de israelske skolebøger sådan at børnene nu får at vide at den zionistiske sejr medførte store omkostninger for palæstinenserne, er det forstemmende at de to parter i de sidste 7 år har undladt at belære hinandens folk om at fred handler om andet og mere end underskrivelsesceremonier i Det Hvide Hus. Det er ikke kun manden på gaden der har brug for at blive belært om virkeligheden hos de andre; stormuftien i Jerusalem Ikrema Sabri overgik de fleste i overlagt stupiditet i forbindelse med Pavens besøg i det israelske Holocaustmuseum Yad Vashem i marts 2000 da han fastslog: "Seks millioner jøder døde? Der var langt færre. Lad os standse dette eventyr som udnyttede af Israel til at skaffe sig international solidaritet. Det er ikke min skyld at Hitler hadede jøder, de har været hadet lidt overalt."⁹⁹⁵

Israel oplevede i begyndelsen af det ny årtusinde en regeringskrise efter at undervisningsminister Yossi Sarid fra Meretz havde foreslået at den israelske gymnasieungdom skulle have lejlighed til at læse digte af Palæstinas mest fremtrædende digter Mahmoud Darwish. Statsminister Barak støttede kritikken med en udtalelse om at "forholdene endnu ikke er modne til at undervise i Darwish i skolerne".⁹⁹⁶ En opinionsundersøgelse foretaget efter debatten i Knesset viste at et flertal af israelerne forkastede tanken om at acceptere palæstinensisk litteratur i undervisningen. De ønskede ikke inden for den officielle zionistiske uddannelse at skabe en bevidsthed om palæstinenserne som mennesker med en historie og en fortælling.⁹⁹⁷ En bedrøvelig illustration af at tiden ikke synes at være inde til at israelerne tager deres historiske ansvar på sig.

Statens sikkerhed har altid været i fokus i Israel - antagelig begrundet i en reel frygt - og de typiske reaktioner har været brug af militær magt og besættelse af områder når sikkerheden blev anset for at være truet. I den israelske ledelse har pensionerede generaler altid spillet en stor rolle og de har forbundet fred med praktiske foranstaltninger i form af indhegninger, sikkerhedspatruljer, mere

⁹⁹⁵ Citeret fra Graham Usher: The Pope's progress i MEI, nr. 622, 7. april 2000.

⁹⁹⁶ Ha'aretz 13. marts 2000. Yossi Verter: Barak says schools 'aren't ready' yet for poet Darwish.

⁹⁹⁷ Edward Said: "A truly fragile identity" i Al-Ahram Weekly 23.-29 marts 2000.

avanceret og nyere militært isenkram, endnu tættere militært samarbejde først og fremmest med USA, osv. Problemer hvis løsning i virkeligheden kræver en raffineret, nuanceret og følelsespræget tankegang har på begge sider været behandlet af generaler og andre uniformerede personer. Det er på høje tid at konfliktforskere og praktiske konfliktløserne bliver inddraget. Og det er på høje tid at man begynder en fredsopbygning nedefra. "De der skaber og gennemfører israelsk politik tror oprigtigt at de palæstinensiske børn til sidst vil acceptere den "neo-besættelses-virkelighed" som skabes her - en virkelighed hvor Israel fortsætter med at kontrollere de tre vigtigste ressourcer som er væsentlige for suveræniteten: land, vand og bevægelsesfrihed. Disse tre ressourcer er afgørende og vil afgøre fremtiden for den palæstinensiske økonomiske og politiske udvikling. At dømme efter Israels politiske og militære kilders adfærd - og ikke efter deres glatte udtalelser ved officielle begivenheder - er det tydeligt at de ønsker at den udvikling skal være så beskeden som mulig...Som generaler og tidligere hærchefer kan de ikke fatte at den palæstinensiske offentlighed i det lange løb ikke kan udholde den apartheidlignende virkelighed som skabes af de jødiske bosættelser i områderne."

998

Måske kunne palæstinenserne tage ved lære af dele af zionismens historie. Tre ting skabte den zionistiske bevægelses uomtvistelige succes: 1) Da først zionisterne havde besluttet sig for Palæstina - efter at have overvejet Østafrika og Sydamerika - forblev de fælles mål de samme, 2) de forstod fra begyndelsen at det vigtigste var at få en bindende tilkendegivelse som var internationalt anerkendt. I 20 år manøvrerede de i Storbritannien indtil de opnåede Balfourerklæringen, og i de sidste 4-5 år før den havde Weizmann over 2000 samtaler med medlemmer af den engelske regering, og 3) zionisternes hovedargument for at omverdenen skulle støtte dem var at de var stærke, havde gode forbindelser - altså at det kunne betale sig at støtte dem. Endelig arbejdede de sig langsomt frem skridt for skridt efter et af Weizmann's mottoer "endnu en hektar, endnu en ged"; der var fuld overensstemmelse mellem idéen og det praktiske arbejde på jorden.⁹⁹⁹

Heroverfor stod araberne som ikke foretog sig ret meget og som altid vaklede imellem ingen idéer at have eller at have for mange på samme tid. Det er, siger professor Edward Said, vigtigt at palæstinensere og arabere studerer såvel Israel som jødedommens historie, men der findes i den arabiske verden ikke et eneste forskningsinstitut for dette emne. Den arabiske verden befinder sig endnu i dag i en magtesløs situation, og uanset at området har mange ressourcer oplever man en

⁹⁹⁸ Amira Hass i Ha'aretz den 23. februar 2000. Amira Hass er formentlig en af de israelere der kender palæstinenserne bedst, da hun har boet blandt dem i Gaza og Ramallah.

⁹⁹⁹ Edward Said: "Reflections on The Arab-Israeli Conflict: Its Past and Its Future" i "The June 1967 War After Three Decades, red. af William W. Haddad et al. s. 199 ff.

økonomisk afvikling frem for udvikling. Dertil kommer foruroligende tal om at analfabetismen stiger. Mange af problemerne skyldes mangel på demokrati og "over hele linjen kan man ikke tænke på en eneste leder i de 22-23 arabiske lande som man kan have nogen tillid til, blot et minimum af respekt for og som har nogen troværdighed."¹⁰⁰⁰

Derfor bør folk uden for magtens snævre cirkler gå ind og begynde at overveje hvordan man kan skabe en basis for sameksistens mellem arabere og israelere. Et udgangspunkt for dialog er at begge folk begynder at tage den anden parts lidelser alvorligt. Det betyder at araberne ikke skal underkende jødernes kollektive erindring om Holocaust og dens betydning. Uanset hvor meget Israel og zionisterne har misbrugt Holocaust er det en menneskelig tragedie der ikke kan sammenlignes med noget andet. "Holocaust var årsag til at der blev behov for en jødisk stat for at redde jøderne fra fremtidige rædsler. Men meget få går videre med analysen af konflikten mellem israelere og palæstinensere: den forfærdelige lidelse som er blevet påført det palæstinensiske folk som et resultat af Vestens behov for at sone sine synder mod jøderne. Der skal skabes en forbindelse mellem hvad der skete med jøderne under Anden Verdenskrig og det palæstinensiske folks katastrofe...en forbindelse hvorved den jødiske tragedie ses at have ført direkte til den palæstinensiske katastrofe af nødvendighed snarere end af ren vilje. De to samfund kan ikke leve sammen i afsondret og adskilt lidelse. Det har været Oslo-aftalens nederlag at den har designet en klinisk adskillelse af folk i individuelle men ulige enheder frem for at indse at den eneste vej til at hæve sig over den endeløse frem-og-tilbage-vold og afhumanisering er at indrømme universaliteten og integriteten i den andens erfaring og begynde at planlægge et fælles liv sammen."¹⁰⁰¹ Det betyder at palæstinenserne skal betragte jøderne i Israel i lyset af Holocaust, og uden at nedgøre deres lidelser skal de kræve erstatning. Men samtidig skal palæstinenserne være parate til at anerkende og tage ansvaret for de lidelser og skader som de har påført civile israelere.

Da Pave Johannes Paul II i marts måned 2000 var på besøg i Israel og Palæstina gav han et smukt eksempel på at det er muligt at vise medfølelse og ydmyghed over for jødernes lidelser og samtidig at tale om de "palæstinensiske pinsler der har varet for længe". Forud for sit besøg havde Paven bedt om tilgivelse for de forbrydelser som den katolske kirke har stået bag igennem århundreder i forhold til blandt andre jøderne. Mange israelere diskuterede om det nu også var nok; skulle han

¹⁰⁰⁰ Ibid., s. 205.

¹⁰⁰¹ Ibid., s. 200-201 og 208-209. Edward Saids indlæg her og andre steder om Holocaust skabte stor debat blandt palæstinensiske og andre arabiske intellektuelle.

ikke også direkte bede om tilgivelse for den katolske kirkes passivitet i forhold til Holocaust? Som om der kunne findes nogen tilgivelse for Holocaust.

I forbindelse med Pavens besøg skrev en israelsk avis: "Israels krav om flere og flere tilgivelseshandlinger ville være langt mere forståeligt og retfærdiggjort hvis landet også selv var i stand til at imødekomme sådanne krav. Hvis Israel var lidt mere generøs med hensyn til at bede sine ofre om tilgivelse ville dets egne krav i denne henseende ikke alene være mere forståelige men også have større moralsk gyldighed. Men udtrykket "tilgivelse" findes ikke i det israelske leksikon. Israel har aldrig sagt undskyld eller bedt om tilgivelse hos sine ofre... Ingen i den palæstinensiske "efterlattes familie" har modtaget en officiel undskyldning fra Israel. Ingen familier til de børn der blev dræbt, ikke familierne til de børn der vil forblive krøblinge resten af livet på grund af skydeglade soldater. Ikke torturofrene hvis liv blev totalt ændret, og ikke dem der blev dræbt ved de militære vejspærringer. Ikke de gravide kvinder der mistede deres babyer på grund af soldaternes ufølsomhed ved vejspærringerne, og ikke de akutte nødstedte der ikke kunne komme på hospitalet i tide på grund af et udgangsforbud. Ikke de der blev ydmyget gennem unødvendige ransagninger af deres hjem og ikke de tusinder der blev udsat for falske anholdelser. En israelsk undskyldning? Glem det. Et krav om tilgivelse? Få os ikke til at le... Så langt man kan huske tilbage har Israel aldrig undskyldt, det er som om det er en stat der aldrig har gjort noget der fortjener en undskyldning. Hverken besættelsens "små uretfærdigheder" eller den store historiske uretfærdighed begået mod palæstinenserne." ¹⁰⁰²

På den anden side er fred ikke mulig uden et vist mål af retfærdighed og fairness og anerkendelse af de ubodelige skader og tab som konflikten har påført begge parter - i helt overvejende grad den palæstinensiske side. En dag bliver Israel nødt til at oprette en sandheds- og forsoningskommission sådan som det skete i Sydafrika som et nødvendigt skridt i en intern forsonings- og renselsesproces. Israel må påtage sig ansvaret for at jøderne i deres rolle som "retfærdige ofre" ¹⁰⁰³ begik en grusom uretfærdighed mod et andet folk "hvoraf 600.000 blev fordrevet eller tvunget til at flygte fra deres hjem og landsbyer som blev slettet fra jordens overflade, hvis sociale og kulturelle struktur blev revet i stykker næsten fra den ene dag til den næste, som fortsætter med at leve i flygtningelejre som den paven besøgte - de fortjener anerkendelse af den uret der blev begået imod dem. Det skal følges op af indrømmelse af ansvar og bøn om tilgivelse sådan som vi beder om det for os selv. Der er et vigtigt moralsk aspekt forbundet med det men også et praktisk aspekt: Ingen virkelig løsning kan opnås uden." ¹⁰⁰⁴

¹⁰⁰² Gideon Levy: Ask forgiveness? Who, us?, Ha'aretz 26. marts 2000.

¹⁰⁰³ Titlen på Benny Morris seneste bog Righteous Victims.

¹⁰⁰⁴ Gideon Levy: Ask forgiveness? Who, us?, Ha'aretz 26. marts 2000.

Tre dage efter den israelske tilbagetrækning fra Libanon i maj 2000 lancerede Jewish Agency en verdensomspændende kampagne for at samle penge ind til - indbyggerne i Nordisrael. Pengene ville formentlig skabe større sikkerhed i området hvis de blev brugt til at betale krigsskadeserstatninger til de mange libanesere der i årtier har lidt under Israels besættelse og som har betalt med mindst 12.000 liv. Israels næste skridt burde ifølge en tidligere israelsk soldat i Libanon være at tage ansvaret for de mange forbrydelser på sig, give kompensation og undskylde. Soldaten giver selv bolden op ved at bede om tilgivelse fra den 10-årige dreng som han i 1986 var med til at udføre en fingeret henrettelse på.¹⁰⁰⁵ En sandheds- og forsoningskommission etableres ikke alene af hensyn til ofrene, også bødlerne har brug for at fortælle deres historie og måske få tilgivelse for den - så det ikke sker igen.

Frem for at tænke fred i form af sikkerhed gennem indsættelse af et stadig mere omfattende militært apparat burde de israelske ledere og deres palæstinensiske kolleger indse at fred ikke kan skabes af generaler. Der er brug for at trække på de åndelige og kulturelle lag hos begge folk. Der er brug for at palæstinenserne igen får opbygget en selvbevidsthed der rækker længere og dybere end til det nationale. Og der er brug for en afmilitarisering af det israelske samfund. I Israel er også det civile liv gennemsyret af militæret, næsten alle har kontakt med hæren som måske er den mest samlende faktor i landet. " ...Et land hvis civile sjæl er blevet forsømt, nedsmeltet og ødet bort i meningsløse krige, en civil sjæl vildledt af generaler og formet af vold".¹⁰⁰⁶ Fred i Mellemøsten vil aldrig kunne sikres gennem flere og mere avancerede våben, kun gennem tillid og ved opgivelse af den racistiske nationalisme der i tidens ånd glemmer at "de stater der rummer forskellige adskilte nationaliteter og ikke undertrykker dem i virkeligheden er de mest perfekte...En stat der ikke er i stand til at sikre forskellige racer fordømmer sig selv; en stat som bestræber sig på at neutralisere, at absorbere eller at fordrive dem ødelægger sin egen vitalitet; en sådan stat...mangler det vigtigste fundament for selvstyre".¹⁰⁰⁷

At oprette en stat er én ting. At sikre dens fortsatte eksistens er en anden. "I kampen for [statens] oprettelse behandler man de andre som fremmede kræfter der skal knuses eller skubbes tilbage eller i det mindste forhindres i at trænge ind på en; ens forhold til dem er udvendigt, summarisk, destruktivt, negativt; under ingen omstændigheder kan man tillade et positivt samkvem med dem på basis af lighed. Men i kampen for [statens] vedvarende eksistens skal man komme overens med

¹⁰⁰⁵ James Ron: The next step for Israel i the Boston Globe 25. maj 2000. James Ron er i dag lektor i sociologi ved Johns Hopkins University.

¹⁰⁰⁶ Doron Rosenblum: Eating away our innards, Ha'aretz 26.5.2000.

¹⁰⁰⁷ Skrevet af englænderen Lord Acton for over 100 år siden. Citeret fra Nissim Rejwan op. cit. s. 21.

dem; man må positivt tage deres eksistens i betragtning; ens egne ideer skal blødgøres, moduleres og trimmes for at rumme deres ide; man må indgå i et åbent forhold til dem baseret på gensidig respekt og tillid. Om den moralske holdning hos Israels ledelse er tilstrækkeligt udviklet til at opfylde disse krav, kan naturligvis kun fremtiden vise.”¹⁰⁰⁸

¹⁰⁰⁸ Libaneseren Charles Malik i 1955, citeret fra *ibid* s. 98.

LITTERATURLISTE

- Aburish, Saïd K.: Arafat. From defender to dictator. London, 1998.
- Abu-Sharif, Bassam & Mahnaimi, Uzi: Tried by fire. London, 1995.
- Adams, M.: Israel's treatment of the Arabs in the occupied areas. I Zionism, imperialism and racism, ed. by Kayyali, A.W. London, 1979.
- Armstrong, Karen: Jerusalem, tro historie og politik. København, 1998.
- Ashrawi, Hanan: Freden. København, 1995.
- Cattan, Henry: Palestine, The Arabs & Israel. London, 1969.
- Chomsky, Noam: The fateful triangle. London, 1983
- Cobban, Helena: The making of modern Lebanon. London, 1985.
- Elpeleg, Zvi: The grand mufti, Tel Aviv 1989.
- Encel, Frédéric: Géopolitique de Jérusalem. Saint-Amand-Montrond, 1998.
- Flapan, Simha: The birth of Israel, Myths and realities. N.Y., 1987.
- Friedman, Thomas L.: From Beirut to Jerusalem, N.Y., 1989.
- Gilbert, Martin: Israel, a history. London, 1999.
- Gresh, Alain, & Vidal, Dominique: Palestine 47, un partage avorté. Bruxelles, 1987
- Gresh, Alain: The struggle within the PLO. London, 1983.
- Habibi, Émile & Kaniuk, Yoram: La terre des deux promesses. Paris, 1996.
- Hadawi, Sami: Bitter Harvest. N.Y., 1979
- Haddad, William W., et al.: The June 1967 War After Three Decades. Washington, 1999
- Hart, Alan: Arafat. København, 1994.
- Heikal, Mohamed: Illusions of Triumph. London, 1993.
- Holm-Nielsen, Svend: Historien bag Palæstinaproblemet. København, 1975.
- Iyad, Abu: Palæstinensere uden fædreland. København, 1980.
- Jensen, Michael Irving & Laursen, Andreas: Arafats Palæstina, Forventninger og Realiteter. Odense, 2000.
- Jerichow, Anders & Bæk Simonsen, Jørgen: Mellemøstens Hvem Hvad Hvor. København 1992.
- Kapeliouk, Amnon: Sabra og Shatila - rapport om en massakre, København, 1982.
- Kapeliouk, Amnon: Rabin, un assassinat politique. Paris, 1996.
- Khalidi, Walid: From Haven to Conquest. Beirut, 1971.
- Larsson, Theo: Seven passports for Palestine, Longfield 1995.
- Locke, Richard & Stewart, Antony: Bantustan Gaza. London, 1985.
- Meir, Golda: Mit liv. København, 1976.
- Menuhin, Moshe: The Decadence of Judaism in our Time. Beirut, 1969.
- Morris, Benny: The birth of the Palestine refugee problem 1947-49. Cambridge, 1997.
- Morris, B.: Righteous victims. N.Y. 1999
- Netanyahu, Benjamin: Kampen mod terrorisme. København, 1996.

Norton, Augustus Richard: Amal and the Shi'a. Struggle for the soul of Lebanon. Austin, 1987.

Ovendale, Ritchie: The Middle East since 1914. London, 1998.

Pappé, Ilan: The making of the Arab-Israeli conflict 1947-51. London, 1994

Peres, Shimon: Battling for Peace. London, 1995.

Pundik, Herbert: Israel - og naboerne. København, 1982.

Rejwan, Nissim: Israel, in search of identity. Florida, 1999.

Rodinson, Maxime: Israel and the Arabs. Middlesex, 1968.

Rosenberg, Göran: Det Tabte Land. København, 1998.

Rubinstein, Danny: Gåden Arafat. København, 1995.

Sadat, Anwar el-: Mit liv - mit land. København, 1978.

Said, Edward W.: Culture and Imperialism. London, 1993.

Said, Edward W.: Peace and its Discontents, Gaza-Jericho 1993-95. N.Y. 1995.

Said, E.W.: The politics of Dispossession. N.Y., 1995.

Savir, Uri: The process. 1100 days that changed the Middle East. N.Y., 1998.

Sayigh, Rosemary: Too many enemies, the Palestinian experience in Lebanon. London, 1994.

Sayigh, Yezid: Armed struggle and the search for a state. Oxford, 1997.

Schiff, Ze'ev. & Ya'ari, Ehud: Afmagtens oprør. København, 1991.

Schlaim, Avi: Collusion across the Jordan. Oxford, 1988.

Schlaim, Avi: The Iron Wall. N.Y., 2000.

Seale, Patrick: Abu Nidal, a gun for hire. N.Y., 1992.

Seale, Patrick: Asad, the struggle for the Middle East. California, 1995.

Segev, Tom: The seventh million. N.Y., 1993.

Sitta, Salman Abu: Palestinian right to return sacred, legal and possible. London, 1999.

Thing, Morten: Næste år i Jerusalem. København, 1999.

Tomeh, George J.: UN resolutions on Palestine. Beirut, 1975.

Tveit, Odd Karsten: Alt for Israel. Oslo, 1996.

Tveit, Odd Karsten: Annas Hus, Oslo 2000.

Usher, Graham: Palestine in Crisis. London, 1995

Usher, Graham: Dispatches from Palestine. London, 1999.

Vidal, Dominique & Algazy, Joseph: Le péché originel d'Israël. Paris, 1998.

Wallach, Janet: Desert Queen. N.Y. 1996.

Aviser og tidsskrifter:

Ha'aretz, Israel
Middle East Report
Journal of Palestine Studies

New York Times
Washington Post Foreign Service
Merip Reports
News from Within
The Independent
Information
Palæstina-Orientering
Al Hayat
Al-Ahram Weekly

APPENDIKS

Osloaftalen kaldes formelt *Den israelsk-palæstinensiske Principerklæring, september 1993*", og teksten lyder:

"Regeringen i staten Israel og PLO-holdet (i den jordansk-palæstinensiske delegation til Mellemøsten Fredskonferencen) (Den "Palæstinensiske Delegation"), som repræsenterer det palæstinensiske folk, er enige om at det er på tide at gøre ende på årtiers konfrontation og konflikt, gensidigt at anerkende hinandens legitime og politiske rettigheder og tilstræbe at leve i fredelig sameksistens og i gensidig respekt og sikkerhed og at opnå en retfærdig, varig og altomfattende fred og historisk forsoning gennem den aftalte politiske proces. Følgelig er de to parter enige om følgende principper:

Artikel I

Forhandlingernes mål

Målet for de israelsk-palæstinensiske forhandlinger under den igangværende fredsproces er blandt andet at oprette en palæstinensisk myndighed for et provisorisk selvstyre, kaldet det valgte Råd ("Rådet") for det palæstinensiske folk på Vestbredden og Gazastriben, for en overgangsperiode, der ikke må strække sig ud over fem år, og som skal føre til en permanent ordning baseret på Sikkerhedsrådets resolutioner 242 og 338.

Det ligger klart, at de provisoriske foranstaltninger er en integreret del af hele fredsprocessen og at forhandlingerne om den permanente ordning vil føre til gennemførelse af Sikkerhedsrådets resolutioner 242 og 338.

Artikel II

Rammerne for overgangsperioden

Den aftalte ramme for overgangsperioden er fremført i denne Principerklæring.

Artikel III

Valg

- 1. For at det palæstinensiske folk på Vestbredden og Gazastriben kan regere sig selv i overensstemmelse med demokratiske principper skal der afholdes direkte, frie og almindelige politiske valg til Rådet under aftalt overvågning og internationalt tilsyn, samtidig med at det palæstinensiske politi sikrer ro og orden.**

2. Der skal indgås en aftale om den nøjagtige fremgangsmåde og vilkårene for valgene i overensstemmelse med det vedhæftede tillæg 1, med henblik på at valgene skal afholdes ikke senere end ni måneder efter at denne Principerklæring er trådt i kraft.
3. Disse valg vil udgøre et vigtigt provisorisk forberedende skridt henimod realiseringen af det palæstinensiske folks legitime rettigheder og deres retmæssige krav.

Artikel IV

Jurisdiktion

Rådets jurisdiktion skal dække Vestbredden og Gazastibens områder med undtagelse af de spørgsmål, der skal drøftes i forhandlingerne om den permanente ordening. De to parter betragter Vestbredden og Gazastriben som en samlet territorial enhed, hvis integritet skal bevares i overgangsperioden.

Artikel V

Overgangsperioden og forhandlinger om den permanente ordening

1. Den femårige overgangsperiode begynder, når tilbagetrækningen fra Gazastriben og Jerikoområdet finder sted.
2. Forhandlinger mellem Israels regering og det palæstinensiske folks repræsentanter om den permanente ordening begynder så snart som muligt, men ikke senere end ved begyndelsen af overgangsperiodens tredje år
3. Det ligger klart, at disse forhandlinger skal dække de tilbagestående spørgsmål inklusive: Jerusalem, flygtninge, bosættelser, sikkerhedsforanstaltninger, grænser, forbindelser til og samarbejde med andre naboer og andre emner af fælles interesse.
4. De to parter er enige om at resultatet af forhandlingerne om den permanente ordening ikke må præjudicere eller være forudfattet af aftaler, der slutes vedrørende overgangsperioden

Artikel VI

Provisorisk overførsel af magt og ansvar

1. Når denne Principerklæring træder i kraft og tilbagetrækningen fra Gazastriben og Jerikoområdet finder sted, begynder overførslen af myndighed fra israelsk militærstyre med dets civile administration¹⁰⁰⁹ til de palæstinensere der er autoriserede med henblik på denne opgave,

¹⁰⁰⁹ Det var et chok for den israelske chefforhandler Uri Savir at opdage hvordan den israelske besættelse gennem ikke mindst den civile administration havde forpestet livet for palæstinenserne i de besatte områder. Han opdagede at en palæstinenser på Vestbredden ikke kunne bygge, arbejde, studere, købe jord, dyrke, oprette en forretning, gå en tur om natten, komme ind i Israel, rejse udenlands eller besøge sin familie i Gaza eller Jordan uden en tilladelse fra Israel. Uri Savir op. cit. s. 207

sådan som det her beskrives i detaljer. Overførslen af myndighed er af forberedende natur indtil Rådet er etableret.

2. Umiddelbart efter denne Principerklærings ikrafttrædelse og efter at tilbagetrækningen fra Gazastriben og Jerikoområdet har fundet sted skal der med henblik på at fremme økonomisk udvikling på Vestbredden og i Gazastriben overføres myndighed til palæstinenserne på følgende områder: uddannelse og kultur, sundhed, socialforsorg, direkte beskatning og turisme. Fra palæstinensisk side vil man begynde opbygningen af den palæstinensiske politistyrke efter aftale. Indtil Rådet er trådt i funktion kan de to parter efter aftale forhandle sig frem til yderligere overførsel af magt og ansvar.

Artikel VII

Overgangsftale

1. De israelske og palæstinensiske delegationer skal forhandle sig frem til en aftale for overgangsperioden ("Overgangsftalen")
2. Overgangsftalen skal blandt andet fastsætte Rådets struktur, antallet af dets medlemmer og overførelsen af magt og ansvar fra det israelske militærstyre og dets civile administration til Rådet. Overgangsftalen skal også fastsætte Rådets udøvende og lovgivende myndighed i overensstemmelse med Artikel IX nedenfor, samt de uafhængige palæstinensiske retsinstanser.
3. Overgangsftalen skal indbefatte foranstaltninger, der skal sættes i værk, når Rådet er trådt i funktion med henblik på at Rådet skal overtage al magt og ansvar, som i overensstemmelse med Artikel VI ovenfor tidligere er blevet overført.
4. For at sætte Rådet i stand til at fremme økonomisk vægt skal Rådet, når det træder i funktion blandt andet oprette en palæstinensisk elektricitetsmyndighed, en myndighed for en havn i Gaza, en palæstinensisk udviklingsbank, et palæstinensisk eksportfremmeråd, en palæstinensisk miljømyndighed, en palæstinensisk landmyndighed og en palæstinensisk vandadministration og en hvilken som helst anden myndighed som man bliver enige om i overensstemmelse med overgangsftalen, som vil fastsætte deres magtbeføjelser og ansvar.
5. Når Rådet er trådt i funktion skal civiladministrationen opløses, og det israelske militærstyre trækkes tilbage.

Artikel VIII

Offentlig orden og sikkerhed

For at garantere offentlig orden og intern sikkerhed for palæstinenserne på Vestbredden og i Gazastriben skal Rådet oprette en stærk palæstinensisk politistyrke, mens Israel fortsat skal bære ansvaret for forsvaret mod ydre trusler så vel som ansvaret for den generelle sikkerhed for israelere med henblik på at sikre deres interne sikkerhed og den offentlige orden.

Artikel IX

Love og militærordrer

1. Rådet bliver bemyndiget til at lovgive i overensstemmelse med overgangsftalen inden for alle de myndighedsområder der er overført til den.
2. Begge parter vil sammen gennemgå love og militærbefalinger der i øjeblikket er i kraft inden for resterende områder.

Artikel X

Fælles israelsk-palæstinensisk forbindelseskomité

For at sørge for en gnidningsløs gennemførelse af denne principerklæring og af alle kommende aftaler for overgangsperioden skal der, når denne principerklæring er trådt i kraft, oprettes en fælles israelsk-palæstinensisk forbindelseskomité til at tage sig af spørgsmål, der kræver koordinering, andre spørgsmål af fælles interesse, og stridsspørgsmål.

Artikel XI

Israelsk-palæstinensisk samarbejde på det økonomiske område

I anerkendelse af den gensidige fordel ved samarbejde der fremmer udviklingen på Vestbredden, Gazastriben og Israel skal der ved denne principerklærings ikrafttrædelse oprettes en israelsk-palæstinensisk Økonomisk Samarbejdskomité for i samarbejdets ånd at udvikle og gennemføre de projekter, der er nævnt i protokollerne, der er vedlagt Tillæg III og Tillæg IV.

Artikel XII

Forbindelse til og samarbejde med Jordan og Egypten

De to parter skal indbyde regeringerne i Jordan og Egypten til at deltage i at oprette yderligere forbindelses- og samarbejdsforanstaltninger mellem Israels regering og de palæstinensiske repræsentanter på den ene side og regeringerne i Jordan og Egypten på den anden side med henblik på at fremme samarbejde imellem dem. Disse foranstaltninger vil indbefatte oprettelsen af en Permanent Komité, som i enighed skal træffe afgørelse

om mulighederne for at mennesker, der i 1967 blev flyttet fra Vestbredden og Gazastriben, kan vende tilbage og i forbindelse dermed sørge for nødvendige forholdsregler til at forhindre sammenbrud og forvirring. Komitéen skal også beskæftige sig med andre spørgsmål af fælles interesse.

Artikel XIII

Omgruppering af israelske styrker

1. Efter at denne Principerklæring er trådt i kraft og ikke senere end umiddelbart før valgene til Rådet skal finde sted, skal der ske en omgruppering af israelske militære styrker på Vestbredden og i Gazastriben i forbindelse med tilbagetrækning af israelske styrker i overensstemmelse med Artikel XIV.
2. Ved omgruppering af sine militære styrker skal Israel lade sig lede af princippet om at dets militære styrker skal omgrupperes uden for beboede områder.
3. Yderligere omgrupperinger til angivne områder skal gradvis gennemføres sammenfaldende med, at det palæstinensiske politi overtager ansvaret for offentlig orden og sikkerhed indadtil ifølge Artikel VIII ovenfor.

Artikel XIV

Israelsk tilbagetrækning fra Gazastriben og Jerikoområdet.

Israel skal trække sig tilbage fra Gazastriben og Jerikoområdet, sådan som det er detaljeret beskrevet i protokollatet tilføjet som Tillæg II.

Artikel XV

Løsning af uenigheder

1. Uenigheder der opstår ved anvendelsen eller fortolkningen af denne principerklæring eller enhver senere aftale vedrørende overgangsperioden skal løses gennem forhandlinger gennem den fælles Forbindelseskommité, der skal oprettes i overensstemmelse med Artikel X ovenfor.
2. Uenigheder der ikke kan løses gennem forhandlinger skal løses gennem en forligsinstitution, som parterne skal enes om.
3. Parterne kan aftale at indgive uenigheder angående overgangsperioden, som ikke kan løses ved forlig, til en voldgift. Til dette formål skal parterne, efter begge parter accept, oprette en Voldgiftskommité.

Artikel XVI

Israelsk-palæstinensisk samarbejde angående regionale programmer

Begge parter betragter de multilaterale arbejdsgrupper, som et egnet middel til at fremme en "Marshallplan", de regionale programmer og andre programmer inklusive særlige programmer for Vestbredden og Gazastriben, som anført i protokollatet tilføjet som Tillæg IV.

Artikel XVII

Forskellige forholdsregler

- 1. Denne principerklæring vil træde i kraft en måned efter dens underskrivelse.**
- 2. Alle protokollater der er tilføjet denne Principerklæring og aftalte notater, der henhører hertil skal betragtes som en integreret del af den.*

Givet i Washington DC, den 13. dag i september 1993

